

WYBORY PREZYDENTA RP 2025

WYTYCZNE DLA OBWODOWYCH KOMISJI WYBORCZYCH	str. 3
REGULAMIN OBWODOWYCH KOMISJI WYBORCZYCH	str. 60
KODEKS WYBORCZY	str. 62
WZÓR PROTOKOŁU GŁOSOWANIA	str. 149
ZAŚWIADCZENIE DLA MĘŻA ZAUFANIA	str. 152

WYTYCZNE DLA OBWODOWYCH KOMISJI WYBORCZYCH DOTYCZĄCE ZADAŃ I TRYBU
PRZYGOTOWANIA ORAZ PRZEPROWADZENIA GŁOSOWANIA W OBWODACH GŁOSOWANIA
UTWORZONYCH W KRAJU
W WYBORACH PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
ZARZĄDZONYCH NA DZIEŃ 18 MAJA 2025 R.

Ilekcroć w wytycznych mowa jest o:

- 1) Kodeksie wyborczym – należy przez to rozumieć ustawę z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2025 r. poz. 365);
- 2) komisji – należy przez to rozumieć obwodową komisję wyborczą;
- 3) wójtce – należy przez to rozumieć odpowiednio wójta, burmistrza lub prezydenta miasta;
- 4) urzędzie gminy – należy przez to rozumieć odpowiednio urząd gminy, urząd miasta, urząd miejski albo urząd miasta i gminy;
- 5) obwodzie odrębnym – należy przez to rozumieć odrębny obwód głosowania utworzony w zakładzie leczniczym, domu pomocy społecznej, zakładzie karnym i areszcie śledczym oraz w oddziale zewnętrznym takiego zakładu lub aresztu, a także w domu studenckim lub zespołach domów studenckich prowadzonych przez uczelnie lub inne podmioty na podstawie umów zawartych z uczelniami;
- 6) protokole głosowania – należy przez to rozumieć protokół głosowania w obwodzie, o którym mowa w § 1 pkt 1 uchwały nr 53/2025 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 3 lutego 2025 r. w sprawie wzorów protokołów głosowania i protokołu o wynikach głosowania stosowanych w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- 7) systemie teleinformatycznym – należy przez to rozumieć zaakceptowany i zapewniony przez Państwową Komisję Wyborczą i Krajowe Biuro Wyborcze system teleinformatyczny Wsparcie Organów Wyborczych (WOW), pomocniczo wykorzystywany przez organy wyborcze, o czym mowa w art. 162 § 3 Kodeksu wyborczego;
- 8) loginie i hasle – należy przez to rozumieć sposób uwierzytelnienia użytkownika w systemie teleinformatycznym;
- 9) operatorze informatycznej obsługi komisji – należy przez to rozumieć osobę powołaną przez wójta, odpowiedzialną za obsługę informatyczną komisji i zapewniającą wprowadzenie danych do systemu teleinformatycznego;
- 10) aplikacji mObywatel – należy przez to rozumieć oprogramowanie przeznaczone dla urządzeń mobilnych, w którym są udostępniane usługi świadczone przez podmioty publiczne oraz podmioty niepubliczne, o której mowa w art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 26 maja 2023 r. o aplikacji mObywatel (Dz. U. z 2024 r. poz. 1275 i 1717).

Zgodnie z art. 161 § 1 Kodeksu wyborczego wytyczne Państwowej Komisji Wyborczej są wiążące dla komisji niższego stopnia. **Dlatego też członkowie komisji zobowiązani są zapoznać się z całością wytycznych i bezwzględnie je stosować.**

W celu ułatwienia korzystania z wytycznych zostały one podzielone na rozdziały przedstawiające sposób wykonywania poszczególnych zadań komisji:

Rozdział		Punkty
I.	Informacje ogólne	1–27
	Członkowie komisji	1–3
	Mężowie zaufania	4–12
	Przekazywanie przez mężów zaufania zarejestrowanego materiału	13–14
	Obserwatorzy społeczni	15–18
	Obserwatorzy międzynarodowi	19
	Dziennikarze	20
	Lokal wyborczy	21–27
II.	Zadania komisji przed dniem głosowania	28–34
III.	Zadania komisji w dniu głosowania przed otwarciem lokalu wyborczego	35–39
IV.	Zadania komisji w trakcie głosowania	40–92
	Otwarcie lokalu wyborczego	40–41
	Postępowanie w przypadku skreślenia kandydata z listy	42
	Czynności przed wydaniem wyborcy karty do głosowania	43–44
	Dopisywanie wyborców do spisu wyborców	45
	Wydawanie wyborcom kart do głosowania	46–51
	Głosowanie przez pełnomocnika	52–56
	Wydawanie wyborcom nakładki na kartę do głosowania	57–58
	Przebieg głosowania	59–73
	Przekazywanie Państwowej Komisji Wyborczej danych o frekwencji oraz podanie ich do publicznej wiadomości	74
	Zadania komisji związane z głosowaniem korespondencyjnym	75–86
	Przerwa w głosowaniu	87–92
V.	Zakończenie głosowania	93–100
VI.	Ustalenie wyników głosowania i sporządzenie protokołu głosowania	101–153
	Informacje wstępne	101–106

	Rozliczenie kart do głosowania	107
	Ustalenie wyników głosowania	108–130
	Uwagi do protokołu głosowania wnoszone przez mężów zaufania	131–132
	Uwagi do protokołu głosowania wnoszone przez członków komisji	133-135
	Sporządzenie protokołu głosowania i podanie go do publicznej wiadomości	136–148
	Wydawanie zaświadczeń członkom komisji i mężom zaufania	149–153
VII.	Przekazywanie protokołów głosowania okręgowej komisji wyborczej	154–164
VIII.	Postępowanie z dokumentami z wyborów	165–172
IX.	Szczególne zadania komisji w obwodach odrębnych	173–179
X	Ponowne głosowanie	180–189
XI.	Wzory dokumentów	190

Informacje ogólne

Członkowie komisji

1. Zgodnie z art. 154 § 5a Kodeksu wyborczego członkowie komisji korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni. Nie oznacza to jednak, że osoby te są funkcjonariuszami publicznymi.
2. W dniu wyborów członkowie komisji są obowiązani nosić w widoczny sposób identyfikatory z imieniem i nazwiskiem oraz funkcją pełnioną w komisji. Członkowie komisji nie mogą udzielać wyborcom pomocy w głosowaniu, z wyjątkiem udzielania informacji, o których mowa w pkt 42 oraz 50 i 51.
3. Przewodniczący komisji kieruje jej pracami, zwołuje jej posiedzenia i przewodniczy im. W razie nieobecności przewodniczącego jego obowiązki pełni zastępca przewodniczącego komisji. Podczas głosowania przewodniczący komisji odpowiada za utrzymanie porządku i spokoju, czuwa nad przestrzeganiem tajności głosowania, przestrzeganiem zakazu prowadzenia w jakiegokolwiek formie agitacji wyborczej w lokalu wyborczym i na terenie budynku, w którym lokal ten się znajduje (art. 107 § 2 Kodeksu wyborczego), oraz przestrzeganiem właściwego toku czynności podczas głosowania. **Ma prawo zażądać opuszczenia lokalu przez osoby naruszające porządek i spokój** (art. 49 § 2 Kodeksu wyborczego), a w razie potrzeby zwrócić się do komendanta właściwego miejscowo komisariatu Policji o zapewnienie koniecznej pomocy (art. 49 § 3 Kodeksu wyborczego). **Przypadki zakłócenia głosowania odnotowuje się w punkcie 24 protokołu głosowania.**

Mężowie zaufania

4. Mężowie zaufania wyznaczeni przez pełnomocników wyborczych komitetów wyborczych, które zarejestrowały kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (lub wyznaczeni przez osoby upoważnione przez tych pełnomocników), mogą być obecni podczas wszystkich czynności wykonywanych przez komisję. Do każdej komisji pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego spełniającego powyższy warunek lub osoba przez niego upoważniona może wyznaczyć po jednym mężu zaufania (art. 103a § 1 Kodeksu wyborczego). Oznacza to, że **w tym samym czasie w lokalu komisji może przebywać tylko jeden mąż zaufania wyznaczony przez dany uprawniony komitet wyborczy**. Mężowie zaufania danego komitetu wyborczego mogą zmieniać się w ciągu pracy komisji. Jednakże po zamknięciu lokalu wyborczego po zakończeniu głosowania mężowie zaufania nie mogą się zmieniać w trakcie czynności komisji związanych z ustalaniem wyników głosowania w obwodzie.
5. Mężowie zaufania przed przystąpieniem do swoich czynności przedstawiają przewodniczącemu komisji:
 - 1) dokument tożsamości;
 - 2) zaświadczenie podpisane przez pełnomocnika wyborczego lub upoważnioną przez niego osobę, sporządzone według wzoru ustalonego uchwałą nr 65/2023 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 17 sierpnia 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia dla męża zaufania (M.P. poz. 929). Na podstawie przedłożonego komisji zaświadczenia, w którym wskazana będzie m.in. nazwa komitetu wyborczego, członek komisji weryfikuje uprawnienie do wyznaczenia męża zaufania przez dany komitet. Sprawdzenia, czy dany komitet wyborczy jest do tego uprawniony, należy dokonać poprzez weryfikację, czy komitet ten zarejestrował kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Sprawdzenia można dokonać na podstawie obwieszczenia o kandydatach na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w wyborach zarządzonych na dzień 18 maja 2025 r., o którym mowa w pkt 23 ppkt 1, albo na podstawie informacji zamieszczonej na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej <https://wybory.gov.pl>. W przypadku wątpliwości komisja zwraca się o pomoc w tej sprawie do urzędu gminy. Jest to istotne z uwagi na konieczność zapobieżenia wystawienia osobie wyznaczonej przez nieuprawniony komitet wyborczy zaświadczenia stwierdzającego

spełnienie warunków niezbędnych do wypłaty diety, o którym mowa w pkt 149 ppkt 2 lit. a, albo zaświadczenia usprawiedliwiającego nieobecność w pracy wykonywaniem zadań męża zaufania, o którym mowa w pkt 149 ppkt 2 lit. b.

Jeżeli zaświadczenie wystawiła osoba upoważniona przez pełnomocnika wyborczego, mąż zaufania okazuje również oryginał lub kserokopię tego upoważnienia. Przewodniczący komisji nie zatrzymuje zaświadczenia okazywanego przez męża zaufania, gdyż jest ono przedkładane wyłącznie do wglądu.

Zaświadczenia mogą różnić się między sobą wyglądem i układem graficznym, ale ich treść musi odpowiadać wzorowi ustalonemu przez Państwową Komisję Wyborczą.

6. Przebywając w lokalu komisji, mężowie zaufania zobowiązani są do noszenia w widoczny sposób identyfikatora z imieniem, nazwiskiem, funkcją oraz nazwą komitetu wyborczego, który reprezentują. **Identyfikatory nie mogą zawierać elementów agitacji wyborczej** (np. znaków graficznych komitetów wyborczych lub ich barw).
7. Przewodniczący komisji informuje mężów zaufania o przysługujących im prawach i wskazuje miejsce w lokalu komisji, z którego będą mogli obserwować przebieg czynności wykonywanych przez komisję. Poza tym przewodniczący komisji prowadzi ewidencję czasu przebywania mężów zaufania w lokalu wyborczym, o czym mowa w pkt 149 ppkt 1 oraz pkt 150 i 152. W ewidencji wpisuje się czas przebywania męża zaufania wyłącznie w lokalu danej komisji.
8. **Mężowie zaufania mają prawo w szczególności:**
 - 1) być obecni podczas wszystkich czynności komisji, do której zostali wyznaczeni;
 - 2) być obecni w lokalu wyborczym w czasie przygotowania głosowania, w trakcie głosowania i podczas ustalania wyników głosowania oraz sporządzania protokołu głosowania;
 - 3) obserwować liczenie głosów przez komisję i ustalanie przez nią wyników głosowania;
 - 4) zgłaszać przewodniczącemu komisji na bieżąco uwagi i zastrzeżenia;
 - 5) być obecni przy sprawdzaniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania;
 - 6) wносить uwagi do protokołu głosowania, z wymienieniem konkretnych zarzutów;
 - 7) występować o wydanie kopii protokołu głosowania;
 - 8) być obecni przy wprowadzaniu danych z protokołu głosowania do sieci elektronicznego przesyłania danych;
 - 9) być obecni przy przewożeniu i przekazywaniu protokołu głosowania.
9. **Mężowie zaufania nie mogą w szczególności:**
 - 1) wykonywać żadnych czynności członka komisji;
 - 2) pomagać wyborcom w głosowaniu ani udzielać im wyjaśnień;
 - 3) liczyć ani przeglądać kart do głosowania przed rozpoczęciem głosowania, w trakcie głosowania i po jego zakończeniu – nie mogą dotykać kart w żadnym momencie;
 - 4) wykonywać żadnych czynności związanych z głosowaniem korespondencyjnym, tj. np. wyjmować kopert na kartę do głosowania lub oświadczeń o osobistym i tajnym oddaniu głosu z kopert zwrotnych ani też wyjmować kart do głosowania z kopert na kartę do głosowania, tj. nie mogą mieć żadnego kontaktu fizycznego z kopertami, kartami do głosowania i oświadczeniami – nie mogą dotykać kopert zwrotnych, kopert na kartę do głosowania, kart do głosowania i oświadczeń.
10. **Od podjęcia przez komisję pracy przed rozpoczęciem głosowania do podpisania protokołu głosowania czynności komisji mogą być rejestrowane przez mężów zaufania z wykorzystaniem własnych urządzeń rejestrujących** (np. kamerą lub telefonem komórkowym). Przepisy Kodeksu wyborczego przewidują tylko rejestrację czynności komisji (bez transmisji).

11. **Dozwolone jest rejestrowanie wyłącznie czynności komisji.** Niedopuszczalne jest nagrywanie np. spisu wyborców, czynności wykonywanych przez wyborców, w tym momentu okazywania dokumentu ze zdjęciem, stawiania przez wyborcę znaku „x” na karcie do głosowania, czy też wrzucania przez niego karty do głosowania do urny wyborczej. **Kodeks wyborczy, mimo uprawnienia do rejestrowania czynności komisji, nie zwalnia mężów zaufania z obowiązków wynikających z innych przepisów prawa, w tym w szczególności dotyczących ochrony danych osobowych i dóbr osobistych.**
12. Wykonywanie uprawnień mężów zaufania, w tym rejestrowanie czynności komisji, nie może:
 - 1) utrudniać pracy komisji;
 - 2) zakłócać przebiegu i powagi głosowania;
 - 3) **naruszać przepisów powszechnie obowiązujących**, w tym m.in. dotyczących:
 - a) tajności głosowania,
 - b) ochrony danych osobowych,
 - c) ochrony prawa do wizerunku,
 - d) prawa do ochrony prywatności.

Naruszenie przez męża zaufania przepisów dotyczących tajności głosowania, ochrony danych osobowych, ochrony prawa do wizerunku i ochrony prywatności może skutkować odpowiedzialnością prawną, w tym karną.

Przekazywanie przez mężów zaufania zarejestrowanego materiału

13. Mąż zaufania może:
 - 1) przekazać przewodniczącemu komisji zarejestrowany materiał zawierający przebieg czynności komisji, który zostanie zakwalifikowany jako dokument z wyborów. W takim przypadku komisja pakuje nośnik z materiałem, opieczętowuje go i przekazuje urzędnikowi wyborczemu w depozyt w drugim opakowaniu zbiorczym, o którym mowa w pkt 167, łącznie z innymi dokumentami. Nośniki z zarejestrowanym materiałem będą przechowywane przez 5 lat w archiwum państwowym;
 - 2) przesłać zarejestrowany materiał zawierający przebieg czynności komisji elektronicznie do Ministra Cyfryzacji za pomocą usługi udostępnionej przez tego Ministra, który przechowuje go do stwierdzenia ważności wyborów. **Po przesłaniu materiału mąż zaufania kasuje go niezwłocznie z wszelkich nośników pamięci zarówno fizycznych, jak i wirtualnych.**

Niedopuszczalne jest przetwarzanie, w tym np. kopiowanie i udostępnianie zarejestrowanych materiałów w innym trybie niż wskazany w ppkt 1 i 2.

14. **Przewodniczący komisji może wydawać polecenia o charakterze porządkowym**, w przypadku gdy działania mężów zaufania wykraczają poza ich uprawnienia, utrudniają pracę komisji, zakłócają powagę głosowania lub naruszają jego tajność. **Fakt ten należy odnotować w punkcie 24 protokołu głosowania.**

Dopuszczalne jest przemieszczanie się mężów zaufania w trakcie obserwowania przez nich czynności, z zastrzeżeniem że nie będzie to utrudniało pracy komisji ani zakłócało przebiegu głosowania. **Kwestie organizacyjne związane z wykonywaniem funkcji męża zaufania należą do kompetencji przewodniczącego danej komisji, który winien ustalić je i przekazać przybyłym mężom zaufania.**

Obserwatorzy społeczni

15. Zarejestrowane w Rzeczypospolitej Polskiej, tj. wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego, stowarzyszenia i fundacje, do których celów statutowych należy troska o demokrację, prawa

obywatelskie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego, mają prawo wyznaczyć po jednym obserwatorem społecznym do każdej komisji.

16. Prawo wyznaczenia po jednym obserwatorem społecznym do komisji mają stowarzyszenia i fundacje, które w swoim statucie mają zapisaną realizację co najmniej jednego z wymienionych wyżej celów, tj. troskę o demokrację lub prawa obywatelskie albo rozwój społeczeństwa obywatelskiego. Nie ma przy tym znaczenia, w jaki sposób zostaną one zapisane (jaki sformułowania zostaną użyte) w statucie.
17. Obserwatorzy społeczni przed przystąpieniem do swoich czynności przedstawiają przewodniczącemu komisji:
 - 1) dokument tożsamości;
 - 2) zaświadczenie podpisane przez osobę działającą w imieniu organu uprawnionego do reprezentowania na zewnątrz stowarzyszenia/fundacji, sporządzone według wzoru ustalonego uchwałą nr 85/2025 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 18 lutego 2025 r. w sprawie wzoru zaświadczenia dla obserwatora społecznego. Dopuszczalne jest także użycie zaświadczenia sporządzonego według wzoru ustalonego uchwałą nr 66/2023 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 17 sierpnia 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia dla obserwatora społecznego (M.P. poz. 899).

Zaświadczenia mogą różnić się między sobą wyglądem i układem graficznym, ale ich treść musi odpowiadać wzorowi ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą. Zaświadczenie może zostać przedstawione jako jego odwzorowanie cyfrowe opatrzone własnoręcznym podpisem (w formie skanu). Na podstawie przedłożonego komisji zaświadczenia, wskazującego numer, pod którym stowarzyszenie lub fundacja została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego, członek komisji weryfikuje uprawnienie do wyznaczenia obserwatorów społecznych przez dane stowarzyszenie lub fundację. Sprawdzenia można dokonać w wyszukiwarce Ministerstwa Sprawiedliwości na stronie internetowej: <https://wyszukiwarka-krs.ms.gov.pl>. W przypadku braku takiej możliwości technicznej lub innych wątpliwości komisja zwraca się o pomoc w tej sprawie do urzędu gminy. Przewodniczący komisji nie zatrzymuje zaświadczenia okazywanego przez obserwatora społecznego, gdyż jest ono przedkładane wyłącznie do wglądu.

18. Obserwatorzy społeczni mają takie same uprawnienia, jakie przysługują mężom zaufania, nie mogą jednak wносить uwag do protokołu głosowania ani być obecni przy jego przewożeniu i przekazywaniu.

Obserwatorzy międzynarodowi

19. Przy wszystkich czynnościach komisji mogą być również obecni obserwatorzy międzynarodowi zaproszeni przez Państwową Komisję Wyborczą. Obserwatorzy międzynarodowi przedstawiają komisji zaświadczenie wydane przez Państwową Komisję Wyborczą. Obserwatorzy międzynarodowi posiadają uprawnienia mężów zaufania, nie mogą jednak wносить uwag do protokołu głosowania.

Dziennikarze

20. W czasie głosowania w lokalu wyborczym mogą przebywać **dziennikarze posiadający ważną legitymację prasową lub inny dokument potwierdzający reprezentowanie redakcji**. Dziennikarze są obowiązani zgłosić swoją obecność przewodniczącemu komisji oraz stosować się do zarządzeń mających na celu zapewnienie powagi i tajności głosowania. Dziennikarze nie mogą przeprowadzać wywiadów w lokalu, w którym odbywa się głosowanie. Dopuszczalne jest natomiast, po uzyskaniu zgody przewodniczącego komisji oraz osób, których wizerunek jest utrwalany, filmowanie i fotografowanie przebiegu głosowania.

Dziennikarze nie mogą przebywać w lokalu wyborczym przed rozpoczęciem głosowania oraz po jego zakończeniu. Jednakże za zgodą okręgowej komisji wyborczej przewodniczący komisji może zezwolić na sfilmowanie i sfotografowanie przez dziennikarzy momentu otwierania przez komisję urny

wyborczej i wyjmowania z niej kart do głosowania. Po wykonaniu tej czynności dziennikarze obowiązani są niezwłocznie opuścić lokal komisji.

Lokal wyborczy

21. W lokalu wyborczym powinny znajdować się:
 - 1) godło Rzeczypospolitej Polskiej (w miejscu widocznym dla wyborców);
 - 2) urna wyborcza wykonana z przezroczystego materiału, zgodna z wzorem wynikającym z uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 21 marca 2016 r. w sprawie wzorów urn wyborczych (M.P. poz. 312 i 398 oraz z 2023 r. poz. 563). Do przeprowadzenia głosowania komisja wykorzystuje jedną urnę wyborczą z zastrzeżeniem pkt 71 i 177;
 - 3) **pomieszczenia lub osłony zapewniające tajność głosowania, tj. łatwo dostępne miejsca umożliwiające każdemu wyborcy nieskrępowane zapoznanie się z kartą do głosowania oraz jej wypełnienie w sposób niewidoczny dla innych osób, w takiej liczbie, aby zapewnić sprawny jego przebieg. Kodeks wyborczy nie przewiduje obowiązku przygotowania w lokalu wyborczym osłoniętych kabin do głosowania, lecz ważne jest, aby miejsca przeznaczone do głosowania spełniały swoją funkcję, tzn. zapewniały tajność głosowania. Miejsca te powinny być wyposażone w przybory do pisania. W miejscach tych należy także umieścić informację Państwowej Komisji Wyborczej o sposobie głosowania oraz warunkach ważności głosu w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.**
22. Lokal wyborczy powinien być dobrze oświetlony, w szczególności dotyczy to miejsc zapewniających tajność głosowania.

Ponadto lokal wyborczy powinien być – w miarę możliwości – tak urządzony, aby wyborca po otrzymaniu karty do głosowania kierował się bezpośrednio do miejsca za osłoną, a następnie w stronę urny wyborczej.

Wystrój lokalu wyborczego powinien odpowiadać powadze głosowania.

Po odebraniu lokalu komisja obowiązana jest sprawdzić, czy urna wyborcza jest takiej wielkości, że pomieści wszystkie wrzucone karty do głosowania, a także czy wykonana jest w taki sposób, aby przez cały czas, od jej zamknięcia i opieczętowania do jej otwarcia po zakończeniu głosowania, nie było możliwe wrzucenie do niej kart w inny sposób niż przez wlot urny do tego przeznaczony ani wyjęcie bądź wysypanie się kart. Jeżeli wielkość urny nie zapewni pomieszczenia w niej wszystkich kart do głosowania oddanych przez wyborców, komisja występuje do wójta o zapewnienie dla potrzeb głosowania urny dodatkowej. Informację w tym zakresie komisja przekazuje także urzędnikowi wyborczemu.

23. Na widocznym miejscu w lokalu wywiesza się urzędowe obwieszczenia i informacje o:
 - 1) kandydatach na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w wyborach zarządzonych na dzień 18 maja 2025 r.;
 - 2) numerach i granicach obwodów głosowania oraz siedzibach komisji;
 - 3) sposobie głosowania oraz warunkach ważności głosu w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 4) składzie komisji;
 - 5) skreśleniu kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wraz z informacją o warunkach decydujących o ważności głosu oddanego na karcie do głosowania, na której pozostało nazwisko skreślonego kandydata (o ile sytuacja taka będzie miała miejsce).
24. Obwieszczenia i informacje powinny być dodatkowo umieszczone na wysokości umożliwiającej ich odczytanie przez wyborców o ograniczonej sprawności ruchowej (art. 37c § 1 Kodeksu wyborczego).

25. Komisja powinna mieć w swojej siedzibie zapewniony dostęp do telefonu oraz znać numery telefonów, pod którymi pełnione będą dyżury członków okręgowej komisji wyborczej, urzędnika wyborczego oraz dyżury w urzędzie gminy, a także numer telefonu do pełnomocnika ustanowionego przez okręgową komisję wyborczą, upoważnionego do telefonicznego przyjęcia danych o frekwencji, o których mowa w pkt 74.
26. W lokalu wyborczym oraz na terenie budynku (wewnątrz i na zewnątrz), w którym mieści się ten lokal, nie mogą być umieszczone hasła, napisy lub ulotki oraz inne materiały agitacyjne (art. 107 § 2 Kodeksu wyborczego). Kontroli w tym zakresie komisja dokonuje bezpośrednio przed dniem głosowania oraz ponownie przed rozpoczęciem głosowania, a także – w razie potrzeby – w trakcie głosowania. W razie umieszczenia takich materiałów komisja usuwa je. W przypadku gdyby usunięcie ich przez komisję we własnym zakresie nie było możliwe, zwraca się ona o pomoc do wójta oraz informuje o tym urzędnika wyborczego. Materiały agitacyjne umieszczone zgodnie z prawem w pobliżu terenu budynku, w którym znajduje się lokal wyborczy, np.: bezpośrednio przed wejściem na teren budynku, w którym mieści się lokal, lub w bezpośrednim sąsiedztwie, lecz poza jego terenem, nie naruszają przepisów Kodeksu wyborczego i nie mogą być usuwane przez członków komisji.
27. W terminie uzgodnionym z wójtem, nie później jednak niż w przeddzień głosowania, komisja skontroluje stan wyposażenia lokalu oraz oznakowania budynku, w którym się ono odbędzie. **Podczas kontrolowania stanu wyposażenia lokalu wyborczego komisja ma bezwzględny obowiązek:**
- 1) sprawdzenia, czy zapewniono odpowiednią liczbę miejsc zapewniających tajność głosowania, o których mowa w pkt 21 ppkt 3;
 - 2) niezwłocznego powiadomienia wójta i urzędnika wyborczego o stwierdzonych nieprawidłowościach w tym zakresie, o ile one wystąpiły;
 - 3) ponownego sprawdzenia, czy ewentualne nieprawidłowości zostały usunięte.

Komisja właściwa dla lokalu dostosowanego do potrzeb wyborców niepełnosprawnych sprawdza, czy lokal oraz elementy jego wyposażenia bezwzględnie spełniają wszystkie warunki, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 29 lipca 2011 r. w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 336).

O stwierdzonych brakach lub nieprawidłowościach komisja zawiadamia wójta i urzędnika wyborczego, a następnie sprawdza, czy zostały one usunięte.

Rozdział II

Zadania komisji przed dniem głosowania

28. Niezwłocznie po powołaniu komisja odbywa pierwsze posiedzenie, na którym dokonuje wyboru przewodniczącego komisji i jego zastępcy oraz, po zapoznaniu się z niniejszymi wytycznymi, ustala sposób wykonania swoich zadań. Niezwłocznie po ukonstytuowaniu się komisja podaje do publicznej wiadomości, w sposób zwyczajowo przyjęty, informację o swoim składzie z uwzględnieniem pełnionych funkcji. W dniu głosowania informację o składzie komisji wywiesza się w lokalu wyborczym.
29. Komisja w obwodzie, w którym przeprowadzane będzie głosowanie korespondencyjne, w terminie uzgodnionym z urzędnikiem wyborczym, zbiera się w możliwie pełnym składzie, lecz nie mniejszym niż co najmniej 1/2 jej pełnego składu (patrz pkt 35), w tym z udziałem przewodniczącego komisji lub jego zastępcy oraz urzędnika wyborczego, w celu ostemplowania kart do głosowania wykorzystywanych w głosowaniu korespondencyjnym oraz przygotowania pakietów wyborczych. Czynności te komisja wykonuje w miejscu wskazanym przez urzędnika wyborczego. Niedopuszczalne jest wnoszenie kart do głosowania poza to miejsce w celu ich ostemplowania.

30. **Przed rozpoczęciem stemplowania kart komisja upewnia się, czy wydano jej właściwą pieczęć. Musi to być pieczęć właściwa dla wyborów z napisem określającym nazwę i siedzibę komisji oraz jej numer. Należy zwrócić szczególną uwagę, czy omyłkowo nie została wydana pieczęć np. obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie lub obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie albo obwodowej komisji ds. referendum.** Po ostemplowaniu kart sporządzany jest protokół, w którym wskazuje się liczbę ostemplowanych przez komisję kart do głosowania.

Protokół sporządza się w dwóch egzemplarzach, z których jeden otrzymuje urzędnik wyborczy, a drugi pozostaje w dokumentacji komisji.

31. Nie później niż w przeddzień głosowania przewodniczący zwołuje posiedzenie komisji poświęcone organizacji jej pracy przed i w dniu głosowania. W czasie tego posiedzenia komisja ustala w szczególności godziny rozpoczęcia pracy w dniu głosowania. **Zadania te komisja może wykonać w trakcie pierwszego posiedzenia.** Informację o godzinie rozpoczęcia pracy podaje się do publicznej wiadomości przede wszystkim przez jej wywieszenie w budynku, w którym mieści się lokal wyborczy, i w urzędzie gminy (w sposób umożliwiający zapoznanie się z tą informacją także, gdy budynki te są zamknięte). Informacja ta jest przeznaczona dla mężów zaufania, obserwatorów społecznych i obserwatorów międzynarodowych w celu umożliwienia im obecności przy wszystkich czynnościach komisji poprzedzających otwarcie lokalu. Komisja współdziała w tym zakresie z wójtem i urzędnikiem wyborczym.

32. Najpóźniej w przeddzień głosowania komisja odbiera i dokładnie sprawdza:

- 1) liczbę otrzymanych kart do głosowania **poprzez ich przeliczenie;**
- 2) czy karty do głosowania:
 - a) nie zawierają błędów i usterek drukarskich,
 - b) są kompletne, tj. czy zawierają dane wszystkich kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (sprawdzenia dokonuje się na podstawie obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej o kandydatach na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w wyborach zarządzonych na dzień 18 maja 2025 r.);
- 3) czy przekazano właściwą liczbę (po 5 egzemplarzy) formularzy protokołu głosowania wraz z wydrukowanymi nazwiskami wszystkich zarejestrowanych kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) czy przekazano właściwą pieczęć komisji, tj. właściwą dla wyborów z napisem określającym nazwę i siedzibę komisji oraz jej numer (patrz pkt 30);
- 5) czy przekazano właściwy spis wyborców oraz dodatkowe formularze spisu, na których komisja dopisuje wyborców w dniu głosowania, o czym mowa w pkt 45;
- 6) czy przekazano listę wyborców, którzy udzielili pełnomocnictwa do głosowania;
- 7) czy przekazano osłony na spis wyborców zapewniające ochronę danych osobowych osób ujętych w spisie;
- 8) czy przekazano nakładkę na kartę do głosowania sporządzoną w alfabecie Braille'a;
- 9) czy przekazano formularz ewidencji czasu przebywania mężów zaufania w lokalu wyborczym;
- 10) czy przekazano formularze zaświadczeń:
 - a) dla wyborców – potwierdzających wzięcie udziału w głosowaniu,
 - b) dla członków komisji – usprawiedliwiających nieobecność w pracy,
 - c) dla mężów zaufania:

- niezbędnych do wypłaty diety, potwierdzających, że obserwowali oni głosowanie przez co najmniej 5 godzin i obserwowali cały przebieg ustalania wyników głosowania do momentu podpisania protokołu głosowania,
 - usprawiedliwiających nieobecność w pracy wykonywaniem zadań męża zaufania;
- 11) czy przygotowane zostały potrzebne materiały biurowe, tj. m.in. poduszka do stempli, przybory do pisania, papier, sznurek, taśma klejąca, plomby (np. jednorazowe plomby – nalepki foliowe), worki, pudełka itp.,
 - 12) czy przekazano kartkę z kodem QR służącym do potwierdzania tożsamości wyborców w aplikacji mObywatel.

Do wykonania tego zadania niezbędna jest co najmniej 1/2 pełnego składu komisji (patrz pkt 35), w tym przewodniczący komisji lub jego zastępca. Komisja ustala także, w uzgodnieniu z wójtem i urzędnikiem wyborczym, sposób i miejsce przechowywania do dnia głosowania odebranych materiałów. Miejsce to musi być należycie zabezpieczone.

33. Odbiór dokumentów potwierdza się na piśmie, wymieniając ich rodzaj i ilość, **w tym liczbę otrzymanych kart do głosowania**. Protokół odbioru otrzymuje organ przekazujący, a jego kopię włącza się do dokumentacji komisji.

Spis wyborców (wraz z listą wyborców, którzy udzielili pełnomocnictwa do głosowania) przekazuje się przewodniczącemu komisji w przeddzień głosowania. Gdyby zatem przekazanie pozostałych dokumentów wymienionych wyżej nastąpiło wcześniej, przekazanie spisu należy potwierdzić odrębnie.

34. **W przypadku gdy komisji zapewniono obsługę informatyczną**, operator danej komisji powinien odebrać od koordynatora gminnego ds. informatyki login i hasło uprawniające do dostępu do systemu teleinformatycznego. Odbiór loginu i hasła potwierdza się na piśmie.

Operator ma obowiązek zabezpieczenia loginu i hasła przed dostępem innych osób. W razie ich zniszczenia lub utraty należy niezwłocznie skontaktować się z koordynatorem gminnym ds. informatyki w celu podjęcia dalszych kroków.

Przewodniczący komisji najpóźniej w przeddzień głosowania ustala z operatorem informatycznej obsługi komisji harmonogram pracy, z uwzględnieniem konieczności:

- 1) przekazania, w trakcie głosowania, danych o liczbie osób ujętych w spisie wyborców oraz o liczbie wydanych kart do głosowania (frekwencji), w sposób określony w uchwale nr 150/2025 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 31 marca 2025 r. w sprawie trybu i sposobu udostępniania oraz przekazywania danych o liczbie osób ujętych w spisach wyborców oraz liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania w stałych obwodach głosowania utworzonych w kraju w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 18 maja 2025 r. (M.P. poz. ...);
- 2) wprowadzenia wszystkich danych zawartych w projekcie protokołu głosowania;
- 3) transmisji danych z protokołu głosowania podpisanego przez członków komisji do systemu teleinformatycznego.

Zadania komisji w dniu głosowania przed otwarciem lokalu wyborczego

35. W dniu wyborów od czasu rozpoczęcia pracy komisji aż do zakończenia głosowania komisja wszystkie czynności wykonuje w możliwie pełnym składzie, lecz nie mniejszym niż 1/2 jej pełnego składu, **w tym przewodniczący komisji lub jego zastępca**. Jeżeli wskutek obliczeń okaże się, że 1/2 liczby pełnego składu komisji jest liczbą ułamkową, wówczas należy dokonać zaokrąglenia w górę. Oznacza to, że wszystkie czynności do czasu zakończenia głosowania komisja powołana w liczbie:
- 1) 5 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 3 osoby;
 - 2) 6 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 3 osoby;
 - 3) 7 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 4 osoby;
 - 4) 8 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 4 osoby;
 - 5) 9 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 5 osób;
 - 6) 10 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 5 osób;
 - 7) 11 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 6 osób;
 - 8) 12 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 6 osób;
 - 9) 13 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 7 osób.
36. Komisja zbiera się w lokalu wyborczym **na tyle wcześniej, aby wykonać wszystkie czynności** związane z przygotowaniem głosowania, lecz nie później niż o godzinie 6.00.
37. Przed rozpoczęciem głosowania komisja:
- 1) sprawdza dostarczone jej dokumenty oraz swoją pieczęć (patrz pkt 30 i 32);
 - 2) **ponownie przelicza karty do głosowania.**
Ustaloną liczbę komisja wpisuje **w punkcie 1** protokołu głosowania.
Tylko staranne wykonanie tej czynności umożliwi prawidłowe rozliczenie kart do głosowania po jego zakończeniu;
 - 3) **ostemplowuje karty do głosowania swoją pieczęcią.** W celu uniknięcia wydania wyborcy karty nieważnej zaleca się ostemplowanie wszystkich kart do głosowania przed otwarciem lokalu, tj. przed godziną 7.00. W razie niemożności wykonania tej czynności przed rozpoczęciem głosowania, należy kontynuować stemplowanie kart bezpośrednio po godzinie 7.00, pamiętając, że trzeba wydawać ostemplowane karty przybyłym w tym czasie wyborcom. Po ostemplowaniu wszystkich kart pieczęcią komisji należy je wraz z pieczęcią komisji odpowiednio zabezpieczyć. Przed rozpoczęciem wykonywania tych czynności komisja jest zobowiązana do ponownego sprawdzenia, czy otrzymana pieczęć jest właściwa (patrz pkt 30);
 - 4) rozkłada spis wyborców wraz z osłoną, o której mowa w pkt 32 ppkt 7, oraz karty do głosowania w sposób ułatwiający przeprowadzanie głosowania i zapewniający wyborcom możliwość sprawnego oddania głosu (patrz pkt 41);
 - 5) sprawdza, czy w lokalu wyborczym w widocznym miejscu wywieszono są urzędowe obwieszczenia i informacje, o których mowa w pkt 23, sprawdza również, czy dodatkowo są one umieszczone na wysokości umożliwiającej ich odczytanie z wózka inwalidzkiego. Komisja podejmuje niezwłocznie działania w celu usunięcia ewentualnych nieprawidłowości;
 - 6) sprawdza, czy w lokalu wyborczym oraz wewnątrz i na zewnątrz budynku, w którym mieści się lokal, nie znajdują się materiały agitacyjne (plakaty, ulotki, napisy). W razie umieszczenia takich materiałów komisja usuwa je. W przypadku gdyby komisja nie mogła tego uczynić sama, zwraca

się o pomoc do wójta oraz informuje urzędnika wyborczego. Kontrolę w tym zakresie należy przeprowadzać również w toku głosowania. **Jeżeli na terenie sąsiadującym z terenem budynku, w którym mieści się lokal wyborczy, zostały umieszczone materiały agitacyjne komitetów wyborczych, komisja pozostawia je** (patrz pkt 26);

- 7) sprawdza, czy urna jest pusta, a następnie zamyka ją i opieczętowuje. Jeżeli komisja otrzymała jednorazowe plomby – nalepki foliowe opatrzone unikatowym numerem, zabezpiecza za ich pomocą urnę przed niekontrolowanym otwarciem. W takim przypadku numery plomb – nalepek, niezwłocznie po ich założeniu, powinny być wpisane przez komisję do wewnętrznego protokołu. Nalepki foliowe opatruje się pieczęcią komisji. Należy pamiętać, że każda próba odklejenia nalepki spowoduje pojawienie się na niej napisu o tym informującego. Urna powinna być ustawiona w takim miejscu, by była przez cały czas głosowania widoczna dla członków komisji i mężów zaufania, obserwatorów społecznych oraz obserwatorów międzynarodowych;
 - 8) sprawdza, czy posiada kartkę z kodem QR służącym do potwierdzania tożsamości wyborców w aplikacji mObywatel.
38. **Przewodniczący komisji obowiązkowo wyznacza członka komisji**, który, przebywając w bezpośredniej bliskości urny wyborczej, zapewnia jej nienaruszalność oraz przestrzeganie przez wyborców zasad dotyczących tajności głosowania, **tj. czuwa, aby wyborcy wrzucali karty do urny wyborczej w taki sposób, aby strona zadrukowana była niewidoczna.**
39. **Urny wyborczej nie wolno wносить z lokalu wyborczego.** Dotyczy to również urny zasadniczej w obwodach głosowania utworzonych w zakładach leczniczych i domach pomocy społecznej. Urna musi pozostać zamknięta przez cały czas od zamknięcia aż do jej otwarcia po zakończeniu głosowania. Gdyby w tym czasie doszło do otwarcia urny, komisja odnotowuje to zdarzenie i wyjaśnia jego przyczynę **w punkcie 24** protokołu głosowania.

Rozdział IV

Zadania komisji w trakcie głosowania

Otwarcie lokalu wyborczego

40. O godzinie 7.00 komisja otwiera lokal. Od chwili rozpoczęcia głosowania do czasu jego zakończenia komisja wykonuje swoje zadania w składzie zapewniającym wyborcom udział w głosowaniu bez zakłóceń przy wydawaniu kart do głosowania, lecz nie mniejszym niż co najmniej 1/2 pełnego składu (patrz pkt 35), w tym z udziałem przewodniczącego komisji bądź jego zastępcy (art. 42 § 3 Kodeksu wyborczego). Wymóg obecności co najmniej 1/2 osób z komisji oznacza stałe przebywanie takiej liczby członków w pomieszczeniu, w którym znajduje się urna wyborcza.
41. Komisja ma obowiązek zorganizowania stanowisk, w których wydawane są karty do głosowania, w sposób zapewniający sprawny i płynny przebieg głosowania. Komisja powinna wyznaczyć kilka takich stanowisk rozkładając odpowiednio spis wyborców oraz wyraźnie wskazując wyborcom, które stanowisko jest właściwe dla ich adresu zamieszkania. Prawidłowa organizacja pracy komisji jest konieczna w celu zapobieżenia tworzenia się kolejki wyborców oczekujących na głosowanie. W przypadku gdy komisja zauważy jednak, że tworzą się kolejki, wówczas zobowiązana jest do zorganizowania pracy w taki sposób, aby jak najszybciej przywrócić płynność głosowania. W tym celu konieczne jest m.in. wykonywanie czynności komisji w możliwie jej pełnym składzie, w jakim została powołana, niezależnie od wcześniej ustalonych dyżurów. W szczególności przewodniczący komisji może wyznaczyć jej członka, który będzie kierował wyborców do właściwego stanowiska.

Postępowanie w przypadku skreślenia kandydata z listy

42. Jeżeli w okresie po wydrukowaniu kart do głosowania, a przed dniem wyborów, Państwowa Komisja Wyborcza skreśli z listy kandydatów nazwisko kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,

nazwisko tego kandydata pozostawia się na wydrukowanych kartach do głosowania. W takim przypadku nie dokonuje się druku nowych kart do głosowania.

Państwowa Komisja Wyborcza sporządza informację o nowym brzmieniu karty do głosowania przez odwzorowanie arkusza takiej karty ze skreślonym nazwiskiem kandydata oraz o warunkach ważności głosu oddanego na takiej karcie. Otrzymałą informację o dokonanych skreśleniach i nowym brzmieniu karty do głosowania, w formie obwieszczenia, komisja umieszcza w lokalu wyborczym przy obwieszczeniu o kandydatach na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w wyborach zarządzonych na dzień 18 maja 2025 r. **oraz informuje ustnie o tym wyborców.**

Niedopuszczalne jest dokonywanie przez komisję jakichkolwiek skreśleń i adnotacji na kartach do głosowania.

Czynności przed wydaniem wyborcy karty do głosowania

43. Przed wydaniem karty do głosowania komisja:

- 1) sprawdza tożsamość wyborcy na podstawie dowodu osobistego lub każdego innego dokumentu ze zdjęciem, pod warunkiem że ustalenie tożsamości wyborcy na jego podstawie nie budzi wątpliwości (art. 52 § 1 Kodeksu wyborczego). Wyborca może zatem okazać komisji dowolny dokument ze zdjęciem (np. paszport, prawo jazdy, legitymacja studencka), w tym również dokument, który utracił ważność, pod warunkiem że ustalenie tożsamości na jego podstawie nie budzi wątpliwości. Komisja może potwierdzić tożsamość wyborcy także na podstawie aplikacji mObywatel. W tym celu wyborca powinien:
 - a) zalogować się do aplikacji mObywatel na swoim telefonie (aplikacja powinna być zaktualizowana do wersji 4.56.0 lub nowszej),
 - b) wybrać w prawym dolnym rogu na ekranie głównym przycisk **Kod QR**,
 - c) nacisnąć przycisk **Zeskanuj kod QR**,

Aplikacja poprosi o wyrażenie zgody na użycie aparatu fotograficznego w celu zeskanowania kodu QR.

Następnie członek komisji okazuje wyborcy otrzymaną przez komisję kartkę z kodem QR, który wyborca musi zeskanować swoim telefonem.

Po zeskanowaniu kodu na telefonie wyborcy powinien wyświetlić się ekran z potwierdzeniem jego danych.

Na tej podstawie członek komisji potwierdza tożsamość wyborcy.

Obowiązkowe okazanie dokumentu, w tym aplikacji mObywatel, ma na celu jedynie umożliwienie potwierdzenia przez komisję tożsamości wyborcy, a nie weryfikacji danych znajdujących się w okazywanym dokumencie (niezależnie, czy jest to dowód osobisty, prawo jazdy, legitymacja studencka, czy też aplikacja mObywatel). Komisja dysponuje spisem wyborców, który potwierdza prawo wybierania ujętych w nim osób w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 18 maja 2025 r. Obowiązkiem komisji podczas wydawania karty do głosowania jest wyłącznie potwierdzenie tożsamości wyborcy.

Sprawdzenia tożsamości wyborcy należy dokonać w sposób minimalizujący ryzyko ujawnienia danych osobowych wyborcy osobom trzecim;

- 2) ustala, czy wyborca jest uprawniony do głosowania w tym obwodzie, przez sprawdzenie, czy jego nazwisko jest ujęte w spisie wyborców;
- 3) **sprawdza, czy w rubryce spisu wyborców „Uwagi” odpowiadającej nazwisku danego wyborcy nie jest umieszczona informacja o wysłaniu do niego pakietu wyborczego. W przypadku umieszczenia takiej informacji komisja odmawia wydania karty do głosowania.** Jeżeli wyborca poinformuje komisję, że nie otrzymał pakietu wyborczego, wówczas przewodniczący komisji lub

jego zastępca telefonicznie potwierdza w dziale ewidencji ludności urzędu gminy, czy urząd posiada informację o nedoręczeniu temu wyborcy pakietu. W przypadku potwierdzenia przez urząd nedoręczenia pakietu dwóch członków komisji, w tym przewodniczący lub jego zastępca, skreśla adnotację w spisie o wysłaniu pakietu, w to miejsce wpisuje adnotację „pakiet nedoręczony” i opatruje ją parafami (członka i przewodniczącego komisji lub jego zastępcy). Jeżeli w rubryce „Uwagi” **nie ma również informacji, że w imieniu tego wyborcy głosował pełnomocnik**, wówczas komisja wydaje wyborcy kartę do głosowania.

44. Przy wykonywaniu powyższych czynności komisja obowiązkowo korzysta z osłony na spis wyborców, o której mowa w pkt 32 ppkt 7.

Dopisywanie wyborców do spisu wyborców

45. W dniu głosowania, zgodnie z art. 51 § 2 i 4 Kodeksu wyborczego, komisja dopisuje do spisu wyborców na **dotatkowym formularzu spisu** i umożliwia głosowanie:

- 1) osobie przedkładającej zaświadczenie o prawie do głosowania. Członek komisji **ma obowiązek zwrócić szczególną uwagę czy zaświadczenie wydane jest na pierwsze głosowanie**, przeprowadzane w dniu 18 maja 2025 r. W tym celu członek komisji **koniecznie sprawdza**, czy na zaświadczeniu wskazano, że dany wyborca „ma prawo głosować w dniu 18 maja 2025 r. w obwodzie miejsca pobytu w wyborach: Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu pierwszego głosowania”. Jest to o tyle istotne, że na zaświadczeniu o prawie do głosowania na ponowne głosowanie wskazane będzie, że dany wyborca „ma prawo głosować w dniu 18 maja 2025 r. w obwodzie miejsca pobytu w wyborach: Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu ponownego głosowania”. Komisja musi uwzględnić, że na zaświadczeniu o prawie do głosowania **na oba głosowania wskazana będzie data głosowania 18 maja 2025 r.** (na ten dzień zostały zarządzone wybory). Zatem **elementem odróżniającym zaświadczenia na pierwsze i ponowne głosowanie** będą odpowiednio wyrazy „w dniu pierwszego głosowania” oraz w „w dniu ponownego głosowania”.

Zaświadczenie należy odebrać od wyborcy i dołączyć do spisu, a w rubryce uwagi wpisać „Zaświadczenie 18.05” albo „Z 18.05”. Dopiero wtedy komisja wydaje kartę do głosowania. Analogicznie należy postąpić w odniesieniu do osób, które na podstawie zaświadczenia chcą głosować w „swoim” obwodzie (wyborca otrzymał zaświadczenie w związku z zamiarem głosowania np. w innym obwodzie, a później odstąpił od tego zamiaru i chce głosować w „swoim” obwodzie). Komisja zwraca szczególną uwagę, czy przedkładany jest oryginał zaświadczenia, tj. czy na zaświadczeniu umieszczony został hologram z nadrukiem „PRP 2025”. W razie wątpliwości należy skontaktować się z urzędem gminy. Zaświadczenia wydawane przez konsula nie będą opatrzone hologramem.

Komisja **nie wydaje** karty do głosowania wyborcy przedkładającemu w dniu pierwszego głosowania (18 maja 2025 r.) zaświadczenie o prawie do głosowania **wydane na ponowne głosowanie**, tj. **na którym wskazano**, że dany wyborca „ma prawo głosować w dniu 18 maja 2025 r. w obwodzie miejsca pobytu w wyborach: Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu ponownego głosowania”;

- 2) **osobie omyłkowo pominiętej w spisie**, jeżeli dział ewidencji ludności urzędu gminy, na żądanie komisji, potwierdzi telefonicznie, że pominięcie jest wynikiem pomyłki powstałej przy sporządzaniu spisu. Członek komisji, który otrzymał potwierdzenie z urzędu gminy, dopisując wyborcę na dodatkowym formularzu spisu, musi za każdym razem w rubryce „Uwagi” umieścić swoją parafę. Poza tym członek komisji sporządza dodatkowo, na oddzielnej kartce, notatkę w tej sprawie, z której musi wynikać, że dopisany wyborca nie został ujęty w spisie wyborców z powodu omyłki, a także iż zostało to potwierdzone w dziale ewidencji ludności danej gminy. W notatce podaje się m.in. imię i nazwisko pracownika urzędu gminy potwierdzającego omyłkę oraz godzinę tego zdarzenia. Notatkę, po podpisaniu jej przez członka komisji wraz z jej przewodniczącym lub zastępcą, dołącza się do spisu wyborców;

3) **osobie nieujętej w spisie wyborców w związku z umieszczeniem w spisie wyborców w obwodzie odrębnym** (np. w szpitalu, sanatorium, areszcie śledczym), **która opuściła to miejsce przed dniem głosowania**. Wyborca musi udokumentować ten fakt. Przed dopisaniem takiej osoby do spisu wyborców należy sprawdzić, czy wyborca rzeczywiście nie jest ujęty w przekazanym komisji spisie wyborców, w tym czy nie został ujęty na dodatkowym formularzu spisu. Udokumentowanie opuszczenia np. szpitala lub innego zakładu leczniczego przez wyborcę, np. poprzez przedłożenie wypisu z danej jednostki, **ma jedynie umożliwić stwierdzenie, że dana osoba opuściła szpital lub inną placówkę, a nie zapoznanie się z historią choroby lub innymi danymi zawartymi w przedkładanym dokumencie**. Tego rodzaju dokumenty często zawierają dane wrażliwe, z którymi komisja nie może się zapoznawać. Dokument ten może być zatem okazany przez wyborcę w taki sposób, żeby dane wrażliwe nie były dostępne dla komisji, która nie ma prawa żądania ich udostępnienia. Jeżeli nazwiska wyborcy nie ma w spisie, wówczas komisja ma obowiązek ustalić telefonicznie z urzędem gminy, czy jest to spowodowane ujęciem go w spisie w obwodzie odrębnym. Po potwierdzeniu tego faktu komisja dopisuje wyborcę do spisu na dodatkowym formularzu. Członek komisji, który otrzymał potwierdzenie z urzędu gminy, sporządza notatkę, którą po podpisaniu wraz z przewodniczącym komisji lub jego zastępcą, dołącza się do spisu wyborców. Poza tym członek komisji dopisujący wyborcę w dniu głosowania w rubryce „Uwagi” obok imienia i nazwiska osoby dopisanej umieszcza swoją parafę;

4) **w obwodzie odrębnym osobie**, która chce głosować, **a przybyła do danej jednostki przed dniem głosowania**. Dla dopisania tej osoby do spisu nie jest wymagane posiadanie zaświadczenia o prawie do głosowania.

Komisja jest obowiązana wyjaśnić telefonicznie w dziale ewidencji ludności urzędu gminy, czy wyborca posiada prawo wybierania. Jeżeli urząd gminy potwierdzi ten fakt, dopisuje wyborcę do spisu wyborców na dodatkowym formularzu spisu. Członek komisji, który otrzymał potwierdzenie z urzędu gminy, sporządza notatkę w tej sprawie, którą po podpisaniu wraz z przewodniczącym komisji lub jego zastępcą, dołącza się do spisu wyborców. Poza tym członek komisji dopisujący wyborcę w dniu głosowania w rubryce „Uwagi” obok imienia i nazwiska osoby dopisanej umieszcza swoją parafę. W przypadku, gdy urząd gminy nie potwierdzi posiadania przez danego wyborcę prawa wybierania, komisja odmawia dopisania wyborcy do spisu wyborców.

W celu uniknięcia trudności z bieżącym potwierdzaniem przybycia do jednostki komisja wcześniej powinna zwrócić się do jej dyrektora (kierownika) o udostępnienie wykazu osób, które zostały przyjęte przed dniem głosowania, a nie były ujęte w wykazie przekazanym urzędowi gminy w celu sporządzenia spisu wyborców.

Dodatkowe formularze spisu wyborców, na których komisja dopisuje wyborców w dniu głosowania, zostaną przekazane przez urząd gminy łącznie ze spisem wyborców.

Po zakończeniu głosowania dodatkowe formularze spisu wyborców powinny zostać **opatrzone pieczęcią komisji oraz podpisane przez przewodniczącego komisji lub jego zastępcę**.

Komisja nie jest uprawniona do dokonywania jakichkolwiek innych zmian w spisie wyborców.

Informacji o dopisaniu wyborcy do spisu wyborców, a w szczególności danych osobowych dopisanego wyborcy, nie należy zamieszczać w uwagach do protokołu głosowania.

Wydawanie wyborcom kart do głosowania

46. Wyborcy wydaje się jedną kartę do głosowania. **Przy wydawaniu kart do głosowania komisja sprawdza, czy są one ostemplowane jej pieczęcią** (patrz pkt 30).

Ponadto komisja zwraca uwagę, by wyborca potwierdził własnoręcznym podpisem, w przewidzianej na to rubryce spisu wyborców, fakt otrzymania karty do głosowania. **Dopóki wyborca nie potwierdzi własnoręcznym podpisem odbioru karty do głosowania, komisja jej nie wydaje.**

Jedynie w przypadku gdy wyborca okaże komisji dokument potwierdzający, że jest osobą niepełnosprawną o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z

dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44, 858, 1089, 1165, 1494 i 1961) i nie może w związku z tym potwierdzić otrzymania karty do głosowania, członek komisji wydaje wyborcy kartę do głosowania, a w rubryce „Uwagi” stwierdza fakt wydania karty do głosowania oraz przyczynę braku podpisu osoby otrzymującej kartę do głosowania, parafując adnotację wspólnie z przewodniczącym komisji lub jego zastępcą.

W przypadku wątpliwości, czy przedłożony dokument upoważnia wyborcę do niepotwierdzenia odbioru karty do głosowania podpisem w spisie, komisja zwraca się o pomoc do urzędu gminy.

47. Przy czynności potwierdzania przez wyborców otrzymania karty do głosowania **trzeba koniecznie zwrócić szczególną uwagę, by podpisy składane były w miejscach (w linii) odpowiadających ich nazwiskom.** Możliwe jest składanie podpisu bez odwracania spisu.

W przypadku gdy komisja zauważy, że osoba podpisała się w linii przy nazwisku innego wyborcy, wskazuje tej osobie właściwe miejsce w spisie do złożenia podpisu, a podpis złożony w niewłaściwym miejscu skreśla. Skreślenie opatruje się adnotacją „podpis w nieprawidłowym miejscu” i parafami członka komisji oraz przewodniczącego komisji lub jego zastępcy.

W przypadku gdy w rubryce spisu wyborców w linii przy nazwisku wyborcy, który żąda wydania karty do głosowania, znajduje się już podpis potwierdzający jej odbiór, a komisja nie ma wiedzy, że powstał on w wyniku omyłki, komisja odmawia wydania karty do głosowania.

48. Zwrócić także należy uwagę na **bezwzględną konieczność zapewnienia ochrony danych osobowych wyborców ujętych w spisie**, w tym przed ujawnieniem danych osobowych innych osób przy potwierdzaniu przez wyborcę odbioru karty do głosowania. W tym celu komisja **obowiązkowo** stosuje przekazane przez urząd gminy osłony na spis, o których mowa w pkt 32 ppkt 7, zabezpieczające dane osobowe innych osób ujętych w spisie. Powyższe dotyczy również dodatkowego formularza spisu wyborców, który powinien być osłaniany (dane osobowe innych wyborców) podczas składania na nim podpisów przez wyborców. **Niewykonywanie lub niewłaściwe wykonywanie powyższego obowiązku skutkować może odpowiedzialnością za naruszenie przepisów dotyczących ochrony danych osobowych.**

49. **Komisja odmawia ponownego wydania karty do głosowania niezależnie od przyczyn tego żądania (np. z powodu pomyłkowego wypełnienia karty, zniszczenia jej itp.).**

50. Na wniosek wyborcy komisja jest obowiązana wyjaśnić mu sposób głosowania w wyborach, a także warunki ważności głosu, zgodnie z informacją umieszczoną na karcie do głosowania. Wyjaśnienie to nie może zawierać elementów agitacyjnych.

51. Ponadto komisja jest obowiązana, na prośbę wyborcy niepełnosprawnego oraz wyborcy, który najpóźniej w dniu głosowania ukończył 60 lat, do przekazania ustnie treści obwieszczeń wyborczych w zakresie informacji o zarejestrowanych kandydatach na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Przekaz ten powinien się ograniczać do poinformowania wyborcy o liczbie zarejestrowanych kandydatów, ich numerach na karcie do głosowania, a także imionach i nazwiskach kandydatów.

Czynności te wykonuje przewodniczący komisji lub zastępca przewodniczącego w obecności innego członka komisji. Członkowie komisji nie mogą udzielać wyborcom innych informacji niż wskazane w pkt 42 oraz 50 i 51.

Głosowanie przez pełnomocnika

52. Komisja dopuszcza do głosowania osoby posiadające pełnomocnictwo do głosowania w imieniu wyborcy ujętego w spisie wyborców.

Wyborca, który udzielił pełnomocnictwa do głosowania w jego imieniu, może w dniu głosowania doręczyć komisji oświadczenie o cofnięciu pełnomocnictwa (podstawę do odnotowania na liście wyborców, którzy udzielił pełnomocnictwa, cofnięcia pełnomocnictwa do głosowania stanowi

pisemne oświadczenie o cofnięciu tego pełnomocnictwa, w którym wola wyborcy została potwierdzona podpisem złożonym w obecności komisji), a także głosować osobiście, jeżeli nie głosował jeszcze w jego imieniu pełnomocnik. Głosowanie osobiste wyborcy powoduje **wygaśnięcie pełnomocnictwa do głosowania w jego imieniu w pierwszym głosowaniu. Obejmuje ono natomiast ewentualne ponowne głosowanie.**

Komisja **nie dopuści** natomiast do głosowania wyborcy, którego pełnomocnik wziął udział w głosowaniu w jego imieniu wcześniej. Również złożenie oświadczenia o cofnięciu pełnomocnictwa jest w takiej sytuacji bezskuteczne w pierwszym głosowaniu.

Fakt cofnięcia lub wygaśnięcia pełnomocnictwa do głosowania komisja **obowiązana jest odnotować w spisie wyborców oraz na otrzymanej wraz ze spisem liście wyborców, którzy udzielili pełnomocnictwa do głosowania w ich imieniu, a otrzymane oświadczenia dołączyć do spisu wyborców.**

53. Pełnomocnik przed przystąpieniem do głosowania okazuje swój dowód osobisty lub inny dokument ze zdjęciem oraz **akt pełnomocnictwa sporządzony** przez wójta lub pracownika urzędu gminy działającego z upoważnienia wójta. Komisja upewnia się, że akt pełnomocnictwa dotyczy **pierwszego głosowania (tzw. I tury) w dniu 18 maja 2025 r.**
54. **Przed wydaniem karty do głosowania komisja sprawdza w spisie wyborców, czy wyborca, który udzielił pełnomocnictwa, jest ujęty w spisie wyborców, a także czy wyborca nie głosował wcześniej osobiście oraz czy w spisie nie odnotowano, że pełnomocnictwo wygasło z innej przyczyny lub zostało cofnięte.** Jeżeli wyborca, który udzielił pełnomocnictwa, nie jest ujęty w spisie wyborców, komisja jest obowiązana wyjaśnić telefonicznie w dziale ewidencji ludności urzędu gminy przyczynę nieumieszczenia wyborcy w spisie wyborców. Jeżeli urząd gminy potwierdzi, że nieumieszczenie wyborcy w spisie wynika z omyłki, komisja dopisuje wyborcę (nie pełnomocnika) do spisu wyborców na dodatkowym formularzu spisu. Członek komisji, który otrzymał potwierdzenie z urzędu gminy, sporządza, na oddzielnej kartce, notatkę w tej sprawie, którą po podpisaniu wraz z przewodniczącym komisji lub jego zastępcą, dołącza się do spisu wyborców.
55. Komisja **odmawia wydania** pełnomocnikowi karty do głosowania i **zatrzymuje akt pełnomocnictwa do głosowania** w przypadku:
 - 1) gdy urząd gminy stwierdzi, że nieujęcie wyborcy w tym obwodzie nie jest błędem;
 - 2) wcześniejszego głosowania osobistego wyborcy;
 - 3) wygaśnięcia pełnomocnictwa z innej przyczyny lub cofnięcia pełnomocnictwa.
56. Po stwierdzeniu, że wyborca nie głosował osobiście, pełnomocnictwo nie wygasło z innej przyczyny i nie zostało cofnięte, komisja **wpisuje** nazwisko i imię (imiona) pełnomocnika wyborcy w spisie wyborców **w rubryce „Uwagi”** odpowiadającej pozycji, pod którą umieszczono nazwisko wyborcy, wraz z oznaczeniem „pełnomocnik”. Pełnomocnik potwierdza otrzymanie karty do głosowania **własnym czytelnym podpisem** w rubryce spisu przeznaczonej na potwierdzenie otrzymania karty do głosowania przez wyborcę udzielającego pełnomocnictwa do głosowania. Ponadto komisja **odnotowuje fakt głosowania przez pełnomocnika na otrzymanej wraz ze spisem wyborców liście wyborców, którzy udzielili pełnomocnictwa do głosowania w ich imieniu.** Akt pełnomocnictwa do głosowania komisja ma bezwzględny obowiązek odebrać od wyborcy i **załączyć** do spisu wyborców. Następnie **wydaje** pełnomocnikowi kartę do głosowania. Należy zwrócić szczególną uwagę, aby odebrać od wyborcy właściwy akt pełnomocnictwa, tj. sporządzony na pierwsze głosowanie (tzw. I turę) w dniu 18 maja 2025 r., a w przypadku przeprowadzania ponownego głosowania w dniu 1 czerwca 2025 r. – sporządzony na ponowne głosowanie (tzw. II turę).

W przypadku pełnomocnika przedkładającego zaświadczenie o prawie do głosowania w celu oddania głosu w obwodzie właściwym dla osoby udzielającej pełnomocnictwa, komisja dopisuje pełnomocnika do spisu wyborców (patrz pkt 45 ppkt 1), a następnie postępuje w sposób, o którym mowa wyżej.

Wydawanie wyborcom nakładki na kartę do głosowania

57. Komisja wraz z kartą do głosowania wydaje wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, nakładkę na kartę do głosowania sporządzoną w alfabecie Braille'a.
58. Komisja informuje wyborcę, że po oddaniu głosu obowiązany jest on zwrócić komisji nakładkę na kartę. Komisja powinna zapewnić wyborcom korzystającym z nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a właściwe do jej użycia miejsce, np. odpowiedniej wielkości stolik ułatwiający oddanie głosu, stosując nakładkę. Miejsce to musi zapewniać tajność głosowania. Komisja zwraca uwagę, aby wyborca wraz z kartą nie wrzucił nakładki do urny. W przypadku utraty nakładki lub jej zniszczenia komisja niezwłocznie informuje o tym urząd gminy.

Przebieg głosowania

59. W czasie głosowania komisja zwraca uwagę, by wyborcy głosowali osobiście i w taki sposób, aby nie została naruszona tajność głosowania, a także aby głosowanie nie zostało wykorzystane przez wyborców do prowadzenia agitacji wyborczej. **Kartę do głosowania wyborcy zobowiązani są wrzucać do urny w taki sposób, aby strona zadrukowana była niewidoczna** (art. 52 § 6 Kodeksu wyborczego).
60. **Niedopuszczalne jest głosowanie za członka rodziny lub za inną osobę.** Zakaz ten nie dotyczy osób posiadających pełnomocnictwo do głosowania.
61. Wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, może pomagać w głosowaniu inna osoba, w tym także niepełnoletnia. Pomoc ta może mieć tylko techniczny charakter. Nie może ona polegać na sugerowaniu wyborcy sposobu głosowania lub na głosowaniu w zastępstwie tego wyborcy. Dopuszczalne jest, aby na życzenie wyborcy niepełnosprawnego w miejscu zapewniającym tajność głosowania przebywała osoba udzielająca pomocy. **Pomocy w głosowaniu nie może udzielać członek komisji, mąż zaufania, obserwator społeczny ani obserwator międzynarodowy** (art. 53 i 103c § 2 Kodeksu wyborczego).
62. Przeprowadzanie głosowania poza lokalem możliwe jest wyłącznie w zakładach leczniczych i domach pomocy społecznej przy zastosowaniu urny pomocniczej, o czym mowa w rozdziale IX.
63. **Komisja zwraca uwagę, by wyborcy nie wynosili kart do głosowania poza lokal wyborczy.** W przypadku gdy komisja zauważy, że ktoś wyniósł kartę do głosowania na zewnątrz, lub otrzyma informację, że w lokalu wyborczym lub poza nim ktoś taką kartę przyjmuje lub posiada, nie będąc do tego uprawnionym, np. oferowane jest odstąpienie karty, obowiązana jest niezwłocznie zawiadomić o tym Policję i fakt ten opisać **w punkcie 24 protokołu głosowania.**
64. **Komisja zwraca również uwagę, aby wyborcy nie wrzucali do urny innych przedmiotów niż karty do głosowania.** W razie stwierdzenia takich przypadków fakt ten należy opisać **w punkcie 24 protokołu głosowania.**
65. Komisja, na żądanie wyborcy, obowiązana jest wydać zaświadczenie potwierdzające wzięcie udziału w głosowaniu, którego wzór stanowi załącznik nr 1 do wytycznych.
66. Na żądanie wyborcy komisja obowiązana jest również wydać zaświadczenie potwierdzające odmowę wydania karty do głosowania z podaniem przyczyny odmowy (np. gdy wyborca nie jest ujęty w spisie wyborców).
67. Zaświadczenia, o których mowa w pkt 65 i 66, sporządza się w jednym egzemplarzu. Informację o wydaniu zaświadczenia umieszcza się w rubryce spisu „Uwagi” przy nazwisku wyborcy, którego zaświadczenie dotyczyło. Zaświadczenia podpisuje przewodniczący komisji lub zastępca przewodniczącego i opatruje pieczęcią komisji.
68. **Komisja na bieżąco sprawdza w spisie liczbę podpisów potwierdzających otrzymanie karty do głosowania przez wyborców.**

W przypadku gdy liczba ta przekroczy 70% liczby otrzymanych przez komisję kart do głosowania, komisja obowiązana jest powiadomić okręgową komisję wyborczą, za pośrednictwem urzędu gminy, o możliwej potrzebie uruchomienia dla niej rezerwy kart.

Natomiast **gdy liczba ta przekroczy 80% liczby otrzymanych przez komisję kart do głosowania, komisja występuje do okręgowej komisji wyborczej, za pośrednictwem urzędu gminy, o wydanie kart z rezerwy.**

Prawidłowe wykonanie tych zadań ma na celu zapobieżenie sytuacji, w której w lokalu wyborczym zabraknie kart do głosowania i konieczne będzie oczekiwanie na doręczenie kart do głosowania przez przedstawicieli urzędu gminy. Taka sytuacja jest bowiem niedopuszczalna.

69. W przypadku gdy komisja stwierdzi, że w lokalu wyborczym przebywa duża liczba wyborców i zaczynają tworzyć się kolejki osób oczekujących na głosowanie, ma ona obowiązek podjęcia wszelkich niezbędnych działań w celu przywrócenia sprawności głosowania. W tym celu komisja postępuje w sposób określony w pkt 41.
70. Komisja czuwa, aby nie doszło do przepełnienia urny wyborczej. Jeżeli komisja stwierdzi, że urna niedługo się zapełni, powinna niezwłocznie zwrócić się do wójta o dostarczenie drugiej urny, informując o tym urzędnika wyborczego, chyba że przed rozpoczęciem głosowania została dostarczona druga urna wyborcza.
71. W przypadku gdy urna uległa zapełnieniu, komisja powinna zakleić oraz opieczetować wlot tej urny i wykorzystać drugą urnę. Urna, która uległa zapełnieniu, pozostaje w lokalu wyborczym. Przed rozpoczęciem stosowania drugiej urny komisja sprawdza, czy jest ona pusta, a następnie zamyka ją i opieczetowuje w sposób, o którym mowa w pkt 37 ppkt 7. Obie urny powinny być ustawione w takim miejscu, by były przez cały czas głosowania pod nadzorem wyznaczonego członka komisji oraz widoczne dla członków komisji i mężów zaufania, obserwatorów społecznych oraz obserwatorów międzynarodowych.
72. Przepisy Kodeksu wyborczego nie zabraniają robienia zdjęć w lokalu wyborczym przez wyborców pod warunkiem, że m.in.:
 - 1) nie narusza to:
 - a) porządku w lokalu wyborczym,
 - b) powagi i tajności głosowania,
 - c) praw osób trzecich do ochrony dóbr osobistych, w szczególności ochrony wizerunku,
 - d) przepisów dotyczących ochrony danych osobowych;
 - 2) nie zakłóca przebiegu głosowania.

Przewodniczący komisji zobowiązany jest do czuwania nad zapewnieniem tajności głosowania oraz nad utrzymaniem porządku i spokoju w czasie głosowania. W związku z tym uprawniony jest, jeżeli uzna to za zasadne, do wydania zakazu wykonania zdjęć przez wyborcę w lokalu wyborczym.

Niedopuszczalne jest robienie zdjęć lub nagrywanie spisu wyborców.

73. W związku z tym, że członkowie komisji nie są funkcjonariuszami publicznymi opublikowanie zdjęć zrobionych w lokalu wyborczym zarówno przez przedstawicieli mediów, jak i przez wyborców może wiązać się z odpowiedzialnością cywilną związaną z opublikowaniem wizerunków osób uczestniczących w głosowaniu, członków komisji lub mężów zaufania albo obserwatorów społecznych bez ich zgody.

Przekazywanie Państwowej Komisji Wyborczej danych o frekwencji oraz podanie ich do publicznej wiadomości

74. Komisja (poza komisjami w obwodach odrębnych) przekazuje Państwowej Komisji Wyborczej dane o frekwencji, tj. dane o liczbie osób uprawnionych do głosowania oraz o liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania w trakcie głosowania i podaje je do publicznej wiadomości. Dane te przekazuje się i podaje do publicznej wiadomości według stanu na godzinę 12.00 oraz 17.00, w trybie i na zasadach określonych w uchwale Państwowej Komisji Wyborczej, o której mowa w pkt 34 ppkt 1.

Zadania komisji związane z głosowaniem korespondencyjnym

75. Komisje przeprowadzają głosowanie korespondencyjne, postępując w sposób określony w uchwale nr 169/2023 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 11 września 2023 r. w sprawie sposobu postępowania z kopertami zwrotnymi i pakietami wyborczymi w głosowaniu korespondencyjnym (M.P. poz. 1032), tj. w sposób wskazany poniżej.
76. Od rozpoczęcia głosowania o godz. 7.00 do godziny 21.00 komisja odbiera koperty zwrotne wyłącznie od przedstawicieli Poczty Polskiej oraz dostarczone osobiście przez wyborców. Komisja nie może przyjmować kopert zwrotnych dostarczonych przez inne osoby (w tym np. członków rodziny wyborcy).
77. Koperty zwrotne, dostarczone do komisji do zakończenia głosowania, komisja otwiera niezwłocznie po dostarczeniu i sprawdza, czy w kopercie zwrotnej znajduje się:
- 1) podpisane przez wyborcę oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu;
 - 2) zaklejona koperta na kartę do głosowania.
78. Jeżeli spełnione są warunki, o których mowa w pkt 77, komisja:
- 1) porównuje imię i nazwisko wyborcy oraz numer PESEL zawarty w oświadczeniu o osobistym i tajnym oddaniu głosu z danymi zawartymi w spisie wyborców. Jeżeli dane się zgadzają, członek komisji odnotowuje w rubryce spisu „Uwagi”, odpowiadającej pozycji, pod którą przy nazwisku wyborcy umieszczono informację o wysłaniu pakietu wyborczego, że wyborca głosował korespondencyjnie;
 - 2) zaklejoną kopertę na kartę do głosowania wrzuca do urny wyborczej;
 - 3) oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu dołącza do spisu wyborców;
 - 4) puste koperty zwrotne pakuje w pakiet, opisuje i odkłada. Pakiet ten pozostaje w dokumentacji komisji, która po zakończeniu głosowania przekazywana jest urzędnikowi wyborczemu w depozyt w drugim opakowaniu zbiorczym, o czym mowa w pkt 167, łącznie z innymi dokumentami.
79. Jeżeli:
- 1) w kopercie zwrotnej nie było oświadczenia o osobistym i tajnym oddaniu głosu,
 - 2) oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu nie było podpisane przez wyborcę,
 - 3) w kopercie zwrotnej nie było koperty na kartę do głosowania,
 - 4) koperta na kartę do głosowania była niezaklejona
- komisja odkłada kopertę zwrotną wraz z zawartością, segregując odłożone koperty według naruszeń powyższych warunków.
80. Komisja pakuje koperty wraz z kartami w osobne pakiety, według naruszeń warunków określonych w pkt 79, opisuje je i odkłada. Po zakończeniu głosowania pakiety te przekazywane są urzędnikowi wyborczemu w depozyt w drugim opakowaniu zbiorczym, o którym mowa w pkt 167, łącznie z innymi dokumentami.
81. Jeżeli wyborca, którego koperta zwrotna została doręczona do komisji, nie jest ujęty w spisie wyborców, komisja jest obowiązana wyjaśnić telefonicznie w dziale ewidencji ludności urzędu gminy przyczynę nieumieszczenia wyborcy w spisie wyborców. Jeżeli urząd gminy potwierdzi, że nieumieszczenie wyborcy w spisie wynika z omyłki, komisja dopisuje wyborcę do spisu wyborców na dodatkowym

formularzu spisu. Członek komisji, który otrzymał potwierdzenie z urzędu gminy, sporządza notatkę w tej sprawie, którą po podpisaniu wraz z przewodniczącym komisji lub jego zastępcą, dołącza się do spisu wyborców. Poza tym członek komisji dopisujący wyborcę w dniu głosowania w rubryce „Uwagi” obok imienia i nazwiska osoby dopisanej umieszcza swoją parafę. Analogicznie komisja postępuje w przypadku, gdy dane wyborcy wpisane na oświadczeniu o osobistym i tajnym oddaniu głosu nie zgadzają się z danymi w spisie wyborców.

82. Jeżeli nieuwzględnienie wyborcy w spisie wyborców nie wynika z omyłki, komisja odkłada w jeden odrębny pakiet:

- 1) koperty zwrotne, w których znajdowało się oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu:
 - a) wyborcy nieuwzględnionego w spisie wyborców, o ile pominięcie w spisie wyborców nie wynikało z omyłki podczas jego sporządzenia,
 - b) zawierające dane wyborcy niezgodzące się z danymi w spisie wyborców, o ile nie wynikało to z omyłki podczas jego sporządzenia lub sporządzania oświadczenia;
- 2) koperty zwrotne, w których znajdowała się więcej niż jedna koperta na kartę do głosowania;
- 3) koperty zwrotne zawierające oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania wyborcy, który głosował wcześniej:
 - a) korespondencyjnie (w rubryce spisu „Uwagi”, pod pozycją odpowiadającą nazwisku i imieniu tego wyborcy, członek komisji odnotował już, że wyborca ten głosował korespondencyjnie, a koperta na kartę do głosowania została wrzucona już do urny),
 - b) osobiście (w rubryce spisu „Uwagi”, pod pozycją odpowiadającą nazwisku i imieniu tego wyborcy, nie było umieszczonej informacji o wysłaniu do niego pakietu wyborczego, a wyborca potwierdził odbiór karty do głosowania własnoręcznym podpisem);
- 4) koperty zwrotne nieodebrane przez komisję, lecz pozostawione w komisji przez inne osoby niż przedstawiciel Poczty Polskiej albo osobiście przez wyborcę.

83. Kopert, o których mowa w pkt 82, komisja nie bierze pod uwagę przy ustalaniu wyników głosowania. Pakiet z tymi kopertami należy przekazać urzędnikowi wyborczemu w depozyt w drugim opakowaniu zbiorczym, o którym mowa w pkt 167, łącznie z innymi dokumentami.

84. Wykonując powyższe czynności, **należy pamiętać, by na bieżąco ustalać i zapisywać:**

- 1) liczbę otrzymanych kopert zwrotnych;
- 2) liczbę kopert zwrotnych, w których nie było oświadczenia o osobistym i tajnym oddaniu głosu;
- 3) liczbę kopert zwrotnych, w których oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu nie było podpisane przez wyborcę;
- 4) liczbę kopert zwrotnych, w których znajdowała się niezaklejona koperta na kartę do głosowania;
- 5) liczbę kopert zwrotnych, w których nie było koperty na kartę do głosowania;
- 6) liczbę kopert na kartę do głosowania wrzuconych do urny.

W przypadku gdy informacje z ppkt 2-5 dotyczą jednej koperty zwrotnej, należy je uwzględnić w każdym z tych punktów.

Otrzymanych przez komisję pustych kopert zwrotnych oraz kopert, o których mowa w pkt 82, nie uwzględnia się przy dokonywaniu powyższych ustaleń.

Dane, o których mowa, **muszą być** na bieżąco zapisywane na arkuszu pomocniczym prowadzonym przez wskazanego członka komisji pod nadzorem przewodniczącego lub zastępcy przewodniczącego komisji. Umożliwi to prawidłowe wypełnienie punktów protokołu głosowania dotyczących głosowania korespondencyjnego.

85. Przed wrzuceniem koperty na kartę do głosowania do urny komisja nie może jej otwierać i zapoznawać się z treścią karty do głosowania.
86. Pakiety wyborcze niedoręczone lub nieodebrane osobiście przez wyborców przekazywane komisji do zakończenia głosowania komisja na bieżąco pakuje w pakiet, opisuje i odkłada. W przypadku doręczania kolejnych pakietów wyborczych są one dołączane do zamkniętych opakowań, bez otwierania wcześniej spakowanych pakietów. Pakiety te w zamkniętym i opieczętowanym opakowaniu pozostają w dokumentacji komisji, która po zakończeniu głosowania przekazywana jest urzędnikowi wyborczemu w depozyt w drugim opakowaniu zbiorczym, o którym mowa w pkt 167, łącznie z innymi dokumentami. Analogicznie komisja postępuje z kopertami zwrotnymi doręczonymi do komisji po zakończeniu głosowania.

Przerwa w głosowaniu

87. **Głosowania nie wolno przerywać**, chyba że w wyniku nadzwyczajnych wydarzeń zostanie ono przejściowo lub trwale uniemożliwione. Przez nadzwyczajne wydarzenie należy rozumieć **wyłącznie takie, które realnie uniemożliwia głosowanie** (np. katastrofa budowlana dotycząca budynku, w którym znajduje się lokal wyborczy). Nie są nadzwyczajnymi wydarzeniami sytuacje o charakterze techniczno-organizacyjnym (brak właściwej pieczęci, trudność w dostaniu się do budynku lub lokalu przed rozpoczęciem głosowania, zapełnienie się urny itp.). Do nadzwyczajnych wydarzeń uzasadniających zarządzenie przerwy w głosowaniu **nie należy** także sytuacja, w której wyborcy, którzy przybyli do lokalu wyborczego albo – z uwagi na warunki lokalowe – ustawili się w kolejce przed lokalem wyborczym, **przed godziną zakończenia głosowania (21.00)**, realizują swoje czynne prawo wyborcze na podstawie art. 39 § 4 Kodeksu wyborczego, tj. oddają swoje głosy po godzinie 21.00.
88. **O przyczynach uzasadniających – zdaniem komisji – zarządzenie przerwy w głosowaniu, jego przedłużeniu lub odroczeniu komisja powiadamia niezwłocznie okręgową komisję wyborczą i za jej zgodą podejmuje uchwałę** o zarządzeniu przerwy w głosowaniu, jego przedłużeniu lub odroczeniu. Uchwałę w tej sprawie komisja bezzwłocznie podaje do publicznej wiadomości oraz przesyła okręgowej komisji wyborczej, która przekazuje ją Państwowej Komisji Wyborczej, i wójtowi. Uchwałę tę komisja załącza do protokołu głosowania i czyni o tym adnotację **w punkcie 19** protokołu głosowania.
89. W razie przerwania lub odroczenia głosowania, o ile nie zagraża to życiu i zdrowiu członków komisji, komisja:
- 1) zakleja i opieczętowuje wlot urny;
 - 2) ustala liczbę:
 - a) niewykorzystanych kart do głosowania,
 - b) osób uprawnionych do głosowania, czyli liczbę osób ujętych w spisie wyborców wraz z wyborcami dopisanymi przez komisję na dodatkowym formularzu spisu,
 - c) wydanych kart na podstawie podpisów osób w spisie wyborców;
 - 3) spis wyborców, niewykorzystane karty do głosowania oraz inne dokumenty komisji umieszcza w odrębnych pakietach, opieczętowuje je i opisuje;
 - 4) urnę wraz z pakietami oddaje na przechowanie przewodniczącemu komisji.
- Z czynności tych komisja sporządza protokół, podając w nim liczbę niewykorzystanych kart do głosowania, liczbę osób uprawnionych do głosowania i liczbę wydanych kart do głosowania.
90. Po sporządzeniu protokołu przewodniczący komisji zamyka lokal wyborczy i opieczętowuje wejście do lokalu pieczęcią komisji. Pieczęć komisji oddaje się na przechowanie zastępcy przewodniczącego lub innemu członkowi komisji.
91. Wójt zapewnia ochronę lokalu komisji w czasie przerwy w głosowaniu. Komisja oczekuje na przybycie przedstawiciela wójta, który będzie odpowiedzialny za ochronę lokalu. Zadania i tryb postępowania

wójta w zakresie ochrony lokalu określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 28 sierpnia 2014 r. w sprawie szczegółowych wymagań w zakresie ochrony lokali obwodowych komisji wyborczych w czasie przerwy w głosowaniu spowodowanej nadzwyczajnymi wydarzeniami (Dz. U. poz. 1152).

92. Przed wznowieniem głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na wejściu do lokalu wyborczego, na urnie (ewentualnie plomby, o których mowa w pkt 37 ppkt 7) i pakietach z kartami oraz spisem nie zostały naruszone. W razie naruszenia pieczęci (ewentualnie plomb), braku któregośkolwiek z pakietów albo dokumentów komisja opisuje stwierdzony stan **w punkcie 24** protokołu głosowania, zawiadamia o tym niezwłocznie okręgową komisję wyborczą oraz wójta, a następnie wykonuje czynności wskazane przez okręgową komisję wyborczą.

Rozdział V

Zakończenie głosowania

93. O godzinie 21.00 przewodniczący komisji zarządza zakończenie głosowania. Komisja zamyka lokal. Wyborcom przybyłym do lokalu, w tym wyborcom, którzy – z uwagi na warunki lokalowe – ustawili się w kolejce przed lokalem wyborczym **przed godziną 21.00**, należy umożliwić oddanie głosu (art. 39 § 4 Kodeksu wyborczego). O tego rodzaju sytuacji należy niezwłocznie zawiadomić wójta oraz okręgową komisję wyborczą.
94. W przypadku konieczności umożliwienia oddania głosu wyborcom przybyłym do lokalu oraz wyborcom, którzy – z uwagi na warunki lokalowe – ustawili się w kolejce przed lokalem wyborczym, komisja zobowiązana jest do zagwarantowania, aby poza nimi nie mogły głosować inne osoby, które przybyły do lokalu wyborczego (ustawiły się w kolejce) po godzinie 21.00.
95. Działania, o których mowa w pkt 94, mogą polegać np. na wydawaniu wyborcom przybyłym do lokalu wyborczego przed godziną zakończenia głosowania oznaczonych pieczęcią komisji kartek i/lub na zabezpieczeniu końca kolejki przez członka komisji. Kolejka cały czas musi być bowiem pilnowana, aby wyborcy przybyli po 21.00 nie mogli zagłosować (np. przez członków komisji, którzy rotacyjnie będą pilnowali kolejki na jej końcu i z boków). Działania te członkowie komisji realizują przy wsparciu osób skierowanych przez wójta.
96. Po zamknięciu lokalu wyborczego i po zakończeniu głosowania w lokalu oprócz członków komisji mogą przebywać mężowie zaufania, obserwatorzy społeczni i obserwatorzy międzynarodowi. Ponadto wyłącznie w czasie otwierania urny i wyjmowania z niej kart dopuszczalna jest obecność w lokalu dziennikarzy, na zasadach, o których mowa w pkt 20. Mężowie zaufania, obserwatorzy społeczni i obserwatorzy międzynarodowi nie mogą uczestniczyć w liczeniu głosów ani pomagać członkom komisji w wykonywaniu ich zadań.
97. W przypadku gdy komisji zapewniono obsługę informatyczną, w lokalu w miejscu wyznaczonym przez przewodniczącego może przebywać również operator informatycznej obsługi komisji.
98. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania oraz opuszczeniu lokalu przez ostatniego wyborcę przewodniczący komisji zabezpiecza wlot urny wyborczej, zaklejając go paskiem papieru opatrzonym pieczęcią komisji i podpisami jej członków. Jeżeli komisja otrzymała jednorazowe plomby – nalepki foliowe opatrzone unikatowym numerem, o których mowa w pkt 37 ppkt 7, za ich pomocą zabezpiecza wlot urny. W takim przypadku numer plomby, niezwłocznie po jej założeniu, powinien być wpisany przez przewodniczącego komisji lub jego zastępcę do wewnętrznego protokołu. Nalepkę foliową opatruje się pieczęcią komisji.
99. W przypadku gdyby komisja znalazła w lokalu wyborczym lub w budynku, w którym znajduje się lokal wyborczy, w trakcie głosowania albo po jego zakończeniu, kartę (lub karty) do głosowania pozostawioną przez wyborcę, **komisja nie jest uprawniona do wrzucenia jej do urny wyborczej**. Karty takiej nie uwzględnia się przy obliczeniach. W takim przypadku odnalezioną kartę należy zapakować w odrębny pakiet, opieczetować go i opisać. Informację o odnalezieniu karty do głosowania

należy odnotować **w punkcie 24** protokołu głosowania. Pakiet ten należy przekazać urzędnikowi wyborczemu w depozyt w drugim opakowaniu zbiorczym, o którym mowa w pkt 167, łącznie z innymi dokumentami.

100. W przypadku gdyby komisja znalazła w lokalu wyborczym lub w budynku, w którym znajduje się lokal wyborczy, w trakcie głosowania albo po jego zakończeniu, pakiet wyborczy lub kopertę zwrotną, **komisja nie jest uprawniona do otwierania pakietu ani wrzucenia koperty zwrotnej do urny wyborczej**. W takim przypadku odnaleziony pakiet lub kopertę zwrotną należy zapakować w odrębny pakiet, opieczetować go i opisać. Informację o odnalezieniu pakietu wyborczego lub koperty zwrotnej należy odnotować **w punkcie 24** protokołu głosowania. Pakiet ten należy przekazać urzędnikowi wyborczemu w depozyt w drugim opakowaniu zbiorczym, o którym mowa w pkt 167, łącznie z innymi dokumentami.

Rozdział VI

Ustalenie wyników głosowania i sporządzenie protokołu głosowania

Informacje wstępne

101. **Czynności związane z ustaleniem wyników głosowania w obwodzie i sporządzeniem protokołu głosowania komisja wykonuje wspólnie, w możliwie pełnym składzie, lecz nie mniejszym niż 2/3 jej pełnego składu, w tym przewodniczący lub jego zastępca.** Jeżeli wskutek obliczeń okaże się, że 2/3 liczby pełnego składu komisji jest liczbą ułamkową, wówczas należy dokonać zaokrąglenia w górę. Oznacza to, że wszystkie czynności związane z ustaleniem wyników głosowania w obwodzie i sporządzeniem protokołu głosowania komisja powołana w liczbie:

- 1) 5 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 4 osoby;
- 2) 6 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 4 osoby;
- 3) 7 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 5 osób;
- 4) 8 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 6 osób;
- 5) 9 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 6 osób;
- 6) 10 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 7 osób;
- 7) 11 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 8 osób;
- 8) 12 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 8 osób;
- 9) 13 osób – musi wykonywać w składzie nie mniejszym niż 9 osób.

102. **Nie jest dopuszczalne tworzenie z członków komisji grup roboczych, które wykonywałyby oddzielnie czynności po zakończeniu głosowania.**

Obliczania wyników głosowania nie można również dokonywać w ten sposób, że karty do głosowania liczą członkowie komisji w grupkach lub liczą je partiami poszczególni członkowie komisji w oddzielnych miejscach, przy odrębnych stolikach itp., a dopiero potem dokonuje się zsumowania wyników.

103. Przed ustaleniem przez komisję ważności karty do głosowania, ważności głosu, oddania głosu na danego kandydata, każda karta do głosowania jest okazywana wszystkim obecnym członkom komisji, **co należy rozumieć wyłącznie jako zakaz przeglądania kart i wykonywania czynności związanych z ustaleniem wyników głosowania pojedynczo przez część członków komisji albo w odrębnych grupach.**

104. **Wykonywanie czynności komisji w zakresie ustalenia wyników głosowania:**

- 1) **powinno zostać tak zorganizowane, by każdy z członków komisji widział karty do głosowania i mógł dokonać ich oceny;**

- 2) **nie może prowadzić do utrudniania, opóźniania lub paraliżowania pracy komisji.**
105. Komisja przystępuje do ustalenia wyników głosowania i sporządzenia projektu protokołu głosowania. Czynności opisane w pkt 106–146 dotyczą przygotowania projektu protokołu głosowania, ale należy wykonywać je na odpowiednich formularzach protokołu głosowania.
106. **Liczby w protokole głosowania wpisuje się, zaczynając od prawej strony, tj. w następujący sposób: liczby jednocyfrowe wpisuje się w ostatniej kratce z prawej strony, liczby dwucyfrowe – w dwóch ostatnich kratkach z prawej strony, liczby trzycyfrowe – w trzech ostatnich kratkach z prawej strony itd., czyli tak, aby ostatnia cyfra wpisywanej liczby wypadła w ostatniej kratce z prawej strony. Jeżeli ustalona przez komisję liczba wynosi zero, w ostatniej kratce z prawej strony należy wpisać cyfry „0”.**

Rozliczenie kart do głosowania

107. Protokół głosowania wypełnia się, przestrzegając poniższych zasad:

1) **wypełnianie punktu 1 protokołu głosowania**

Komisja wpisuje **w punkcie 1** ustaloną po ich przeliczeniu przed rozpoczęciem głosowania liczbę otrzymanych kart do głosowania (patrz pkt 37 ppkt 2), **dodając ewentualne karty otrzymane z rezerwy.**

2) **wypełnianie punktu 2 protokołu głosowania**

Kolejną czynnością komisji jest ustalenie liczby wyborców uprawnionych do głosowania w chwili zakończenia głosowania.

Ustalenia tego dokonuje się na podstawie liczby osób umieszczonych w spisie (łącznie z osobami dopisanymi przez komisję w trakcie głosowania na dodatkowych formularzach spisu) w chwili zakończenia głosowania.

Liczbę **wyborców uprawnionych do głosowania** wpisuje się **w punkcie 2** protokołu głosowania.

3) **wypełnianie punktu 3 protokołu głosowania**

Komisja przelicza niewykorzystane karty do głosowania. **Ustaloną przez komisję liczbę niewykorzystanych kart do głosowania wpisuje się w punkcie 3** protokołu głosowania.

Karty niewykorzystane należy zapakować w pakiet, opieczetować go i opisać.

4) **wypełnianie punktu 4 protokołu głosowania**

Kolejną czynnością komisji jest ustalenie liczby wyborców, którym wydano karty do głosowania w lokalu wyborczym.

Ustalenia tego dokonuje się na podstawie liczby podpisów potwierdzających otrzymanie karty do głosowania (łącznie z adnotacjami dotyczącymi braku możliwości złożenia podpisu przez wyborców niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności).

Należy także zwrócić uwagę, że przy ustalaniu liczby wydanych kart do głosowania **nie uwzględnia się liczby adnotacji o wysłaniu pakietu wyborczego.**

Liczba ta nie może być większa od liczby wyborców uprawnionych do głosowania (punkt 2 protokołu głosowania).

Liczbę **wyborców, którym wydano karty do głosowania w lokalu wyborczym**, wpisuje się **w punkcie 4** protokołu głosowania.

5) **wypełnianie punktu 16 protokołu głosowania**

Na podstawie danych ustalonych we wskazany wyżej sposób komisja ustala, czy liczba niewykorzystanych kart do głosowania (punkt 3 protokołu głosowania) i liczba wyborców, którym

wydano karty do głosowania (punkt 4 protokołu głosowania), stanowią w sumie liczbę kart, które otrzymała komisja (punkt 1 protokołu głosowania).

W razie stwierdzenia niezgodności należy ponownie przeliczyć podpisy w spisie wyborców. Jeżeli po przeliczeniu podpisów niezgodność nadal występuje, należy po raz kolejny przeliczyć niewykorzystane karty do głosowania. W przypadku stwierdzenia innej niż poprzednio liczby niewykorzystanych kart do głosowania trzeba obowiązkowo zmienić tę liczbę w punkcie 3 protokołu głosowania. Jeśli natomiast po ponownym przeliczeniu podpisów w spisie i niewykorzystanych kart do głosowania wynik rozliczenia kart będzie ten sam – **przypuszczalna przyczyna niezgodności musi być opisana w punkcie 16** protokołu głosowania.

W punkcie tym należy wskazać przypuszczalną przyczynę niezgodności, a nie wyłącznie informację, że niezgodność występuje.

W razie braku miejsca w protokole głosowania na opisanie przyczyn rozbieżności należy dokonać tego na oddzielnej kartce papieru, która stanowić będzie załącznik do protokołu głosowania. W protokole głosowania zaś należy zamieścić informację o sporządzeniu załącznika. Jeżeli niezgodność nie występuje, w punkcie 16 protokołu głosowania należy wpisać wyrazy „brak uwag”.

6) **wypełnianie punktu 5 protokołu głosowania**

Komisja ustala liczbę wyborców, którym wysłano pakiety wyborcze. Ustaleń tych dokonują komisje, które w spisie wyborców miały zamieszczone adnotacje zawierające informacje o wysłaniu pakietu wyborczego do wyborcy. Pozostałe komisje w punkcie 5 protokołu głosowania **wpisują cyfrę „0”**.

Liczbę wyborców, którym wysłano pakiety wyborcze, ustala się na podstawie liczby adnotacji w rubryce „Uwagi” spisu wyborców: „Głosowanie korespondencyjne. Pakiet wysłany”.

Liczbę wyborców, którym wysłano pakiety wyborcze wpisuje się w punkcie 5 protokołu głosowania.

7) **wypełnianie punktu 6 protokołu głosowania**

Komisja ustala **łącną liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania w lokalu wyborczym oraz w głosowaniu korespondencyjnym.**

Ustalenia tego komisja dokonuje poprzez dodanie ustalonych wcześniej liczb wyborców, którym wydano karty do głosowania w lokalu wyborczym (punkt 4 protokołu głosowania), oraz liczby wyborców, którym wysłano pakiety wyborcze (punkt 5 protokołu głosowania).

Ustaloną przez komisję **łącną liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania w lokalu wyborczym oraz w głosowaniu korespondencyjnym, wpisuje się w punkcie 6 protokołu głosowania.**

Suma liczb z punktu 4 i 5 musi być równa liczbie z punktu 6.

8) **wypełnianie punktu 7 protokołu głosowania**

Komisja ustala liczbę wyborców głosujących przez pełnomocnika.

Ustalenia tego dokonuje się na podstawie liczby podpisów pełnomocników głosujących w imieniu wyborców ujętych w spisie, znajdujących się obok adnotacji „Udzielono pełnomocnictwa do głosowania – art. 56 Kw” w rubryce „Uwagi” spisu wyborców.

Uzyskaną liczbę komisja porównuje z liczbą otrzymanych aktów pełnomocnictwa, z pominięciem aktów pełnomocnictwa, które komisja otrzymała od osób, których pełnomocnictwo wygasło lub zostało cofnięte. Liczby te powinny być równe. Jeżeli zachodzi rozbieżność pomiędzy tymi liczbami, komisja dokonuje ponownego przeliczenia.

Ustalona przez komisję **liczbę wyborców głosujących przez pełnomocnika** wpisuje się **w punkcie 7** protokołu głosowania.

Komisje w obwodach odrębnych w tym punkcie protokołu głosowania wpisują cyfrę „0”.

9) **wypełnianie punktu 8 protokołu głosowania**

Komisja ustala liczbę wyborców głosujących na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania.

Ustalenia tego dokonuje się na podstawie liczby adnotacji w rubryce „Uwagi” spisu, że wyborca zagłosował na podstawie zaświadczenia.

Uzyskaną liczbę komisja obowiązkowo porównuje z liczbą otrzymanych zaświadczeń. **Liczby te powinny być równe.** Jeżeli zachodzi rozbieżność pomiędzy tymi liczbami, komisja dokonuje ponownego przeliczenia.

Ustalona przez komisję **liczbę wyborców głosujących na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania** wpisuje się **w punkcie 8** protokołu głosowania.

Suma liczb **z punktu 7 i 8** musi być mniejsza lub równa liczbie **z punktu 4**.

10) **wypełnianie punktów 9-9e protokołu głosowania**

Następnie komisja w obwodzie, w którym przeprowadza się głosowanie korespondencyjne, wypełnia protokół głosowania w zakresie pozostałych liczb dotyczących głosowania korespondencyjnego (pozostałe komisje w punktach 9–9e protokołu głosowania wpisują cyfrę „0”).

Komisja wpisuje ustalone wcześniej, zgodnie z pkt 84, liczby:

- a) **w punkcie 9** protokołu głosowania – otrzymanych kopert zwrotnych,
- b) **w punkcie 9a** protokołu głosowania – kopert zwrotnych, w których nie było oświadczenia o osobistym i tajnym oddaniu głosu,
- c) **w punkcie 9b** protokołu głosowania – kopert zwrotnych, w których oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu nie było podpisane przez wyborcę,
- d) **w punkcie 9c** protokołu głosowania – kopert zwrotnych, w których nie było koperty na kartę do głosowania,
- e) **w punkcie 9d** protokołu głosowania – kopert zwrotnych, w których znajdowała się niezaklejona koperta na kartę do głosowania,
- f) **w punkcie 9e** protokołu głosowania – kopert na kartę do głosowania wrzuconych do urny.

Liczby te wpisuje się w punktach 9–9e protokołu głosowania.

Liczba otrzymanych kopert zwrotnych (punkt 9 protokołu głosowania) nie może być większa od liczby wyborców, którym wysłano pakiety wyborcze (punkt 5 protokołu głosowania). Suma liczb **z punktów 9a–9e nie może być mniejsza** od liczby otrzymanych kopert zwrotnych (punkt 9 protokołu głosowania).

Następnie komisja odkłada projekt protokołu głosowania i podejmuje czynności związane z ustaleniem wyników głosowania.

Ustalenie wyników głosowania

108. Komisja sprawdza, czy pieczęcie na urnie wyborczej oraz na wlocie do urny wyborczej lub jednorazowe plomby – nalepki foliowe, o których mowa w pkt 37 ppkt 7, pozostały nienaruszone, po czym otwiera urnę wyborczą i wyjmuje z niej karty do głosowania.
109. Zaleca się zachowanie staranności przy wyjmowaniu kart z urny wyborczej, aby karty do głosowania nie zostały uszkodzone. Poza tym należy wyjmować karty do głosowania z urny wyborczej w taki

sposób, aby jej nie uszkodzić. Niedopuszczalne jest przewracanie wypełnionej urny wyborczej. W przypadku gdy urna wyborcza jest znacznie zapełniona, należy w pierwszej kolejności wyjąć część kart do głosowania, a dopiero później ewentualnie przechylić urnę wyborczą, zachowując przy tym szczególną ostrożność.

110. **W przypadku stwierdzenia, że w urnie znajdują się inne przedmioty niż karty do głosowania (w tym np. czyste kartki papieru, nakładka na kartę do głosowania sporządzona w alfabecie Braille'a itp.), komisja oddziela je od kart do głosowania, a informacje o ich odnalezieniu odnotowuje w punkcie 24 protokołu głosowania.**

111. **W pierwszej kolejności komisja** po otwarciu urny i wyjęciu z niej kart wyjmuje karty do głosowania ze znajdujących się w urnie kopert na kartę do głosowania w głosowaniu korespondencyjnym i ustala ich liczbę, którą wpisuje w punkcie 10a protokołu głosowania. Liczba ta powinna odpowiadać liczbie kopert na kartę do głosowania wrzuconych do urny (punkt 9e protokołu głosowania). Różnica jest możliwa tylko, gdy:

- 1) koperta na kartę do głosowania była pusta;
- 2) w kopercie znajdowała się więcej niż jedna karta do głosowania.

W przypadku wyjęcia z koperty na kartę do głosowania więcej niż jednej karty do głosowania, komisja nie bierze pod uwagę żadnej z tych kart przy ustalaniu wyników głosowania (nie uwzględnia ich w punkcie 10a protokołu głosowania ani w następnych). Te karty do głosowania wraz z kopertą na kartę do głosowania komisja wyborcza odkłada w jeden odrębny pakiet i opisuje to w punkcie 17 protokołu głosowania, wpisując np. „w jednej kopercie znajdowały się dwie karty do głosowania, które nie zostały uwzględnione przy ustalaniu wyników głosowania”.

Koperty na kartę do głosowania komisja pakuje w pakiet, opisuje go i odkłada.

112. Komisja przegląda wszystkie karty do głosowania i **wydziela z nich karty całkowicie przedarte** na dwie lub więcej części, których nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach.

Karty takie należy zapakować w pakiet, opieczetować go i opisać.

Wypełnianie punktu 10 i 17 protokołu głosowania

113. Komisja liczy karty całe wyjęte z urny wyborczej. **Ustaloną liczbę kart do głosowania wyjętych z urny wyborczej komisja wpisuje w punkcie 10 protokołu głosowania.**

W punkcie 10a protokołu głosowania komisja podaje (wpisaną wcześniej) liczbę kart do głosowania wyjętych z kopert na kartę do głosowania w głosowaniu korespondencyjnym.

Liczba ta musi być uwzględniona (dodana) przy ustalaniu liczby kart wyjętych z urny, wpisanych w punkcie 10 protokołu głosowania.

Komisje, w których nie było kopert na kartę do głosowania w głosowaniu korespondencyjnym, wpisują cyfrę „0” w punkcie 10a protokołu głosowania.

Jeżeli liczba kart wyjętych z urny (punkt 10 protokołu głosowania) pomniejszona o liczbę kart wyjętych z kopert na kartę do głosowania (punkt 10a protokołu głosowania) nie jest równa liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania w lokalu wyborczym (punkt 4 protokołu głosowania), wówczas przypuszczalną przyczynę tego stanu rzeczy należy omówić w punkcie 17 protokołu głosowania.

Przyczynę tę należy ustalić po przeliczeniu kart ważnych i nieważnych. Jeżeli różnica nie występuje, w punkcie tym należy wpisać wyrazy „brak uwag”.

W razie braku miejsca w protokole głosowania na opisanie przyczyn rozbieżności należy dokonać tego na oddzielnej kartce, którą załącza się do protokołu. W takim przypadku informację o sporządzeniu załącznika należy zamieścić w punkcie 17 protokołu głosowania.

Wypełnianie punktu 11 i punktu 18 protokołu głosowania

114. Komisja wydziela i liczy karty nieważne (**tj. bez pieczęci komisji lub inne niż urzędowo ustalone**).

Ustaloną liczbę kart nieważnych wpisuje się w punkcie 11 protokołu głosowania.

Należy uważać, aby omyłkowo w tym punkcie protokołu głosowania **nie wpisać** liczby głosów **nieważnych**, o których będzie mowa w dalszej części wytycznych.

Jeżeli liczba kart nieważnych jest **większa niż 0, przypuszczalna przyczynę** wystąpienia kart nieważnych należy opisać **w punkcie 18** protokołu głosowania.

Jeżeli liczba kart nieważnych wynosi 0, **w punkcie 11** protokołu głosowania należy wpisać „0”, a **w punkcie 18** protokołu głosowania wyrazi „brak kart nieważnych”.

Karty nieważne należy zapakować w pakiet, opieczetować go i opisać.

Wypełnianie punktu 12 protokołu głosowania

Pozostałe karty są kartami ważnymi i na ich podstawie ustala się wyniki głosowania.

Liczbę kart ważnych wpisuje się w punkcie 12 protokołu głosowania.

Suma **kart nieważnych** (punkt 11 protokołu głosowania) i **kart ważnych** (punkt 12 protokołu głosowania) **musi być równa** liczbie **kart wyjętych z urny** (punkt 10 protokołu głosowania).

Następnie komisja ustala wyniki głosowania w obwodzie.

Wypełnianie punktu 13 protokołu głosowania

115. Na podstawie kart ważnych komisja ustala liczbę głosów nieważnych oraz głosów ważnych.

Komisja jest obowiązana przejrzeć całą kartę do głosowania, a nie poprzestać na miejscu, w którym postawiono znak „x”, gdyż może się okazać, że znak taki wyborca postawił przy nazwiskach więcej niż jednego kandydata, co powoduje nieważność głosu.

116. W trakcie przeglądania kart do głosowania komisja odkłada **osobno karty z głosami nieważnymi** i osobno **karty z głosami ważnymi**.

117. Ustalając, czy głos na karcie jest **ważny, czy nieważny**, komisja stosuje poniższe reguły:

- 1) **w przypadkach wątpliwych należy przyjmować, że znakiem „x” postawionym w kratce są co najmniej dwie linie, które przecinają się w obrębie kratki**. Ustalenie, czy postawiony znak jest znakiem „x” w rozumieniu Kodeksu wyborczego oraz czy postawiony jest on w kratce, czy poza nią, należy do komisji;
- 2) **wszelkie znaki, wykreślenia, przekreślenia, w tym również i znak „x” postawiony przez wyborcę poza przeznaczoną na to kratką, traktuje się jako dopiski, które nie wpływają na ważność głosu;**
- 3) **wszelkie inne znaki niż znak „x”, tj. niebędące co najmniej dwiema liniami, które przecinają się w obrębie kratki, naniesione w obrębie kratki, również nie wpływają na ważność głosu.**

118. Wyborca może głosować na jednego kandydata, stawiając na karcie do głosowania znak „x” z lewej strony obok jego nazwiska (art. 311 Kodeksu wyborczego).

119. **Za nieważny uznaje się głos, gdy wyborca w kratce na karcie do głosowania:**

- 1) postawił znak „x” przy nazwisku więcej niż jednego kandydata;
- 2) nie postawił znaku „x” przy nazwisku żadnego kandydata.

120. Jeżeli na karcie do głosowania znajdzie się nazwisko kandydata skreślonego przez Państwową Komisję Wyborczą z listy kandydatów, komisja, ustalając wyniki głosowania i sporządzając protokół głosowania, postępuje tak, jakby skreślonego nazwiska nie było na karcie do głosowania. Oznacza to, że:

- 1) jeżeli na karcie do głosowania znak „x” został postawiony wyłącznie w kratce obok nazwiska skreślonego kandydata, to głos taki uznaje się za nieważny;
 - 2) jeżeli na karcie do głosowania znak „x” został postawiony w kratce obok nazwiska skreślonego kandydata i obok nazwiska innego kandydata, to taki głos jest ważny i oddany został na tego innego kandydata; w takim przypadku znak „x” obok nazwiska skreślonego kandydata traktuje się jako dopisek w rozumieniu art. 41 Kodeksu wyborczego.
121. Wyodrębnione karty z **głosami nieważnymi** według przyczyn nieważności głosu liczy się i odkłada, a **ich liczbę**, ustaloną zgodnie z pkt 115, 117, 119 i 120 ppkt 1 **wpisuje się w punkcie 13 protokołu głosowania**.
- W punkcie 13a protokołu głosowania wpisuje się liczbę głosów nieważnych z powodu postawienia znaku „x” obok nazwiska dwóch lub większej liczby kandydatów.
- W punkcie 13b protokołu głosowania wpisuje się liczbę głosów nieważnych z powodu niepostawienia znaku „x” obok nazwiska żadnego kandydata.
- W punkcie 13c protokołu głosowania wpisuje się liczbę głosów nieważnych z powodu postawienia znaku „x” wyłącznie obok skreślonego nazwiska kandydata.

Suma liczb z punktów od 13a do 13c musi być równa liczbie z punktu 13.

122. Karty ważne z głosami nieważnymi należy zapakować w odrębne pakiety – według przyczyn nieważności głosu – opieczętować je i opisać: „Głosy nieważne z kart ważnych w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w głosowaniu w dniu 2025 r. z powodu –”.
- (data głosowania) (przyczyna nieważności) (liczba)
123. Następnie opisane w powyższy sposób pakiety z głosami nieważnymi według przyczyny nieważności głosu należy zapakować w jeden pakiet i opisać: „Głosy nieważne z kart ważnych w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w głosowaniu w dniu2025 r. –”.
- (data głosowania) (liczba)

Wypełnianie punktu 14 protokołu głosowania

124. Komisja liczy **głosy ważne** oddane łącznie na wszystkich kandydatów i ich liczbę wpisuje **w punkcie 14** protokołu głosowania.
- Następnie komisja sumuje liczby głosów nieważnych (punkt 13 protokołu głosowania) i głosów ważnych (punkt 14 protokołu głosowania) i porównuje wynik z wcześniej wpisaną liczbą kart ważnych (punkt 12 protokołu głosowania). Liczby te muszą być równe. Jeżeli występuje rozbieżność, należy poszukać przyczyny błędu i po sprostowaniu obliczeń właściwie liczby wpisać do protokołu głosowania.

Wypełnianie punktu 15 protokołu głosowania

125. Komisja ustala – na podstawie kart z głosami ważnymi – **liczbę głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów** na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.
126. Ustalenia tego komisja dokonuje na przygotowanych wcześniej arkuszach pomocniczych z nazwiskami i imionami wszystkich kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.
- Ustaloną **liczbę głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów** komisja wpisuje w **punkcie 15** protokołu głosowania odpowiednio przy nazwiskach poszczególnych kandydatów.
- Sumę liczb głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów wpisuje się w rubryce „Razem” punktu 15 protokołu głosowania.
- Liczba głosów ważnych oddanych na wszystkich kandydatów (rubryka „Razem” punktu 15 protokołu głosowania) **musi być równa** liczbie głosów ważnych oddanych łącznie na wszystkich kandydatów

(punkt 14 protokołu głosowania). Jeżeli występuje rozbieżność, należy poszukać przyczyny błędu i po sprostowaniu obliczeń właściwe liczby wpisać do protokołu.

Jeżeli w okresie po wydrukowaniu kart do głosowania Państwowa Komisja Wyborcza skreśliła nazwisko kandydata, **skreślone nazwisko kandydata umieszcza się (pozostawia) w odpowiedniej części protokołu głosowania**, a w miejscu przeznaczonym na wpisanie liczby głosów wpisuje się „XXXXX”.

127. Po ustaleniu liczby głosów oddanych na poszczególnych kandydatów komisja pakuje w odrębne pakiety karty z głosami oddanymi na każdego kandydata i na każdym pakiecie umieszcza nazwisko kandydata i liczbę oddanych na niego głosów. Pakiety te komisja pakuje w jeden zbiorczy pakiet, opieczetowuje go i opisuje: „Głosy ważne z kart ważnych w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w głosowaniu w dniu 2025 r. –”.
- (data głosowania) (liczba)

Staranne wykonanie tych czynności pozwoli na szybkie wyjaśnienie ewentualnych błędów w obliczeniach, a także zarzutów wynikających z uwag mężów zaufania lub członków komisji, albo protestów wyborców.

128. Następnie komisja wypełnia w pozostałych punktach protokół głosowania.

Wypełnianie punktu 20 protokołu głosowania

129. Jeżeli przy pracach komisji obecni byli mężowie zaufania, **w punkcie 20** protokołu głosowania należy wpisać ich liczbę. Jeżeli w komisji **nie było** mężów zaufania, w punkcie tym należy **wpisać „0”**.

Wypełnianie punktu 21 protokołu głosowania

130. Komisja wpisuje **w punkcie 21** protokołu głosowania liczbę mężów zaufania, którym, na podstawie prowadzonej przez przewodniczącego komisji lub jego zastępcę ewidencji czasu przebywania mężów zaufania w lokalu wyborczym, wydane zostanie zaświadczenie stwierdzające spełnienie warunków niezbędnych do wypłaty diety. Jeżeli w komisji nie było takich mężów zaufania, tj. spełniających te warunki, należy wpisać „0”.

Uwagi do protokołu głosowania wnoszone przez mężów zaufania

Wypełnianie punktu 22 protokołu głosowania

131. Do protokołu głosowania mogą wnieść uwagi mężowie zaufania obecni przy pracach komisji.

Uwagi mężów zaufania komisja wpisuje bezpośrednio do protokołu w punkcie 22 protokołu głosowania.

132. Mąż zaufania, który wniósł uwagę, podpisuje ją w protokole głosowania. Jeżeli mężowie zaufania nie zgłosili uwag lub nie byli obecni przy sporządzaniu protokołu głosowania, **należy** wpisać wyrazy „**brak zarzutów**”.

Jeżeli treść uwag mężów zaufania nie mieści się na formularzu, należy napisać je na odrębnych kartkach i dołączyć do protokołu głosowania, zaznaczając to **w punkcie 22** protokołu głosowania.

Uwagi do protokołu głosowania wnoszone przez członków komisji

Wypełnianie punktu 23 protokołu głosowania

133. Do protokołu głosowania uwagi mogą wnieść także członkowie komisji uczestniczący w jej pracach.

Uwagi członków komisji wpisuje się bezpośrednio do protokołu w punkcie 23 protokołu głosowania.

Członek komisji, który wniósł uwagę z wymienieniem konkretnych zarzutów, podpisuje ją w protokole głosowania. Jeżeli członkowie komisji nie zgłosili uwag, w punkcie tym **należy** wpisać wyrazy „**brak zarzutów**”.

Jeżeli treść uwag członków komisji nie mieści się na formularzu, należy napisać je na odrębnych kartkach i dołączyć do protokołu głosowania, zaznaczając to **w punkcie 23** protokołu głosowania.

134. Zamieszczając uwagi mężów zaufania lub członków komisji w protokole głosowania, **należy bezwzględnie pamiętać o przestrzeganiu przepisów z zakresu ochrony danych osobowych**. Jeżeli w treści uwag zostaną zamieszczone **dane osobowe, należy je zanonimizować** na kopii protokołu głosowania wywieszanej w miejscu łatwo dostępnym dla zainteresowanych i widocznym po zamknięciu lokalu, o czym mowa w pkt 144.
135. Komisja ma obowiązek ustosunkować się do zarzutów wniesionych przez mężów zaufania lub członków komisji, załączając do protokołu głosowania wyjaśnienia.

Sporządzenie protokołu głosowania i podanie go do publicznej wiadomości

136. Po ręcznym sporządzeniu projektu protokołu głosowania w celu przygotowania ostatecznej treści protokołu głosowania, w szczególności w celu sprawdzenia poprawności dokonanych obliczeń, komisja wprowadza dane z protokołu głosowania do aplikacji „Protokoły obwodowe”, zwanej dalej „aplikacją”, dostarczonej komisji wraz z systemem teleinformatycznym.

Sprawdzanie poprawności sporządzenia projektu protokołu głosowania

137. Sprawdzanie danych z ręcznie sporządzonego projektu protokołu głosowania odbywa się w następujący sposób:
 - 1) przewodniczący lub zastępca przewodniczącego komisji przekazuje operatorowi informatycznej obsługi komisji sporządzony przez komisję projekt protokołu głosowania. Osoba ta wprowadza wszystkie dane z projektu protokołu głosowania do aplikacji. W trakcie wprowadzania danych aplikacja może sygnalizować na ekranie monitora błędy (w kolorze czerwonym) i ostrzeżenia (w kolorze żółtym). Mimo tej sygnalizacji przygotowane dane liczbowe należy wprowadzić do końca, a następnie postępować jak w ppkt 2 i 3;
 - 2) w przypadku gdy po wprowadzeniu wszystkich danych liczbowych aplikacja sygnalizuje **błędy lub błędy i ostrzeżenia**, należy wydrukować zestawienie błędów. Następnie obowiązkiem komisji jest ustalenie przyczyny błędu i jego usunięcie przez wprowadzenie w odpowiednich rubrykach prawidłowych danych liczbowych, bowiem bez usunięcia błędów protokół głosowania nie może zostać wydrukowany. W tym celu komisja powinna przeanalizować treść zestawienia błędów, sprawdzić odpowiednie dane liczbowe na arkuszach pomocniczych, sprawdzić prawidłowość działań arytmetycznych, a jeśli to jest konieczne – powtórzyć czynności związane z ustaleniem wyników głosowania. Wydrukowane zestawienie błędów podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji uczestniczące w ustalaniu wyników głosowania oraz opatruje się je pieczęcią komisji. Dokument ten nie jest dostarczany okręgowej komisji wyborczej, lecz pozostaje w dokumentacji komisji i jest przekazywany urzędnikowi wyborczemu w depozyt w drugim opakowaniu zbiorczym, o którym mowa w pkt 167, łącznie z innymi dokumentami.
 - 3) w przypadku gdy aplikacja nie sygnalizuje błędów (zostały usunięte lub ich nie było), a jedynie sygnalizuje **ostrzeżenia**, obowiązkiem komisji jest przeanalizowanie treści ostrzeżeń i – w razie stwierdzenia ich zasadności – dokonanie korekty danych liczbowych. Jeżeli natomiast komisja, po analizie ostrzeżeń, dojdzie do wniosku, że dane liczbowe są prawidłowe, powinna wpisać w aplikacji uzasadnienie zajętogo stanowiska. Uzasadnienie to znajdzie się na wydruku raportu ostrzeżeń, który powinien zostać podpisany przez wszystkie osoby wchodzące w skład komisji, uczestniczące w ustalaniu wyników głosowania oraz opatrzony pieczęcią komisji i przekazany wraz z protokołem głosowania do okręgowej komisji wyborczej;
 - 4) jeśli aplikacja nie sygnalizowała błędów lub zostały one usunięte, należy wydrukować projekt protokołu głosowania. **Przed wydrukiem należy zaznaczyć w aplikacji imiona i nazwiska**

członków komisji uczestniczących w ustalaniu wyników głosowania, którzy podpiszą protokół głosowania.

Awaria drukarki lub inne przeszkody w wydrukowaniu projektu protokołu głosowania nie zwalniają komisji posiadającej obsługę informatyczną z obowiązku wprowadzenia do aplikacji danych ze sporządzonego ręcznie projektu protokołu głosowania;

- 5) **komisja zobowiązana jest** sprawdzić zgodność danych z wydrukowanego projektu protokołu głosowania z ustalonymi wynikami głosowania. **Sprawdzenia dokonuje się poprzez odczytanie na głos danych z wydrukowanego projektu protokołu głosowania i porównanie ich z danymi z ręcznie sporządzonego projektu protokołu głosowania przekazanego operatorowi informatycznej obsługi komisji.**
138. W każdym etapie prac w aplikacji, oprócz operatora informatycznej obsługi komisji, powinni brać udział wszyscy członkowie komisji obecni w lokalu wyborczym, w tym przewodniczący komisji lub jego zastępca. Dotyczy to w szczególności sytuacji, gdy pomieszczenie, w którym swoje obowiązki wykonuje operator informatycznej obsługi komisji, znajduje się w innym pomieszczeniu **przynależnym do lokalu wyborczego**. Przy tych czynnościach mogą być też obecni mężowie zaufania i obserwatorzy społeczni oraz obserwatorzy międzynarodowi.
139. Po wydrukowaniu z aplikacji projektu protokołu głosowania jakakolwiek zmiana w tym projekcie powoduje konieczność ponownego jego wydruku.
140. Wydrukowany protokół głosowania **w dwóch egzemplarzach** (oryginały) podpisują wszyscy członkowie komisji obecni przy jego sporządzeniu, **także ci, którzy wnieśli do niego uwagi**. Oba egzemplarze protokołu głosowania opatruje się **pieczęcią komisji**. Powyższe obowiązki dotyczą zarówno komisji, w których protokół głosowania został sporządzony za pomocą wydruku, jak i komisji, w których protokół głosowania został sporządzony ręcznie.

Komisje, w których egzemplarze protokołu głosowania drukowane są z aplikacji, zwracają dodatkowo uwagę, by wydrukowane zostały wszystkie strony oraz strona zawierająca kod QR (nie jest to kartka z kodem QR przekazanym komisji w celu potwierdzania tożsamości wyborców w aplikacji mObywatel).

Wszyscy członkowie komisji obecni przy sporządzeniu protokołu głosowania parafują wszystkie strony obu egzemplarzy protokołu głosowania, z wyjątkiem strony z podpisami członków komisji i stron pustych (dotyczy to przypadku drukowania dwustronnego). **Podpisy nie powinny nachodzić na kod kreskowy znajdujący się na protokole głosowania.**

141. Każda komisja posiadająca obsługę informatyczną ma obowiązek, po podpisaniu protokołu głosowania, wprowadzenia do sieci elektronicznego przekazywania danych w nim zawartych. W imieniu komisji dokonuje tego operator informatycznej obsługi komisji.
142. W przypadku braku możliwości wprowadzenia danych do sieci elektronicznego przekazywania danych **operator** informatycznej obsługi komisji **dokonuje zapisu danych z protokołu głosowania** w postaci pliku na informatycznym nośniku danych. Nośnik ten przekazuje koordynatorowi gminnemu ds. informatyki, za pośrednictwem pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej.
143. **Poza oryginałami protokołu głosowania (dwa egzemplarze), o których mowa w pkt 140, komisja sporządza dwie kopie protokołu głosowania (bez strony z kodem QR).**
Kopie protokołu głosowania w miarę możliwości technicznych powinny być kserokopiami protokołu głosowania sporządzonego przez komisję. Jako kopie można wykorzystać także wydruki dodatkowych egzemplarzy projektu protokołu głosowania (w komisjach korzystających ze wspomaganie informatycznego). Kopie protokołu głosowania w komisjach, które nie miały obsługi informatycznej i nie miały możliwości zrobienia ich kserokopii, sporządza się z wykorzystaniem dodatkowych formularzy protokołu głosowania. W tytułach formularzy należy wykreślić wyraz „protokół” i wpisać wyrazy „kopia protokołu”. Kopie poświadczają za zgodność z oryginałem członkowie komisji obecni

przy ich sporządzeniu, podpisując je, parafując każdą stronę i opatrując je pieczęcią komisji na ostatniej stronie. Obowiązki te dotyczą zarówno komisji, w których kopie protokołu głosowania są kserokopiami protokołu głosowania, zostały sporządzone ręcznie lub w których zostały one sporządzone w systemie teleinformatycznym. **Kopie protokołu głosowania nie mogą zawierać strony z kodem QR.**

144. Jeden egzemplarz kopii protokołu głosowania, po zabezpieczeniu przed wpływem warunków atmosferycznych (deszcz itp.), komisja wywiesza w miejscu łatwo dostępnym dla zainteresowanych i widocznym po zamknięciu lokalu wyborczego. Kopia protokołu głosowania powinna być wywieszona w taki sposób, żeby możliwe było jej odczytanie także z wózka inwalidzkiego. **Jeżeli w treści uwag zostaną zamieszczone dane osobowe, należy je zanonimizować** na kopii protokołu głosowania podawanej do publicznej wiadomości. **Do publicznej wiadomości poprzez wywieszenie nie podaje się strony z kodem QR.**

Wywieszenie kopii protokołu głosowania powinno nastąpić niezwłocznie po jego sporządzeniu.

145. Poza przypadkami nadzwyczajnych wydarzeń (np. katastrofa budowlana dotycząca budynku, w którym znajduje się lokal wyborczy) komisja nie może opuścić lokalu wyborczego przed wywieszeniem kopii protokołu głosowania.
146. W przypadku sprostowań dokonywanych w protokole głosowania komisja obowiązana jest podać niezwłocznie treść sprostowanego protokołu głosowania do publicznej wiadomości poprzez wywieszenie go obok wcześniej wywieszonego tam protokołu głosowania (patrz pkt 144), postępując w sposób określony w pkt 161.
147. Drugi egzemplarz kopii protokołu głosowania, o którym mowa w pkt 143, przewodniczący komisji lub jego zastępca przekazuje wójtowi, za pośrednictwem pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej.
148. W miarę możliwości technicznych zainteresowani mężowie zaufania mogą otrzymać kopie protokołu głosowania. Kopie protokołu głosowania otrzymać mogą także zainteresowani członkowie komisji. Komisje mają obowiązek wydania kopii protokołu w przypadku zgłoszenia takiego żądania przez męża zaufania lub członka komisji, jeżeli tylko pozwalają na to możliwości techniczne. Nie jest to zatem decyzja uznaniowa komisji, lecz jej obowiązek. Dotyczy to również przypadku, gdy konieczne było sporządzenie nowego protokołu głosowania lub naniesienie poprawek na już sporządzonym protokole. Niewydanie kopii protokołu głosowania możliwe jest wyłącznie w sytuacji braku sprawnego urządzenia (kserokopiarki) umożliwiającego sporządzenie kopii lub brak możliwości wydruku kopii protokołu głosowania. Uwierzytelnienia wydruku kopii protokołu głosowania dokonuje przewodniczący komisji lub jego zastępca. Kopie przeznaczone dla mężów zaufania lub członków komisji nie muszą być podpisywane przez jej członków.

Wydawanie zaświadczeń członkom komisji i mężom zaufania

149. Przewodniczący komisji lub jego zastępca, wobec mężów zaufania oraz członków komisji, zobowiązany jest do:
- 1) prowadzenia ewidencji czasu przebywania mężów zaufania w lokalu wyborczym, sporządzonej według wzoru określonego w załączniku nr 2 do wytycznych.
 - 2) wydania mężowi zaufania zaświadczenia:
 - a) niezbędnego do wypłaty diety, jeżeli w danej komisji **obserwował głosowanie przez co najmniej 5 godzin i cały przebieg ustalania wyników głosowania** do momentu podpisania protokołu głosowania (art. 103aa § 2 Kodeksu wyborczego), sporządzonego według wzoru określonego w załączniku do uchwały nr 26/2023 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 29 maja 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia dla męża zaufania, który spełnił warunki niezbędne do wypłaty diety (M.P. poz. 562). **Należy zwrócić szczególną uwagę, aby omyłkowo nie wydać zaświadczenia mężowi zaufania, który nie jest uprawniony do obserwacji czynności komisji.** Dlatego też przewodniczący komisji lub jego zastępca

zobowiązany jest do sprawdzenia uprawnień męża zaufania przed rozpoczęciem przez niego obserwacji czynności komisji, w sposób, o którym mowa w pkt 4 i 5,

b) usprawiedliwiającego nieobecność w pracy wykonywaniem zadań męża zaufania (art. 103ba § 1 i 2 Kodeksu wyborczego), sporządzonego według wzoru określonego w załączniku do uchwały nr 67/2023 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 17 sierpnia 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia usprawiedliwiającego nieobecność w pracy wykonywaniem zadań męża zaufania (M.P. poz. 900);

3) wydania członkom komisji zaświadczenia (lub zaświadczeń) usprawiedliwiającego nieobecność w pracy:

a) na dzień głosowania oraz liczenia głosów, a także na dzień następujący po dniu, w którym zakończono liczenie głosów, z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy, o którym mowa w art. 154 § 4 pkt 1 Kodeksu wyborczego,

b) w związku z wykonywaniem innych niż wskazanych w lit. a zadań członka komisji do 5 dni z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia

– sporządzonego według wzoru określonego w załączniku nr 3 do wytycznych.

150. Ewidencja czasu przebywania mężów zaufania w lokalu wyborczym oraz zaświadczenia, o których mowa w pkt 149 ppkt 2 i 3 lit. a:

1) mogą różnić się między sobą wyglądem i układem graficznym, ale ich treść musi odpowiadać wzorom ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą;

2) **mogą zostać wydane dopiero po podpisaniu protokołu głosowania oraz wprowadzeniu do sieci elektronicznego przekazywania danych z tego protokołu, o czym mowa w pkt 141, a także po wywieszeniu kopii protokołu głosowania w miejscu łatwo dostępnym dla zainteresowanych i widocznym po zamknięciu lokalu, o czym mowa w pkt 144;**

3) muszą zostać podpisane przez przewodniczącego komisji lub jego zastępcę oraz zostać opatrzone pieczęcią komisji.

151. Zaświadczenia, o których mowa w pkt 149 ppkt 3 lit. b, **mogą być wydane także przed dniem głosowania**, np. w związku z udziałem członka komisji w szkoleniach. Pkt 150 ppkt 1 i 3 stosuje się.

152. Ewidencja czasu przebywania mężów zaufania w lokalu wyborczym, o której mowa w pkt 149 ppkt 1, sporządzana jest w dwóch egzemplarzach, z których **jeden przekazywany jest wójtowi, za pośrednictwem urzędnika wyborczego** (w celu weryfikacji uprawnień do wypłaty diety dla mężów zaufania), a drugi stanowi dokument z wyborów i jest przekazywany urzędnikowi wyborczemu w depozyt w drugim opakowaniu zbiorczym, o którym mowa w pkt 167, łącznie z innymi dokumentami. Należy zwrócić uwagę, **aby egzemplarza ewidencji przeznaczonego dla wójta omyłkowo nie wydać mężowi zaufania albo nie spakować z innymi dokumentami z wyborów.**

153. Zaświadczenia, o których mowa w pkt 149 ppkt 2 i 3, sporządzane są w dwóch egzemplarzach, z których **jeden otrzymuje zainteresowany (tj. mąż zaufania albo członek komisji)**, a drugi stanowi dokument z wyborów i jest przekazywany urzędnikowi wyborczemu w depozyt w drugim opakowaniu zbiorczym, o którym mowa w pkt 167, łącznie z innymi dokumentami. Powyższe dotyczy również zaświadczeń, o których mowa w pkt 149 ppkt 3 lit. b, wydanych przed dniem głosowania.

Przekazywanie protokołów głosowania okręgowej komisji wyborczej

154. Przed przekazaniem protokołu głosowania pełnomocnikowi okręgowej komisji wyborczej przewodniczący komisji ustala z członkami komisji sposób komunikowania się **w razie potrzeby zwołania posiedzenia** w przypadku nieprzyjęcia protokołu głosowania przez pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej. **Członkowie komisji zobowiązani są do pozostawania w gotowości do wzięcia udziału w ewentualnym posiedzeniu komisji** w takim przypadku.

155. Przewodniczący komisji lub jego zastępca przekazuje pełnomocnikowi okręgowej komisji wyborczej:

1) **w pierwszej kopercie:**

- a) **jeden egzemplarz (oryginał) protokołu głosowania wraz ze wszystkimi załącznikami, jeżeli były sporządzone** (adnotacje komisji, które nie zmieściły się w protokole, uwagi mężów zaufania, uwagi członków komisji, stanowisko komisji w sprawie uwag wniesionych przez mężów zaufania lub członków komisji, stanowiące jego integralną część),
- b) **stronę z kodem QR** wydrukowaną z protokołem głosowania z aplikacji. **Należy zwrócić szczególną uwagę, żeby przez pomyłkę nie włożyć do koperty kartki z kodem QR** przekazanym komisji w celu potwierdzania tożsamości wyborców w aplikacji **mObywatel**,
- c) **raport ostrzeżeń**, tylko wówczas, jeżeli został on sporządzony.

Kopertę obowiązkowo zakleja się, pieczętuje na złączeniach oraz opisuje:

„Protokół głosowania

Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

– głosowanie w dniu 2025 r.

Obwód głosowania nr Gmina

Adres siedziby Obwodowej Komisji Wyborczej

.....

Okręgowa Komisja Wyborcza Nr ... w

1) **w drugiej kopercie:**

- a) **kopię protokołu głosowania** wraz ze wszystkimi załącznikami, **ale bez strony z kodem QR**. Jest to kopia, o której mowa w pkt 147,
- b) ewentualnie **informatyczny nośnik danych**, o którym mowa w pkt 142, wyłącznie, jeżeli komisja miała obsługę informatyczną, a dane z protokołu nie zostały wcześniej przesłane za pomocą sieci elektronicznego przekazywania danych.

Kopertę obowiązkowo zakleja się, pieczętuje na złączeniach oraz opisuje:

„Kopia protokołu głosowania w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w głosowaniu w dniu 2025 r.” albo ewentualnie „Kopia protokołu głosowania w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i informatyczny nośnik danych w głosowaniu w dniu 2025 r.”,

156. Wskazane wyżej dokumenty należy przekazać wyłącznie pełnomocnikowi okręgowej komisji wyborczej lub osobie przez niego upoważnionej, a ich przekazanie potwierdza się na piśmie. W czasie przewożenia i przekazywania koperty z protokołem mogą być obecni mężowie zaufania i obserwatorzy międzynarodowi.

157. Egzemplarz kopii protokołu głosowania, o którym mowa w pkt 147, jest również wykorzystywany przez koordynatora gminnego ds. informatyki do potwierdzenia protokołu głosowania w systemie teleinformatycznym oraz w przypadku, gdy komisja nie miała zapewnionej obsługi informatycznej do wprowadzenia danych liczbowych do tego systemu.

158. W przypadku komisji, które nie miały zapewnionej obsługi informatycznej, jeżeli po wprowadzeniu przez koordynatora gminnego ds. informatyki wszystkich danych liczbowych do systemu teleinformatycznego system sygnalizuje błędy lub ostrzeżenia, należy wydrukować zestawienie błędów lub raport ostrzeżeń, które przekazuje się przewodniczącemu komisji (wraz z nienaruszoną kopertą zawierającą protokół głosowania). Przewodniczący niezwłocznie zwołuje posiedzenie komisji w celu usunięcia błędów. Komisja w tym celu stosuje odpowiednio pkt 137 ppkt 2.
159. W przypadku gdy koordynator gminny ds. informatyki wprowadzał dane liczbowe do systemu teleinformatycznego, zaś system nie sygnalizował błędów, a jedynie ostrzeżenia, należy wydrukować raport ostrzeżeń, który pełnomocnik okręgowej komisji wyborczej przekazuje przewodniczącemu komisji (wraz z nienaruszoną kopertą zawierającą protokół głosowania). Przewodniczący niezwłocznie zwołuje posiedzenie komisji w celu analizy treści raportu. Komisja w tym celu stosuje odpowiednio pkt 137 ppkt 3.
160. O sposobie sprostowania niezgodności arytmetycznych komisja zawiadamia telefonicznie pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej i po uzyskaniu potwierdzenia, że zostały one usunięte, poprawia protokół. Poprawienie protokołu głosowania przez komisję może polegać na sporządzeniu nowego protokołu głosowania – w tym przypadku należy protokół umieścić w miejscu łatwo dostępnym dla zainteresowanych i widocznym po zamknięciu lokalu, stosując zasady określone w pkt 144 i 146. Pkt 155 stosuje się odpowiednio.
161. **Błędnie sporządzony protokół głosowania stanowi dokument z głosowania.** Na pierwszej stronie protokołu głosowania należy uczynić adnotację „WADLIWY”. Adnotację tę opatrują podpisami wszyscy członkowie komisji obecni przy tej czynności. Adnotację opatruje się pieczęcią komisji. Wywieszoną pierwotnie kopię protokołu głosowania także opatruje się adnotacją „WADLIWY” i pozostawia wywieszoną w miejscu łatwo dostępnym dla zainteresowanych i widocznym po zamknięciu lokalu, stosując zasady określone w pkt 144.
162. Poprawiony protokół głosowania i inne dokumenty, o których mowa w pkt 155, komisja przekazuje w sposób określony w pkt 155–156, wraz z jego kopią, pełnomocnikowi okręgowej komisji wyborczej. Po otrzymaniu poprawionej kopii protokołu głosowania pełnomocnik sprawdza, czy błędy usunięto, i potwierdza poprawność ustalonych danych.
163. W przypadku komisji, które nie miały zapewnionej obsługi informatycznej, a dane z protokołu wprowadzał koordynator gminny ds. informatyki, jeżeli system nie sygnalizował niezgodności arytmetycznych lub zostały one usunięte, koordynator gminny ds. informatyki przesyła dane z protokołu głosowania do okręgowej komisji wyborczej.
164. Jeżeli w komisji posiadającej obsługę informatyczną nie było możliwości dokonania transmisji danych z protokołu głosowania za pośrednictwem publicznej sieci przesyłania danych, koordynator gminny ds. informatyki, w zastępstwie komisji, dokonuje transmisji tych danych (zapisanych na informatycznym nośniku danych dostarczonym przez przewodniczącego komisji).

Rozdział VIII

Postępowanie z dokumentami z wyborów

165. Po sporządzeniu protokołu głosowania i podaniu go do publicznej wiadomości komisja segreguje dokumenty z wyborów.
166. **Do pierwszego opakowania zbiorczego** (np. worka lub pudełka) komisja wkłada osobno sporządzone wcześniej, opisane **pakiety zawierające posegregowane ważne, nieważne i niewykorzystane karty do głosowania w wyborach**.

Po dokładnym zamknięciu opakowanie zbiorcze opisuje się i pieczętuje przy użyciu pieczęci komisji, w sposób uniemożliwiający jego otwarcie bez naruszenia odcisku pieczęci. W przypadku użycia

worków do przygotowania opakowań zbiorczych komisja zamyka worek, oklejając go dokładnie taśmą klejącą, i nakłada plombę strunową, jeżeli została przekazana komisji.

167. **Do drugiego opakowania zbiorczego** (np. worka lub pudełka) komisja wkłada wszystkie pozostałe dokumenty z głosowania, tj.:

- 1) **drugi egzemplarz protokołu głosowania;**
- 2) **spis wyborców** (w tym dodatkowe formularze spisu) wraz z dołączonymi do niego zaświadczeniami o prawie do głosowania oraz aktami pełnomocnictwa;
- 3) **pakiety zawierające koperty wraz z kartami,** o których mowa w pkt 80 i 82 ppkt 1-3;
- 4) **pakiety wyborcze niedoreczone lub nieodebrane osobiście przez wyborców** przekazane komisji przed zakończeniem głosowania, o których mowa w pkt 86;
- 5) **puste koperty zwrotne oraz puste koperty na kartę do głosowania,** o których mowa w pkt 78 ppkt 4 oraz pkt 111 ppkt 1;
- 6) **ewentualnie:**
 - a) **niewzjęte w obliczeniach karty do głosowania:**
 - niewrzucone do urny wyborczej **znalezione przez komisję**, o których mowa w pkt 99, o ile komisja takie karty odnalazła w lokalu wyborczym lub budynku, w którym znajduje się lokal,
 - w przypadku wyjęcia z koperty na kartę do głosowania **więcej niż jednej karty do głosowania**, o czym mowa w pkt 111 ppkt 2, o ile tego rodzaju sytuacja wystąpiła,
 - b) **pakiety wyborcze i niewrzucone do urny wyborczej koperty zwrotne,** o których mowa w pkt 100, o ile komisja takie pakiety albo karty odnalazła w lokalu wyborczym lub budynku, w którym znajduje się lokal,
 - c) **koperty zwrotne nieodebrane przez komisję, lecz pozostawione w lokalu (np. przez inne osoby niż przedstawiciel Poczty Polskiej),** o których mowa w pkt 82 ppkt 4, o ile takie koperty zostały pozostawione w lokalu;
- 7) **nośniki z zarejestrowanym przez mężów zaufania przebiegiem czynności komisji,** o których mowa w pkt 13 ppkt 1, o ile zostały dołączone jako dokument z wyborów;
- 8) **drugi egzemplarz ewidencji czasu przebywania mężów zaufania w lokalu wyborczym,** o której mowa w pkt 149 ppkt 1. **Należy przy tym pamiętać, że pierwszy egzemplarz musi być przekazany wójtowi** za pośrednictwem urzędnika wyborczego (patrz pkt 152, 169 i 170);
- 9) **drugie egzemplarze zaświadczeń wydanych mężom zaufania oraz członkom komisji,** o których mowa w pkt 149 ppkt 2 i 3;
- 10) **zestawienie błędów sygnalizowanych przez aplikacje dostarczona komisji wraz z systemem teleinformatycznym,** o którym mowa w pkt 137 ppkt 2;
- 11) **wszystkie arkusze pomocnicze i niewykorzystane formularze protokołu głosowania** (także błędnie wypełnione) oraz **wadliwie sporządzone protokoły głosowania, drugie egzemplarze raportu ostrzeżeń dotyczące protokołu głosowania;**
- 12) **kartka z kodem OR** służącym do potwierdzania tożsamości wyborców w aplikacji mObywatel.

Po dokładnym zamknięciu opakowanie zbiorcze opisuje się i pieczętuje przy użyciu pieczęci komisji, w sposób uniemożliwiający jego otwarcie bez naruszenia odcisku pieczęci. W przypadku użycia worków do przygotowania opakowań zbiorczych komisja zamyka worek, oklejając go dokładnie taśmą klejącą, i nakłada plombę strunową, jeżeli została przekazana komisji.

168. **Do trzeciego opakowania zbiorczego komisja wkłada pozostałą dokumentację komisji, w tym protokoły posiedzeń i uchwały, urzędowe obwieszczenia, komunikaty oraz inne dokumenty dotyczące obsługi komisji.** Po dokładnym zamknięciu opakowanie zbiorcze opisuje się i pieczętuje przy użyciu pieczęci komisji, w sposób uniemożliwiający jego otwarcie bez naruszenia odcisku pieczęci.
169. **Osobno pakuje się:**
- 1) **jeden egzemplarz ewidencji czasu przebywania mężów zaufania w lokalu wyborczym**, o której mowa w pkt 149 ppkt 1;
 - 2) **listę wyborców, którzy udzielili pełnomocnictwa**, o której mowa w pkt 32 pkt 6, na której komisja odnotowała fakt głosowania przez pełnomocnika.
- Należy zwrócić szczególną uwagę, aby podczas segregowania dokumentów z wyborów wyodrębnić jedną ewidencję (ppkt 1) i listę (ppkt 2). Nie mogą one zostać złożone do żadnego opakowania zbiorczego. Wykonanie tych czynności jest niezbędne do wypłaty diety uprawnionym do tego mężom zaufania oraz do prawidłowego zaktualizowania spisu wyborców na ewentualne ponowne głosowanie.
170. Dokumenty, o których mowa w pkt 169, **muszą być przekazane wójtowi** za pośrednictwem urzędnika wyborczego.
171. **Po wykonaniu tych czynności komisja zobowiązana jest do sprawdzenia, czy wszystkie przygotowane wcześniej opakowania zbiorcze z dokumentami z wyborów zostały właściwie opisane, opieczętowane i zabezpieczone.**
172. Po otrzymaniu informacji o przyjęciu protokołu głosowania przez okręgową komisję wyborczą przewodniczący komisji przy pomocy członków komisji przekazuje urzędnikowi wyborczemu:
- 1) **wszystkie opakowania zbiorcze**, o których mowa w pkt 166-168;
 - 2) **pieczęć komisji**;
 - 3) **jeden egzemplarz ewidencji czasu przebywania mężów zaufania w lokalu wyborczym**, o którym mowa w pkt 152 i 169 ppkt 1 (w celu przekazania wójtowi);
 - 4) **listę wyborców, którzy udzielili pełnomocnictwa do głosowania**, na której komisja odnotowała fakt głosowania przez pełnomocnika, o której mowa w pkt 169 ppkt 2 (w celu przekazania wójtowi);
 - 5) **osłony na spis wyborców zapewniające ochronę danych osobowych osób ujętych w spisie**, o których mowa w pkt 32 pkt 7;
 - 6) **nakładkę na kartę do głosowania sporządzoną w alfabecie Braille'a**, o której mowa w pkt 32 ppkt 8;
 - 7) **niewykorzystane materiały biurowe przekazane komisji**, o których mowa w pkt 32 ppkt 11, w tym **jednorazowe plomby – nalepki foliowe wraz z protokołem wewnętrznym wykorzystanych plomb.**

Sposób przekazania należy uzgodnić wcześniej z osobami, którym materiały te są przekazywane.

Rozdział IX

Szczególne zadania komisji w obwodach odrębnych

173. W dniu wyborów od czasu rozpoczęcia pracy komisji aż do zakończenia głosowania komisja wszystkie czynności wykonuje w składzie, o którym mowa w pkt 35. **Do wydawania kart do głosowania komisja stosuje pkt 43-49.**
174. Głosowanie w obwodach odrębnych może być rozpoczęte później niż o godzinie 7.00, o ile nie będzie to miało wpływu na możliwość sprawnego oddania głosu przez wszystkich uprawnionych wyborców.

Ustaleń w tym zakresie dokonuje komisja w uzgodnieniu z okręgową komisją wyborczą, najpóźniej w przeddzień głosowania. O ustaleniach tych powiadamia się wcześniej wyborców przez wywieszenie informacji bądź w inny sposób zwyczajowo przyjęty i informuje wójta oraz dyrektora (kierownika) jednostki, w której utworzony został obwód odrębny.

175. W obwodach odrębnych komisja może zarządzić także wcześniejsze zakończenie głosowania, pod warunkiem że wszyscy wyborcy wpisani do spisu wyborców oddali swoje głosy. Zarządzenie wcześniejszego zakończenia głosowania może nastąpić nie wcześniej niż o godzinie 18.00. W przypadku wcześniejszego zakończenia głosowania należy pamiętać, że podanie do publicznej wiadomości protokołu głosowania przez komisję powinno nastąpić niezwłocznie po jego sporządzeniu, lecz nie wcześniej niż o godzinie 21.00. O zarządzeniu wcześniejszego zakończenia głosowania przewodniczący komisji niezwłocznie zawiadamia dyrektora (kierownika) jednostki, w której utworzony został obwód odrębny, wójta oraz okręgową komisję wyborczą.
176. Jedynie w obwodach głosowania utworzonych w zakładach leczniczych i domach pomocy społecznej dopuszczalne jest głosowanie przy zastosowaniu urny pomocniczej.
177. Komisja powołana dla takiego obwodu, po uzgodnieniu z okręgową komisją wyborczą, może zarządzić stosowanie w głosowaniu (oprócz urny zasadniczej) urny pomocniczej (art. 44 § 1 i 2 Kodeksu wyborczego). Urna pomocnicza musi spełniać wymogi określone w § 1 pkt 4 uchwały Państwowej Komisji Wyborczej, o której mowa w pkt 21 ppkt 2.
178. Urna pomocnicza służy do głosowania poza lokalem tylko przez tych wyborców, którzy są wpisani do spisu wyborców w danym obwodzie głosowania i wyrażą wolę takiego głosowania.
179. Głosowanie przy użyciu urny pomocniczej odbywa się w następujący sposób:
 - 1) komisja ogłasza w zakładzie leczniczym lub domu pomocy społecznej przed dniem głosowania informację o możliwości głosowania w pomieszczeniach, w których przebywają pacjenci obłożnie chorzy i pensjonariusze mający trudności w poruszaniu się;
 - 2) komisja zbiera informacje o wyborcach chcących głosować w pomieszczeniu, w którym przebywają, a następnie sporządza wykaz nazwisk i imion tych osób, ze wskazaniem numerów pomieszczeń, do których członkowie komisji powinni się udać z urną pomocniczą;
 - 3) komisja ustala orientacyjną liczbę kart do głosowania, z pewną nadwyżką w stosunku do wcześniejszych zgłoszeń (na wypadek zgłoszeń dodatkowych dokonanych w trakcie głosowania), i przygotowuje pokwitowanie przyjęcia tych kart przez członków komisji, którzy przeprowadzą głosowanie poza lokalem wyborczym;
 - 4) komisja, w drodze uchwały, określa czas (godziny) głosowania poza lokalem wyborczym i przerwę w głosowaniu w tym czasie w lokalu wyborczym przy wykorzystaniu urny zasadniczej. Zaleca się, aby przerwę w głosowaniu zarządzić w czasie, gdy większość wyborców umieszczonych w spisie oddała głosy w lokalu wyborczym. **Przerwa w głosowaniu, o której mowa, nie stanowi podstawy do przedłużenia czasu głosowania. Uchwałę komisji o przerwie w głosowaniu należy wywiesić na drzwiach lokalu wyborczego przed rozpoczęciem głosowania przy użyciu urny pomocniczej.** Uchwała powinna być wywieszona w taki sposób, żeby możliwe było jej odczytanie także z wózka inwalidzkiego;
 - 5) przed przystąpieniem do głosowania poza lokalem wyborczym komisja pieczętuje wlot urny zasadniczej, zaklejając go paskiem papieru opatrzonym pieczęcią komisji i podpisami jej członków. Jeżeli komisja otrzymała jednorazowe plomby – nalepki foliowe opatrzone unikatowym numerem, o których mowa w pkt 37 ppkt 7, należy zabezpieczyć urnę przed niekontrolowanym otwarciem za ich pomocą. W takim przypadku każdorazowo numer plomby – nalepki foliowej, niezwłocznie po jej założeniu, powinien być wpisany przez przewodniczącego komisji lub jego zastępcę do wewnętrznego protokołu. Członkom komisji, którzy będą prowadzili głosowanie przy wykorzystaniu urny pomocniczej, wydaje się protokolarnie spis wyborców, odpowiednią liczbę

kart do głosowania oraz wykaz pacjentów zakładu leczniczego lub pensjonariuszy domu pomocy społecznej, którzy wyrazili wolę głosowania w pomieszczeniu, w którym przebywają, a także nakładkę na kartę do głosowania sporządzoną w alfabecie Braille'a. Następnie komisja sprawdza, czy urna pomocnicza jest pusta, i pieczętuje ją w sposób jak wyżej. Komisja jest obowiązana dotrzeć z urną do każdego wyborcy, który wyraził wolę skorzystania z tej formy udziału w głosowaniu, a także umożliwić głosowanie innym wyborcom;

- 6) głosowanie poza lokalem wyborczym może prowadzić co najmniej 1/2 członków komisji przez nią wyznaczonych, o ile to możliwe zgłoszonych przez różne komitety wyborcze. Członkom komisji mogą towarzyszyć mężowie zaufania oraz obserwatorzy społeczni i obserwatorzy międzynarodowi;
- 7) **w trakcie przeprowadzania głosowania przy użyciu urny pomocniczej żaden z członków komisji nie może przebywać w lokalu wyborczym.** W tym czasie lokal komisji musi być zamknięty i zaplombowany paskiem papieru opatrzonym pieczęcią komisji i podpisami jej członków. Jeżeli komisja otrzymała jednorazowe plomby – nalepki foliowe opatrzone unikatowym numerem, o których mowa w pkt 37 ppkt 7, należy zabezpieczyć lokal przy użyciu tej plomby. W takim przypadku numer plomby – nalepki foliowej, niezwłocznie po jej założeniu, powinien być wpisany przez przewodniczącego komisji lub jego zastępcę do wewnętrznego protokołu;
- 8) wyborca po otrzymaniu karty do głosowania kwituje jej odbiór podpisem w spisie, a członek komisji w rubryce spisu „Uwagi” umieszcza litery „UP” (jako skrót od nazwy „urna pomocnicza”), w celu późniejszego rozliczenia kart do głosowania. Podczas głosowania należy dbać o to, aby zachowana była tajność głosowania;
- 9) po zakończeniu głosowania poza lokalem komisji członkowie komisji rozliczają się protokolarnie z otrzymanych wcześniej kart do głosowania (uwzględniając ich liczbę wymienioną w pokwitowaniu oraz liczbę znaków „UP” w spisie wyborców) i zwracają niewykorzystane karty do głosowania oraz zabezpieczają wlot urny pomocniczej postępując w sposób określony w ppkt 5. Zapieczętowaną urnę pomocniczą oddaje się pod dozór przewodniczącemu komisji, z tym że urnę tę należy postawić obok urny zasadniczej. Komisja sprawdza następnie, czy pieczęcie urny zasadniczej, na wlocie i na urnie, nie zostały naruszone, sporządza protokół potwierdzający dokonanie sprawdzenia, a następnie otwiera wlot urny zasadniczej i wznowia głosowanie w lokalu komisji;
- 10) po zakończeniu głosowania w lokalu wyborczym komisja w możliwie pełnym składzie, lecz nie mniejszym niż 2/3 jej pełnego składu, w tym przewodniczący komisji lub jego zastępca (patrz pkt 101), dokonuje otwarcia urny pomocniczej. Po jej otwarciu komisja sprawdza, czy liczba kart do głosowania wyjętych z urny pomocniczej odpowiada liczbie osób, które głosowały przy wykorzystaniu urny pomocniczej (uwzględniając ich liczbę wymienioną w pokwitowaniu oraz liczbę znaków „UP” w spisie wyborców). Jeżeli komisja nie stwierdzi rozbieżności, karty wyjęte z urny pomocniczej włącza się do obliczeń wyników głosowania dokonywanych dla całego obwodu. W przypadku stwierdzenia różnicy należy wyjaśnić jej przypuszczalną przyczynę i omówić **w punkcie 17** protokołu głosowania lub w formie załącznika do protokołu głosowania (w takim przypadku w wymienionym wyżej punkcie protokołu głosowania należy zamieścić informację o sporządzeniu załącznika);
- 11) w aktach komisji pozostają:
 - a) uchwała komisji w sprawie zarządzenia zastosowania urny pomocniczej przy przeprowadzeniu głosowania,
 - b) wykaz wyborców, którzy wyrazili chęć głosowania przy użyciu urny pomocniczej,
 - c) uchwała komisji w sprawie przerwy w głosowaniu,
 - d) protokół przekazania spisu wyborców i kart do głosowania,
 - e) protokół rozliczenia kart do głosowania,

- f) protokół ze sprawdzenia pieczęci urny zasadniczej.

Rozdział X

Ponowne głosowanie

180. Ponowne głosowanie w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej odbywa się 14. dnia po pierwszym głosowaniu, tj. w dniu 1 czerwca 2025 r., jeżeli w pierwszym głosowaniu żaden z kandydatów nie uzyskał więcej niż połowy ważnie oddanych głosów.
181. Ponowne głosowanie przeprowadza i ustala jego wyniki w obwodzie ta sama komisja, która przeprowadziła głosowanie w dniu 18 maja 2025 r.
182. Zadania komisji w zakresie przygotowania i przeprowadzenia ponownego głosowania, ustalenia jego wyników, sporządzenia protokołu głosowania, podania go do publicznej wiadomości i przekazania pełnomocnikowi okręgowej komisji wyborczej są analogiczne jak te związane z przeprowadzeniem głosowania w dniu 18 maja 2025 r., z zastrzeżeniem pkt 183–189.
183. Podczas wszystkich czynności komisji w dniu ponownego głosowania w lokalu wyborczym mogą przebywać **wyłącznie mężowie zaufania wyznaczeni przez pełnomocników wyborczych (lub osoby przez nich upoważnione) komitetów wyborczych, które zgłosiły kandydatów uczestniczących w ponownym głosowaniu**, oraz obserwatorzy społeczni i obserwatorzy międzynarodowi. **Mężowie zaufania oraz obserwatorzy społeczni, a także obserwatorzy międzynarodowi mogą legitymować się zaświadczeniami dotyczącymi wyborów przeprowadzanych w dniu pierwszego głosowania.** Pełnomocnicy wyborczy, jeżeli zajdzie taka potrzeba, **mogą wyznaczyć do pełnienia funkcji męża zaufania nową osobę.** W ponownym głosowaniu obowiązuje także zasada, że komitet wyborczy, który zgłosił kandydata uczestniczącego w ponownym głosowaniu, może reprezentować tylko jeden mąż zaufania. Mężowie zaufania danego komitetu wyborczego mogą jednakże zmieniać się w ciągu pracy komisji (patrz pkt 4).
184. Głosowanie ponowne przeprowadza się na podstawie tych samych spisów wyborców, podlegających aktualizacji, polegającej w szczególności na umieszczeniu w spisie osób, które najpóźniej w dniu ponownego głosowania ukończą 18 lat. Komisja otrzyma zaktualizowany, wydrukowany przed ponownym głosowaniem, egzemplarz spisu, na którym w rubryce przeznaczonej do potwierdzania otrzymania karty przez wyborcę wpisana będzie data ponownego głosowania. Komisja dopisuje do spisu wyborców w dniu ponownego głosowania wyłącznie osoby wskazane w punkcie 45, w sposób omówiony w tym punkcie.
185. W czasie ponownego głosowania wyborcy przedkładający zaświadczenie o prawie do głosowania w dniu ponownego głosowania są dopisywani do spisu na podstawie tego zaświadczenia. Na zaświadczeniu o prawie do głosowania na ponowne głosowanie wskazane będzie, że dany wyborca „ma prawo głosować w dniu 18 maja 2025 r. w obwodzie miejsca pobytu w wyborach: Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu ponownego głosowania”. Komisja, dopisując nazwisko wyborcy w rubryce „Uwagi”, umieszcza adnotację „Zaświadczenie 01.06” albo „Z 01.06”. Komisja **szczególnie starannie sprawdza, czy przedstawiane przez wyborców zaświadczenia o prawie do głosowania dotyczą ponownego głosowania.** Komisja odmawia wydania karty do głosowania wyborcy przedkładającemu w dniu ponownego głosowania (1 czerwca 2025 r.) zaświadczenie o prawie do głosowania wydane na pierwsze głosowanie, tj. na którym wskazano, że dany wyborca „ma prawo głosować w dniu 18 maja 2025 r. w obwodzie miejsca pobytu w wyborach: Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu pierwszego głosowania”.
186. Komisja dopuści do głosowania pełnomocników, którzy przedstawiają akty pełnomocnictwa sporządzone dla ponownego głosowania. Komisja szczególnie starannie sprawdza, czy przedstawiane przez wyborców akty pełnomocnictwa dotyczą ponownego głosowania (tzw. II tury). **Komisja odmawia wydania karty do głosowania** w przypadku przedłożenia aktu pełnomocnictwa do głosowania dotyczącego pierwszego głosowania (tzw. I tury).

187. Przed dopuszczeniem pełnomocnika do głosowania komisja - uwzględniając powyższe zalecenia - wykonuje czynności wskazane w pkt 46-51.
188. Wraz ze spisem wyborców komisja otrzyma aktualną listę wyborców, którzy udzielili pełnomocnictwa do głosowania. Na podstawie tej listy komisja weryfikuje, czy wyborca nie cofnął wcześniej udzielonego pełnomocnictwa.
189. Tryb ustalenia wyników głosowania w obwodzie i sporządzania protokołu głosowania, podania go do publicznej wiadomości, przekazania do właściwej okręgowej komisji wyborczej, a także przekazania dokumentów w depozyt, jest analogiczny do ustalania wyników pierwszego głosowania w dniu 18 maja 2025 r., z tym że komisja sporządza protokół głosowania, o którym mowa w § 1 pkt 4 uchwały nr 53/2025 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 3 lutego 2025 r. w sprawie wzorów protokołów głosowania i protokołu o wynikach głosowania stosowanych w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozdział XI

Wzory dokumentów

190. Wzory dokumentów sporządzanych w związku z przeprowadzaniem głosowania stanowią załączniki do wytycznych, a w szczególności:
 - 1) wzór zaświadczenia potwierdzającego wzięcie udziału w głosowaniu stanowi załącznik nr 1 do wytycznych;
 - 2) wzór ewidencji czasu przebywania mężów zaufania w lokalu wyborczym stanowi załącznik nr 2 do wytycznych;
 - 3) wzór zaświadczenia usprawiedliwiającego nieobecność w pracy członka obwodowej komisji wyborczej stanowi załącznik nr 3 do wytycznych;
 - 4) wzór uchwały w sprawie zarządzenia zastosowania urny pomocniczej przy przeprowadzeniu głosowania stanowi załącznik nr 4 do wytycznych;
 - 5) wzór wykazu wyborców, którzy wyrazili chęć oddania głosu przy użyciu urny pomocniczej stanowi załącznik nr 5 do wytycznych;
 - 6) wzór uchwały w sprawie przerwy w głosowaniu w lokalu wyborczym w celu przeprowadzenia głosowania przy użyciu urny pomocniczej stanowi załącznik nr 6 do wytycznych;
 - 7) wzór protokołu przekazania spisu wyborców i kart do głosowania członkom komisji przeprowadzającym głosowanie przy użyciu urny pomocniczej stanowi załącznik nr 7 do wytycznych;
 - 8) wzór protokołu rozliczenia kart do głosowania przekazanych członkom komisji przeprowadzającym głosowanie przy pomocy urny pomocniczej stanowi załącznik nr 8 do wytycznych;
 - 9) wzór protokołu ze sprawdzenia pieczęci urny zasadniczej stanowi załącznik nr 9 do wytycznych.

WZÓR

..... dnia
(miejscowość) (data)

Zaświadczenie potwierdzające wzięcie udziału w głosowaniu

Obwodowa Komisja Wyborcza nr w
(nazwa obwodowej komisji wyborczej – nr i miejscowość)

zaświadcza, że Pan/Pani* wziął/wzięła* udział w głosowaniu
(imię i nazwisko wyborcy)

w dniu 18 maja 2025 r./ponownym głosowaniu w dniu 1 czerwca 2025 r.* w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej
Polskiej

.....
(imię i nazwisko Przewodniczącego lub Zastępcy Przewodniczącego)
Obwodowej Komisji Wyborczej
Nr ... w

.....
(podpis Przewodniczącego lub Zastępcy Przewodniczącego Komisji)

* Niepotrzebne skreślić lub pominąć.

** Jeżeli z wnioskiem o wydanie zaświadczenia wystąpił pełnomocnik głosujący w imieniu wyborcy ujętego w spisie, wówczas w zaświadczeniu po wyrazach „wziął/wzięła*” należy dodać wyrazy „jako pełnomocnik wyborcy”.

WZÓR

Ewidencja czasu przebywania mężów zaufania w lokalu wyborczym

W Obwodowej Komisji Wyborczej nr W
(nazwa obwodowej komisji wyborczej – nr i miejscowość)

w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w głosowaniu w dniu 18 maja 2025 r./ponownym głosowaniu w dniu 1 czerwca 2025 r.* w lokalu komisji przebywali następujący mężowie zaufania:

Lp.	Imię i nazwisko	Nazwa komitetu wyborczego	Czas przebywania w lokalu wyborczym w czasie głosowania	Łączny czas przebywania w lokalu wyborczym do czasu zakończenia głosowania	Obserwacja całego przebiegu ustalania wyników głosowania (TAK/NIE)**
1			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
2			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
3			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
4			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
5			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
6			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		
			od godz. do godz.		

od godz. do godz.
od godz. do godz.
od godz. do godz.
od godz. do godz.
od godz. do godz.
od godz. do godz.

...

.....
(imię i nazwisko Przewodniczącego lub Zastępcy Przewodniczącego)
Obwodowej Komisji Wyborczej
Nr ... w

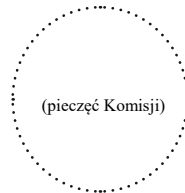
.....
(podpis Przewodniczącego lub Zastępcy Przewodniczącego Komisji)

....., dnia

(miejscowość)

(data)

Ewidencję sporządzono w 2 egzemplarzach, z których **jeden przekazuje się wójtowi za pośrednictwem urzędnika wyborczego**, a drugi pozostaje w dokumentacji komisji jako dokument z wyborów.

* Niepotrzebne skreślić.

** W przypadku gdy mąż zaufania obserwował cały przebieg ustalania wyników głosowania do momentu podpisania protokołu głosowania, należy wpisać „TAK”, a jeżeli nie spełnił tego wymogu, należy wpisać „NIE”.

WZÓR

....., dnia

(miejscowość)

(data)

Zaświadczenie usprawiedliwiające nieobecność w pracy
członka obwodowej komisji wyborczej

Niniejsze zaświadczenie usprawiedliwia nieobecność w pracy

Pana/Pani
(imię i nazwisko)

członka Obwodowej Komisji Wyborczej nr W
(nazwa obwodowej komisji wyborczej – nr i miejscowość)

który w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w głosowaniu w dniu 18 maja 2025 r./ponownym głosowaniu w dniu 1 czerwca 2025 r.* wykonywał zadania członka obwodowej komisji wyborczej w dniach:

.....
.....
.....

Niniejsze zaświadczenie uprawnia do uzyskania przysługującego członkowi obwodowej komisji wyborczej na podstawie art. 154 § 4 i 4a ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2025 r. poz. 365):

- 1) zwolnienia od pracy na dzień głosowania oraz liczenia głosów, a także na dzień następujący po dniu, w którym zakończono liczenie głosów, z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy/i/*
- 2) do 5 dni zwolnienia od pracy z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia.*

Zaświadczenie sporządzono w 2 egzemplarzach, z których jeden otrzymuje członek komisji, a drugi pozostaje w dokumentacji komisji jako dokument z wyborów.

.....
(imię i nazwisko Przewodniczącego lub Zastępcy Przewodniczącego)
Obwodowej Komisji Wyborczej
Nr ... w

.....
(podpis Przewodniczącego lub Zastępcy Przewodniczącego Komisji)

* Niepotrzebne skreślić.

WZÓR

Uchwała nr
Obwodowej Komisji Wyborczej Nr w

z dnia

w sprawie zarządzenia zastosowania urny pomocniczej
przy przeprowadzeniu głosowania

Na podstawie art. 44 § 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2025 r. poz. 365), po uzgodnieniu z Okręgową Komisją Wyborczą nr ... w, uchwala się,

(nazwa miasta)

co następuje:

§ 1

Obwodowa Komisja Wyborcza Nr w zarządza zastosowanie urny pomocniczej
(nazwa obwodowej komisji wyborczej – nr i miejscowość)

w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w głosowaniu w dniu 18 maja 2025 r./ponownym głosowaniu w dniu 1 czerwca 2025 r.*

§ 2

Za pomocą urny pomocniczej mogą wziąć udział osoby obłożnie chore oraz osoby mające trudności w poruszaniu się, które wyrażą wolę głosowania w ten sposób.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega podaniu do wiadomości wyborców przez wywieszenie na drzwiach lokalu wyborczego.

.....
(imię i nazwisko Przewodniczącego lub Zastępcy Przewodniczącego)
Obwodowej Komisji Wyborczej
Nr ... w

.....
(podpis Przewodniczącego lub Zastępcy Przewodniczącego Komisji)

* Niepotrzebne skreślić.

WZÓR

Uchwała nr
 Obwodowej Komisji Wyborczej Nr w
 z dnia

w sprawie przerwy w głosowaniu w lokalu wyborczym
 w celu przeprowadzenia głosowania przy użyciu urny pomocniczej

Na podstawie art. 44 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2025 r. poz. 365) w związku § 4 ust 3 regulaminu obwodowych komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącego załącznik nr 2 do uchwały nr 149/2025 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 31 marca 2025 r. w sprawie regulaminów okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. ...), uchwała się, co następuje:

§ 1

Obwodowa Komisja Wyborcza Nr w zarządza przerwę w głosowaniu w lokalu

(nazwa obwodowej komisji wyborczej – nr i miejscowość)

wyborczym celu przeprowadzenia głosowania w dniu 18 maja 2025 r./ponownym głosowaniu w dniu 1 czerwca 2025 r.* w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przy użyciu urny pomocniczej.

§ 2

Przerwa w głosowaniu w lokalu wyborczym trwać będzie od godziny do godziny
 Na czas przeprowadzenia głosowania przy użyciu urny pomocniczej lokal wyborczy będzie zamknięty.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega podaniu do wiadomości wyborców przez wywieszenie na drzwiach lokalu wyborczego.

.....
 (imię i nazwisko Przewodniczącego lub Zastępcy Przewodniczącego)
 Obwodowej Komisji Wyborczej
 Nr ... w

.....
 (podpis Przewodniczącego lub Zastępcy Przewodniczącego Komisji)

* Niepotrzebne skreślić.

WZÓR

PROTOKÓŁ

przekazania spisu wyborców i kart do głosowania członkom komisji
przeprowadzającym głosowanie przy użyciu urny pomocniczej

Obwodowa Komisja Wyborcza Nr w
(nazwa obwodowej komisji wyborczej – nr i miejscowość)

przeprowadzająca głosowanie w dniu 18 maja 2025 r./ponowne głosowanie w dniu 1 czerwca 2025 r.*
w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przy użyciu urny pomocniczej

1. Do przeprowadzenia głosowania przy użyciu urny pomocniczej wyznaczono następujących członków Komisji:

1)	7)
(imię i nazwisko, funkcja w Komisji)	
2)	8)
3)	9)
4)	10)
5)	11)
6)	

2. Wyznaczonym członkom Komisji wydano:

- 1) spis wyborców;
- 2) karty do głosowania w liczbie sztuk;
- 3) wykaz wyborców, którzy wyrazili chęć udziału w głosowaniu w dniu 18 maja 2025 r./ponownym głosowaniu w dniu 1 czerwca 2025 r.* w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przy użyciu urny pomocniczej w pomieszczeniu, w którym przebywają;
- 4) nakładkę na kartę do głosowania sporządzoną w alfabecie Braille’a.

3. Po przeliczeniu Komisja stwierdziła, że liczba podpisów wyborców, którym wydano karty do momentu wydania spisu w celu głosowania poza lokalem Komisji, wynosiła

Podpisy członków Komisji
przekazujących dokumenty

Podpisy członków Komisji
przyjmujących dokumenty

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

* Niepotrzebne skreślić.

WZÓR
PROTOKÓŁ

rozliczenia kart do głosowania przekazanych członkom komisji
przeprowadzającym głosowanie przy pomocy urny pomocniczej

1. W głosowaniu w dniu 18 maja 2025 r./ponownym głosowaniu w dniu 1 czerwca 2025 r.* w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wyznaczeni członkowie Obwodowej Komisji Wyborczej Nr w

(nazwa obwodowej komisji wyborczej – nr i

miejsowość)

w godz. od ... do ... przeprowadzili głosowanie przy pomocy urny pomocniczej.

2. Liczba kart do głosowania przekazanych wyznaczonym członkom Komisji dla przeprowadzenia głosowania przy użyciu urny pomocniczej wynosiła sztuk.
3. Liczba niewykorzystanych kart do głosowania zwróconych Komisji wynosi sztuk.
4. Liczba kart wydanych podczas głosowania przy użyciu urny pomocniczej (liczba podpisów w spisie wyborców, gdzie w rubryce „Uwagi” wpisano „UP”) wynosi sztuk.
5. Zaklejono i opieczetowano wlot urny pomocniczej.
6. O godz. wznowiono głosowanie w lokalu Komisji.

Podpisy członków Komisji
przekazujących dokumenty

Podpisy członków Komisji
przyjmujących dokumenty

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....

.....

....., dnia

(miejsowość)

(data)

Uwaga!

Suma liczb kart z pkt 3 i z pkt 4 powinna równać liczbie z pkt 2. W razie stwierdzenia niezgodności należy ponownie przeliczyć podpisy w spisie wyborców. Jeśli natomiast po ponownym przeliczeniu podpisów w spisie i niewykorzystanych kart do głosowania wynik rozliczenia kart będzie ten sam – przypuszczalna przyczyna niezgodności musi być opisana w punkcie 16 protokołu głosowania.

* Niepotrzebne skreślić.

WZÓR
PROTOKÓŁ

ze sprawdzenia pieczęci urny zasadniczej

Członkowie Obwodowej Komisji Wyborczej Nr w
potwierdzają,

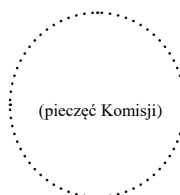
(nazwa obwodowej komisji wyborczej – nr i miejscowość)

że w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w głosowaniu w dniu 18 maja 2025 r./ponownym głosowaniu w dniu 1 czerwca 2025 r.* do godz., tj. do czasu wznowienia głosowania przy użyciu urny zasadniczej, pieczęcie na urnie zasadniczej oraz na jej wlocie zapieczętowanym na czas przerwy w głosowaniu nie zostały naruszone.

Podpisy członków Komisji

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

....., dnia
miejsowość) (data)

* Niepotrzebne skreślić.

**REGULAMIN OBWODOWYCH KOMISJI WYBORCZYCH
POWOŁANYCH DO PRZEPROWADZENIA WYBORÓW
PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

§ 1. Obwodowa komisja wyborcza, zwana dalej „komisją”, wykonuje swoje zadania określone w ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2025 r. poz. 365), zwanej dalej „Kodeksem wyborczym”, stosując się do wytycznych i innych uchwał oraz wyjaśnień Państwowej Komisji Wyborczej. W razie wątpliwości komisja może zwracać się do okręgowej komisji wyborczej.

§ 2. 1. Pracami komisji kieruje, zwołuje jej posiedzenia i im przewodniczy przewodniczący komisji.

2. W razie nieobecności przewodniczącego jego obowiązki pełni zastępca przewodniczącego komisji.

§ 3. 1. Komisja niezwłocznie po jej powołaniu zbiera się na pierwszym posiedzeniu, które zwołuje:

- 1) komisarz wyborczy w obwodach głosowania utworzonych w kraju, a organizuje urzędnik wyborczy przy pomocy właściwego urzędu gminy;
- 2) konsul w obwodach głosowania utworzonych za granicą;
- 3) kapitan statku w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich.

2. Na pierwszym posiedzeniu komisja:

- 1) wybiera ze swego składu przewodniczącego komisji oraz jego zastępcę;
- 2) omawia swoje zadania i tryb pracy, a także obowiązki i uprawnienia osób wchodzących w jej skład;
- 3) ustala zadania do dnia wyborów, w tym związane z przygotowaniem pakietów wyborczych, przygotowaniem lokalu wyborczego, odbiorem i zabezpieczeniem kart do głosowania i nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille’a, formularzy protokołu, spisu wyborców, pieczęci komisji, obwieszczeń i innych materiałów.

3. Wybór przewodniczącego komisji i oddzielnie jego zastępcy odbywa się w głosowaniu jawnym, chyba że członek komisji zażąda przeprowadzenia głosowania tajnego. W razie równej liczby głosów ponawia się głosowanie.

4. Do czasu wyboru przewodniczącego pierwszemu posiedzeniu komisji przewodniczy najstarszy wiekiem członek komisji uczestniczący w posiedzeniu.

5. Komisja zapoznaje się z wytycznymi i innymi uchwałami oraz wyjaśnieniami Państwowej Komisji Wyborczej dotyczącymi przeprowadzenia głosowania i ustalenia jego wyników oraz na tej podstawie sporządza plan pracy.

§ 4. 1. Komisja podejmuje rozstrzygnięcia w obecności co najmniej połowy swego składu, w tym przewodniczącego lub jego zastępcy, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Od chwili rozpoczęcia głosowania aż do jego zakończenia w lokalu wyborczym muszą być równocześnie obecni członkowie komisji w liczbie stanowiącej co najmniej 1/2 jej pełnego składu, w tym przewodniczący komisji lub jego zastępca. Po zakończeniu głosowania wszystkie czynności komisji wykonywane są wspólnie przez członków komisji w obecności co najmniej 2/3 jej pełnego składu, w tym przewodniczącego lub jego zastępcy.

3. Rozstrzygnięcia komisji mogą mieć formę odrębnych uchwał bądź wpisów do protokołu.

4. Uchwały podpisuje przewodniczący posiedzenia.

§ 5. Komisja podejmuje rozstrzygnięcia większością głosów. W razie równej liczby głosów decyduje głos przewodniczącego posiedzenia.

§ 6. 1. Z posiedzenia komisji sporządza się protokół, w którym podaje się:

- 1) porządek obrad;
- 2) imiona i nazwiska uczestników;
- 3) podjęte rozstrzygnięcia i ustalenia.

2. Do protokołu dołącza się podjęte uchwały.

3. Protokół podpisuje przewodniczący posiedzenia.

§ 7. 1. Protokół głosowania w obwodzie oraz kopie protokołu głosowania w obwodzie podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji, obecne przy ich sporządzaniu.

2. Uchwały komisji lub zarządzenia jej przewodniczącego, dotyczące przebiegu głosowania bądź ustalenia jego wyników, wpisuje się do protokołu głosowania w obwodzie. W razie braku miejsca na formularzu protokołu dołącza się je jako załączniki do protokołu.

3. Uchwały, protokoły głosowania i inne dokumenty komisji oraz wydawane karty do głosowania opatrywane są pieczęcią komisji.

§ 8. Komisja udziela informacji o wykonywaniu swoich zadań i udostępnia dokumentację członkom Państwowej Komisji Wyborczej i okręgowej komisji wyborczej oraz osobom przez nie upoważnionym.

§ 9. 1. Członkowie komisji mają obowiązek uczestniczenia w szkoleniach oraz posiedzeniach i innych pracach komisji, w szczególności w przeprowadzeniu głosowania i ustaleniu jego wyników.

2. W razie niemożności wzięcia udziału w pracach komisji, zwłaszcza w dniu wyborów, członek komisji powinien jak najwcześniej zawiadomić o tym przewodniczącego komisji.

§ 10. Komisja współdziała w wykonywaniu swoich zadań z urzędnikiem wyborczym oraz odpowiednio z wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta), konsulem bądź kapitanem statku, w szczególności w zakresie:

- 1) przygotowania i wyposażenia lokalu wyborczego do głosowania;
- 2) odbioru i zabezpieczenia kart do głosowania oraz nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a, formularzy protokołu, spisu wyborców, pieczęci komisji, obwieszczeń i innych materiałów wyborczych;
- 3) przekazania protokołu głosowania w obwodzie do okręgowej komisji wyborczej;
- 4) zapewnienia środków łączności i transportu oraz pomocy niezbędnej do pracy komisji.

§ 11. W przypadku konieczności dokonania zmiany w składzie komisji w obwodzie głosowania utworzonym w kraju jej przewodniczący niezwłocznie powiadamia o tym komisarza wyborczego, za pośrednictwem urzędnika wyborczego, a gdy nie jest możliwe – bezpośrednio. W obwodzie głosowania utworzonym za granicą i na polskim statku morskim przewodniczący komisji powiadamia odpowiednio konsula bądź kapitana statku.

§ 12. W przypadku konieczności dokonania zmiany przewodniczącego lub zastępcy przewodniczącego komisji § 3 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

USTAWA
Z DNIA 5 STYCZNIA 2011 R.

KODEKS WYBORCZY
(wyciąg)

tekst ujednoczony w Krajowym Biurze Wyborczym

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (wyciąg)	5
Dział I. Przepisy wstępne	5
<i>Rozdział 1. Przepisy ogólne (Art. 1 – Art. 9)</i>	5
<i>Rozdział 2. Prawa wyborcze (Art. 10 – Art. 11)</i>	7
<i>Rozdział 3. Obwody głosowania (art. 12 – Art. 17)</i>	8
<i>Rozdział 4. Centralny Rejestr Wyborców (Art. 18 – Art. 25a)</i>	13
<i>Rozdział 5. Spis wyborców (Art. 26 – Art. 37)</i>	22
<i>Rozdział 5a. Działania na rzecz zwiększenia frekwencji (Art. 37a – Art. 37g)</i>	30
<i>Rozdział 6. Przepisy wspólne dla głosowania (Art. 38 – Art. 53)</i>	33
<i>Rozdział 6a. Głosowanie korespondencyjne (Art. 53a – Art. 53l)</i>	40
<i>Rozdział 7. Głosowanie przez pełnomocnika (Art. 54 – Art. 61)</i>	46
(...)	
<i>Rozdział 9. Ustalanie wyników głosowania w obwodzie (Art. 69 – Art. 81)</i>	49
<i>Rozdział 10. Protesty wyborcze (Art. 82 – Art. 83)</i>	54
<i>Rozdział 11. Komitety wyborcze (Art. 84 – Art. 103)</i>	55
<i>Rozdział 11a. Mężowie zaufania i obserwatorzy społeczni (Art. 103a – 103c)</i>	61
<i>Rozdział 12. Kampania wyborcza (Art. 104 – 115)</i>	64
<i>Rozdział 13. Kampania wyborcza w programach nadawców radiowych i telewizyjnych (Art. 116 – Art. 122)</i>	68
<i>Rozdział 14. Finansowanie wyborów z budżetu państwa (Art. 123 – Art. 124)</i>	70
<i>Rozdział 15. Finansowanie kampanii wyborczej (Art. 125 – Art. 151)</i>	71
Dział II. Organy wyborcze	83
<i>Rozdział 1. Przepisy ogólne (Art. 152 – Art. 156)</i>	83
<i>Rozdział 2. Państwowa Komisja Wyborcza (Art. 157 – Art. 165)</i>	86
<i>Rozdział 3. Komisarze wyborczy (Art. 166 – Art. 169)</i>	93
<i>Rozdział 4. Okręgowa komisja wyborcza (Art. 170 – Art. 173)</i>	95
(...)	
<i>Rozdział 7. Obwodowe komisje wyborcze (Art. 181a – Art. 186)</i>	97

<i>Rozdział 8. Krajowe Biuro Wyborcze (Art. 187 – Art. 191)</i>	101
<i>Rozdział 9. Urzędnicy wyborczy (Art. 191a – 191h)</i>	103
(...)	
Dział V. Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej	105
<i>Rozdział 1. Zasady ogólne (Art. 287 – Art. 295)</i>	105
<i>Rozdział 2. Zgłaszanie kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej</i> <i>(Art. 296 – Art. 306)</i>	107
<i>Rozdział 3. Karty do głosowania (Art. 307 – Art. 310)</i>	111
<i>Rozdział 4. Sposób głosowania i warunki ważności głosu (Art. 311 – Art. 312)</i>	111
<i>Rozdział 5. Ustalanie wyników głosowania i wyboru Prezydenta</i> <i>Rzeczypospolitej. Ważność wyborów. (Art. 313 – Art. 325)</i>	111
<i>Rozdział 6. Kampania wyborcza w programach publicznych nadawców</i> <i>radiowych i telewizyjnych (Art. 326)</i>	114
<i>Rozdział 7. Finansowanie kampanii wyborczej (Art. 327)</i>	115
(...)	
Dział IX. Przepisy karne (Art. 494 – Art. 516)	115
Dział X. Przepis końcowy (Art. 517)	120
(...)	

U S T A W A

z dnia 5 stycznia 2011 r.

Kodeks wyborczy

(Dziennik Ustaw z 2025 r. poz. 365)

DZIAŁ I

Przepisy wstępne

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Kodeks wyborczy określa zasady i tryb zgłaszania kandydatów, przeprowadzania oraz warunki ważności wyborów:

- 1) do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego;
- 5) wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

Art. 2. W wyborach głosować można tylko osobiście, chyba że kodeks stanowi inaczej.

Art. 3. W tych samych wyborach głosować można tylko jeden raz.

Art. 4. Wybory odbywają się w dniu wolnym od pracy.

Art. 5. Ilekroć w kodeksie jest mowa o:

- 1) wyborach – należy przez to rozumieć wybory do Sejmu i do Senatu, wybory Prezydenta Rzeczypospolitej, wybory do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, wybory do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast;
- 2) referendach – należy przez to rozumieć referenda ogólnokrajowe i referenda lokalne;
- 3) organach stanowiących jednostek samorządu terytorialnego – należy przez to rozumieć, odpowiednio, rady gmin, rady powiatów i sejmiki województw;
- 4) radzie gminy – należy przez to rozumieć także radę miasta na prawach powiatu;
- 5) radzie – należy przez to rozumieć także sejmik województwa;
- 6) wójcie – należy przez to rozumieć także burmistrza i prezydenta miasta;
- 7) *zakładzie leczniczym – należy przez to rozumieć zakład leczniczy, w którym podmiot leczniczy wykonuje działalność leczniczą w rodzaju świadczenia szpitalne lub stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne inne niż świadczenia szpitalne, w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2016 r. poz./ 1638, 1948 i 2260 oraz z 2017 r. poz. 2110 i 2217);*
- 8) domu pomocy społecznej – należy przez to rozumieć także placówkę zapewniającą całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, o której mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 930 i 1583);
- 9) stałym zamieszkaniu – należy przez to rozumieć zamieszkanie w określonej miejscowości pod oznaczonym adresem z zamiarem stałego pobytu;
- 10) numerze ewidencyjnym PESEL – należy przez to rozumieć numer PESEL nadawany w trybie ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2022 r. poz. 1191);
- 11) wyborcy niepełnosprawnym – należy przez to rozumieć wyborcę o ograniczonej sprawności fizycznej, psychicznej, umysłowej lub w zakresie zmysłów, która utrudnia mu wzięcie udziału w wyborach;
- 12) znaku „x” – rozumie się przez to co najmniej dwie linie, które przecinają się w obrębie kratki;
- 13) (uchylony);
- 14) adresie zamieszkania – należy przez to rozumieć adres, pod którym dana osoba faktycznie stale zamieszkuje i pod tym adresem ujęta jest w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania zgodnie z adresem zameldowania na pobyt stały albo adresem stałego zamieszkania.

Art. 6. Wszelkie pisma oraz postępowanie sądowe i administracyjne w sprawach wyborczych są wolne od opłat administracyjnych i kosztów sądowych.

Art. 7. Dokumenty wymagane na podstawie przepisów kodeksu niesporządzone w języku polskim są składane wraz z tłumaczeniem przysięgłym na język polski.

Art. 8. § 1. Dokumenty z wyborów są przekazywane do archiwów państwowych i mogą być udostępniane.

§ 1a. Dokumenty z wyborów są przechowywane przez okres co najmniej 5 lat.

§ 2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej oraz Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, określi, w drodze rozporządzenia, sposób przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów, ze szczególnym uwzględnieniem okresu, po jakim muszą być one przekazywane do archiwów państwowych, potrzeby ochrony przekazywanych, przechowywanych materiałów i zawartych w nich danych oraz podmiotów, którym dokumenty mogą być udostępniane.

Art. 8a. § 1. W przypadku niedokonania zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego w wyborach albo niedokonania zgłoszenia listy kandydatów lub kandydata w wyborach pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego dokonuje protokolarnego zniszczenia kart wykazu podpisów obywateli popierających utworzenie komitetu wyborczego albo zgłoszenie listy kandydatów lub kandydata.

§ 2. Zniszczenie kart, o których mowa w § 1, powinno nastąpić nie później niż w ciągu 3 dni po upływie terminu na dokonanie zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego albo zgłoszenia listy kandydatów lub kandydata.

§ 3. Z czynności, o której mowa w § 1, sporządzany jest protokół potwierdzający zniszczenie, który pełnomocnik wyborczy niezwłocznie przekazuje organowi wyborczemu właściwemu do przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego albo komisji właściwej do przyjęcia zgłoszenia listy kandydatów lub kandydata.

Art. 9. § 1. Ilekroć w kodeksie jest mowa o upływie terminu do wniesienia skargi, odwołania lub innego dokumentu do sądu, organu wyborczego, urzędu gminy, konsula albo kapitana statku, należy przez to rozumieć dzień złożenia skargi, odwołania lub innego dokumentu w sądzie, organowi wyborczemu, w urzędzie gminy, w konsulacie lub kapitanowi statku.

§ 2. Jeżeli koniec terminu wykonania czynności określonej w kodeksie przypada na sobotę albo na dzień ustawowo wolny od pracy, termin upływa pierwszego roboczego dnia po tym dniu.

§ 3. Jeżeli kodeks nie stanowi inaczej, czynności wyborcze określone kalendarzem wyborczym oraz czynności, o których mowa w § 1, są dokonywane w godzinach urzędowania sądów, organów wyborczych, urzędów gmin oraz konsulatów.

Rozdział 2

Prawa wyborcze

Art. 10. § 1. Prawo wybierania (czynne prawo wyborcze) ma:

- 1) w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej – obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat;
- 2) w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej – obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat oraz obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego:
 - a) rady gminy – obywatel polski, obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim oraz obywatel Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na obszarze tej gminy,
 - b) rady powiatu i sejmiku województwa – obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na obszarze, odpowiednio, tego powiatu i województwa;

4) w wyborach wójta w danej gminie – osoba mająca prawo wybierania do rady tej gminy.

§ 2. Nie ma prawa wybierania osoba:

- 1) pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu;
- 2) pozbawiona praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu;
- 3) ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądu.

Art. 11. § 1. Prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) ma:

- 1) w wyborach do Sejmu – obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 21 lat;
- 2) w wyborach do Senatu – obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 30 lat;
- 3) w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej – obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 35 lat i korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu;
- 4) w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej – osoba mająca prawo wybierania w tych wyborach, która najpóźniej w dniu głosowania kończy 21 lat, i od co najmniej 5 lat stale zamieszkuje w Rzeczypospolitej Polskiej lub na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej;
- 5) w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego – osoba mająca prawo wybierania tych organów;
- 6) w wyborach wójta – obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 25 lat, z tym że kandydat nie musi stale zamieszkiwać na obszarze gminy, w której kandyduje.

§ 2. Nie ma prawa wybieralności w wyborach osoba:

- 1) skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe, z tym że w przypadku wyborów, o których mowa w § 1 pkt 6, skazana prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 2) wobec której wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2a ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2016 r. poz. 1721).

§ 3. Prawa wybieralności nie ma obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim oraz obywatel Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, pozbawiony prawa wybieralności odpowiednio w państwie członkowskim Unii Europejskiej, którego jest obywatelem, albo w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej.

§ 4. Nie ma prawa wybieralności w wyborach wójta w danej gminie osoba, która została uprzednio dwukrotnie wybrana na wójta w tej gminie w wyborach wójta zarządzonych na podstawie art. 474 § 1.

Rozdział 3

Obwody głosowania

Art. 12. § 1. W wyborach głosowanie przeprowadza się w stałych i odrębnych obwodach głosowania utworzonych na obszarze gminy, z zastrzeżeniem art. 14 § 1 i art. 15 § 1.

§ 2. Podziału gminy na stałe obwody głosowania dokonuje komisarz wyborczy.

§ 3. Stały obwód głosowania obejmuje od 200 do 4000 mieszkańców. W przypadkach uzasadnionych miejscowymi warunkami obwód może obejmować mniejszą liczbę mieszkańców.

§ 4. Komisarz wyborczy tworzy odrębny obwód głosowania w zakładzie leczniczym, domu pomocy społecznej, zakładzie karnym i areszcie śledczym oraz w oddziale zewnętrznym takiego zakładu i aresztu, jeżeli w dniu wyborów będzie w nim przebywać co najmniej 15 wyborców. Nieutworzenie obwodu jest możliwe wyłącznie w uzasadnionych przypadkach na wniosek osoby kierującej daną jednostką.

§ 5. W wyborach do rady gminy lub w wyborach wójta odrębny obwód głosowania w jednostce, o której mowa w § 4, położonej na obszarze gminy, w której są przeprowadzane wybory, tworzy się, jeżeli w dniu wyborów będzie w niej przebywać co najmniej 15 wyborców ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałych obwodach głosowania na obszarze gminy, na terenie której położona jest dana jednostka.

§ 5a. W wyborach do rady powiatu odrębny obwód głosowania w jednostce, o której mowa w § 4, położonej na obszarze powiatu, w którym są przeprowadzane wybory, tworzy się, jeżeli w dniu wyborów będzie w niej przebywać co najmniej 15 wyborców ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałych obwodach głosowania gmin położonych na terenie tego powiatu.

§ 5b. W wyborach do sejmiku województwa odrębny obwód głosowania w jednostce, o której mowa w § 4, położonej na obszarze województwa, w którym są przeprowadzane wybory, tworzy się, jeżeli w dniu wyborów będzie w niej przebywać co najmniej 15 wyborców ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałych obwodach głosowania gmin położonych na terenie tego województwa.

§ 6. Jeżeli w dniu wyborów w jednostce, o której mowa w § 4, będzie przebywać mniej niż 15 wyborców, można w niej utworzyć odrębny obwód głosowania po zasięgnięciu opinii osoby kierującej daną jednostką.

§ 7. Można utworzyć odrębny obwód głosowania w domu studenckim lub zespołach domów studenckich prowadzonych przez uczelnie lub inne podmioty na podstawie umów zawartych z uczelniami, jeżeli co najmniej 50 osób uprawnionych do udziału w wyborach poinformuje na piśmie rektora uczelni prowadzącej dom studencki, lub uczelni z którą inny podmiot zawarł umowę o prowadzenie domu studenckiego, o zamiarze przebywania w domu studenckim w dniu głosowania.

§ 8. Przepisu § 7 nie stosuje się w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta.

§ 9. Komisarz wyborczy po uzyskaniu zgody rektora uczelni, tworzy obwody głosowania, o których mowa w § 7.

§ 10. Utworzenie odrębnych obwodów głosowania następuje najpóźniej w 34 dniu przed dniem wyborów.

§ 11. Komisarz wyborczy, tworząc obwody głosowania, ustala ich numery, granice oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych. Granice obwodów głosowania ustala się z uwzględnieniem krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju, o którym mowa w art. 47 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 459 i 830).

§ 12. Postanowienie komisarza wyborczego o utworzeniu obwodów głosowania ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Po jednym egzemplarzu postanowienia przekazuje się niezwłocznie wojewodzie i Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 13. Na postanowienia komisarza wyborczego, o których mowa w § 2, 4 i 9, wyborcom w liczbie co najmniej 15 przysługuje prawo wniesienia skargi do Naczelnego Sądu Administracyjnego, w terminie 3 dni od daty podania ich do publicznej wiadomości. Skargę wnosi się za pośrednictwem komisarza wyborczego. Komisarz wyborczy w terminie 2 dni przekazuje skargę Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu wraz z kompletnymi i uporządkowanymi aktami sprawy i odpowiedzią na skargę oraz informacją o posiadaniu praw wyborczych przez wnoszących skargę, w postaci papierowej lub elektronicznej. Naczelny Sąd Administracyjny rozpoznaje sprawę na posiedzeniu niejawnym w składzie trzech sędziów nie później niż w ciągu 5 dni od dnia jej wpływu i wydaje orzeczenie, doręczając je niezwłocznie wnoszącym skargę oraz komisarzowi wyborczemu. Od orzeczenia Naczelnego Sądu Administracyjnego nie przysługuje środek prawny. Przepis art. 420 § 3 stosuje się.

§ 14. (uchylony).

§ 15. Postanowienie komisarza wyborczego o utworzeniu obwodów głosowania jest podstawą dla właściwego dyrektora delegatury Krajowego Biura Wyborczego do wprowadzenia danych o obwodach głosowania, o których mowa w § 11, do Centralnego Rejestru Wyborców.

Art. 12a. (uchylony)

Art. 13. § 1. Komisarz wyborczy dokonuje zmian w podziale na stałe obwody głosowania, jeżeli jest to konieczne ze względu na zmianę granic gminy, zmianę liczby wybieranych radnych gminy lub zmianę liczby mieszkańców w obwodzie głosowania w stosunku do określonej w art. 12 § 3, zmianę granic okręgów wyborczych.

§ 1a. Zmiana w podziale na stałe obwody głosowania dokonywana z powodu zmiany granic gminy może nastąpić wyłącznie w odniesieniu do obszaru, którego dotyczy nowy przebieg granicy gminy.

§ 1aa. Komisarz wyborczy może dokonać podziału stałego obwodu głosowania z urzędu, na wniosek co najmniej 5% wyborców ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w tym obwodzie głosowania lub na wniosek wójta, jeżeli na obszarze stałego obwodu głosowania utworzonego w wyniku podziału jest możliwość zorganizowania lokalu obwodowej komisji wyborczej. Przepis art. 12 § 3 stosuje się.

§ 1b. O wystąpieniu okoliczności, o których mowa w § 1 i § 1aa, wójt informuje niezwłocznie komisarza wyborczego.

§ 2. Zmian w podziale na stałe obwody głosowania dokonuje się najpóźniej w 45 dniu przed dniem wyborów.

§ 3. Do zmian w podziale na stałe obwody głosowania przepisy art. 12 § 11–15 stosuje się odpowiednio.

Art. 13a. § 1. Wójt lub rada gminy może przedłożyć komisarzowi wyborczemu wnioski w sprawie zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych.

§ 2. Zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych dokonuje się najpóźniej w 45 dniu przed dniem wyborów.

§ 2a. Jeżeli po terminie, o którym mowa w § 2, wskutek nadzwyczajnych wydarzeń głosowanie w ustalonej przez komisarza wyborczego siedzibie obwodowej komisji wyborczej byłoby niemożliwe, może on zarządzić, na czas określonych wyborów, zmianę siedziby obwodowej komisji wyborczej.

§ 3. Do zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych przepisy art. 12 § 11–13 i 15 stosuje się odpowiednio, przy czym w przypadku, o którym mowa w § 2a, nie stosuje się przepisu art. 12 § 13.

§ 4. Propozycje zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych, w tym siedzib znajdujących się w lokalach, o których mowa w art. 16 § 1 pkt 3, zainteresowani mogą przedkładać komisarzowi wyborczemu na piśmie na co najmniej 55 dni przed dniem wyborów. Przedłożone propozycje zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych komisarz wyborczy niezwłocznie umieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1764 oraz z 2017 r. poz. 933).

Art. 13b. Jeżeli w lokalu, w którym w ostatnich wyborach do Sejmu i do Senatu, wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej, wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej albo wyborach do organów jednostek samorządu terytorialnego przeprowadzanych w związku z zakończeniem kadencji rad przeprowadzano głosowanie, w dniu wyborów nie przeprowadza się głosowania lub ma w nim siedzibę obwodowa komisja wyborcza właściwa dla obwodu głosowania o zmienionych granicach, w dniu wyborów wójt umieszcza w miejscu łatwo dostępnym przy wejściu do tego lokalu informację umożliwiającą wyborcom dotarcie do właściwego lokalu wyborczego.

Art. 14. § 1. W celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu, wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej oraz wyborów do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej tworzy się obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą, jeżeli na terenie obwodu przebywa co najmniej 15 wyborców i jeżeli istnieje możliwość przekazania właściwej komisji wyborczej wyników głosowania niezwłocznie po jego zakończeniu.

§ 2. Obwody głosowania, o których mowa w § 1, tworzy, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw zagranicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określając ich liczbę oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych.

§ 3. Obwody głosowania, o których mowa w § 1, wchodzi w skład okręgu wyborczego właściwego dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy.

§ 4. Przepisy wykonawcze wydane na podstawie § 2, są podstawą dla ministra właściwego do spraw zagranicznych do wprowadzenia danych o obwodach głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą do Centralnego Rejestru Wyborców.

Art. 15. § 1. W celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu, wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej oraz wyborów do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej tworzy się obwody głosowania dla wyborców przebywających na polskich statkach morskich, które znajdują się w podróży w okresie obejmującym dzień wyborów, jeżeli przebywa na nich co najmniej 15 wyborców i jeżeli istnieje możliwość przekazania właściwej komisji wyborczej wyników głosowania niezwłocznie po jego zakończeniu.

§ 2. W rozumieniu kodeksu polskim statkiem morskim jest statek podnoszący polską banderę i dowodzony przez polskiego kapitana.

§ 3. Obwody głosowania, o których mowa w § 1, tworzy, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, na wniosek kapitana statku zgłoszony najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów.

§ 4. Obwody głosowania, o których mowa w § 1, wchodzi w skład okręgu wyborczego właściwego dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy.

§ 5. Przepisy wykonawcze wydane na podstawie § 3, są podstawą dla ministra właściwego do spraw informatyzacji do wprowadzenia danych o obwodach głosowania dla wyborców przebywających na polskich statkach morskich do Centralnego Rejestru Wyborców.

Art. 16. § 1. Wójt podaje, w formie obwieszczenia, do wiadomości wyborców najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów informację przekazaną przez komisarza wyborczego o:

- 1) numerach oraz granicach stałych i odrębnych obwodów głosowania;
- 2) wyznaczonych siedzibach obwodowych komisji wyborczych dla danych wyborów;
- 3) lokalach obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych;
- 4) możliwości głosowania korespondencyjnego i głosowania przez pełnomocnika.

Jeden egzemplarz obwieszczenia przekazywany jest niezwłocznie komisarzowi wyborczemu.

§ 2. Obwieszczenie, o którym mowa w § 1, wójt zamieszcza najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów w Biuletynie Informacji Publicznej.

§ 2a. Jeżeli po wydaniu obwieszczenia, o którym mowa w § 1, nastąpiła zmiana siedziby obwodowej komisji wyborczej, o której mowa w art. 13a § 2a, wójt niezwłocznie podaje, w formie obwieszczenia, do wiadomości wyborców informację, o których mowa w § 1, uwzględniając dokonane zmiany oraz zamieszcza je w Biuletynie Informacji Publicznej. Przepis § 1 zdanie drugie stosuje się.

§ 3. Obowiązek, o którym mowa w § 1, w odniesieniu do obwodów głosowania utworzonych za granicą ciąży na konsulach. Wykonanie tego obowiązku powinno nastąpić najpóźniej w 20 dniu przed dniem wyborów.

§ 4. O utworzeniu obwodu głosowania na polskim statku morskim kapitan statku niezwłocznie zawiadamia wyborców.

Art. 17. § 1. Jeżeli właściwi komisarze wyborczy nie wykonują w terminie lub w sposób zgodny z prawem, zadań dotyczących utworzenia obwodów głosowania lub ich zmiany, powołania lub zmian w składach komisji terytorialnych i obwodowych, Państwowa Komisja Wyborcza wzywa ich do wykonania zadań w sposób zgodny z prawem w wyznaczonym terminie, a w razie bezskutecznego upływu terminu niezwłocznie wykonuje te zadania.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli właściwy komisarz wyborczy nie dokonał podziału gminy, powiatu lub województwa na okręgi wyborcze w terminie lub w sposób zgodny z prawem.

Rozdział 4

Centralny Rejestr Wyborców

Art. 18. § 1. Centralny Rejestr Wyborców obejmuje:

- 1) osoby, którym przysługuje prawo wybierania;
- 2) osoby, które ukończyły 17 lat;
- 3) osoby niemające prawa wybierania z powodów wskazanych w art. 10 § 2;
- 4) informacje o stałych obwodach głosowania i okręgach wyborczych.

§ 2. Centralny Rejestr Wyborców potwierdza prawo wybierania.

§ 3. Centralny Rejestr Wyborców służy do:

- 1) sporządzania spisów wyborców;
- 2) sporządzania spisów osób uprawnionych do udziału w referendum;
- 3) ustalania liczby wyborców;
- 4) sprawdzania posiadania prawa wybierania lub prawa udziału w referendum w związku z weryfikacją podpisów złożonych właściwemu organowi w związku z zamiarem przeprowadzenia referendum lub zgłoszeniem inicjatywy ustawodawczej przez obywateli lub obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej przez mieszkańców gminy, powiatu lub województwa;
- 5) ustalania liczby mieszkańców dla potrzeb określonych w art. 12 § 3, art. 182 § 1a, art. 202 § 1, art. 203 § 4, art. 260 § 3, art. 261 § 1 i 2, art. 373 § 2, art. 375 § 1, art. 378 § 3, art. 419 § 2, art. 463 § 1, art. 476 § 4 i art. 478 § 4;
- 6) realizacji innych zadań wynikających z przepisów kodeksu, ustawy z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 741), ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 851) i ustawy z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli (Dz. U. z 2018 r. poz. 2120).

§ 4. Minister właściwy do spraw informatyzacji prowadzi w systemie teleinformatycznym Centralny Rejestr Wyborców, a także zapewnia jego utrzymanie i rozwój w celu realizacji zadań określonych w kodeksie, w tym:

- 1) zapewnia ochronę przed nieuprawnionym dostępem do Centralnego Rejestru Wyborców;
- 2) zapewnia integralność danych w Centralnym Rejestrze Wyborców;
- 3) zapewnia dostępność systemu teleinformatycznego, w którym Centralny Rejestr Wyborców jest prowadzony, dla podmiotów przetwarzających dane w tym rejestrze;
- 4) przeciwdziała uszkodzeniom systemu teleinformatycznego, w którym Centralny Rejestr Wyborców jest prowadzony;
- 5) określa zasady bezpieczeństwa przetwarzanych danych, w tym danych osobowych;
- 6) określa zasady zgłaszania naruszenia ochrony danych osobowych;
- 7) zapewnia rozliczalność działań dokonywanych na danych zgromadzonych w Centralnym Rejestrze Wyborców;
- 8) zapewnia poprawność danych przetwarzanych w Centralnym Rejestrze Wyborców.

§ 5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych zapewnia funkcjonowanie wydzielonej sieci umożliwiającej dostęp do Centralnego Rejestru Wyborców organom, o których mowa w § 8 pkt 1–4.

§ 6. Minister właściwy do spraw zagranicznych zapewnia funkcjonowanie wydzielonej sieci umożliwiającej konsulom dostęp do Centralnego Rejestru Wyborczego.

§ 7. Minister właściwy do spraw informatyzacji wykonuje obowiązki, o których mowa w art. 15 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.).

§ 8. W celu realizacji zadań określonych w kodeksie dostęp do Centralnego Rejestru Wyborców posiadają:

- 1) wójtowie;

- 2) Państwowa Komisja Wyborcza i komisarze wyborczy, za pośrednictwem Krajowego Biura Wyborczego;
- 3) minister właściwy do spraw informatyzacji;
- 4) minister właściwy do spraw zagranicznych;
- 5) konsulowie.

§ 9. Sprawdzenia posiadania prawa wybierania przez mieszkańców powiatu lub województwa, w przypadku zadań wykonywanych przez powiatową lub wojewódzką komisję wyborczą oraz przez organy powiatu lub województwa, dokonuje się za pośrednictwem wójta.

§ 10. Aktualizacja danych zgromadzonych w Centralnym Rejestrze Wyborców przez gminę jest zadaniem zleconym gminie.

§ 11. Zapisy w dziennikach systemów (logach) Centralnego Rejestru Wyborców przechowywane są przez 5 lat od dnia ich utworzenia.

Art. 18a. § 1. W Centralnym Rejestrze Wyborców w części A gromadzi się dane obywateli polskich, o których mowa w art. 18 § 1 pkt 1–3, w zakresie obejmującym:

- 1) imię (imiona);
- 2) nazwisko;
- 3) numer ewidencyjny PESEL;
- 4) datę urodzenia;
- 5) adres zameldowania na pobyt stały;
- 6) adres stałego zamieszkania zarejestrowany w związku ze złożeniem wniosku w trybie określonym w art. 19;
- 7) adres przebywania zarejestrowany w związku ze złożeniem wniosku w trybie określonym w art. 28, art. 28a, art. 30, art. 34, art. 35 lub w związku z ujęciem danego wyborcy w wykazie sporządzanym na podstawie art. 29;
- 8) informację o pozbawieniu prawa wybierania z powodów wskazanych w art. 10 § 2, okres pozbawienia prawa wybierania, oznaczenie sądu lub Trybunału Stanu, sygnaturę akt, datę wydania oraz datę uprawomocnienia się orzeczenia, na podstawie którego nastąpiło pozbawienie prawa wybierania;
- 9) informację o okręgu wyborczym właściwym w wyborach do Sejmu i do Senatu, wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej i w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego;
- 10) informację o obwodzie głosowania właściwym ze względu na adres, o którym mowa w pkt 5 albo 6;
- 11) informację o obwodzie głosowania, w którym wyborca ma zostać ujęty w spisie wyborców sporządzonym dla danych wyborów, jeżeli jest to obwód inny niż wskazany w pkt 10;
- 12) informację o zgłoszeniu chęci głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego przeprowadzanych przez inne państwo członkowskie Unii Europejskiej.

§ 2. Dane, o których mowa w § 1 pkt 1–5, są przekazywane do Centralnego Rejestru Wyborców z rejestru PESEL, po ukończeniu przez osobę 17 lat.

§ 3. W Centralnym Rejestrze Wyborców w części B gromadzi się dane obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi oraz dane obywateli Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, uprawnionych do korzystania z praw wyborczych w Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie obejmującym:

- 1) imię (imiona);
- 2) nazwisko;
- 3) numer ewidencyjny PESEL;
- 4) datę urodzenia;
- 5) obywatelstwo;
- 6) numer paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość;

- 7) adres stałego zamieszkania zarejestrowany w związku ze złożeniem wniosku w trybie określonym w art. 19a;
- 8) adres przebywania zarejestrowany w związku ze złożeniem wniosku w trybie określonym w art. 28, art. 28a, art. 34, art. 35 lub w związku z ujęciem danego wyborcy w wykazie sporządzanym na podstawie art. 29;
- 9) informację o pozbawieniu prawa wybierania z powodów wskazanych w art. 10 § 2, okres pozbawienia prawa wybierania, oznaczenie sądu, sygnaturę akt, datę wydania oraz datę uprawomocnienia się orzeczenia, na podstawie którego nastąpiło pozbawienie prawa wybierania;
- 10) informację o okręgu wyborczym właściwym w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej i w wyborach do rad gmin;
- 11) informację o obwodzie głosowania właściwym zgodnie z adresem stałego zamieszkania wskazanym we wniosku, o którym mowa w § 19a;
- 12) informację o obwodzie głosowania, w którym wyborca ma zostać ujęty w spisie wyborców sporządzonym dla danych wyborów, jeżeli jest to obwód inny niż wskazany w pkt 11;
- 13) informację o zgłoszeniu chęci głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego przeprowadzanych przez inne państwo członkowskie Unii Europejskiej.

§ 4. W Centralnym Rejestrze Wyborców w części dotyczącej mieszkańców przetwarzają się dane obywateli polskich, którzy nie ukończyli 17 lat, oraz obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi i obywateli Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej nieujętych w części B rejestru, w zakresie obejmującym adres zameldowania na pobyt stały.

§ 5. Adres zameldowania, o którym mowa w § 4, jest przekazywany do Centralnego Rejestru Wyborców z rejestru PESEL.

Art. 18b. § 1. Dane, o których mowa w art. 18a § 1 pkt 6 oraz § 3 pkt 1–7, są wprowadzane do Centralnego Rejestru Wyborców przez wójta bezpośrednio w systemie teleinformatycznym.

§ 2. Dane, o których mowa w art. 18a § 1 pkt 7 i § 3 pkt 8, są wprowadzane do Centralnego Rejestru Wyborców przez organ sporządzający spis wyborców lub burmistrza dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy w przypadku, o którym mowa w art. 34, bezpośrednio w systemie teleinformatycznym.

§ 3. Dane, o których mowa w art. 18a § 1 pkt 12 i § 3 pkt 13, są wprowadzane do Centralnego Rejestru Wyborców przez ministra właściwego do spraw informatyzacji bezpośrednio w systemie teleinformatycznym.

Art. 18c. § 1. Dane, o których mowa w art. 18a § 1, usuwa się niezwłocznie w przypadku:

- 1) śmierci;
- 2) utraty obywatelstwa polskiego.

§ 2. Usunięcie danych w przypadkach, o których mowa w § 1, następuje na podstawie przekazanej przez rejestr PESEL informacji o zarejestrowaniu zdarzenia zgodnie z art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności.

§ 3. W przypadku zmiany danych, o których mowa w art. 18a § 1 pkt 1–5, w rejestrze PESEL następuje ich automatyczna aktualizacja w Centralnym Rejestrze Wyborców.

Art. 18d. § 1. Dane, o których mowa w art. 18a § 3, usuwa się niezwłocznie w przypadku:

- 1) śmierci;
- 2) utraty obywatelstwa państwa członkowskiego Unii Europejskiej innego niż Rzeczpospolita Polska lub obywatelstwa Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej;
- 3) złożenia wniosku o skreślenie z Centralnego Rejestru Wyborców.

§ 2. Usunięcie danych w przypadkach, o których mowa w § 1 pkt 1 lub 2, następuje na podstawie przekazanej przez rejestr PESEL informacji o zarejestrowaniu zdarzenia zgodnie z art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności.

§ 3. W przypadku zmiany danych, o których mowa w art. 18a § 3 pkt 1–6, w rejestrze PESEL następuje ich automatyczna aktualizacja w Centralnym Rejestrze Wyborców.

Art. 18e. Do weryfikacji prawidłowości danych osobowych zawartych w Centralnym Rejestrze Wyborców oraz stwierdzenia niezgodności tych danych ze stanem faktycznym stosuje się art. 11 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności.

Art. 19. § 1. W Centralnym Rejestrze Wyborców można być ujętym tylko w jednym stałym obwodzie głosowania.

§ 2. W Centralnym Rejestrze Wyborców w części A wyborcy zameldowani na pobyt stały na obszarze danej gminy są z urzędu ujmowani w stałym obwodzie głosowania właściwym dla adresu zameldowania na pobyt stały.

§ 3. W Centralnym Rejestrze Wyborców w części A wyborcy stale zamieszkali na obszarze gminy bez zameldowania na pobyt stały w tej gminie są ujmowani w stałym obwodzie głosowania właściwym dla adresu stałego zamieszkania, jeżeli złożą w tej sprawie wnioski do urzędu gminy właściwego dla miejsca zamieszkania.

§ 4. Przepis § 3 stosuje się odpowiednio do wyborcy stale zamieszkałego na obszarze gminy pod innym adresem aniżeli adres zameldowania na pobyt stały w tej gminie.

§ 5. We wniosku, o którym mowa w § 3, zamieszcza się: nazwisko, imię (imiona), numer ewidencyjny PESEL wnioskodawcy oraz oświadczenie co do adresu stałego zamieszkania.

§ 6. Wyborca, we wniosku, o którym mowa w § 3, może zamieścić adres poczty elektronicznej lub numer telefonu komórkowego oraz informację o wyrażeniu zgody na przekazanie danych do rejestru danych kontaktowych osób fizycznych.

§ 7. Wniosek, o którym mowa w § 3, może zostać złożony na piśmie utrwalonym w postaci:

- 1) papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem;
- 2) elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym, przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, po uwierzytelnieniu wnioskodawcy w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2023 r. poz. 57).

§ 8. Wyborca ujęty w stałym obwodzie głosowania na swój wniosek, który zostanie następnie zameldowany na pobyt stały pod innym adresem, jest z urzędu ujmowany w stałym obwodzie głosowania właściwym dla adresu zameldowania na pobyt stały.

§ 9. Przepisy § 1–8 stosuje się odpowiednio do wyborcy nigdzie niezamieszkałego, przebywającego stale na obszarze gminy, z zastrzeżeniem, że wyborca ten w miejsce adresu stałego zamieszkania podaje adres, pod którym będzie możliwe skontaktowanie się z nim przez pracowników urzędu gminy.

Art. 19a. § 1. W Centralnym Rejestrze Wyborców w części B wyborcy stale zamieszkali na obszarze gminy są ujmowani w stałym obwodzie głosowania właściwym dla adresu stałego zamieszkania, jeżeli złożą w tej sprawie wnioski do urzędu gminy właściwego dla miejsca zamieszkania.

§ 2. We wniosku, o którym mowa w § 1, zamieszcza się: nazwisko, imię (imiona), obywatelstwo, numer paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość wnioskodawcy, numer ewidencyjny PESEL wnioskodawcy oraz oświadczenie co do adresu stałego zamieszkania.

§ 3. Wyborca, we wniosku, o którym mowa w § 1, może zamieścić adres poczty elektronicznej lub numer telefonu komórkowego oraz informację o wyrażeniu zgody na przekazanie danych do rejestru danych kontaktowych osób fizycznych.

§ 4. Jeżeli w chwili złożenia wniosku, o którym mowa w § 1, wnioskodawca nie ma nadanego numeru ewidencyjnego PESEL, w celu nadania numeru ewidencyjnego PESEL wniosek zawiera dodatkowo dane, o których mowa w art. 8 pkt 9 i 24a ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności, oraz, jeżeli są dostępne, dane, o których mowa w art. 8 pkt 3–5, 7, 8, 12 i 13 tej ustawy.

§ 5. Wniosek, o którym mowa w § 1, może zostać złożony na piśmie utrwalonym w postaci:

- 1) papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem;
- 2) elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym albo podpisem zaufanym, przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, po uwierzytelnieniu wnioskodawcy w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

§ 6. Wyborca, którego dane są zamieszczone w Centralnym Rejestrze Wyborców w części B, może na swój wniosek złożony do urzędu gminy właściwego dla miejsca zamieszkania zostać skreślony z Centralnego Rejestru Wyborców.

§ 7. We wniosku, o którym mowa w § 6, zamieszcza się: nazwisko, imię (imiona) oraz numer ewidencyjny PESEL wnioskodawcy.

§ 8. Wniosek, o którym mowa w § 6, może zostać złożony na piśmie utrwalonym w postaci:

- 1) papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem;
- 2) elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym albo podpisem zaufanym, przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

§ 9. W przypadku rozbieżności danych we wniosku, o którym mowa w § 1, z danymi w rejestrze PESEL wójt wyjaśnia rozbieżności w terminie 7 dni.

§ 10. Przepisy § 1–9 stosuje się odpowiednio do wyborcy nigdzie niezamieszkałego, przebywającego stale na obszarze gminy, z zastrzeżeniem, że wyborca ten w miejsce adresu stałego zamieszkania podaje adres, pod którym będzie możliwe skontaktowanie się z nim przez pracowników urzędu gminy.

Art. 20. § 1. Decyzję o ujęciu lub o odmowie ujęcia w stałym obwodzie głosowania wydaje wójt w terminie 5 dni od dnia wniesienia wniosku, o którym mowa w art. 19 § 3 i art. 19a § 1, lub w terminie 5 dni od dnia wyjaśnienia rozbieżności w trybie określonym w art. 19a § 9.

§ 2. Wójt przed wydaniem decyzji, o której mowa w § 1, jest obowiązany sprawdzić, czy osoba wnosząca wniosek o ujęcie w stałym obwodzie głosowania spełnia warunki stałego zamieszkania pod adresem wskazanym we wniosku.

§ 3. Decyzja uwzględniająca wniosek skutkuje ujęciem wyborcy w stałym obwodzie głosowania. Decyzję o odmowie ujęcia w stałym obwodzie głosowania, wraz z uzasadnieniem, niezwłocznie doręcza się wnioskodawcy.

§ 4. Od decyzji w sprawie odmowy ujęcia w stałym obwodzie głosowania przysługuje prawo wniesienia skargi do właściwego miejscowo sądu rejonowego. Skargę wnosi się za pośrednictwem wójta w terminie 3 dni od dnia doręczenia decyzji. Wójt przekazuje sądowi niezwłocznie skargę wraz z decyzją i aktami sprawy. Wójt może też niezwłocznie zmienić albo uchylić swoją decyzję, jeżeli uzna skargę w całości za zasadną.

§ 5. Sąd rozpoznaje skargę, o której mowa w § 4, w postępowaniu nieprocesowym, w terminie 3 dni od dnia jej doręczenia. Odpis postanowienia sądu doręcza się osobie, która wniosła skargę, oraz wójtowi. Od postanowienia sądu nie przysługuje środek prawny.

Art. 21. § 1. Informacje o pozbawieniu prawa wybierania z powodów wskazanych w art. 10 § 2 wprowadza się do Centralnego Rejestru Wyborców na podstawie przekazywanych gminom zawiadomień sądu albo Trybunału Stanu.

§ 2. Wprowadzenia informacji, o której mowa w § 1, dokonuje wójt właściwy ze względu na siedzibę sądu wydającego orzeczenie skutkujące pozbawieniem prawa wybierania albo burmistrz dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy w odniesieniu do orzeczenia Trybunału Stanu.

§ 3. W przypadku czasowego pozbawienia prawa wybierania wyborcy nie są ujmowani w spisach wyborców do czasu wygaśnięcia przyczyny pozbawienia prawa wybierania.

§ 4. Wprowadzenia informacji do Centralnego Rejestru Wyborców o wygaśnięciu przyczyny pozbawienia prawa wybierania dokonuje wójt właściwy ze względu na siedzibę sądu przekazującego tę

informację albo burmistrz dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy w odniesieniu do orzeczenia Trybunału Stanu.

§ 5. Wprowadzenie informacji, o której mowa w § 4, powoduje usunięcie z Centralnego Rejestru Wyborców informacji o pozbawieniu prawa wybierania.

§ 6. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, tryb i terminy przekazywania zawiadomień o pozbawieniu prawa wybierania i okresie pozbawienia prawa wybierania danej osoby oraz o wygaśnięciu przyczyny pozbawienia prawa wybierania, oraz ich wzory, tak aby zapewnić bieżącą aktualizację informacji w Centralnym Rejestrze Wyborców danych o osobach pozbawionych prawa wybierania i posiadających prawo wybierania.

Art. 22. § 1. Wyborca może wnieść do właściwego miejscowo wójta reklamację na nieprawidłowości w Centralnym Rejestrze Wyborców, jeżeli nie został on ujęty w Centralnym Rejestrze Wyborców lub nie ujęto go w żadnym obwodzie głosowania albo został on nieprawidłowo ujęty w obwodzie głosowania.

§ 2. Reklamację wnosi się:

- 1) ustnie do protokołu,
- 2) na piśmie utrwalonym w postaci:
 - a) papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem,
 - b) elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne

- do urzędu gminy właściwego ze względu na miejsce zameldowania na pobyt stały lub zamieszkania.

§ 3. Wójt jest obowiązany rozpatrzyć reklamację w terminie 3 dni od dnia jej wniesienia i wydać decyzję w sprawie.

§ 4. W celu rozpatrzenia reklamacji dane wyborcy wnoszącej reklamację mogą być sprawdzane w rejestrze PESEL.

§ 5. Decyzję, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie wyborcy wnoszącemu reklamację.

§ 6. Na decyzję nieuwzględniającą reklamacji lub powodującą skreślenie z obwodu głosowania wyborca wnoszący reklamację może wnieść, w terminie 3 dni od dnia doręczenia decyzji, skargę za pośrednictwem wójta do właściwego miejscowo sądu rejonowego. Przepisy art. 20 § 4 i 5 stosuje się odpowiednio.

Art. 23. § 1. Dane o obywatelach Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, korzystających z praw wyborczych w Rzeczypospolitej Polskiej w związku ze zgłoszeniem wniosku, o którym mowa w art. 19a § 1, minister właściwy do spraw informatyzacji przekazuje właściwym organom państw członkowskich Unii Europejskiej nie później niż na 5 dni przed dniem wyborów do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2. Dane przekazywane w trybie § 1 obejmują dane, o których mowa w art. 18a § 3 pkt 1, 2 i 4–6.

§ 3. Minister właściwy do spraw informatyzacji przesyła właściwemu organowi państwa członkowskiego Unii Europejskiej informację o skreśleniu z Centralnego Rejestru Wyborców osoby, o ile przesłał uprzednio do tego organu informację, o której mowa w § 1.

§ 4. Minister właściwy do spraw informatyzacji przekazuje właściwym organom państw członkowskich Unii Europejskiej, na ich wniosek, dane dotyczące obywateli polskich chcących korzystać z praw wyborczych na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, w zakresie niezbędnym do korzystania z tych praw.

§ 5. Informacje, o których mowa w § 1–4, przesyła się przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej.

Art. 24. (uchylony).

Art. 25. (uchylony).

Art. 25a. § 1. W celu organizacji wyborów do organów jednostek pomocniczych i jednostek niższego rzędu, o których mowa w art. 35 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40), przed organizacją tych wyborów z Centralnego Rejestru Wyborców mogą być przekazywane do systemu teleinformatycznego prowadzonego przez gminę:

- 1) dane, o których mowa w art. 18a § 1 i 3, dotyczące osób, które wykonały obowiązek meldunkowy na terenie danej gminy lub posiadają adres stałego zamieszkania w tej gminie;
- 2) numery i granice stałych obwodów głosowania ustalone dla tej gminy oraz numery i granice okręgów wyborczych ustalone na potrzeby wyborów do rady gminy.

§ 2. Dane, o których mowa w § 1, są udostępniane w trybie teletransmisji danych, po złożeniu wniosku przez wójta do ministra właściwego do spraw informatyzacji. Do wniosku wójt załącza oświadczenie o posiadaniu przez gminę zabezpieczeń technicznych i organizacyjnych właściwych dla przetwarzania danych osobowych, w szczególności uniemożliwiających dostęp osób nieuprawnionych do przetwarzania danych osobowych i wykorzystanie danych niezgodnie z celem ich uzyskania oraz dokumenty, z których wynika data planowanego przeprowadzenia wyborów.

§ 3. Dane, o których mowa w § 1, po przeprowadzeniu wyborów do organów jednostek pomocniczych i jednostek niższego rzędu gmina usuwa z systemu teleinformatycznego.

Rozdział 5

Spis wyborców

Art. 26. § 1. Wyborcę, któremu przysługuje prawo wybierania, ujmuje się w spisie wyborców sporządzanym w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania, w którym dana osoba jest ujęta z urzędu lub na wniosek.

§ 2. Spis wyborców jest sporządzany i aktualizowany przez gminę jako zadanie zlecone odrębnie na każde zarządzone wybory, z zastrzeżeniem art. 34 § 1 i art. 35 § 1.

§ 3. Spis wyborców służy do przeprowadzania głosowania w wyborach, które zostały zarządzone.

§ 4. Wyborca może być ujęty tylko w jednym spisie wyborców.

§ 5. Spis wyborców składa się z:

- 1) części A – w wyborach do Sejmu i do Senatu, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach do rad powiatów i sejmików województw;
- 2) części A i części B – w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, w wyborach do rad gmin oraz w wyborach wójtów.

§ 6. W spisie wyborców, w części A, zamieszcza się dane obywateli polskich w zakresie:

- 1) nazwiska;
- 2) imienia (imion);
- 3) numeru ewidencyjnego PESEL;
- 4) adresu zamieszkania.

§ 7. W spisie wyborców, w części B, zamieszcza się dane obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, uprawnionych do korzystania z praw wyborczych w wyborach, które zostały zarządzone w Rzeczypospolitej Polskiej, w zakresie:

- 1) nazwiska;
- 2) imienia (imion);
- 3) numeru ewidencyjnego PESEL;
- 4) obywatelstwa;
- 5) adresu zamieszkania.

§ 8. W wyborach do rad gmin i w wyborach wójtów przepis § 7 stosuje się odpowiednio również do obywateli Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, uprawnionych do korzystania z praw wyborczych w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 9. Spis wyborców sporządza się nie później niż w drugim dniu przed dniem wyborów w dwóch egzemplarzach w formie wydruku, oddzielnie dla każdego obwodu głosowania. Po upływie trzeciego

dnia przed dniem wyborów spis sporządzany w Centralnym Rejestrze Wyborców sporządza się według stanu na trzeci dzień przed dniem wyborów.

§ 10. Od 44 dnia przed dniem wyborów w Centralnym Rejestrze Wyborców generuje się w sposób automatyczny, jednak nie częściej niż raz na dobę, spisy wyborców dla każdego obwodu głosowania w formie elektronicznej, które są udostępniane gminom przez ministra właściwego do spraw informatyzacji.

§ 11. W przypadku gdy z przyczyn technicznych gmina nie ma możliwości sporządzenia spisu wyborców zgodnie z § 9 do przeprowadzania głosowania w wyborach, które zostały zarządzone, wykorzystuje się ostatnio udostępniony spis zgodnie z § 10.

§ 12. Jeden egzemplarz spisu wyborców przekazuje się w przeddzień wyborów przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej.

Art. 27. (uchylony)

Art. 28. § 1. Wyborca może zmienić miejsce głosowania w danych wyborach. Wniosek w sprawie zmiany miejsca głosowania składa w okresie od 44 dnia przed dniem wyborów do 3 dnia przed dniem wyborów.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójtów.

§ 3. W wyborach uzupełniających do Senatu przepis § 1 ma zastosowanie tylko do wyborców stale zamieszkałych na obszarze okręgu wyborczego, w którym przeprowadza się wybory uzupełniające.

§ 4. Wniosek, o którym mowa w § 1, może zostać złożony na piśmie utrwalonym w postaci:

- 1) papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem do urzędu gminy właściwego dla wybranego stałego obwodu głosowania na obszarze gminy, w której wyborca przebywać będzie w dniu wyborów;
- 2) elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym, przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, po uwierzytelnieniu tej osoby w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

§ 5. Wniosek, o którym mowa w § 1, zawiera nazwisko, imię (imiona), obywatelstwo, numer ewidencyjny PESEL wnioskodawcy i adres przebywania w dniu wyborów.

§ 6. Złożenie wniosku o zmianę miejsca głosowania skutkuje ujęciem wyborcy w spisie w obwodzie głosowania właściwym dla adresu przebywania i skreśleniem ze spisu w stałym obwodzie głosowania właściwym dla adresu zameldowania na pobyt stały lub adresu stałego zamieszkania.

§ 7. W wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej, w których przeprowadza się głosowanie ponowne, w okresie między 13 a 3 dniem przed ponownym głosowaniem, wyborca może zmienić miejsce głosowania na swój wniosek złożony w sposób określony w § 4. Przepis § 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 28a. § 1. Wyborca niepełnosprawny ujmowany jest, po złożeniu wniosku o zmianę miejsca głosowania, w spisie wyborców w wybranym przez wyborcę stałym obwodzie głosowania gminy właściwej dla adresu zameldowania na pobyt stały lub adresu stałego zamieszkania, w którym lokal obwodowej komisji wyborczej dostosowany jest do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, jeżeli lokal obwodowej komisji wyborczej właściwej dla adresu zameldowania na pobyt stały lub adresu stałego zamieszkania wyborcy nie spełnia tych warunków. Przepisy art. 28 § 1 i 4–7 stosuje się odpowiednio.

§ 2. W wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego wniosek, o którym mowa w § 1, może dotyczyć wyłącznie lokalu obwodowej komisji wyborczej dostosowanego do potrzeb wyborców niepełnosprawnych położonego w okręgu wyborczym właściwym dla adresu zameldowania na pobyt stały lub adresu stałego zamieszkania wyborcy. Jedynie w przypadku gdy w tym okręgu wyborczym nie ma takiego lokalu wyborczego, wniosek może dotyczyć lokalu

obwodowej komisji wyborczej dostosowanego do potrzeb wyborców niepełnosprawnych położonego w innym okręgu wyborczym.

§ 3. W wyborach wójta, w których przeprowadza się ponowne głosowanie, przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio, z tym że wniosek o zmianę miejsca głosowania składa się w okresie między 13 a 3 dniem przed ponownym głosowaniem.

Art. 29. § 1. Spis wyborców w jednostkach, o których mowa w art. 12 § 4 i 7, sporządza się na podstawie wykazów osób, które będą w nich przebywać w dniu wyborów, z zastrzeżeniem § 2. W wykazie zamieszcza się imię (imiona), nazwisko oraz numer ewidencyjny PESEL każdej z osób ujętych w wykazie. Adres zamieszkania w spisie wyborców zamieszcza się, jeżeli wyborca jest ujęty w Centralnym Rejestrze Wyborców w obwodzie głosowania.

§ 2. W wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta do spisu wyborców, o którym mowa w § 1, wpisuje się jedynie osoby stale zamieszkałe, odpowiednio, na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego lub gminy, w której przeprowadzane są wybory wójta.

§ 3. Wykazy osób, o których mowa w § 1, osoba kierująca daną jednostką przekazuje do urzędu gminy najpóźniej w 3 dniu przed dniem wyborów.

§ 4. W wykazie osób, które będą przebywały w zakładzie karnym, areszcie śledczym oraz oddziale zewnętrznym takiego zakładu i aresztu, nie umieszcza się osób pozbawionych praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu.

Art. 29a. Wyborcy ujęci w spisie sporządzonym przez gminę dla obwodu odrębnego, wyborcy, o których mowa w art. 30, oraz wyborcy ujęci w spisach sporządzanych na podstawie art. 34 i art. 35 zostają skreśleni ze spisu w stałym obwodzie głosowania właściwym dla adresu zameldowania na pobyt stały lub adresu stałego zamieszkania.

Art. 30. § 1. Żołnierze pełniący zasadniczą służbę wojskową albo odbywający ćwiczenia wojskowe na wniosek o zmianę miejsca głosowania są ujmowani w spisie wyborców gminy, w której odbywają służbę. Przepisy art. 28 stosuje się odpowiednio.

§ 2. W wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta do spisu wyborców, o którym mowa w § 1, wpisuje się jedynie osoby stale zamieszkałe, odpowiednio, na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego lub gminy, w której przeprowadzane są wybory wójta.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do policjantów z jednostek skoszarowanych, funkcjonariuszy Służby Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej oraz Służby Więziennej pełniących służbę w systemie skoszarowanym.

§ 4. Dowódcy jednostek wojskowych, dowódcy jednostek policyjnych oraz przełożeni funkcjonariuszy Służby Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej oraz Służby Więziennej są obowiązani zapewnić żołnierzom, policjantom oraz funkcjonariuszom możliwość wykonania uprawnień wynikających z przepisu § 1.

§ 5. Minister Obrony Narodowej, minister właściwy do spraw wewnętrznych oraz Minister Sprawiedliwości, każdy w zakresie swojej właściwości, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określają sposób realizacji obowiązków, o których mowa w § 4, uwzględniając konieczność zapewnienia wyborcom, o których mowa w § 1 i 3, możliwości wykonywania funkcji członków obwodowych komisji wyborczych i mężów zaufania.

Art. 31. (uchylony).

Art. 32. § 1. Wyborca zmieniający miejsce pobytu przed dniem wyborów otrzymuje, na wniosek złożony do dowolnie wybranego urzędu gminy, zaświadczenie o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów.

§ 2. Wniosek, o którym mowa w § 1, składa się na piśmie utrwalonym w postaci papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem w okresie od 44 dnia przed dniem wyborów do 3 dnia przed dniem wyborów.

§ 3. Odbiór zaświadczenia o prawie do głosowania wydanego przez wójta wybranej gminy następuje przez wyborcę lub upoważnioną przez niego osobę w urzędzie gminy, do którego złożono wniosek.

§ 4. Wyborca, któremu wydano zaświadczenie o prawie do głosowania, jest skreślany ze spisu wyborców, w którym został on ujęty.

§ 5. Zaświadczenie o prawie do głosowania zawiera dane wyborcy:

- 1) imię (imiona);
- 2) nazwisko;
- 3) numer ewidencyjny PESEL;
- 4) adres zamieszkania;
- 5) wskazanie, w jakich wyborach wyborca jest uprawniony do głosowania;
- 6) obywatelstwo, jeżeli zaświadczenie jest wydawane obywatelowi Unii Europejskiej niebędącemu obywatelem polskim uprawnionym do głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego.

§ 6. Przepisu § 1 nie stosuje się w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójtów.

§ 7. W wyborach uzupełniających do Senatu przepis § 1 ma zastosowanie tylko do wyborców stale zamieszkałych na obszarze okręgu wyborczego, w którym przeprowadza się wybory uzupełniające.

§ 8. W wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej wyborca zmieniający miejsce pobytu przed dniem wyborów otrzymuje na swoje żądanie dwa zaświadczenia o prawie do głosowania: jedno z oznaczeniem prawa do głosowania w dniu pierwszego głosowania oraz drugie z oznaczeniem prawa do głosowania w dniu ponownego głosowania.

§ 9. W wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej wyborca zmieniający miejsce pobytu po dniu pierwszego głosowania, a przed ponownym głosowaniem, otrzymuje na swoje żądanie zaświadczenie o prawie do głosowania z oznaczeniem prawa do głosowania w dniu ponownego głosowania.

Art. 32a. Minister właściwy do spraw informatyzacji, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór spisu wyborców,
- 2) sposób i tryb sporządzania spisu wyborców oraz jego aktualizacji,
- 3) wzór wykazu wyborców przebywających w zakładach leczniczych, domach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych oraz oddziałach zewnętrznych takich zakładów i aresztów, a także domach studenckich i zespołach domów studenckich, w których utworzono obwody głosowania

– uwzględniając zakres danych wymaganych w spisie wyborców oraz konieczność zapewnienia ochrony danych osobowych.

Art. 32b. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór wniosku o ujęcie w obwodzie głosowania, o którym mowa w art. 19 § 3,
- 2) wzór wniosku o ujęcie w obwodzie głosowania, o którym mowa w art. 19a § 1,
- 3) wzór wniosku o skreślenie wyborcy z Centralnego Rejestru Wyborców, o którym mowa w art. 19a § 6,
- 4) wzór wniosku o zmianę miejsca głosowania, o którym mowa w art. 28 § 1,
- 5) wzór zaświadczenia o prawie do głosowania oraz sposób ewidencjonowania tych zaświadczeń

– uwzględniając zakres danych wymaganych we wnioskach i w zaświadczeniu oraz konieczność zabezpieczenia zaświadczenia przed sfałszowaniem.

Art. 33. (uchylony).

Art. 34. § 1. Wyborcy przebywający na polskich statkach morskich znajdujących się w podróży w dniu wyborów są ujmowani w spisie wyborców sporządzanym i aktualizowanym przez kapitana statku.

§ 2. Wniosek o ujęcie w spisie wyborców sporządzanym przez kapitana statku składa się do 5 dnia przed dniem wyborów. We wniosku zamieszcza się nazwisko i imię (imiona), numer ewidencyjny PESEL oraz adres zamieszkania.

§ 3. Przepisy art. 32 § 1, 4, 5, 8 i 9 stosuje się odpowiednio do wyborców przebywających na polskich statkach morskich, z tym że zaświadczenie wydaje kapitan statku, który sporządził spis wyborców.

§ 3a. Kapitan statku powiadamia o ujęciu wyborcy w spisie wyborców burmistrza dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy. Powiadomienie zawiera nazwisko i imię (imiona) oraz numer ewidencyjny PESEL wyborcy.

§ 3b. Burmistrz dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy niezwłocznie zamieszcza w Centralnym Rejestrze Wyborców informację o ujęciu wyborcy w spisie wyborców sporządzonym przez kapitana statku.

§ 4. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór spisu wyborców, o którym mowa w § 1, oraz sposób jego sporządzania i aktualizacji,
- 2) wzór powiadomienia, o którym mowa w § 3a,
- 3) wzór zaświadczenia o prawie do głosowania oraz sposób wydawania i ewidencjonowania tych zaświadczeń

– mając na względzie konieczność zapewnienia możliwości weryfikacji danych zawartych w spisie wyborców, bezpieczeństwa wprowadzania i przetwarzania tych danych, ich przekazywania i odbioru, zabezpieczenia zaświadczenia przed sfałszowaniem oraz zasadę, zgodnie z którą można być ujętym tylko w jednym spisie wyborców.

Art. 35. § 1. Wyborcy przebywający za granicą i posiadający ważne polskie paszporty lub w przypadku obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi posiadający ważny paszport lub inny dokument stwierdzający tożsamość są ujmowani w spisie wyborców sporządzanym i aktualizowanym przez właściwego terytorialnie konsula.

§ 2. Ujęcie wyborcy w spisie wyborców sporządzanym przez konsula następuje na podstawie wniosku wyborcy wniesionego do 5 dnia przed dniem wyborów:

- 1) na piśmie utrwalonym w postaci papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem;
- 2) przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw zagranicznych;
- 3) na adres poczty elektronicznej konsula jako odwzorowanie cyfrowe wniosku opatrzonego własnoręcznym podpisem.

§ 2a. Wniosek, o którym mowa w § 2, zawiera nazwisko i imię (imiona), numer ewidencyjny PESEL, numer ważnego polskiego paszportu, adres pobytu wyborcy za granicą oraz dane kontaktowe w zakresie adresu poczty elektronicznej lub numeru telefonu komórkowego. W przypadku obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, zgłoszenie zawiera numer innego ważnego dokumentu stwierdzającego tożsamość, a także miejsce i datę jego wydania.

§ 2b. W celu weryfikacji danych wyborcy konsul posiada dostęp do danych zawartych w rejestrze PESEL, o którym mowa w ustawie z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności, oraz w rejestrze dokumentów paszportowych, o którym mowa w ustawie z dnia 27 stycznia 2022 r. o dokumentach paszportowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 410).

§ 3. Przepisy art. 32 § 1, 4, 5, 8 i 9 stosuje się odpowiednio do wyborców, o których mowa w § 1, z tym że zaświadczenie wydaje konsul, który sporządził spis wyborców.

§ 4. Minister właściwy do spraw zagranicznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór spisu wyborców, o którym mowa w § 1, oraz sposób jego sporządzania i aktualizacji,

2) wzór zaświadczenia o prawie do głosowania, sposób wydawania, odbioru i ewidencjonowania tych zaświadczeń

– mając na względzie konieczność zapewnienia możliwości weryfikacji danych zawartych w spisie wyborców, bezpieczeństwa wprowadzania i przetwarzania tych danych, zabezpieczenia zaświadczenia przed sfalszowaniem, określenia sposobów bezpiecznego odbioru zaświadczenia oraz zasadę, zgodnie z którą można być wpisany tylko do jednego spisu wyborców.

§ 5. Na obszarze państw członkowskich Unii Europejskiej oraz państw, na terytorium których można wjechać na podstawie polskiego dowodu osobistego za dokument równorzędny z ważnym polskim paszportem uważa się ważny dowód osobisty Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 36. § 1. Osobie, której dane są przetwarzane w Centralnym Rejestrze Wyborców, umożliwia się wgląd do rejestru w zakresie danych, o których mowa w art. 18a § 1 i 3, dotyczących tej osoby, przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, po uwierzytelnieniu tej osoby w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, z zastrzeżeniem § 2.

§ 2. Zakres udostępnianych danych o osobie, o której mowa w § 1, w okresie od 44 dnia przed dniem wyborów do dnia wyborów ulega rozszerzeniu o dane przetwarzane w spisie wyborców, ze wskazaniem obwodu, w którym spis został sporządzony.

§ 3. Osobie, której dane są przetwarzane w Centralnym Rejestrze Wyborców, umożliwia się pobranie z Centralnego Rejestru Wyborców informacji o danych przetwarzanych w tym rejestrze, zawierającej dane określone w § 1 lub 2. Pobranie informacji następuje przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, po uwierzytelnieniu w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

§ 4. Informacja pobrana przy użyciu usługi, o której mowa w § 3, jest opatrywana zaawansowaną pieczęcią elektroniczną ministra właściwego do spraw informatyzacji opartą na kwalifikowanym certyfikacie pieczęci elektronicznej.

§ 5. Osobie, której dane są przetwarzane w Centralnym Rejestrze Wyborców, na wniosek tej osoby złożony na piśmie utrwalonym w postaci:

- 1) papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem,
- 2) elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne

– wójt obowiązany jest udostępnić informację zawierającą dane określone w § 1 lub 2, zwaną dalej „informacją o danych”.

§ 6. W przypadku zarządzonych wyborów wniosek o udostępnienie informacji o danych może być złożony nie później niż do 5 dnia przed dniem wyborów.

§ 7. Informacja o danych jest udostępniana, w zależności od żądania wnioskodawcy, na piśmie utrwalonym w postaci papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem lub w postaci elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym.

§ 8. Informacja o danych może mieć postać wydruku z systemu teleinformatycznego.

§ 9. W okresie od 44 dnia przed dniem wyborów do 5 dnia przed dniem wyborów każdy wyborca może złożyć pisemny wniosek utrwalony w postaci papierowej i opatrzony własnoręcznym podpisem w urzędzie gminy, w której spis wyborców został sporządzony, o udzielenie informacji, czy został w spisie ujęty.

§ 10. Udostępnianie informacji, o której mowa w § 9, następuje przez udzielenie informacji, że osoba wskazana we wniosku jest ujęta w spisie wyborców lub nie figuruje w spisie. Na żądanie wnioskodawcy udzielona informacja jest potwierdzana przez wójta na piśmie utrwalonym w postaci papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem.

§ 11. Przepisy § 9 i 10 stosuje się odpowiednio do innych organów, które sporządziły spis wyborców.

Art. 37. § 1. Każdy może wnieść odpowiednio do wójta albo do organu, który sporządził spis wyborców, reklamację w sprawie nieprawidłowości sporządzenia spisu.

§ 2. W sprawach, o których mowa w § 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 22, z tym że terminy rozpatrzenia reklamacji i wniesienia skargi do sądu rejonowego wynoszą 2 dni, z zastrzeżeniem § 3.

§ 3. Reklamacje w sprawach spisu wyborców dotyczącego osób, o których mowa w art. 34 § 1 i art. 35 § 1, rozpatrują niezwłocznie odpowiednio kapitan statku albo konsul. Od decyzji podjętych w tych sprawach nie przysługuje środek prawny.

Rozdział 5a

Działania na rzecz zwiększenia frekwencji

Art. 37a. § 1. Wyborca niepełnosprawny oraz wyborca, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat, (wpisany do rejestru wyborców w danej gminie ma) ujęty w Centralnym Rejestrze Wyborców w obwodzie głosowania w danej gminie właściwym dla adresu zameldowania na pobyt stały lub adresu stałego zamieszkania mają prawo do uzyskiwania informacji o:

- 1) właściwym dla siebie okręgu wyborczym i obwodzie głosowania;
- 2) lokalach obwodowych komisji wyborczych znajdujących się najbliżej miejsca zamieszkania wyborcy, w tym o lokalach, o których mowa w art. 16 § 1 pkt 3;
- 3) warunkach dopisania wyborcy do spisu wyborców w obwodzie głosowania, o którym mowa w art. 28 § 1;
- 3) warunkach ujęcia wyborcy w spisie wyborców w obwodzie głosowania, w którym znajduje się lokal, o którym mowa w art. 16 § 1 pkt 3;
- 3a) warunkach bezpłatnego transportu, o którym mowa w art. 37e § 1;
- 4) terminie wyborów oraz godzinach głosowania;
- 5) komitetach wyborczych biorących udział w wyborach oraz zarejestrowanych kandydatkach i listach kandydatów;
- 6) warunkach oraz formach głosowania.

§ 2. Informacje, o których mowa w § 1, przekazuje wójt lub upoważniony przez niego pracownik urzędu gminy w godzinach pracy urzędu, w tym telefonicznie, lub w drukowanych materiałach informacyjnych przesyłanych na wniosek wyborcy, w tym w formie elektronicznej.

§ 3. Informacje, o których mowa w § 1, są przekazywane wyborcy po podaniu przez wyborcę jego nazwiska, imienia (imion) oraz adresu stałego zamieszkania.

§ 4. Informacje, o których mowa w § 1, wójt podaje również niezwłocznie do publicznej wiadomości poprzez umieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej oraz w sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie.

Art. 37b. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza zamieszcza na stronie internetowej portalu, o którym mowa w art. 160 § 2 pkt 1, informacje o uprawnieniach przysługujących wyborcom, o których mowa w art. 37a § 1, na podstawie kodeksu, w tym w formie uwzględniającej różne rodzaje niepełnosprawności w odniesieniu do wyborców niepełnosprawnych.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza sporządza w alfabecie Braille'a materiał informacyjny o uprawnieniach przysługujących wyborcom niepełnosprawnym na podstawie kodeksu i przekazuje go zainteresowanemu na żądanie.

Art. 37c. § 1. Obwieszczenia wyborcze umieszczane w lokalu wyborczym jak i poza nim oraz wyniki głosowania w obwodach głosowania i okręgach wyborczych powinny być zamieszczane w miejscach łatwo dostępnych dla osób o ograniczonej sprawności ruchowej.

§ 2. Na prośbę wyborcy, o którym mowa w art. 37a § 1, członek obwodowej komisji wyborczej jest obowiązany przekazać ustnie treść obwieszczeń wyborczych w zakresie informacji o komitetach wyborczych biorących udział w wyborach oraz zarejestrowanych kandydatkach i listach kandydatów.

Art. 37d. (uchylony).

Art. 37e. § 1. Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz wyborca, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat, mają prawo do bezpłatnego transportu z:

- 1) miejsca zamieszkania, pod którym dany wyborca ujęty jest w spisie wyborców, albo miejsca podanego we wniosku o dopisanie do spisu wyborców w danej gminie, o którym mowa w art. 28 § 1, do lokalu wyborczego właściwego dla obwodu głosowania, w którego spisie wyborców ujęty jest ten wyborca, albo
- 2) miejsca pobytu do najbliższego lokalu wyborczego w dniu głosowania, w przypadku, o którym mowa w art. 32 § 1 – zwanego dalej „transportem do lokalu”;
- 3) lokalu wyborczego, o którym mowa w pkt 1 i 2, do miejsca, w którym dany wyborca rozpoczął podróż, zwanego dalej „transportem powrotnym”.

§ 2. Transport do lokalu i transport powrotny zapewnia wójt gminy, w której w dniu wyborów nie funkcjonuje gminny przewóz pasażerski, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1343 i 2666), poza przewozem, o którym mowa w art. 37f § 1.

§ 3. Wyborcy, o którym mowa w § 1, którego stan zdrowia nie pozwala na samodzielną podróż, może towarzyszyć opiekun.

§ 4. Zamiar skorzystania z prawa do transportu do lokalu lub transportu powrotnego wyborca, o którym mowa w § 1, zgłasza właściwemu wójtowi do 13 dnia przed dniem wyborów.

§ 5. W przypadku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej oraz wyborów wójta zgłoszenie zamiaru skorzystania z prawa do transportu do lokalu lub transportu powrotnego dotyczy również ponownego głosowania. W przypadku gdy zgłoszenie zamiaru skorzystania z prawa do transportu do lokalu lub transportu powrotnego ma dotyczyć tylko ponownego głosowania, zamiar można zgłosić do 5 dnia przed dniem ponownego głosowania.

§ 6. Zgłoszenie, o którym mowa w § 4 i 5, może być dokonane ustnie, pisemnie lub w formie elektronicznej. W zgłoszeniu podaje się nazwisko i imię (imiona), numer ewidencyjny PESEL wyborcy oraz opiekuna, jeśli ma towarzyszyć wyborcy, oznaczenie miejsca zamieszkania, lub innego miejsca, o którym mowa w § 1 pkt 1 i 2, wskazanie, czy wyborca ma zamiar skorzystać z transportu powrotnego, oznaczenie wyborów, których dotyczy zgłoszenie, oraz numer telefonu lub adres poczty elektronicznej wyborcy, o ile posiada.

§ 7. W zgłoszeniu, o którym mowa w § 4 i 5, wyborca, którego stan zdrowia nie pozwala na samodzielną podróż, oświadcza o tym fakcie, a wyborca niepełnosprawny oświadcza o orzecznym stopniu niepełnosprawności i ważności orzeczenia.

§ 8. Wójt informuje wyborcę, który zgłosił zamiar skorzystania z prawa transportu do lokalu, o godzinie transportu do lokalu w dniu głosowania, najpóźniej na 3 dni przed dniem głosowania.

§ 9. Wyborca, który zgłosił zamiar skorzystania z prawa do transportu do lokalu lub transportu powrotnego, może wycofać swoje zgłoszenie albo zrezygnować tylko z transportu powrotnego nie później niż na 2 dni przed dniem głosowania. Wycofanie zgłoszenia albo zrezygnowanie z transportu powrotnego może być dokonane ustnie, pisemnie lub w formie elektronicznej.

Art. 37f. § 1. Wójt gminy wiejskiej lub miejsko-wiejskiej ujętej w krajowym rejestrze urzędowym podziału terytorialnego kraju, o którym mowa w art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej, według stanu na dzień 1 stycznia roku, w którym przeprowadzane są wybory, w dniu wyborów organizuje bezpłatny gminny przewóz pasażerski dla wyborców ujętych w spisie wyborców w stałym obwodzie głosowania położonym na obszarze danej gminy, jeżeli w ramach tej gminy:

- 1) nie funkcjonuje w dniu wyborów publiczny transport zbiorowy, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 14 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym, albo

2) najbliższy przystanek komunikacyjny, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym, oddalony jest o ponad 1,5 km od lokalu wyborczego.

§ 2. Linia komunikacyjna gminnego przewozu pasażerskiego, o którym mowa w § 1, ustalana jest w sposób uwzględniający wszystkie miasta, osiedla, wsie, osady, kolonie i przysiółki w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1443) położone w obrębie stałego obwodu głosowania.

§ 3. Przystanki komunikacyjne gminnego przewozu pasażerskiego, o którym mowa w § 1, ustalane są w każdym mieście, osiedlu, wsi, osadzie, kolonii i przysiółku, w których mieszka co najmniej 5 wyborców ujętych w spisie wyborców w danym stałym obwodzie głosowania.

§ 4. W ramach gminnego przewozu pasażerskiego, o którym mowa w § 1, w godzinach głosowania odbywają się co najmniej dwa pełne kursy. Kursy te muszą odbyć się w odstępie co najmniej 4 godzin, liczonych od momentu zakończenia kursu.

§ 5. Wójt najpóźniej do 10 dnia przed wyborami podaje do publicznej wiadomości przez umieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej oraz w sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie informację o organizacji gminnego przewozu pasażerskiego, o którym mowa w § 1, wskazuje linię komunikacyjną tego transportu, ze szczególnym uwzględnieniem przystanków komunikacyjnych, oraz godziny odjazdów z poszczególnych przystanków komunikacyjnych.

§ 6. Zadanie, o którym mowa w § 1, może być realizowane przez więcej niż jednego wójta w ramach porozumień międzygminnych. Przepisy § 1–5 stosuje się odpowiednio. W porozumieniu międzygminnym określa się w szczególności podział zadań między organami gmin będących stroną porozumienia oraz zasady rozliczania kosztów poniesionych przez każdą z gmin.

Art. 37g. Zadania określone w art. 37e § 1 oraz art. 37f § 1 są zadaniami z zakresu administracji rządowej zleconymi gminie, a środki przeznaczone na ich realizację zapewnia wojewoda. Przepisów art. 123 i art. 124 nie stosuje się.

Rozdział 6

Przepisy wspólne dla głosowania

Art. 38. § 1. Głosować można osobiście, z zastrzeżeniem przepisów rozdziału 7.

§ 2. Głosowaniem osobistym jest również głosowanie korespondencyjne.

Art. 39. § 1. Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej, zwanym dalej „lokałem wyborczym”.

§ 2. Głosowanie odbywa się bez przerwy od godziny 7⁰⁰ do godziny 21⁰⁰.

§ 2a. W jednym pomieszczeniu może znajdować się jeden lokal wyborczy.

§ 3. (uchylony)

§ 4. O godzinie zakończenia głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej zarządza zakończenie głosowania. Od tej chwili mogą głosować tylko wyborcy, którzy przybyli do lokalu wyborczego przed godziną zakończenia głosowania.

§ 5. Głosowanie w odrębnych obwodach głosowania oraz w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich może się rozpocząć później niż o godzinie określonej w § 2, o ile nie będzie to miało wpływu na możliwość sprawnego oddania głosu przez wszystkich uprawnionych wyborców.

§ 6. Głosowanie w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich oraz za granicą odbywa się między godziną 7⁰⁰ a 21⁰⁰ czasu miejscowego w każdym dniu głosowania. Jeżeli głosowanie miałoby być zakończone w dniu następnym po dniu głosowania w kraju, głosowanie przeprowadza się w dniu poprzedzającym.

§ 7. Obwodowa komisja wyborcza może zarządzić wcześniejsze zakończenie głosowania w odrębnych obwodach głosowania oraz w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich, jeżeli wszyscy wyborcy wpisani do spisu wyborców oddali swe głosy. Zarządzenie wcześniejszego zakończenia głosowania może nastąpić nie wcześniej niż o godzinie 18⁰⁰.

O zarządzeniu zakończenia głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie zawiadamia osobę kierującą jednostką, o której mowa w art. 12 § 4 i 7, wójta oraz właściwą komisję wyborczą wyższego stopnia.

Art. 39a. W lokalu wyborczym umieszcza się w miejscu widocznym dla wyborców godło państwowe.

Art. 40. § 1. Głosowanie odbywa się przy pomocy urzędowych kart do głosowania.

§ 2. Na karcie do głosowania zamieszcza się informację o sposobie głosowania oraz warunkach ważności głosu.

§ 3. Karta do głosowania jest jedną kartką zadrukowaną jednostronnie. Wielkość i rodzaj czcionek oraz wielkość krutek przeznaczonych na postawienie znaku „x” są jednakowe dla oznaczeń wszystkich list i nazwisk kandydatów.

§ 3a. Karta do głosowania w wyborach do Sejmu, wyborach do Parlamentu Europejskiego, wyborach do rady gminy w gminie liczącej powyżej 20 000 mieszkańców, wyborach do rady dzielnicy miasta stołecznego Warszawy, wyborach do rady powiatu, wyborach do sejmiku województwa może w razie potrzeby składać się z odpowiedniej liczby zadrukowanych jednostronnie, trwale połączonych kartek przy czym:

- 1) na pierwszej kartce karty do głosowania umieszcza się odpowiedni tytuł („Karta do głosowania w wyborach...”) oraz czytelną informację o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu;
- 2) na drugiej kartce karty do głosowania umieszcza się spis treści zawierający nazwy zarejestrowanych komitetów wyborczych w kolejności wylosowanych numerów, ze wskazaniem numeru kartki karty do głosowania, na której znajduje się lista kandydatów danego komitetu wyborczego, oraz symbol graficzny komitetu wyborczego;
- 3) na trzeciej i kolejnych kartkach karty do głosowania umieszcza się poszczególne listy kandydatów każdego z komitetów wyborczych, z uwzględnieniem wymagań określonych w § 3 zdanie drugie oraz symbol graficzny komitetu wyborczego.

§ 3b. (uchylony)

§ 4. Na karcie do głosowania oznacza się miejsce na umieszczenie pieczęci obwodowej komisji wyborczej oraz drukuje się, w przypadku wyborów:

- 1) Prezydenta Rzeczypospolitej – odcisk pieczęci Państwowej Komisji Wyborczej;
- 2) do Sejmu, do Senatu i do Parlamentu Europejskiego – odcisk pieczęci okręgowej komisji wyborczej;
- 3) do rad i wyborów wójta – odcisk pieczęci terytorialnej komisji wyborczej.

§ 5. Wzór kart do głosowania ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

§ 6. Karty do głosowania są dokumentami z wyborów w rozumieniu art. 8.

Art. 40a. § 1. Wyborca niepełnosprawny może głosować przy użyciu nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille’a.

§ 2. (uchylony)

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, określi, w drodze uchwały, wzory nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille’a, kierując się możliwością praktycznego zastosowania tych nakładek przez wyborców niepełnosprawnych.

Art. 41. Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych numerów list i nazw lub nazwisk albo poczynienie innych znaków lub dopisków na karcie do głosowania, w tym w kratce lub poza nią, nie wpływa na ważność oddanego na niej głosu.

Art. 41a. § 1. Urna wyborcza jest wykonana z przezroczystego materiału.

§ 2. Urna wyborcza jest wykonana w taki sposób, aby:

- 1) w czasie głosowania nie było możliwe wrzucenie kart do urny w inny sposób niż przez przeznaczony do tego otwór;

2) nie było możliwe wyjęcie kart z urny przed otwarciem urny, o którym mowa w art. 71 § 1, ani wysypanie się kart z urny.

§ 3. Wzory urn wyborczych ustala Państwowa Komisja Wyborcza uwzględniając rodzaj i wielkość obwodów głosowania.

Art. 42. § 1. Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza sprawdza, czy urna jest pusta, po czym zamyka się urnę wyborczą i opieczętowuje ją pieczęcią komisji oraz sprawdza, czy na miejscu znajduje się spis wyborców i potrzebna liczba kart do głosowania właściwych dla przeprowadzanych wyborów, jak również czy w lokalu wyborczym znajduje się odpowiednia liczba łatwo dostępnych miejsc zapewniających tajność głosowania.

§ 2. Od chwili opieczętowania do końca głosowania urny wyborczej nie wolno otwierać.

§ 3. Od chwili rozpoczęcia głosowania aż do jego zakończenia w lokalu wyborczym muszą być równocześnie obecni członkowie obwodowej komisji wyborczej w liczbie stanowiącej co najmniej 1/2 jej pełnego składu, w tym przewodniczący komisji lub jego zastępca.

§ 4. (uchylony)

§ 5. Od podjęcia przez obwodową komisję wyborczą czynności, o których mowa w § 1, do podpisania protokołu, o którym mowa w art. 75 § 1, czynności obwodowej komisji wyborczej na obszarze kraju mogą być rejestrowane przez mężów zaufania z wykorzystaniem własnych urządzeń rejestrujących.

§ 6. Materiały zawierające zarejestrowany przebieg czynności, o których mowa w § 5, na wniosek męża zaufania, rejestrującego te czynności, mogą zostać zakwalifikowane jako dokumenty z wyborów w rozumieniu art. 8.

§ 6a. Materiały zawierające zarejestrowany przebieg czynności, o których mowa w § 5, mogą być przekazywane przez męża zaufania do ministra właściwego do spraw informatyzacji przy użyciu:

- 1) usługi elektronicznej udostępnionej przez tego ministra, po uwierzytelnieniu wnioskodawcy w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, który przechowuje je do czasu stwierdzenia ważności wyborów;
- 2) usługi elektronicznej udostępnionej w publicznej aplikacji mobilnej, o której mowa w art. 19e ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, po uwierzytelnieniu męża zaufania z wykorzystaniem certyfikatu, o którym mowa w art. 19e ust. 2a tej ustawy, wydanego użytkownikowi publicznej aplikacji mobilnej po uwierzytelnieniu w sposób określony w art. 20a ust. 1 tej ustawy, który przechowuje je do czasu stwierdzenia ważności wyborów.

§ 6b. W celu realizacji zadania, o którym mowa w § 6a, minister właściwy do spraw informatyzacji przetwarza wizerunki osób widocznych w materiale zawierającym zarejestrowany przebieg czynności, o których mowa w § 5.

§ 6c. Mąż zaufania przetwarza materiał zawierający zarejestrowany przebieg czynności, o których mowa w § 5, wyłącznie w celu, o którym mowa w § 6 lub 6a, i usuwa go niezwłocznie, po przekazaniu zgodnie z § 6a, z urzędnika rejestrującego oraz wszelkich, zarówno fizycznych, jak i wirtualnych, nośników pamięci, na których został zapisany, a których mąż zaufania pozostaje posiadaczem.

§ 6d. Materiał zawierający zarejestrowany przebieg czynności, o których mowa w § 5, nieprzekazany zgodnie z § 6 lub 6a podlega usunięciu z urzędnika rejestrującego oraz wszelkich, zarówno fizycznych, jak i wirtualnych, nośników pamięci, na których został zapisany, nie później niż do końca dnia następującego po dniu, w którym obwodowa komisja wyborcza przekazała protokół głosowania w obwodzie komisji wyborczej wyższego stopnia zgodnie z art. 77 § 1.

§ 7. (uchylony)

Art. 43. (uchylony)

Art. 44. § 1. Obwodowa komisja wyborcza, po uzgodnieniu z właściwą komisją wyborczą wyższego stopnia, może zarządzić stosowanie w głosowaniu drugiej urny wyborczej.

§ 2. Urna, o której mowa w § 1, jest urną pomocniczą przeznaczoną wyłącznie do wrzucania kart do głosowania przez wyborców w obwodach głosowania w *zakładach leczniczych* i w domach pomocy społecznej.

§ 3. W przypadku wyrażenia przez wyborcę woli skorzystania z urny pomocniczej wrzucenie do niej karty do głosowania wymaga obecności przy tej czynności co najmniej dwóch osób wchodzących w skład obwodowej komisji wyborczej, zgłoszonych przez różne komitety wyborcze.

§ 4. Do postępowania z urną pomocniczą i głosowania przy jej użyciu mają zastosowanie przepisy niniejszego rozdziału.

Art. 45. (uchylony)

Art. 46. Zabroniony jest wstęp do lokalu wyborczego osobom uzbrojonym.

Art. 47. § 1. Głosowania nie wolno przerywać. Gdyby wskutek nadzwyczajnych wydarzeń głosowanie było przejściowo uniemożliwione, obwodowa komisja wyborcza może zarządzić jego przerwanie, przedłużenie albo odroczenie do dnia następnego. Uchwałę w sprawie przedłużenia albo odroczenia do dnia następnego głosowania obwodowa komisja wyborcza podejmuje po uzyskaniu zgody właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia. Uchwała w tej sprawie powinna być natychmiast podana do publicznej wiadomości, przekazana właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, wójtowi oraz przesłana Państwowej Komisji Wyborczej za pośrednictwem komisji wyborczej wyższego stopnia.

§ 2. Jeżeli wskutek nadzwyczajnych wydarzeń zachodzi konieczność zamknięcia lokalu wyborczego obwodowa komisja wyborcza:

- 1) zapieczętowanie otwór urny wyborczej i oddaje urnę wraz z zapieczętowanym spisem wyborców na przechowanie przewodniczącemu komisji;
- 2) ustala protokolarnie:
 - a) liczbę niewykorzystanych kart do głosowania i umieszcza je w opieczętowanym pakiecie oraz oddaje je na przechowanie przewodniczącemu komisji,
 - b) liczbę osób uprawnionych do głosowania, czyli liczbę osób ujętych w spisie wyborców,
 - c) liczbę kart wydanych – na podstawie podpisów osób w spisie wyborców.

§ 3. Po wykonaniu czynności, o których mowa w § 2, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej zamyka lokal wyborczy i opieczętowanie wejście do lokalu pieczęcią komisji. Pieczęć komisji oddaje się w takim przypadku na przechowanie zastępcy przewodniczącego lub innemu członkowi komisji. Wójt zapewnia ochronę lokalu komisji w czasie przerwy w głosowaniu.

§ 4. W przypadku, o którym mowa w § 2, przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na wejściu do lokalu wyborczym, na urnie, a także na pakietach z kartami do głosowania oraz ze spisem wyborców są nienaruszone.

§ 5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe wymagania w zakresie ochrony lokalu komisji w czasie przerwy w głosowaniu, w tym również zasady udzielania przez Policję pomocy wójtom w celu prawidłowej ochrony tych lokali.

§ 6. Szczegółowy sposób wykonywania przez obwodową komisję wyborczą czynności, o których mowa w § 1–4, określa, w drodze uchwały, Państwowa Komisja Wyborcza, zapewniając poszanowanie zasad przeprowadzania wyborów oraz ochronę urny, a także kopert zwrotnych i innych dokumentów związanych z wyborami.

§ 7. Przepisy § 1–4 i przepisy wydane na podstawie § 6 stosuje się do obwodów głosowania utworzonych na polskim statku morskim i za granicą, z tym że obowiązek zapewnienia ochrony lokalu wyborczego, o którym mowa w § 3, spoczywa odpowiednio na kapitanie statku i konsulu.

§ 8. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe wymagania oraz obowiązki kapitana polskiego statku morskiego w zakresie ochrony lokalu wyborczego w czasie przerwy w głosowaniu, w tym również zasady udzielania pomocy w celu prawidłowej ochrony tych lokali.

§ 9. Minister właściwy do spraw zagranicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe wymagania oraz obowiązki konsula w zakresie ochrony lokalu wyborczego w czasie przerwy w głosowaniu, w tym również zasady udzielania pomocy w celu prawidłowej ochrony tych lokali.

Art. 48. § 1. (uchylony)

§ 2. W lokalu wyborczym umieszcza się tylko urzędowe obwieszczenia wyborcze.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza może postanowić o umieszczeniu w lokalu wyborczym oraz w miejscu zapewniającym tajność głosowania zwięzłej informacji o sposobie głosowania właściwym dla przeprowadzanych wyborów. Informację tę sporządza, według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą, dyrektor właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego i zapewnia umieszczenie jej we wszystkich lokalach wyborczych.

Art. 49. § 1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej czuwa nad zapewnieniem tajności głosowania oraz nad utrzymaniem porządku i spokoju w czasie głosowania.

§ 2. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ma prawo zażądać opuszczenia lokalu wyborczego przez osoby naruszające porządek i spokój.

§ 3. Na żądanie przewodniczącego obwodowej komisji wyborczej komendant właściwego miejscowo komisariatu Policji obowiązany jest zapewnić konieczną pomoc.

§ 4. W przypadku naruszenia porządku w lokalu wyborczym nie stosuje się przepisu art. 46.

Art. 50. § 1. Międzynarodowi obserwatorzy wyborów, zaproszeni przez Państwową Komisję Wyborczą po porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych, mają prawo obserwować przebieg wyborów oraz pracę organów wyborczych, w tym obwodowych komisji wyborczych.

§ 2. Obserwatorzy, o których mowa w § 1, posiadają uprawnienia mężów zaufania, z wyjątkiem prawa do wnoszenia uwag do protokołów, prawa do diety oraz prawa do urlopu.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza wydaje zaświadczenia obserwatorom, o których mowa w § 1.

Art. 51. § 1. Głosować może tylko wyborca wpisany do spisu wyborców, jego pełnomocnik, a także wyborca dopisany do spisu zgodnie z przepisami § 2–4.

§ 2. Obwodowa komisja wyborcza dopisuje w dniu głosowania do spisu wyborców:

- 1) osobę przedkładającą zaświadczenie o prawie do głosowania, załączając zaświadczenie do spisu, jeżeli przepisy dotyczące danych wyborów przewidują możliwość uzyskania takiego zaświadczenia;
- 2) osobę pominiętą w spisie, jeżeli wójt potwierdzi, że pominięcie w spisie jest wynikiem omyłki;
- 3) osobę skreśloną ze spisu dla danego obwodu głosowania w związku z wpisaniem tej osoby do spisu wyborców w jednostce, o której mowa w art. 12 § 4, jeżeli udokumentuje, iż opuściła tę jednostkę przed dniem wyborów.

§ 3. (uchylony).

§ 4. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio w przypadku przyjęcia wyborcy do jednostki, o której mowa w art. 12 § 4, przed dniem wyborów.

Art. 52. § 1. Przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości.

§ 2. Po wykonaniu czynności, o której mowa w § 1, wyborca otrzymuje od komisji kartę do głosowania właściwą dla przeprowadzanych wyborów, opatrzoną jej pieczęcią. Wyborca potwierdza otrzymanie karty do głosowania własnym podpisem w przewidzianej na to rubryce spisu wyborców.

§ 2a. Jeżeli otrzymujący kartę do głosowania, o której mowa w § 2, będący osobą niepełnosprawną o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2046 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 777, 935, 1428 i 2494) nie może w związku z tym potwierdzić otrzymania karty do głosowania członek obwodowej komisji wyborczej wydający kartę do głosowania wraz z przewodniczącym lub zastępcą przewodniczącego stwierdza fakt wydania oraz przyczynę braku podpisu osoby otrzymującej kartę.

§ 3. Wyborca głosujący za granicą otrzymuje kartę do głosowania wyłącznie po okazaniu obwodowej komisji wyborczej ważnego polskiego paszportu lub w przypadku obywatela Unii Europejskiej niebędącego obywatelem polskim innego ważnego dokumentu stwierdzającego tożsamość. Na terenie państw Unii Europejskiej oraz państw, do których można wjechać na podstawie polskiego dowodu osobistego stosuje się przepisy art. 35 § 5.

§ 4. Wyborcę przedkładającego komisji zaświadczenie o prawie do głosowania dopuszcza się do głosowania po uprzednim wpisaniu go do spisu wyborców. Zaświadczenie o prawie do głosowania załącza się do spisu wyborców.

§ 5. Po otrzymaniu karty do głosowania wyborca udaje się do miejsca w lokalu wyborczym zapewniającego tajność głosowania.

§ 5a. Tajność głosowania zapewnia się w szczególności przez przygotowanie w lokalu wyborczym odpowiedniej liczby łatwo dostępnych miejsc umożliwiających każdemu wyborcy nieskrępowane zapoznanie się z kartą do głosowania oraz jej wypełnienie w sposób niewidoczny dla innych osób.

§ 6. Wyborca wrzuca kartę do urny znajdującej się w dostępnym i widocznym miejscu lokalu wyborczego, w taki sposób, aby strona zadrukowana była niewidoczna.

§ 6a. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej wyznacza członka komisji, który przebywając w bezpośredniej bliskości urny zapewnia jej nienaruszalność oraz przestrzeganie przez wyborców zasad, o których mowa w § 6.

§ 7. (uchylony)

§ 7a. (uchylony)

§ 8. (Uchylony)

§ 9. (uchylony)

§ 10. (uchylony)

Art. 53. Wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, może pomagać inna osoba, z wyłączeniem członków komisji wyborczych i mężów zaufania.

Rozdział 6a

Głosowanie korespondencyjne

Art. 53a. § 1. Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych może głosować korespondencyjnie.

§ 1a. Głosować korespondencyjnie może również wyborca:

- 1) podlegający w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych, o których mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2019 r. poz. 1239 i 1495 oraz z 2020 r. poz. 284 i 374);
- 2) który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat.

§ 2. (uchylony)

§ 3. (uchylony)

§ 4. Głosowanie korespondencyjne jest wyłączone w przypadku głosowania w obwodach głosowania utworzonych w jednostkach, o których mowa w art. 12 § 4 i 7, oraz w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich, a także w przypadku udzielenia przez wyborcę niepełnosprawnego oraz wyborcę, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat, pełnomocnictwa do głosowania.

Art. 53b. § 1. Zamiar głosowania korespondencyjnego wyborca zgłasza komisarzowi wyborczemu do 13 dnia przed dniem wyborów, z wyjątkiem wyborcy podlegającego w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych, który zamiar głosowania komisarzowi wyborczemu zgłasza do 5 dnia przed dniem wyborów.

§ 1a. Wyborca, który rozpoczął podleganie obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych po terminie określonym w § 1, może zgłosić zamiar głosowania korespondencyjnego do 2 dnia przed dniem wyborów.

§ 2. Zgłoszenie, o którym mowa w § 1 i 1a, może być dokonane:

- 1) ustnie;
- 2) na piśmie utrwalonym w postaci:
 - a) papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem,
 - b) elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym, przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, po uwierzytelnieniu tej osoby w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne;
- 3) telefonicznie – w przypadku wyborcy niepełnosprawnego oraz wyborcy podlegającego w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych.

§ 2a. Zgłoszenie, o którym mowa w § 1 i 1a, komisarz wyborczy niezwłocznie przekazuje właściwemu urzędnikowi wyborczemu w gminie, w której wyborca jest ujęty w obwodzie głosowania zgodnie z adresem zameldowania na pobyt stały lub adresem stałego zamieszkania.

§ 3. W zgłoszeniu, o którym mowa w § 1 i 1a, zamieszcza się lub podaje nazwisko i imię (imiona), numer ewidencyjny PESEL wyborcy, oznaczenie wyborów, których dotyczy zgłoszenie, oraz adres, na który ma być wysłany pakiet wyborczy.

§ 3a. Do zgłoszenia, o którym mowa w § 1, wyborca niepełnosprawny dołącza kopię aktualnego orzeczenia właściwego organu orzekającego o ustaleniu stopnia niepełnosprawności.

§ 3b. Główny Inspektor Sanitarny lub działający z jego upoważnienia inny organ Państwowej Inspekcji Sanitarnej przekazuje informację o wyborcach podlegających w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych właściwemu urzędnikowi wyborczemu, za pośrednictwem obsługującej go gminy.

§ 4. (uchylony)

§ 5. (uchylony)

§ 6. (uchylony)

§ 7. W zgłoszeniu, o którym mowa w § 1, wyborca niepełnosprawny może zażądać dołączenia do pakietu wyborczego nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a oraz może zamieścić lub podać adres poczty elektronicznej lub numer telefonu komórkowego oraz informację o wyrażeniu zgody na przekazanie danych do rejestru danych kontaktowych osób fizycznych.

§ 8. Jeżeli głosowanie korespondencyjne ma dotyczyć wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej albo wyborów wójta zgłoszenie zamiaru głosowania korespondencyjnego dotyczy również ponownego głosowania.

§ 9. W przypadkach, o których mowa w art. 295 § 1 i 2, zgłoszenie zamiaru głosowania korespondencyjnego jest wspólne dla wszystkich przeprowadzanych w danym dniu wyborów.

§ 10. W przypadku gdy wyborca zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego, zaświadczenia o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów nie wydaje się po wysłaniu do wyborcy pakietu wyborczego, chyba że wyborca zwrócił pakiet wyborczy w stanie nienaruszonym.

Art. 53c. § 1. Jeżeli zgłoszenie, o którym mowa w art. 53b § 1, nie spełnia wymogów, o których mowa w art. 53b § 2–3a, urzędnik wyborczy wzywa wyborcę do uzupełnienia zgłoszenia w terminie 1 dnia od dnia doręczenia wezwania.

§ 2. Zgłoszenie złożone po terminie, o którym mowa w art. 53b § 1, niespełniające wymogów, o których mowa w art. 53b § 2-3a, lub nieuzupełnione w terminie, o którym mowa w § 1, a także złożone przez wyborcę niepełnosprawnego lub wyborcę, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat, który wystąpił z wnioskiem o sporządzenie aktu pełnomocnictwa do głosowania lub otrzymał

zaświadczenie o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów, pozostawia się bez rozpoznania, o czym informuje się wyborcę.

Art. 53d. § 1. (uchylony)

§ 2. (uchylony)

Art. 53e. § 1. Wyborca, który zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego, otrzymuje, nie później niż 6 dni przed dniem wyborów, pakiet wyborczy, z wyjątkiem wyborcy podlegającego w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych, który pakiet wyborczy otrzymuje nie później niż 2 dni przed dniem wyborów.

§ 2. W przypadkach, o których mowa w art. 295 § 1 i 2, wyborca, który zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego, otrzymuje pakiety wyborcze odrębne dla danych wyborów.

§ 3. (uchylony)

§ 4. Pakiet wyborczy doręcza wyborcy urzędnik wyborczy za pośrednictwem operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe. Do przesyłki pakietu wyborczego w zakresie nieuregulowanym stosuje się przepisy ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe dotyczące przesyłki poleconej.

§ 5. (uchylony)

§ 6. Pakiet wyborczy doręcza się wyłącznie do rąk własnych wyborcy, po okazaniu dokumentu potwierdzającego tożsamość i pisemnym pokwitowaniu odbioru.

§ 7. Jeżeli odbierający nie może potwierdzić odbioru, osoba doręczająca pakiet wyborczy sama stwierdza datę doręczenia oraz wskazuje odbierającego i przyczynę braku jego podpisu.

§ 8. W przypadku nieobecności wyborcy pod wskazanym adresem doręczający umieszcza zawiadomienie o terminie powtórnego doręczenia w oddawczej skrzynce pocztowej lub, gdy nie jest to możliwe, na drzwiach mieszkania wyborcy. Termin powtórnego doręczenia nie może być dłuższy niż 1 dzień od dnia pierwszego doręczenia.

§ 9. Pakiety wyborcze niedoręczone w trybie określonym w § 4 i 6–8 są przekazywane obwodowej komisji wyborczej do zakończenia głosowania. Jeżeli przekazanie pakietów wyborczych obwodowej komisji wyborczej do zakończenia głosowania nie było możliwe pakiety takie przekazywane są właściwemu dyrektorowi delegatury Krajowego Biura Wyborczego.

§ 9a. Urzędnik wyborczy niezwłocznie informuje wójta o wysłanych pakietach wyborczych.

§ 10. Informację o wysłaniu pakietu wyborczego umieszcza się w rubryce spisu wyborców „uwagi” odpowiadającej pozycji, pod którą umieszczono nazwisko wyborcy, który zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego.

§ 11. Urzędnik wyborczy prowadzi wykaz pakietów wyborczych, w którym odnotowuje się fakt przygotowania oraz wysłania danego pakietu wyborczego.

§ 12. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, wzór i sposób prowadzenia oraz aktualizacji wykazu pakietów wyborczych, tak aby zapewnić sprawność i rzetelność postępowania.

Art. 53f. (uchylony)

Art. 53g. § 1. W skład pakietu wyborczego wchodzi:

- 1) koperta zwrotna;
- 2) karta lub karty do głosowania;
- 3) koperta na kartę do głosowania;
- 4) instrukcja głosowania korespondencyjnego;
- 5) nakładka lub nakładki na kartę lub karty do głosowania sporządzone w alfabecie Braille’a – jeżeli wyborca niepełnosprawny zażądał ich przesłania;
- 6) oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania.

§ 1a. Obwodowa komisja wyborcza opieczętowuje karty do głosowania swoją pieczęcią.

§ 2. Na formularzu oświadczenia, o którym mowa w § 1 pkt 6, umieszcza się imię (imiona), nazwisko oraz numer ewidencyjny PESEL wyborcy.

§ 3. Na kopercie na pakiet wyborczy oraz na kopercie zwrotnej umieszcza się oznaczenie „przesyłka wyborcza”.

§ 4. Na kopercie zwrotnej umieszcza się adres właściwej obwodowej komisji wyborczej.

§ 5. Na kopercie na kartę do głosowania umieszcza się oznaczenie „koperta na kartę do głosowania”.

§ 6. Na kopercie zwrotnej i kopercie na kartę do głosowania nie można umieszczać żadnych innych oznaczeń poza wymienionymi w § 3–5 oraz art. 53k § 3.

§ 6a. Czynności, o których mowa w § 1a–6, wykonuje obwodowa komisja wyborcza w obecności urzędnika wyborczego.

§ 7. Państwowa Komisja Wyborcza określi, w drodze uchwały, wzór i rozmiar koperty na pakiet wyborczy, koperty zwrotnej, koperty na kartę do głosowania, oświadczenia, o którym mowa w § 1 pkt 6 oraz instrukcji głosowania korespondencyjnego, uwzględniając konieczność zapewnienia tajności głosowania oraz zwięzłości i komunikatywności instrukcji.

Art. 53h. § 1. Wyborca głosujący korespondencyjnie po wypełnieniu karty do głosowania wkłada ją do koperty na kartę do głosowania, którą zakleja, a następnie kopertę tę wkłada do koperty zwrotnej łącznie z podpisanym oświadczeniem, o którym mowa w art. 53g § 1 pkt 6, i przesyła ją do właściwej obwodowej komisji wyborczej, z wyjątkiem wyborcy podlegającemu w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie lub izolacji w warunkach domowych, który kopertę zwrotną przekazuje przedstawicielowi operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe.

§ 2. Wyborca niepełnosprawny oraz wyborca, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat, może także przekazać kopertę zwrotną przedstawicielowi operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe.

§ 3. (uchylony)

§ 4. Koperty zwrotne dostarczane są do właściwych obwodowych komisji wyborczych w godzinach głosowania.

§ 5. Wyborca niepełnosprawny oraz wyborca, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat, może w godzinach głosowania osobiście dostarczyć kopertę zwrotną do obwodowej komisji wyborczej, w obwodzie głosowania, w którym jest wpisany do spisu wyborców.

§ 6. Koperty na kartę do głosowania wyjęte z kopert zwrotnych dostarczonych do obwodowej komisji wyborczej wrzucane są do urny wyborczej.

Art. 53i. § 1. Koperty zwrotne niedostarczone do obwodowej komisji wyborczej do zakończenia głosowania przekazywane są właściwemu dyrektorowi delegatury Krajowego Biura Wyborczego.

§ 2. (uchylony)

Art. 53j. § 1. Minister właściwy do spraw łączności, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw administracji publicznej, ministra właściwego do spraw zdrowia oraz Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowy sposób doręczania pakietów wyborczych wyborcom podlegającym w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych,
- 2) szczegółowy sposób i tryb odbierania kopert zwrotnych od wyborców niepełnosprawnych, wyborców, którzy najpóźniej w dniu głosowania kończą 60 lat, oraz wyborców podlegających w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych, oraz dostarczania ich do obwodowych komisji wyborczych,
- 3) tryb przekazywania pakietów wyborczych właściwemu dyrektorowi delegatury Krajowego Biura Wyborczego, w sytuacji, o której mowa w art. 53e § 9 zdanie drugie,
- 4) tryb przekazywania kopert zwrotnych właściwemu dyrektorowi delegatury Krajowego Biura Wyborczego, w sytuacji, o której mowa w art. 53i § 1

– mając na względzie zapewnienie poszanowania zasad przeprowadzania wyborów, zapewnienie bezpieczeństwa tych przesyłek, a także ochrony zdrowia osobom odbierającym i przekazującym te przesyłki.

§ 2. (uchylony)

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza określi, w drodze uchwały, sposób postępowania z:

- 1) kopertami zwrotnymi dostarczonymi do obwodowej komisji wyborczej do zakończenia głosowania,
 - 2) kopertami zwrotnymi dostarczonymi do obwodowej komisji wyborczej po zakończeniu głosowania,
 - 3) kopertami zwrotnymi zawierającymi niezaklejone koperty na kartę do głosowania,
 - 4) kopertami zwrotnymi niezawierającymi podpisanego oświadczenia, o którym mowa w art. 53g § 1 pkt 6,
 - 5) pakietami wyborczymi nieodebranymi przez wyborców niepełnosprawnych, wyborców, którzy najpóźniej w dniu głosowania kończą 60 lat, oraz wyborców podlegających w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych
- mając na względzie zapewnienie poszanowania zasad przeprowadzania wyborów oraz konieczność zabezpieczenia pakietów wyborczych, a w szczególności kopert zwrotnych i kart do głosowania.

§ 4. (uchylony)

§ 5. (uchylony)

Art. 53k. § 1. Zadania polegające na przyjmowaniu, przemieszczaniu i doręczaniu przesyłek pakietów wyborczych oraz przesyłek kopert zwrotnych wykonuje, z wyjątkiem określonym w art. 53h § 5, operator wyznaczony w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe.

§ 2. Przesyłki, o których mowa w § 1, są przesyłkami listowymi w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe.

§ 3. Przesyłki, o których mowa w § 1, są zwolnione z opłat pocztowych. Informację o zwolnieniu z opłat pocztowych umieszcza się na kopercie, w której znajduje się pakiet wyborczy, oraz na kopercie zwrotnej.

Art. 53l. W ponownym głosowaniu w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej i wyborach wójta oraz ponownych wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej termin, o którym mowa w art. 53b § 1, ulega skróceniu do 10 dnia przed dniem wyborów, a w przypadku głosowania korespondencyjnego przez wyborców podlegających w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych, termin ten ulega skróceniu do 5 dnia przed dniem wyborów.

Rozdział 7

Głosowanie przez pełnomocnika

Art. 54. § 1. Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych może udzielić pełnomocnictwa do głosowania w jego imieniu w wyborach, zwanego dalej „pełnomocnictwem do głosowania”.

§ 2. (uchylony)

§ 3. Przepis § 1 stosuje się również do wyborcy, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat.

§ 4. Głosowanie za pośrednictwem pełnomocnika jest wyłączone w przypadku głosowania w obwodach głosowania utworzonych w jednostkach, o których mowa w art. 12 § 4 i 7, oraz w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich, a także w przypadku zgłoszenia przez wyborcę niepełnosprawnego oraz wyborcę, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat zamiaru głosowania korespondencyjnego.

§ 5. (uchylony)

Art. 55. § 1. Pełnomocnikiem może być osoba posiadająca prawo wybierania, z zastrzeżeniem § 4.

§ 2. Pełnomocnictwo do głosowania można przyjąć tylko od jednej osoby, z zastrzeżeniem § 3.

§ 3. Pełnomocnictwo do głosowania można przyjąć od dwóch osób, jeżeli co najmniej jedną z nich jest wstępny, zstępny, małżonek, brat, siostra lub osoba pozostająca w stosunku przysposobienia, opieki lub kurateli w stosunku do pełnomocnika.

§ 4. Pełnomocnikiem nie może być osoba wchodząca w skład obwodowej komisji wyborczej właściwej dla obwodu głosowania osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania, a także mężowie zaufania, jak również kandydaci w danych wyborach.

Art. 56. § 1. Pełnomocnictwa do głosowania udziela się przed wójtem lub przed innym pracownikiem urzędu gminy upoważnionym przez wójta do sporządzania aktów pełnomocnictwa do głosowania.

§ 2. Akt pełnomocnictwa do głosowania sporządza się na wniosek wyborcy wniesiony do wójta gminy, w której wyborca jest ujęty w obwodzie głosowania właściwym dla adresu zameldowania na pobyt stały lub adresu stałego zamieszkania, najpóźniej w 9 dniu przed dniem wyborów. We wniosku zamieszcza się nazwisko i imię (imiona), numer ewidencyjny PESEL oraz adres zamieszkania zarówno wyborcy, jak i osoby, której ma być udzielone pełnomocnictwo do głosowania, oraz oznaczenie wyborów, których dotyczy pełnomocnictwo do głosowania.

§ 2a. Wyborca we wniosku, o którym mowa w § 2, może zamieścić adres poczty elektronicznej lub numer telefonu komórkowego oraz informację o wyrażeniu zgody na przekazanie danych do rejestru danych kontaktowych osób fizycznych.

§ 2b. Wniosek może być złożony:

- 1) ustnie;
- 2) na piśmie utrwalonym w postaci:
 - a) papierowej, opatrzonym własnoręcznym podpisem,
 - b) elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym, przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, po uwierzytelnieniu tej osoby w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.”,

§ 3. Do wniosku, o którym mowa w § 2, załącza się:

- 1) kopię aktualnego orzeczenia właściwego organu orzekającego o ustaleniu stopnia niepełnosprawności osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania;
- 2) pisemną zgodę osoby mającej być pełnomocnikiem, zawierającą jej nazwisko i imię (imiona) oraz adres zamieszkania, a także nazwisko i imię (imiona) osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania;
- 3) (uchylony).

3a. W wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach wójta akt pełnomocnictwa sporządza się na pierwsze oraz ponowne głosowanie odrębnie.

§ 4. Akt pełnomocnictwa do głosowania po sprawdzeniu, na podstawie dostępnych urzędowo dokumentów, danych zawartych we wniosku niezwłocznie sporządza się w trzech egzemplarzach, z których po jednym otrzymują udzielający pełnomocnictwa do głosowania i pełnomocnik, a trzeci egzemplarz pozostaje w urzędzie gminy.

§ 5. Akt pełnomocnictwa do głosowania jest sporządzany w miejscu zamieszkania wyborcy udzielającego pełnomocnictwa do głosowania wskazanym we wniosku, o którym mowa w § 2, z zastrzeżeniem § 6.

§ 6. Akt pełnomocnictwa do głosowania może być sporządzony na obszarze gminy poza miejscem zamieszkania wyborcy udzielającego pełnomocnictwa do głosowania, jeżeli wyborca zwróci się o to we wniosku, o którym mowa w § 2.

§ 7. Gmina prowadzi wykaz sporządzonych aktów pełnomocnictwa do głosowania, w którym odnotowuje się fakt sporządzenia danego aktu.

Art. 57. § 1. Jeżeli wniosek o sporządzenie aktu pełnomocnictwa do głosowania nie spełnia warunków, o których mowa w art. 54, art. 55 lub art. 56 § 2 i 3, wójt, w terminie 3 dni od dnia otrzymania wniosku, wzywa wyborcę do usunięcia wad wniosku w terminie 3 dni.

§ 2. Jeżeli wad nie można usunąć albo nie zostały one usunięte w terminie wójt odmawia sporządzenia aktu pełnomocnictwa do głosowania. Odmowę sporządzenia aktu pełnomocnictwa do głosowania, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie wyborcy.

§ 3. (uchylony)

Art. 58. § 1. Wyborca ma prawo do cofnięcia udzielonego pełnomocnictwa do głosowania. Cofnięcie pełnomocnictwa do głosowania następuje przez złożenie najpóźniej na 2 dni przed dniem wyborów stosownego oświadczenia wójtowi gminy, w której sporządzono akt pełnomocnictwa do głosowania, lub doręczenie takiego oświadczenia właściwej obwodowej komisji wyborczej w dniu głosowania.

§ 2. Pełnomocnictwo do głosowania wygasa z mocy prawa w przypadku:

- 1) śmierci lub utraty prawa wybierania przez udzielającego pełnomocnictwa do głosowania lub pełnomocnika;
- 2) wystąpienia przesłanki, o której mowa w art. 55 § 4;
- 3) wcześniejszego głosowania osobistego przez osobę udzielającą pełnomocnictwa do głosowania.

§ 3. Fakt cofnięcia lub wygaśnięcia pełnomocnictwa do głosowania przed przekazaniem spisu wyborców przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej odnotowuje w spisie wyborców wójt, a po przekazaniu spisu – obwodowa komisja wyborcza właściwa dla obwodu głosowania osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania.

Art. 59. § 1. Do głosowania przez pełnomocnika stosuje się odpowiednio przepisy art. 52 § 2–6 oraz art. 53, z zastrzeżeniem § 3–5.

§ 2. Przed przystąpieniem do głosowania pełnomocnik okazuje obwodowej komisji wyborczej dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości oraz akt pełnomocnictwa do głosowania.

§ 3. Obwodowa komisja wyborcza odnotowuje nazwisko i imię (imiona) pełnomocnika wyborcy w spisie wyborców w rubryce „uwagi” odpowiadającej pozycji, pod którą umieszczono nazwisko wyborcy, wraz z oznaczeniem „pełnomocnik”, a akt pełnomocnictwa do głosowania załącza do spisu wyborców.

§ 4. Pełnomocnik potwierdza otrzymanie karty do głosowania własnym czytelnym podpisem w rubryce spisu przeznaczonej na potwierdzenie otrzymania karty do głosowania przez wyborcę udzielającego pełnomocnictwa do głosowania.

§ 5. Jeżeli pełnomocnictwo do głosowania zostało cofnięte lub wygasło obwodowa komisja wyborcza odmawia wydania pełnomocnikowi karty do głosowania i zatrzymuje akt pełnomocnictwa do głosowania.

Art. 60. § 1. Czynności związane ze sporządzeniem aktu pełnomocnictwa do głosowania są zadaniem zleconym gminy i są wolne od opłat.

§ 2. Pełnomocnik nie może pobierać od udzielającego pełnomocnictwa do głosowania żadnych opłat za głosowanie w jego imieniu w wyborach.

§ 3. Zakazane jest udzielanie pełnomocnictwa do głosowania w zamian za jakąkolwiek korzyść majątkową lub osobistą.

Art. 61. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb postępowania w sprawie sporządzenia aktu pełnomocnictwa do głosowania, wzory: wniosku o sporządzenie aktu pełnomocnictwa do głosowania, zgody na przyjęcie pełnomocnictwa do głosowania i aktu pełnomocnictwa do głosowania, a także wzór i sposób prowadzenia oraz aktualizacji wykazu sporządzanych aktów pełnomocnictwa do głosowania, tak aby zapewnić sprawność i rzetelność postępowania oraz wiarygodność aktu pełnomocnictwa do głosowania.

(...)

Rozdział 9

Ustalanie wyników głosowania w obwodzie

Art. 69. § 1. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania obwodowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania w obwodzie odpowiednio do przeprowadzanych wyborów.

§ 2. (uchylony).

§ 3. (uchylony).

§ 3a. Czynności obwodowej komisji wyborczej związane z ustalaniem wyników głosowania w obwodzie wykonują wspólnie wszyscy obecni członkowie komisji.

§ 3b. Niedopuszczalne jest wykonywanie czynności, o których mowa w § 3a, przez grupy członków obwodowych komisji wyborczych lub przez pojedynczych ich członków oddzielnie lub tworzenie z członków obwodowych komisji wyborczych grup roboczych, które wykonywałyby oddzielnie czynności po zakończeniu głosowania.

§ 3c. Szczegółowy tryb wykonywania czynności, o których mowa w § 3a i 3b, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

§ 4. Warunki ważności głosu określają przepisy szczególne kodeksu.

Art. 70. § 1. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej zabezpiecza otwór urny wyborczej.

§ 2. Obwodowa komisja wyborcza ustala na podstawie spisu wyborców liczbę osób uprawnionych do głosowania oraz liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania.

§ 3. Obwodowa komisja wyborcza ustala liczbę niewykorzystanych kart do głosowania, a następnie karty te umieszcza w zabezpieczonych pakietach.

Art. 71. § 1. Po wykonaniu przez obwodową komisję wyborczą czynności, o których mowa w art. 70, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej otwiera urnę wyborczą, po czym komisja liczy wyjęte z urny karty do głosowania i ustala liczbę kart ważnych i liczbę kart nieważnych oraz, odpowiednio do przeprowadzanych wyborów, liczbę głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów albo na poszczególne listy kandydatów i każdego kandydata z tych list, a także liczbę głosów nieważnych.

§ 1a. Wszystkie czynności obwodowej komisji wyborczej wykonywane są wspólnie przez członków komisji w liczbie stanowiącej co najmniej 2/3 jej pełnego składu, w tym przewodniczącego lub jego zastępcy.

§ 1b. Przed ustaleniem przez obwodową komisję wyborczą ważności karty do głosowania, ważności głosu, oddania głosu na daną listę lub na danego kandydata każda z kart do głosowania jest okazywana wszystkim obecnym członkom obwodowej komisji wyborczej.

§ 2. Kart do głosowania przedartych całkowicie na dwie lub więcej części nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach, o których mowa w § 1.

§ 3. Jeżeli liczba kart ważnych do głosowania wyjętych z urny jest mniejsza lub większa od liczby kart wydanych, komisja podaje w protokole przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

Art. 71a. (uchylony)

Art. 72. § 1. (uchylony)

§ 2. Obwodowa komisja wyborcza ustala również liczbę wysłanych pakietów wyborczych, a także liczbę kart do głosowania wyjętych z kopert zwrotnych dostarczonych do obwodowej komisji wyborczej do zakończenia głosowania i podaje je w protokole głosowania w obwodzie właściwym dla przeprowadzanych wyborów.

§ 3. Jeżeli w kopercie zwrotnej brak jest podpisanego oświadczenia, o którym mowa w art. 53g § 1 pkt 6, lub gdy koperta na kartę do głosowania nie jest zaklejona, koperty na kartę do głosowania nie wrzuca się do urny, a karty nie bierze się pod uwagę przy ustalaniu wyników głosowania w obwodzie.

§ 4. (uchylony)

Art. 73. Karty do głosowania inne niż urzędowo ustalone lub nieopatrzone pieczęcią obwodowej komisji wyborczej są nieważne.

Art. 74. Liczba kart ważnych do głosowania stanowi liczbę osób, które wzięły udział w głosowaniu w danym obwodzie.

Art. 75. § 1. Obwodowa komisja wyborcza sporządza, w dwóch egzemplarzach, protokół głosowania w obwodzie właściwy dla przeprowadzanych wyborów.

§ 2. W protokole, o którym mowa w § 1, wymienia się odpowiednio dane, o których mowa w art. 70 § 2, oraz, odpowiednio do przeprowadzanych wyborów, liczbę głosów nieważnych z wyszczególnieniem przyczyn nieważności i liczby głosów odpowiadających każdej z tych przyczyn, liczbę głosów ważnych ogółem z wyszczególnieniem liczby głosów oddanych na poszczególnych kandydatów albo na poszczególne listy kandydatów i każdego kandydata z tych list.

§ 2a. Protokół, o którym mowa w § 1, sporządza się przed wprowadzeniem danych do sieci elektronicznego przekazywania danych. Dane wpisane do protokołu po jego podpisaniu przez osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu i opatrzeniu pieczęcią komisji są następnie wprowadzane do sieci elektronicznego przekazywania danych.

§ 3. W protokole wymienia się ponadto liczby, o których mowa w art. 70 § 3 i art. 71 § 1, a także liczbę wyborców głosujących przez pełnomocnika.

§ 4. W protokole podaje się czas rozpoczęcia i zakończenia głosowania oraz omawia zarządzenia i inne podjęte decyzje, jak również inne istotne okoliczności związane z przebiegiem głosowania.

§ 5. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

§ 6. (uchylony)

§ 7. Członkom obwodowej komisji wyborczej przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów, z tym że nie zwalnia to ich z obowiązku podpisania protokołu głosowania w obwodzie. Adnotację o wniesieniu uwag zamieszcza się w protokole.

§ 8. Wzory protokołów, o których mowa w § 1, ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 76. § 1. Protokół głosowania przekazuje się:

- 1) w wyborach do Sejmu i do Senatu, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej pełnomocnikowi, o którym mowa w art. 173, wyznaczonemu przez właściwą komisję wyborczą wyższego stopnia;
- 2) w wyborach do rady gminy oraz w wyborach wójta – gminnej komisji wyborczej;
- 3) w wyborach do rady powiatu i do sejmiku województwa – powiatowej komisji wyborczej.

§ 2. Pełnomocnik, o którym mowa w § 1 pkt 1, sprawdza pod względem zgodności arytmetycznej poprawność ustalenia wyników głosowania w obwodzie i potwierdza obwodowej komisji wyborczej poprawność ustalonych wyników bądź wskazuje na niezgodność arytmetyczną danych w protokole, którą obwodowa komisja wyborcza obowiązana jest wyjaśnić i odpowiednio poprawić oraz podać do publicznej wiadomości w trybie określonym w art. 77 skorygowane wyniki głosowania.

§ 3. Komisje wyborcze, o których mowa w § 1 pkt 2 i 3, sprawdzają pod względem zgodności arytmetycznej poprawność ustalenia wyników głosowania w obwodzie. W przypadku stwierdzenia niezgodności arytmetycznych danych w protokole obwodowa komisja wyborcza obowiązana jest ją wyjaśnić i odpowiednio poprawić oraz podać do publicznej wiadomości w trybie określonym w art. 77 skorygowane wyniki głosowania.

§ 4. Tryb przekazywania i przyjmowania oraz sposób postępowania z protokołem, o którym mowa w § 1, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 77. § 1. Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu głosowania w obwodzie, przed jego przekazaniem właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, obwodowa komisja wyborcza podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania w obwodzie poprzez wywieszenie w lokalu wyborczym, w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców, kopii tego protokołu. Kopię protokołu otrzymuje każdy członek komisji i mąż zaufania. Protokół, o którym mowa w zdaniu pierwszym, umieszcza się na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 2. Dane o wynikach głosowania w obwodzie wprowadza się do sieci elektronicznego przekazywania danych dopiero po sporządzeniu protokołu zgodnie z wymaganiami art. 75.

§ 3. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej lub jego zastępca przekazuje niezwłocznie wójtowi kopię protokołu głosowania w obwodzie. Wyborcom, w ciągu 30 dni od dnia przekazania, przysługuje wgląd do kopii protokołu, o którym mowa w zdaniu pierwszym, w siedzibie gminy, do której przekazano kopię protokołu.

Art. 78. § 1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej lub jego zastępca niezwłocznie po dokonaniu czynności określonych w art. 77 przekazuje właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, w zapieczętowanej kopercie, jeden egzemplarz protokołu głosowania w obwodzie wraz z wyjaśnieniami komisji do zgłoszonych zarzutów, o których mowa w art. 75 § 7 i art. 103b § 1 pkt 3. W tym celu przewodniczący obwodowej komisji wyborczej lub jego zastępca osobiście transportuje te dokumenty do siedziby właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia albo wydaje je w siedzibie obwodowej komisji wyborczej osobie upoważnionej w formie pisemnej do odbioru protokołów przez przewodniczącego właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.

§ 2. Osoba przekazująca kopertę z dokumentami, o których mowa w § 1, oraz osoba upoważniona do jej odebrania sporządzają protokół przekazania, w którym wymienia się nazwę komisji, od której pochodzą te dokumenty, oraz miejsce, datę i godzinę wydania.

§ 3. Koperta nie może zostać otwarta na żadnym etapie czynności określonych w § 2 ani nie może być przetrzymywana w jakimkolwiek miejscu poza siedzibą obwodowej komisji wyborczej lub siedzibą właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.

§ 4. Wyniki głosowania z obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich są przekazywane okręgowej komisji wyborczej właściwej dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy.

§ 5. Zasady i tryb przekazywania komisji wyborczej wyższego stopnia wyników głosowania i protokołów głosowania z obwodów głosowania, o których mowa w § 4, określa Państwowa Komisja Wyborcza po zasięgnięciu opinii odpowiednio ministra właściwego do spraw zagranicznych oraz ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej.

Art. 79. § 1. Po sporządzeniu protokołu głosowania obwodowa komisja wyborcza składa do opakowań zbiorczych osobno: ważne, nieważne i niewykorzystane karty do głosowania. Po dokładnym zamknięciu opakowanie zbiorcze zapieczętowuje się, przy użyciu pieczęci komisji, w sposób uniemożliwiający jego otwarcie bez naruszenia odcisku pieczęci.

§ 2. Po dokonaniu czynności, o których mowa w art. 78, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie, w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą, przekazuje w depozyt odpowiednio urzędnikowi wyborczemu, konsulowi albo kapitanowi statku dokumenty z głosowania, opakowania zbiorcze zawierające karty do głosowania, o których mowa w § 1, oraz pieczęć komisji. Należyte przechowanie dokumentów z głosowania, opakowań zbiorczych zawierających karty do głosowania, o których mowa w § 1, oraz pieczęć komisji, gwarantujące właściwe ich zabezpieczenie, zapewnia odpowiednio urzędnik wyborczy, konsul, kapitan statku w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą.

§ 3. Dokumenty, o których mowa w § 2, oraz opakowania zbiorcze zawierające karty do głosowania, o których mowa w § 1, są udostępniane właściwemu sądowi w związku z postępowaniami w sprawach protestów wyborczych oraz na żądanie sądów, prokuratury lub Policji, prowadzących postępowanie karne.

§ 4. Otwarcie opakowania zbiorczego, o którym mowa w § 1, i wyjęcie z niego kart do głosowania może nastąpić jedynie w przypadku, gdy jest to konieczne w związku ze stosowaniem niniejszego kodeksu lub innej ustawy, a o otwarciu postanowił właściwy organ wyborczy, sąd lub prokurator. Z czynności otwarcia opakowania zbiorczego i wyjęcia z niego kart do głosowania sporządza się protokół, w którym wymienia się datę, miejsce i podstawę tej czynności oraz osoby biorące w niej udział; osoby te podpisują protokół.

Art. 80. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza oraz obwodowe komisje wyborcze podają w trakcie głosowania liczbę osób ujętych w spisach wyborców oraz liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania.

§ 2. Obwodowe komisje wyborcze przekazują Państwowej Komisji Wyborczej w trakcie głosowania dane liczbowe, o których mowa w art. 70 § 2.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza ustala tryb i sposób udostępniania oraz przekazywania danych, o których mowa w § 1 i 2.

Art. 81. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza może po zakończeniu głosowania, a przed ustaleniem wyników wyborów podawać do publicznej wiadomości częściowe nieoficjalne wyniki głosowania w wyborach do Sejmu i do Senatu, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, ustalone na podstawie otrzymanych drogą elektroniczną informacji o wynikach głosowania w obwodach.

§ 2. Tryb i sposób podawania wyników, o których mowa w § 1, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Rozdział 10

Protesty wyborcze

Art. 82. § 1. Przeciwko ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu lub wyborowi określonej osoby może być wniesiony protest z powodu:

- 1) dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, określonego w rozdziale XXXI Kodeksu karnego, mającego wpływ na przebieg głosowania, ustalenie wyników głosowania lub wyników wyborów lub
- 2) naruszenia przepisów kodeksu dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów, mającego wpływ na wynik wyborów.

§ 2. Protest przeciwko ważności wyborów z powodu dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, o którym mowa w § 1, lub naruszenia przez właściwy organ wyborczy przepisów kodeksu dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów może wnieść wyborca, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania.

§ 3. Protest przeciwko ważności wyborów w okręgu wyborczym lub przeciwko wyborowi posła, senatora, posła do Parlamentu Europejskiego, radnego lub wójta może wnieść wyborca, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania na obszarze danego okręgu wyborczego.

§ 4. Protest przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej może wnieść wyborca, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania.

§ 5. Prawo wniesienia protestu przysługuje również przewodniczącemu właściwej komisji wyborczej i pełnomocnikowi wyborczemu.

Art. 83. § 1. Protest wyborczy wnosi się do sądu wskazanego w przepisach szczególnych kodeksu.

§ 2. Zasady wnoszenia protestów i tryb ich rozpatrywania, a także orzekania o ważności wyborów określają przepisy szczególne kodeksu.

Rozdział 11

Komitety wyborcze

Art. 84. § 1. Prawo zgłaszania kandydatów w wyborach przysługuje komitetom wyborczym. Komitety wyborcze wykonują również inne czynności wyborcze, a w szczególności prowadzą na zasadzie wyłączności kampanię wyborczą na rzecz kandydatów.

§ 2. W wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej komitety wyborcze mogą być tworzone przez partie polityczne i koalicje partii politycznych oraz przez wyborców.

§ 3. W wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej komitety wyborcze mogą być tworzone wyłącznie przez wyborców.

§ 4. W wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta komitety wyborcze mogą być tworzone przez partie polityczne i koalicje partii politycznych, stowarzyszenia i organizacje społeczne, zwane dalej „organizacjami”, oraz przez wyborców.

Art. 85. § 1. Czynności określone w kodeksie, związane z utworzeniem komitetu wyborczego mogą być wykonywane od dnia ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów do dnia przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego.

§ 2. Czynności podjęte przed dniem ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów są nieważne.

Art. 86. § 1. Funkcję komitetu wyborczego partii politycznej pełni organ partii upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz.

§ 2. Organ partii politycznej, o którym mowa w § 1, zawiadamia właściwy organ wyborczy o utworzeniu komitetu i o zamiarze samodzielnego zgłaszania kandydatów oraz o powołaniu:

- 1) pełnomocnika wyborczego uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 127, do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego;
- 2) pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 127.

§ 3. W zawiadomieniu, o którym mowa w § 2, podaje się również:

- 1) nazwę komitetu wyborczego utworzoną zgodnie z przepisami art. 92 i art. 95 oraz adres siedziby komitetu i numer ewidencyjny, pod którym partia polityczna jest wpisana do ewidencji partii politycznych;
- 2) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego, o którym mowa w § 2 pkt 1;
- 3) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego, o którym mowa w § 2 pkt 2.

Art. 87. § 1. Partie polityczne mogą tworzyć koalicje wyborcze w celu wspólnego zgłaszania kandydatów. Partia polityczna może wchodzić w skład tylko jednej koalicji wyborczej.

§ 2. Czynności wyborcze w imieniu koalicji wyborczej wykonuje koalicyjny komitet wyborczy utworzony przez organy partii politycznych upoważnione do reprezentowania partii na zewnątrz.

§ 3. W skład koalicyjnego komitetu wyborczego wchodzi co najmniej 10 osób wskazanych przez organy partii politycznych, o których mowa w § 2.

§ 4. Koalicyjny komitet wyborczy powołuje:

- 1) pełnomocnika wyborczego uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 127, do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego;
- 2) pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 127.

§ 5. Pełnomocnik wyborczy, o którym mowa w § 4 pkt 1, zawiadamia właściwy organ wyborczy o utworzeniu koalicyjnego komitetu wyborczego oraz o powołaniu pełnomocników, o których mowa w § 4.

§ 6. W zawiadomieniu, o którym mowa w § 5, podaje się również:

- 1) nazwę koalicyjnego komitetu wyborczego utworzoną zgodnie z przepisami art. 92 i art. 95 oraz adres siedziby komitetu i numery ewidencyjne, pod którymi partie polityczne tworzące koalicję wyborczą są wpisane do ewidencji partii politycznych;
- 2) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego, o którym mowa w § 4 pkt 1;
- 3) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego, o którym mowa w § 4 pkt 2.

Art. 88. § 1. Funkcję komitetu wyborczego organizacji pełni organ organizacji upoważniony do reprezentowania jej na zewnątrz.

§ 2. Organ, o którym mowa w § 1, powołuje:

- 1) pełnomocnika wyborczego uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 127, do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego;
 - 2) pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 127.
- § 3. Organ, o którym mowa w § 1, zawiadamia właściwy organ wyborczy o utworzeniu komitetu wyborczego oraz o powołaniu pełnomocników, o których mowa w § 2.
- § 4. W zawiadomieniu, o którym mowa w § 3, podaje się również:
- 1) nazwę komitetu wyborczego utworzoną zgodnie z przepisami art. 92 i art. 95 oraz adres siedziby komitetu i numer ewidencyjny, pod którym organizacja jest wpisana do rejestru organizacji;
 - 2) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego, o którym mowa w § 2 pkt 1;
 - 3) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego, o którym mowa w § 2 pkt 2.
- Art. 89.** § 1. Obywatele, w liczbie co najmniej 15, mający prawo wybierania mogą tworzyć komitet wyborczy wyborców.
- § 2. Komitet wyborczy wyborców powołuje:
- 1) pełnomocnika wyborczego uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 127, do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego;
 - 2) pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 127.
- § 3. (uchylony).
- § 4. Pełnomocnik wyborczy, o którym mowa w § 2 pkt 1, zawiadamia właściwy organ wyborczy o utworzeniu komitetu wyborczego wyborców. W zawiadomieniu podaje się imiona, nazwiska, adresy zamieszkania oraz numery ewidencyjne PESEL obywateli tworzących komitet wyborczy wyborców.
- § 5. W zawiadomieniu, o którym mowa w § 4, podaje się również:
- 1) nazwę komitetu wyborczego utworzoną zgodnie z przepisami art. 92 i art. 95 oraz adres siedziby komitetu;
 - 2) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego, o którym mowa w § 2 pkt 1;
 - 3) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego, o którym mowa w § 2 pkt 2.
- Art. 90.** § 1. W celu zgłoszenia kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej obywatele w liczbie co najmniej 15, mający prawo wybierania, tworzą komitet wyborczy. Komitet ten na zasadzie wyłączności prowadzi kampanię wyborczą na rzecz zgłoszonego kandydata.
- § 2. Zgłoszenie kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej musi być poparte podpisami co najmniej 100 000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu.
- § 3. Komitet wyborczy powołuje:
- 1) pełnomocnika wyborczego uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 127, do występowania na rzecz komitetu i w imieniu komitetu wyborczego;
 - 2) pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 127.
- § 4. Pełnomocnikiem wyborczym lub pełnomocnikiem finansowym nie może być kandydat na Prezydenta Rzeczypospolitej.
- § 5. Pełnomocnik wyborczy, o którym mowa w § 3 pkt 1, zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu wyborczego wyborców. W zawiadomieniu podaje się imiona, nazwiska, adresy zamieszkania oraz numery ewidencyjne PESEL obywateli tworzących komitet wyborczy.
- § 6. W zawiadomieniu o utworzeniu komitetu wyborczego podaje się:
- 1) nazwę komitetu wyborczego oraz adres jego siedziby;
 - 2) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego.

Art. 91. Szczegółowe zasady tworzenia komitetów wyborczych oraz zgłaszania ich właściwym organom wyborczym określają przepisy szczególne kodeksu.

Art. 92. § 1. Nazwa komitetu wyborczego partii politycznej zawiera wyrazy „Komitet Wyborczy” oraz nazwę partii politycznej albo skrót nazwy tej partii wynikające z wpisu do ewidencji partii politycznych.

§ 2. Nazwa koalicyjnego komitetu wyborczego zawiera wyrazy „Koalicyjny Komitet Wyborczy” oraz nazwę koalicji wyborczej albo skrót nazwy tej koalicji wyborczej. Nazwą koalicji wyborczej mogą być również nazwy partii politycznych tworzących koalicję wyborczą albo skróty nazw tych partii wynikające z wpisu tych partii do ewidencji partii politycznych.

§ 3. Nazwa komitetu wyborczego organizacji zawiera wyrazy „Komitet Wyborczy” oraz nazwę organizacji albo skrót nazwy tej organizacji wynikające z wpisu do rejestru organizacji prowadzonego przez właściwy organ.

§ 4. Nazwa komitetu wyborczego wyborców zawiera wyrazy „Komitet Wyborczy Wyborców” oraz nazwę komitetu wyborczego albo skrót jego nazwy odróżniające się wyraźnie od nazw i skrótów nazw innych komitetów wyborczych.

§ 5. Nazwa komitetu wyborczego wyborców utworzonego w celu udziału w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej zawiera wyrazy „Komitet Wyborczy Kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej” oraz imię i nazwisko kandydata.

§ 6. Nazwa komitetu wyborczego musi odróżniać się wyraźnie od nazw i skrótów nazw innych komitetów wyborczych.

Art. 92a. § 1. Skrót nazwy komitetu wyborczego partii politycznej zawiera wyrazy „KW” albo „Komitet Wyborczy” oraz nazwę albo skrót nazwy tej partii wynikające z wpisu do ewidencji partii politycznych.

§ 2. Skrót nazwy koalicyjnego komitetu wyborczego zawiera wyrazy „KKW” albo „Koalicyjny Komitet Wyborczy” oraz nazwę koalicji wyborczej albo skrót nazwy tej koalicji wyborczej. Skrótem nazwy koalicji wyborczej mogą być również nazwy partii politycznych tworzących koalicję wyborczą lub skróty nazw tych partii wynikające z wpisu tych partii do ewidencji partii politycznych.

§ 3. Skrót nazwy komitetu wyborczego organizacji zawiera wyrazy „KW” albo „Komitet Wyborczy” oraz nazwę organizacji albo skrót nazwy tej organizacji wynikające z wpisu do rejestru organizacji prowadzonego przez właściwy organ.

§ 4. Skrót nazwy komitetu wyborczego wyborców zawiera wyrazy „KWW” lub „Komitet Wyborczy Wyborców” oraz nazwę komitetu wyborczego albo skrót jego nazwy odróżniające się wyraźnie od nazw i skrótów nazw innych komitetów wyborczych.

§ 5. Skrót nazwy komitetu wyborczego musi umożliwiać jego identyfikację przez nawiązanie do pełnej nazwy komitetu.

§ 6. Skrót nazwy komitetu wyborczego może składać się z nie więcej niż 45 znaków drukarskich, wliczając spacje.

§ 7. Skrót nazwy komitetu wyborczego może być taki sam jak nazwa tego komitetu, pod warunkiem że nazwa komitetu składa się z nie więcej niż 45 znaków drukarskich, wliczając spacje.

§ 8. Skrót nazwy komitetu wyborczego musi odróżniać się wyraźnie od nazw i skrótów nazw innych komitetów wyborczych.

Art. 93. § 1. Wzorcem symbolu graficznego komitetu wyborczego partii politycznej może być wzorec symbolu graficznego tej partii, wynikający z wpisu do ewidencji partii politycznych.

§ 2. Wzorcem symbolu graficznego koalicyjnego komitetu wyborczego mogą być wzorce symboli graficznych partii politycznych tworzących koalicję wyborczą lub wzorec symbolu graficznego jednej z tych partii, wynikające z wpisów tych partii do ewidencji partii politycznych.

§ 3. Wzorec symbolu graficznego komitetu wyborczego wyborców musi odróżniać się wyraźnie od wzorców symboli graficznych innych komitetów wyborczych.

Art. 94. Nazwa, skrót nazwy i wzorec symbolu graficznego komitetu wyborczego korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla dóbr osobistych.

Art. 95. § 1. Nie stanowi wady zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego partii politycznej lub komitetu wyborczego organizacji, wpisanych odpowiednio do ewidencji lub rejestru prowadzonych przez właściwy organ, określenie w nim nazwy lub skrótu nazwy tych samych lub niedostatecznie różniących się od nazw lub skrótów nazw innych komitetów wyborczych. Organ, który wydał wcześniej postanowienie o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego, w którym podano tę samą lub niedostatecznie różniącą się nazwę lub skrót nazwy, po porozumieniu z pełnomocnikiem wyborczym tego komitetu zmienia postanowienie, określając w nim nową nazwę lub skrót nazwy komitetu. W razie braku porozumienia organ, który wydał postanowienie, uchyla je i wzywa pełnomocnika wyborczego do usunięcia wady w terminie 3 dni. Przepisy art. 97 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Nazwa i skrót nazwy komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców zrzeszonych w zarejestrowanych organizacjach mniejszości narodowych mogą być tożsame z nazwą i skrótem nazwy tej organizacji. Do zawiadomienia o utworzeniu takiego komitetu dołącza się dokument właściwego organu statutowego organizacji mniejszości narodowej potwierdzający utworzenie komitetu wyborczego przez wyborców będących członkami tej organizacji.

§ 3. Nazwa i skrót nazwy komitetu wyborczego wyborców muszą być różne od nazw lub skrótów nazw partii politycznych lub organizacji, wpisanych odpowiednio do ewidencji lub rejestru, prowadzonych przez właściwy organ.

Art. 96. Można być pełnomocnikiem wyborczym lub pełnomocnikiem finansowym tylko jednego komitetu wyborczego.

Art. 97. § 1. Jeżeli zawiadomienie, o którym mowa w art. 86 § 2, art. 87 § 5, art. 88 § 3, art. 89 § 4 i art. 90 § 5 spełnia warunki określone w kodeksie, właściwy organ wyborczy, w terminie 3 dni od dnia jego doręczenia, postanawia o przyjęciu zawiadomienia. Postanowienie o przyjęciu zawiadomienia doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi wyborczemu.

§ 2. Jeżeli zawiadomienie wykazuje wady, właściwy organ wyborczy w terminie 3 dni od dnia doręczenia zawiadomienia wzywa pełnomocnika wyborczego do ich usunięcia w terminie 2 dni od daty podania do publicznej wiadomości informacji o wadach zawiadomienia. W przypadku nieusunięcia wad w terminie właściwy organ wyborczy odmawia przyjęcia zawiadomienia. Postanowienie o odmowie przyjęcia zawiadomienia, wraz z uzasadnieniem, podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości oraz doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu.

§ 3. Pełnomocnikowi wyborczemu służy prawo wniesienia skargi do właściwego organu na postanowienie o odmowie przyjęcia zawiadomienia.

Art. 98. Komitet wyborczy może wykonywać czynności wyborcze po wydaniu przez właściwy organ wyborczy postanowienia o przyjęciu zawiadomienia, o którym mowa w art. 97.

Art. 99. Właściwy organ wyborczy podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej informację o przyjęciu zawiadomień, o których mowa w art. 97.

Art. 100. § 1. Komitet wyborczy, z zastrzeżeniem § 2 i 3, ulega rozwiązaniu z mocy prawa po upływie 60 dni od dnia:

- 1) przyjęcia sprawozdania finansowego komitetu wyborczego przez właściwy organ wyborczy albo
- 2) bezskutecznego upływu terminu do wniesienia skargi albo odwołania, o których mowa w art. 145 § 1 i 5, albo
- 3) wydania orzeczenia, o którym mowa w art. 145 § 2 albo 5, uwzględniającego skargę albo odwołanie na postanowienie właściwego organu wyborczego w przedmiocie odrzucenia sprawozdania.

§ 2. Komitet wyborczy, któremu przysługuje prawo do dotacji podmiotowej, o której mowa w art. 150 lub art. 151, ulega rozwiązaniu z mocy prawa po upływie 6 miesięcy od dnia otrzymania dotacji.

§ 3. Jeżeli wniesiono protest przeciwko ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu wyborczym lub ważności wyboru określonej osoby, komitet wyborczy, który zarejestrował listy kandydatów lub kandydata, nie ulega rozwiązaniu przed uprawomocnieniem się orzeczenia sądu.

Art. 101. § 1. Komitet wyborczy może ulec rozwiązaniu przed dniem wyborów w trybie przepisów o jego utworzeniu, z zastrzeżeniem § 3. O rozwiązaniu komitetu zawiadamia się niezwłocznie organ wyborczy, który przyjął zawiadomienie o utworzeniu komitetu, a jeżeli rozwiązanie komitetu nastąpiło po zarejestrowaniu listy kandydatów lub kandydata, także właściwą komisję wyborczą.

§ 2. Po przyjęciu przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu koalicyjnego komitetu wyborczego zmiany składu koalicji wyborczej są niedopuszczalne. Oświadczenie jednostronne uczestnika koalicji wyborczej o wystąpieniu z koalicji wyborczej nie rodzi skutków prawnych.

§ 3. Komitet wyborczy wyborców ulega rozwiązaniu z mocy prawa, jeżeli liczba osób, które utworzyły komitet wyborczy będzie mniejsza od określonej w kodeksie minimalnej liczby wymaganej dla utworzenia danego komitetu wyborczego wyborców.

Art. 102. § 1. Pełnomocnik wyborczy w terminie 3 dni od dnia upływu terminu na zgłoszenie do rejestracji list kandydatów lub kandydata zawiadamia organ wyborczy, który przyjął zawiadomienie o utworzeniu komitetu, o adresie strony internetowej, na której komitet wyborczy umieszcza informacje określone w kodeksie.

§ 2. Właściwy organ wyborczy podaje informację o adresach stron internetowych, o których mowa w § 1, w Biuletynie Informacji Publicznej.

§ 3. Obowiązek, o którym mowa w § 1, nie dotyczy komitetów wyborczych, które zgłaszają wyłącznie listę lub listy kandydatów na radnych do rady gminy w jednej gminie liczącej do 20 000 mieszkańców, a w przypadku wyborów, o których mowa w art. 474 § 2 – kandydata na wójta w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców.

Art. 103. (uchylony)

Rozdział 11a

Mężowie zaufania i obserwatorzy społeczni

Art. 103a. § 1. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona ma prawo wyznaczyć po jednym mężu zaufania do komisji wyborczych, o których mowa w art. 152 § 2. Jeżeli jednak komitet wyborczy nie zarejestrował kandydatów lub list kandydatów we wszystkich okręgach wyborczych, mężów zaufania reprezentujących ten komitet można wyznaczyć tylko do obwodowych komisji wyborczych na obszarze okręgu, w którym komitet ten zarejestrował kandydata lub listę kandydatów.

§ 2. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona może wyznaczyć jednego męża zaufania przy Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 2a. Pełnomocnik wyborczy przekazuje do ministra właściwego do spraw informatyzacji informację o osobach, które będą pełniły funkcję męża zaufania, podając ich imię, nazwisko oraz numer ewidencyjny PESEL, o ile mają oni realizować czynności, o których mowa w art. 42 § 6a.

§ 2b. Informacja, o której mowa w § 2a, może być przekazana na formularzu opatrzonym:

- 1) kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym, wysyłanym przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, po uwierzytelnieniu wnioskodawcy w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, w okresie od dnia przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego przez właściwy organ do dnia wyborów;
- 2) zaawansowaną pieczęcią elektroniczną ministra właściwego do spraw informatyzacji, wysyłanym przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez tego ministra w publicznej aplikacji mobilnej, o której mowa w art. 19e ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, po uwierzytelnieniu wnioskodawcy

z wykorzystaniem certyfikatu, o którym mowa w art. 19e ust. 2a tej ustawy, wydane go użytkownikowi publicznej aplikacji mobilnej po uwierzytelnieniu w sposób określony w art. 20a ust. 1 tej ustawy, w okresie od dnia przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego przez właściwy organ do dnia wyborów.

§ 3. Mężem zaufania może być osoba mająca czynne prawo wyborcze do Sejmu, która nie kandyduje w wyborach ani nie jest komisarzem wyborczym, pełnomocnikiem wyborczym, pełnomocnikiem finansowym, urzędnikiem wyborczym lub członkiem komisji wyborczej.

§ 4. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona wydaje mężowi zaufania zaświadczenie, którego wzór określa Państwowa Komisja Wyborcza. Mężowi zaufania wyznaczonemu do obwodowej komisji wyborczej w obwodzie głosowania utworzonym za granicą zaświadczenie może być także przekazane, najpóźniej w dniu wyborów, telefaksem lub w formie elektronicznej za pośrednictwem konsula.

§ 5. Funkcja męża zaufania wygasa w przypadku:

- 1) zrzeczenia się funkcji;
- 2) śmierci;
- 3) podpisania zgody na zgłoszenie do komisji wyborczej, kandydowanie w wyborach bądź objęcie funkcji pełnomocnika, komisarza wyborczego, urzędnika wyborczego;
- 4) odwołania.

Art. 103aa. § 1. Mężowi zaufania wyznaczonemu do obwodowej komisji wyborczej przysługuje dieta w wysokości 40% zryczałtowanej diety członków obwodowych komisji wyborczych.

§ 2. Dieta wypłacana jest wyłącznie tym mężom zaufania, którzy obserwowali głosowanie przez co najmniej 5 godzin i obserwowali cały przebieg ustalania wyników głosowania do momentu podpisania protokołu głosowania zgodnie z art. 75 § 5.

§ 3. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej prowadzi ewidencję czasu przebywania mężów zaufania w lokalu wyborczym oraz wydaje zaświadczenie, którego wzór w drodze uchwały określa Państwowa Komisja Wyborcza, mężom zaufania, którzy spełnili warunki, o których mowa w § 2.

§ 4. Zaświadczenie, o którym mowa w § 3, zawiera:

- 1) imię i nazwisko męża zaufania;
- 2) oznaczenie obwodowej komisji wyborczej, której przewodniczący wydaje zaświadczenie;
- 3) stwierdzenie, iż mąż zaufania spełnił warunki niezbędne do wypłaty diety.

§ 5. Zaświadczenie, o którym mowa w § 3, opatrzone pieczęcią komisji wyborczej podpisuje przewodniczący danej komisji.

§ 6. Zaświadczenie, o którym mowa w § 3, jest sporządzane w dwóch egzemplarzach, z których jeden otrzymuje mąż zaufania, a drugi stanowi dokument z wyborów w rozumieniu art. 8.

§ 7. Należności, o których mowa w § 1, wypłaca mężom zaufania wójt po złożeniu przez nich we właściwym urzędzie gminy wniosku o wypłatę diety wraz z zaświadczeniem, o którym mowa w § 3, albo jego uwierzytelnioną kopią w terminie 30 dni roboczych od dnia złożenia wniosku.

§ 8. We wniosku, o którym mowa w § 7, zamieszcza się:

- 1) imię i nazwisko wnioskodawcy;
- 2) adres zameldowania oraz adres do korespondencji, jeśli jest inny niż adres zameldowania;
- 3) numer konta bankowego, na które przelana ma być dieta, albo wskazanie, że wnioskuje się o wypłatę diety w gotówce;
- 4) numer ewidencyjny PESEL;
- 5) oznaczenie obwodowej komisji wyborczej, przy której wnioskodawca wykonywał obowiązki męża zaufania;
- 6) oznaczenie właściwego urzędu skarbowego.

Art. 103b. § 1. Mąż zaufania ma prawo:

- 1) być obecny podczas wszystkich czynności komisji, do której został wyznaczony, w szczególności być obecny przy przekazywaniu protokołu przez obwodową komisję wyborczą, przekazywaniu danych z protokołu przez rejonową komisję wyborczą, sprawdzaniu pod względem arytmetycznej poprawności ustalenia wyników głosowania przez pełnomocników, o których mowa w art. 173, oraz sprawdzaniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wprowadzania danych do sieci elektronicznego przesyłania danych;
- 2) być obecnym w lokalu wyborczym w czasie przygotowania do głosowania, głosowania, ustalania wyników głosowania i sporządzania protokołu;
- 3) wносить do protokołu uwagi, z wymienieniem konkretnych zarzutów;
- 4) być obecnym przy przewożeniu i przekazywaniu protokołu do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.

§ 2. O wniesieniu uwag, o których mowa w § 1 pkt 3, zamieszcza się w protokole adnotację.

Art. 103ba. § 1. Mężowi zaufania w związku z wykonywaniem zadań przysługuje zwolnienie od pracy na dzień głosowania oraz liczenia głosów, a także na dzień następujący po dniu, w którym zakończono liczenie głosów, z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy.

§ 2. Mężowie zaufania w razie zamiaru skorzystania ze zwolnienia od pracy, o którym mowa w § 1, są obowiązani, co najmniej na 3 dni przed przewidywanym terminem nieobecności w pracy, uprzedzić, w formie pisemnej, pracodawcę o przyczynie i przewidywanym okresie nieobecności w pracy, a następnie, nie później niż następnego dnia po upływie okresu nieobecności w pracy, dostarczyć pracodawcy zaświadczenie usprawiedliwiające nieobecność w pracy wykonywaniem zadań męża zaufania.

§ 3. Zaświadczenie, o którym mowa w § 2, zawiera:

- 1) imię i nazwisko męża zaufania;
- 2) wskazanie podstawy prawnej zwolnienia od pracy;
- 3) przyczynę i czas nieobecności w pracy.

§ 4. Zaświadczenie, o którym mowa w § 2, opatrzone pieczęcią komisji wyborczej podpisuje przewodniczący danej komisji.

§ 5. Zaświadczenie, o którym mowa w § 2, jest sporządzane w dwóch egzemplarzach, z których jeden otrzymuje mąż zaufania, a drugi stanowi dokument z wyborów w rozumieniu art. 8.

§ 6. Państwowa Komisja Wyborcza, w drodze uchwały, określi wzór zaświadczenia, o którym mowa w § 2, mając na uwadze dane wymagane przez ustawę.

Art. 103c. § 1. Zarejestrowane w Rzeczypospolitej Polskiej stowarzyszenie i fundacja, do których celów statutowych należy troska o demokrację, prawa obywatelskie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego, ma prawo wyznaczyć po jednym obserwatorem społecznym do komisji wyborczych, o których mowa w art. 152 § 2.

§ 2. Do obserwatorów społecznych stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu o mężach zaufania, z wyjątkiem art. 103aa, art. 103b § 1 pkt 3 i 4 oraz art. 103ba.

Rozdział 12

Kampania wyborcza

Art. 104. Kampania wyborcza rozpoczyna się z dniem ogłoszenia aktu właściwego organu o zarządzeniu wyborów i ulega zakończeniu na 24 godziny przed dniem głosowania.

Art. 105. § 1. Agitacją wyborczą jest publiczne nakłanianie lub zachęcanie do głosowania w określony sposób, w tym w szczególności do głosowania na kandydata określonego komitetu wyborczego.

§ 2. Agitację wyborczą można prowadzić od dnia przyjęcia przez właściwy organ zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego na zasadach, w formach i w miejscach, określonych przepisami kodeksu.

Art. 106. § 1. Agitację wyborczą może prowadzić każdy komitet wyborczy i każdy wyborca, w tym zbierać podpisy popierające zgłoszenia kandydatów po uzyskaniu pisemnej zgody pełnomocnika wyborczego.

§ 2. Podpisy, o których mowa w § 1, można zbierać w miejscu, czasie i w sposób wykluczający stosowanie jakichkolwiek nacisków zmierzających do ich wymuszenia.

§ 3. Zbieranie lub składanie podpisów w zamian za korzyść majątkową lub osobistą jest zabronione.

Art. 107. § 1. W dniu głosowania oraz na 24 godziny przed tym dniem prowadzenie agitacji wyborczej, w tym zwoływanie zgromadzeń, organizowanie pochodów i manifestacji, wygłaszanie przemówień oraz rozpowszechnianie materiałów wyborczych jest zabronione.

§ 2. Agitacja wyborcza w lokalu wyborczym oraz na terenie budynku, w którym ten lokal się znajduje, jest zabroniona.

Art. 108. § 1. Zabrania się prowadzenia agitacji wyborczej:

- 1) na terenie urzędów administracji rządowej i administracji samorządu terytorialnego oraz sądów;
- 2) na terenie zakładów pracy w sposób i formach zakłócających normalne funkcjonowanie;
- 3) na terenie jednostek wojskowych i innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej oraz skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

§ 2. Zabroniona jest agitacja wyborcza na terenie szkół wobec uczniów.

§ 3. Za agitację wyborczą nie uznaje się prowadzonych przez szkołę zajęć z zakresu edukacji obywatelskiej polegającej na upowszechnianiu wśród uczniów wiedzy o prawach i obowiązkach obywateli, znaczeniu wyborów w funkcjonowaniu demokratycznego państwa prawnego oraz zasadach organizacji wyborów.

§ 4. Na podmiotach wymienionych w § 1 i 3 spoczywa obowiązek właściwego oznaczenia terenu i znajdujących się na nim budynków.

Art. 108a. § 1. Zabrania się komitetom wyborczym, kandydatom oraz wyborcom prowadzącym agitację wyborczą na rzecz komitetów wyborczych lub kandydatów organizowania loterii fantowych, innego rodzaju gier losowych oraz konkursów, w których wygranymi są nagrody pieniężne lub przedmioty o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych.

§ 2. Zabrania się podawania lub dostarczania, w ramach prowadzonej agitacji wyborczej, napojów alkoholowych nieodpłatnie lub po cenach sprzedaży netto możliwych do uzyskania, nie wyższych od ceny nabycia lub kosztów wytworzenia.

§ 3. Zabrania się w ramach prowadzonej agitacji wyborczej, nieodpłatnego rozdawania przedmiotów o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych.

Art. 109. § 1. Materiałem wyborczym jest każdy pochodzący od komitetu wyborczego upubliczniony i utrwalony przekaz informacji mający związek z zarządzonymi wyborami.

§ 2. Materiały wyborcze powinny zawierać wyraźne oznaczenie komitetu wyborczego, od którego pochodzą.

§ 3. Materiały wyborcze podlegają ochronie prawnej.

Art. 110. § 1. Na ścianach budynków, przystankach komunikacji publicznej, tablicach i słupach ogłoszeniowych, ogrodzeniach, latarniach, urządzeniach energetycznych, telekomunikacyjnych i innych można umieszczać plakaty i hasła wyborcze wyłącznie po uzyskaniu zgody właściciela lub zarządcy nieruchomości, obiektu albo urządzenia.

§ 2. Przy ustawianiu własnych urządzeń ogłoszeniowych w celu prowadzenia kampanii wyborczej należy stosować obowiązujące przepisy porządkowe. Przepis art. 109 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Plakaty i hasła wyborcze należy umieszczać w taki sposób, aby można je było usunąć bez powodowania szkód.

§ 4. (utracił moc)

§ 5. Policja lub straż gminna jest obowiązana usuwać na koszt komitetów wyborczych plakaty i hasła wyborcze, których sposób umieszczenia może zagrażać życiu lub zdrowiu ludzi albo bezpieczeństwu mienia bądź bezpieczeństwu w ruchu drogowym.

§ 6. Plakaty i hasła wyborcze oraz urządzenia ogłoszeniowe ustawione w celu prowadzenia agitacji wyborczej pełnomocnicy wyborczy obowiązani są usunąć w terminie 30 dni po dniu wyborów.

§ 6a. Obowiązek, o którym mowa w § 6, nie dotyczy sytuacji, w której plakaty i hasła wyborcze oraz urządzenia ogłoszeniowe ustawione w celu prowadzenia agitacji wyborczej znajdują się na nieruchomościach, obiektach lub urządzeniach niebędących własnością Skarbu Państwa, państwowych osób prawnych, jednostek samorządu terytorialnego, ich związków lub stowarzyszeń, komunalnych osób prawnych oraz spółek, w których większość akcji lub udziałów ma Skarb Państwa, jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki, oraz fundacji utworzonych przez organy władzy publicznej, a pozostawienie plakatów i haseł wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych po upływie terminu, o którym mowa w § 6, nastąpi za zgodą właściciela.

§ 7. Wójt postanawia o usunięciu plakatów i haseł wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych nieusuniętych przez obowiązanych do tego pełnomocników wyborczych w terminie, o którym mowa w § 6. Koszty usunięcia ponoszą obowiązani.

Art. 111. § 1. Jeżeli rozpowszechniane, w tym również w prasie w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. poz. 24, z późn. zm.), materiały wyborcze, w szczególności plakaty, ulotki i hasła, a także wypowiedzi lub inne formy prowadzonej agitacji wyborczej, zawierają informacje nieprawdziwe, kandydat lub pełnomocnik wyborczy zainteresowanego komitetu wyborczego ma prawo wnieść do sądu okręgowego wnioski o wydanie orzeczenia:

- 1) zakazu rozpowszechniania takich informacji;
- 2) przepadku materiałów wyborczych zawierających takie informacje;
- 3) nakazania sprostowania takich informacji;
- 4) nakazania publikacji odpowiedzi na stwierdzenia naruszające dobra osobiste;
- 5) nakazania przeproszenia osoby, której dobra osobiste zostały naruszone;
- 6) nakazania uczestnikowi postępowania wpłacenia kwoty do 100 000 złotych na rzecz organizacji pożytku publicznego.

§ 2. Sąd okręgowy rozpoznaje wniosek, o którym mowa w § 1, w ciągu 24 godzin w postępowaniu nieprocesowym. Sąd może rozpoznać sprawę w przypadku usprawiedliwionej nieobecności wnioskodawcy lub uczestnika postępowania, którzy o terminie rozprawy zostali prawidłowo powiadomieni. Postanowienie kończące postępowanie w sprawie sąd niezwłocznie doręcza wraz z uzasadnieniem osobie zainteresowanej, o której mowa w § 1, i zobowiązanemu do wykonania postanowienia sądu.

§ 3. Na postanowienie sądu okręgowego przysługuje w ciągu 24 godzin zażalenie do sądu apelacyjnego, który rozpoznaje je w ciągu 24 godzin. Od postanowienia sądu apelacyjnego nie przysługuje skarga kasacyjna i podlega ono natychmiastowemu wykonaniu.

§ 4. Publikacja sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin następuje najpóźniej w ciągu 48 godzin, na koszt zobowiązanego. W orzeczeniu sąd wskazuje prasę w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe, w której nastąpić ma publikacja, oraz termin publikacji.

§ 5. W razie odmowy lub niezamieszczenia sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin przez zobowiązanego w sposób określony w postanowieniu sądu sąd, na wniosek zainteresowanego, zarządza opublikowanie sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin w trybie egzekucyjnym, na koszt zobowiązanego.

§ 5a. Do sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin publikowanych w programach nadawców radiowych lub telewizyjnych stosuje się przepisy ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii

i telewizji dotyczące działalności reklamowej w programach telewizyjnych i radiowych, z tym że czas przeznaczony na ich publikację nie jest wliczany do dopuszczalnego wymiaru czasu emisji reklam określonego w art. 16 tej ustawy.

§ 6. W sprawach, o których mowa w § 1, 4 i 5, przepisu art. 104 nie stosuje się.

Art. 112. Informacje, komunikaty, apele i hasła wyborcze, ogłaszane w prasie drukowanej na koszt komitetów wyborczych muszą zawierać wskazanie, przez kogo są opłacane i od kogo pochodzą. Odpowiedzialnym za umieszczenie tego wskazania jest redaktor w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe.

Art. 113. Wykonanie uprawnień wynikających z kodeksu nie ogranicza możliwości dochodzenia przez osoby pokrzywdzone lub poszkodowane uprawnień na podstawie przepisów innych ustaw, wobec osób, których działanie lub zaniechania w toku kampanii wyborczej naruszyło cudze dobra osobiste lub majątkowe.

Art. 114. Wójt niezwłocznie po rozpoczęciu kampanii wyborczej zapewni na obszarze gminy odpowiednią liczbę miejsc przeznaczonych na bezpłatne umieszczanie urzędowych obwieszczeń wyborczych i plakatów wszystkich komitetów wyborczych oraz poda wykaz tych miejsc do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 115. § 1. Na 24 godziny przed dniem głosowania aż do zakończenia głosowania zabrania się podawania do publicznej wiadomości wyników przedwyborczych badań (sondaży) opinii publicznej dotyczących przewidywanych zachowań wyborczych i wyników wyborów oraz wyników sondaży wyborczych przeprowadzanych w dniu głosowania.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozdział 13

Kampania wyborcza w programach nadawców radiowych i telewizyjnych

Art. 116. § 1. Komitety wyborcze mają prawo prowadzenia agitacji wyborczej w programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych, w formie audycji wyborczych.

§ 2. W wyborach ponownych oraz w wyborach uzupełniających agitację wyborczą, o której mowa w § 1, prowadzi się, jeżeli przeprowadza się głosowanie, a przepisy szczególne kodeksu tak stanowią.

Art. 116a. § 1. Audycją wyborczą jest część programu radiowego lub telewizyjnego, nie pochodząca od nadawcy, stanowiąca odrębną całość ze względu na treść lub formę.

§ 2. Audycje wyborcze jednego komitetu wyborczego nie mogą zawierać treści stanowiących agitację wyborczą na rzecz innego komitetu wyborczego lub jego kandydatów.

§ 3. Przez pojęcie rozpowszechniania audycji wyborczych rozumie się zarówno rejestrację i emisję wystąpień przedstawicieli komitetów wyborczych bądź kandydatów, jak i rejestrację oraz emisję audycji wyborczych przygotowanych przez komitety wyborcze.

Art. 117. § 1. Komitetom wyborczym, których kandydaci zostali zarejestrowani przysługuje, w okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej, prawo do rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych, w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych na koszt tych nadawców.

§ 2. (uchylony)

§ 3. (uchylony)

§ 4. Czas antenowy przysługujący jednemu komitetowi wyborczemu nie może być odstępowany innemu komitetowi wyborczemu.

§ 5. (uchylony)

§ 6. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej oraz właściwych zarządów publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych oraz właściwych rad programowych, określi, w drodze rozporządzenia:

1) czas przeznaczony na rozpowszechnianie nieodpłatnie audycji wyborczych w każdym z programów ogólnokrajowych i programów regionalnych,

- 2) ramowy podział czasu rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych w okresie od 15 dnia przed dniem głosowania do dnia zakończenia kampanii wyborczej,
 - 3) tryb postępowania w sprawach podziału czasu rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych,
 - 4) zakres rejestracji oraz sposób przygotowania i emisji audycji wyborczych, uwzględniając typ i rodzaj nośnika zapisu audycji wyborczej,
 - 5) sposób rozpowszechniania informacji o terminach emisji audycji wyborczych
- mając na względzie rodzaj przeprowadzanych wyborów oraz konieczność zapewnienia najwyższego standardu technicznego emitowanych audycji wyborczych, a także powszechnej dostępności audycji wyborczych i informacji o terminach ich emisji.

Art. 118. § 1. Audycje wyborcze komitetu wyborczego dostarczane są do publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych nie później niż na 24 godziny przed dniem ich rozpowszechnienia.

§ 2. Czas audycji wyborczych dostarczonych przez komitety wyborcze nie może przekraczać czasu ustalonego dla nich na podstawie przepisów wydanych na podstawie art. 117 § 6.

§ 3. W przypadku stwierdzenia przez publicznego nadawcę radiowego lub telewizyjnego, że dostarczone przez komitet wyborczy materiały audycji wyborczych przekraczają czas ustalony dla tych audycji, wzywa bezzwłocznie komitet wyborczy do skrócenia czasu audycji. W razie bezskutecznego wezwania nadawca przerywa emisję audycji wyborczej w chwili, kiedy upłynął czas audycji przysługujący danemu komitetowi.

Art. 119. § 1. Niezależnie od prawa, o którym mowa w art. 117 § 1, każdy komitet wyborczy może od dnia przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego do dnia zakończenia kampanii wyborczej rozpowszechniać odpłatnie audycje wyborcze w programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych.

§ 2. Publiczni nadawcy rozpowszechniają odpłatnie audycje wyborcze na jednakowych warunkach dla wszystkich komitetów wyborczych.

§ 3. Niepubliczni nadawcy rozpowszechniający odpłatnie audycje wyborcze rozpowszechniają je na jednakowych warunkach dla wszystkich komitetów wyborczych.

§ 4. Wysokość opłat pobieranych za rozpowszechnianie odpłatnie audycji wyborczych nie może przekraczać stawek pobieranych za reklamy i musi być ustalana według cennika obowiązującego w dniu ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów.

§ 5. Do audycji wyborczych rozpowszechnianych odpłatnie stosuje się przepisy ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji dotyczące działalności reklamowej w programach telewizyjnych i radiowych, z tym że czas przeznaczony na rozpowszechnianie tych audycji nie jest wliczany do dopuszczalnego wymiaru czasu emisji reklam określonego w art. 16 tej ustawy.

§ 6. Do audycji wyborczych rozpowszechnianych odpłatnie przepisów art. 118 nie stosuje się.

Art. 120. § 1. Telewizja Polska Spółka Akcyjna, zwana dalej „Telewizją Polską”, ma obowiązek przeprowadzenia debat pomiędzy przedstawicielami tych komitetów wyborczych w wyborach do Sejmu lub w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, które zarejestrowały swoje listy kandydatów we wszystkich okręgach wyborczych, a w przypadku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej – pomiędzy kandydatami. Czas debat nie jest wliczany do czasu antenowego, o którym mowa w art. 117 i art. 119.

§ 2. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji określi w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii Zarządu Telewizji Polskiej, szczegółowe zasady i tryb przeprowadzenia debat, o których mowa w § 1, w tym czas trwania debat i program ogólnokrajowy, w którym debaty będą przeprowadzane, sposób przygotowania i emisji debat, oraz sposób upowszechnienia informacji o terminie emisji debat – tak, aby zapewnić poszanowanie zasady równości w prezentowaniu stanowisk i opinii uczestników debaty.

Art. 121. Szczegółowe zasady i tryb prowadzenia agitacji wyborczej w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych określają przepisy szczególne kodeksu.

Art. 122. § 1. Publiczni nadawcy radiowi i telewizyjni zapewniają Państwowej Komisji Wyborczej oraz komisarzom wyborczym, w okresie od dnia ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów do dnia głosowania włącznie, możliwość przedstawienia nieodpłatnie, odpowiednio, w programach ogólnokrajowych oraz regionalnych informacji, wyjaśnień i komunikatów związanych z zarządzonymi wyborami oraz obowiązującymi w danych wyborach przepisami prawnymi.

§ 2. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej i zarządów publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych, określi, w drodze rozporządzenia, tryb postępowania w sprawach, o których mowa w § 1, uwzględniając konieczność zapewnienia powszechnej informacji o zarządzonych wyborach, zasadach ich przeprowadzenia oraz terminach wynikających z kalendarza wyborczego.

Rozdział 14

Finansowanie wyborów z budżetu państwa

Art. 123. Wydatki związane z organizacją i przeprowadzeniem wyborów pokrywane są z budżetu państwa w części Rezerwy celowe zgodnie z zasadami określonymi w niniejszym rozdziale.

Art. 124. § 1. Z budżetu państwa pokrywane są wydatki związane z:

- 1) zadaniami Państwowej Komisji Wyborczej oraz Krajowego Biura Wyborczego przewidzianymi w kodeksie;
- 2) zadaniami komisarzy wyborczych i komisji wyborczych niższego stopnia oraz zapewnieniem ich obsługi przez wyznaczone do tych celów organy i jednostki organizacyjne;
- 3) zadaniami organów administracji rządowej oraz podległych im urzędów centralnych i jednostek organizacyjnych, a także innych organów państwowych;
- 4) zadaniami zleconymi jednostkom samorządu terytorialnego;
- 5) refundacją wydatków, o których mowa w art. 154 § 6;
- 6) zadaniami zleconymi archiwom państwowym;
- 7) zadaniami urzędników wyborczych.

§ 2. Środki finansowe na zadania zlecone wykonywane przez jednostki samorządu terytorialnego są przekazywane w terminach umożliwiających ich wykonywanie.

§ 3. Informację o wydatkach, o których mowa w § 1 pkt 1–4, Szef Krajowego Biura Wyborczego podaje do publicznej wiadomości w terminie 5 miesięcy od dnia wyborów.

§ 4. Zasady planowania finansowego oraz realizacji wydatków, o których mowa w § 1 i 2, a także sprawozdawczości finansowej określają przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1870).

§ 5. W budżecie państwa zapewnia się ponadto corocznie w części Rezerwy celowe środki na przeprowadzenie wyborów przedterminowych i uzupełniających.

§ 6. Dysponentem środków finansowych, o których mowa w § 1, jest Szef Krajowego Biura Wyborczego.

Rozdział 15

Finansowanie kampanii wyborczej

Art. 125. Finansowanie kampanii wyborczej jest jawne.

Art. 126. Wydatki ponoszone przez komitety wyborcze w związku z zarządzonymi wyborami są pokrywane z ich źródeł własnych.

Art. 127. § 1. Za gospodarkę finansową komitetu wyborczego odpowiedzialny jest i prowadzi ją jego pełnomocnik finansowy.

§ 2. Pełnomocnikiem finansowym nie może być:

- 1) kandydat w wyborach;
- 2) pełnomocnik wyborczy, z zastrzeżeniem art. 403 § 5 pkt 1;
- 3) funkcjonariusz publiczny w rozumieniu art. 115 § 13 Kodeksu karnego.

§ 3. Można być pełnomocnikiem finansowym tylko jednego komitetu wyborczego.

Art. 128. Komitety wyborcze prowadzą rachunkowość na zasadach określonych w ustawie z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2016 r. poz. 1047) dla jednostek nieprowadzących działalności gospodarczej.

Art. 129. § 1. Komitet wyborczy może pozyskiwać i wydatkować środki jedynie na cele związane z wyborami.

§ 2. Zabrania się pozyskiwania środków przez komitet wyborczy:

- 1) przed dniem przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu;
- 2) po dniu wyborów.

§ 3. Zabrania się wydatkowania środków przez komitet wyborczy:

- 1) przed dniem przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu;
- 2) po dniu złożenia sprawozdania finansowego, o którym mowa w art. 142 § 1.

Art. 130. § 1. Odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe komitetu wyborczego ponosi pełnomocnik finansowy.

§ 2. Bez pisemnej zgody pełnomocnika finansowego nie można zaciągać żadnych zobowiązań finansowych w imieniu i na rzecz komitetu wyborczego.

§ 3. W przypadku gdy z majątku pełnomocnika finansowego nie można pokryć roszczeń wobec komitetu wyborczego, odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe:

- 1) komitetu wyborczego partii politycznej albo organizacji ponosi partia polityczna albo organizacja, która utworzyła komitet wyborczy;
- 2) koalicyjnego komitetu wyborczego ponoszą solidarnie partie polityczne wchodzące w skład koalicji wyborczej;
- 3) komitetu wyborczego wyborców ponoszą solidarnie osoby wchodzące w skład komitetu.

§ 4. Odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe, o której mowa w § 1–3, obejmuje także zobowiązania związane z rozliczeniem korzyści majątkowych przyjętych przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów kodeksu, z wyłączeniem korzyści, o których mowa w art. 149 § 4.

Art. 131. § 1. Zabronione jest udzielanie korzyści majątkowych przez jeden komitet wyborczy innemu komitetowi wyborczemu.

§ 2. Zabronione jest przeprowadzanie przez komitet wyborczy zbiórek publicznych.

Art. 132. § 1. Środki finansowe komitetu wyborczego partii politycznej mogą pochodzić wyłącznie z funduszu wyborczego tej partii, tworzonego na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2011 r. poz. 924, z 2015 r. poz. 1064 i 1485 oraz z 2016 r. poz. 1157).

§ 2. Środki finansowe koalicyjnego komitetu wyborczego mogą pochodzić wyłącznie z funduszy wyborczych partii politycznych wchodzących w skład koalicji wyborczej.

§ 3. Środki finansowe:

- 1) komitetu wyborczego organizacji,
- 2) komitetu wyborczego wyborców

– mogą pochodzić wyłącznie z wpłat obywateli polskich mających miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej oraz kredytów bankowych zaciąganych wyłącznie na cele związane z wyborami.

§ 4. Środki finansowe komitetu wyborczego kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej mogą pochodzić wyłącznie z wpłat obywateli polskich mających miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, z funduszy wyborczych partii politycznych oraz z kredytów bankowych zaciąganych na cele związane z wyborami.

§ 5. Komitetom wyborczym nie wolno przyjmować korzyści majątkowych o charakterze niepieniężnym, z wyjątkiem:

- 1) nieodpłatnego rozpowszechniania plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne;
- 2) pomocy w pracach biurowych udzielanej przez osoby fizyczne;

- 3) wykorzystania przedmiotów i urządzeń, w tym pojazdów mechanicznych, udostępnianych nieodpłatnie przez osoby fizyczne;
- 4) nieodpłatnego udostępniania miejsc do ekspozycji materiałów wyborczych przez osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej w zakresie reklamy.

§ 6. Poręczycielem kredytu, o którym mowa w § 3 i 4, może być wyłącznie obywatel polski mający miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, z tym że zobowiązanie poręczyciela nie może przekroczyć kwoty równej sumie wpłat określonej w art. 134 § 2. Poręczenie kredytu jest niezbywalne.

Art. 133. § 1. Komitet wyborczy partii politycznej oraz koalicyjny komitet wyborczy, mogą nieodpłatnie korzystać w czasie kampanii wyborczej z lokali partii politycznej, jak również z jej sprzętu biurowego.

§ 2. Komitet wyborczy wyborców może nieodpłatnie korzystać w czasie kampanii wyborczej z lokalu osoby wchodzącej w skład komitetu wyborczego, jak również z jej sprzętu biurowego.

§ 3. Komitet wyborczy organizacji może nieodpłatnie korzystać w czasie kampanii wyborczej z lokalu tej organizacji, jak również z jej sprzętu biurowego.

Art. 134. § 1. Środki finansowe komitetu wyborczego są gromadzone wyłącznie na jednym rachunku bankowym. Zawiadomienie, o którym mowa w art. 97, stanowi podstawę do otwarcia rachunku bankowego, dokonania wpisu do Rejestru Gospodarki Narodowej (REGON) oraz nadania numeru identyfikacji podatkowej (NIP) na zasadach określonych w przepisach o ewidencji i identyfikacji podatników i płatników.

§ 2. Suma wpłat od obywatela polskiego na rzecz danego komitetu wyborczego nie może przekraczać 15-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów, obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów.

§ 3. Kandydat na posła, kandydat na senatora, kandydat na Prezydenta Rzeczypospolitej oraz kandydat na posła do Parlamentu Europejskiego będący obywatelem polskim może wpłacić na rzecz komitetu wyborczego sumę nieprzekraczającą 45-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów, obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów.

§ 4. W przypadku gdy suma wpłat od obywatela polskiego na rzecz danego komitetu wyborczego przekroczy kwoty określone odpowiednio w § 2 albo 3, wówczas nadwyżka sumy ponad dopuszczalny limit podlega przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa na zasadach określonych w art. 149.

§ 5. Środki finansowe mogą być wpłacane na rzecz komitetu wyborczego jedynie czekiem rozrachunkowym, przelewem lub kartą płatniczą.

§ 6. Umowa rachunku bankowego zawarta w imieniu komitetu wyborczego musi zawierać zastrzeżenie o wymaganym w kodeksie sposobie dokonywania wpłat na rzecz komitetu wyborczego oraz dopuszczalnym źródle pozyskiwania środków finansowych przez komitet wyborczy, a także o dopuszczalnym terminie dokonywania wpłat.

Art. 135. § 1. Komitety wyborcze mogą wydatkować na agitację wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone limitami ustalonymi w przepisach szczególnych kodeksu.

§ 1a. W wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach wójta ograniczenie, o którym mowa w § 1, obejmuje łącznie wydatki poniesione przed pierwszym głosowaniem i przed ponownym głosowaniem.

§ 2. Wydatki komitetu wyborczego, który w danych wyborach zgłosił kandydatów do więcej niż jednego wybieranego organu, przeznaczone na agitację wyborczą, są ograniczone łącznym limitem, powstającym przez zsumowanie limitów ustalonych w przepisach szczególnych kodeksu.

Art. 136. Wydatki komitetu wyborczego na agitację wyborczą prowadzoną w formach i na zasadach właściwych dla reklamy, w tym w prasie w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe, nie mogą przekraczać 80% limitu, o którym mowa w art. 135.

Art. 137. (uchylony)

Art. 138. § 1. W przypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami komitet wyborczy partii politycznej przekazuje ją na fundusz wyborczy tej partii.

§ 2. W przypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami koalicyjny komitet wyborczy przekazuje ją na fundusze wyborcze partii wchodzących w skład koalicji wyborczej w proporcji odpowiadającej proporcji wpłat środków finansowych dokonanych przez poszczególne partie, które zawiązały koalicję wyborczą, na rzecz komitetu wyborczego tworzonego przez tę koalicję. O przekazaniu nadwyżki pełnomocnik finansowy informuje właściwy organ wyborczy w terminie 7 dni od dnia jej przekazania.

§ 3. W przypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami przez komitety wyborcze, o których mowa w art. 88–90, komitety te przekazują ją na rzecz organizacji pożytku publicznego. O przekazaniu nadwyżki pełnomocnik finansowy informuje właściwy organ wyborczy.

§ 4. Wysokość nadwyżki ustala się po wydaniu przez właściwy organ wyborczy ostatecznego postanowienia o przyjęciu bądź odrzuceniu sprawozdania finansowego, z uwzględnieniem zobowiązań majątkowych, o których mowa w art. 130 § 2.

§ 5. Przekazanie nadwyżki następuje w terminie 14 dni od dnia:

- 1) doręczenia postanowienia o przyjęciu sprawozdania finansowego albo
- 2) bezskutecznego upływu terminu do wniesienia skargi lub odwołania, o których mowa w art. 145, albo
- 3) uprawomocnienia się orzeczenia wydanego przez sąd – w przypadku złożenia skargi lub odwołania, o których mowa w art. 145, albo
- 4) uprawomocnienia się wydanego przez sąd orzeczenia w sprawie przepadku na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowych przyjętych przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów kodeksu – w przypadku, o którym mowa w art. 149 § 5.

Art. 139. Wszelkie wezwania i informacje pisemne dostarczane przez komitet wyborczy wyborców oraz komitet wyborczy organizacji, mające na celu pozyskanie środków na wybory, muszą zawierać informację o treści przepisów art. 132 § 3–5, art. 134 § 3, art. 149 § 1 i art. 506.

Art. 140. § 1. Komitet jest obowiązany prowadzić rejestry:

- 1) zaciągniętych kredytów, zawierający nazwę banku udzielającego kredytu i wszystkie istotne warunki jego uzyskania, w szczególności: datę udzielenia kredytu, jego wysokość, oprocentowanie i inne koszty uzyskania, zobowiązania poręczycieli oraz ustalony termin spłaty;
- 2) wpłat o wartości przekraczającej łącznie od jednej osoby fizycznej kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów, obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów, ze wskazaniem imienia, nazwiska oraz miejscowości zamieszkania takiej osoby.

§ 2. Rejestry, o których mowa w § 1, komitet jest obowiązany umieszczać na swojej stronie internetowej i uaktualniać w taki sposób, aby informacje o kredytach i wpłatach ujawniane były w terminie 7 dni od dnia udzielenia kredytu lub dokonania wpłaty.

§ 3. Rejestry, o których mowa w § 1, powinny być umieszczone na stronie internetowej komitetu co najmniej do dnia:

- 1) podania sprawozdania finansowego przez Państwową Komisję Wyborczą do publicznej wiadomości albo
- 2) przedłożenia sprawozdania finansowego komisarzowi wyborczemu.

§ 4. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia wzory rejestrów, o których mowa w § 1, sposób ich prowadzenia, a także sposób ich przekazania organom wyborczym, w szczególności:

- 1) zakres danych zawartych w rejestrach,
- 2) metody aktualizacji rejestrów,

3) sposób prezentacji informacji zawartych w rejestrach na stronie internetowej komitetu – mając na względzie przejrzystość i czytelność danych zawartych w rejestrach.

§ 5. Obowiązek, o którym mowa w § 1, nie dotyczy komitetów wyborczych, które zgłaszają wyłącznie listę lub listy kandydatów na radnych do rady gminy w jednej gminie liczącej do 20 000 mieszkańców, a w przypadku wyborów, o których mowa w art. 474 § 2 – kandydata na wójta w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców.

Art. 141. § 1. Do finansowania komitetów wyborczych partii politycznych w sprawach nieuregulowanych w kodeksie stosuje się przepisy ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych.

§ 2. Od dnia przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia, o którym mowa odpowiednio w art. 86 § 2 albo art. 87 § 5, do dnia wyborów partia polityczna, która samodzielnie utworzyła komitet wyborczy lub wchodzi w skład koalicji wyborczej, nie może prowadzić i finansować działalności na rzecz upowszechniania celów programowych partii politycznej.

Art. 142. § 1. Pełnomocnik finansowy, w terminie 3 miesięcy od dnia wyborów, przedkłada organowi wyborczemu, któremu komitet wyborczy złożył zawiadomienie o utworzeniu komitetu, sprawozdanie o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu, w tym o uzyskanych kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania, zwane dalej „sprawozdaniem finansowym”.

§ 2. Jeżeli sprawozdanie finansowe przedkładane jest Państwowej Komisji Wyborczej, do sprawozdania dołącza się sprawozdanie biegłego rewidenta.

§ 3. Sprawozdania biegłego rewidenta nie sporządza się, jeżeli pełnomocnik finansowy, w terminie 30 dni od dnia wyborów, zawiadomi właściwy organ wyborczy, że komitet wyborczy nie miał przychodów, nie poniósł wydatków ani nie ma zobowiązań finansowych.

§ 4. Biegłego rewidenta, o którym mowa w § 2, wybiera Państwowa Komisja Wyborcza spośród kandydatów zgłoszonych przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów w liczbie uzgodnionej z Państwową Komisją Wyborczą.

§ 5. Komisarz wyborczy, badając sprawozdanie finansowe, może zlecać sporządzenie przez biegłego rewidenta ekspertyz lub sprawozdania biegłego rewidenta.

§ 6. Koszty sporządzenia sprawozdania biegłego rewidenta, o którym mowa w § 2 i 5, pokrywane są z budżetu państwa w części Budżet, finanse publiczne i instytucje finansowe.

§ 7. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, wzór sprawozdania finansowego, wykaz rodzajów dokumentów, jakie należy załączyć do sprawozdania finansowego, sposób przekazania, w tym również w formie elektronicznej, organom wyborczym tego sprawozdania oraz dokumentów do niego załączonych, w szczególności:

- 1) zakres danych zawartych w sprawozdaniu,
- 2) sposób prezentacji danych zawartych w sprawozdaniu,
- 3) sposób sporządzania sprawozdania, w tym wykazów, o których mowa w tym sprawozdaniu – mając na względzie ich przejrzystość i czytelność.

Art. 143. § 1. W wyborach do Sejmu i do Senatu, wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Państwowa Komisja Wyborcza podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej sprawozdanie finansowe komitetu wyborczego w terminie 30 dni od dnia jego złożenia.

§ 2. Sprawozdania finansowe, o których mowa w § 1, Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” po upływie terminu, o którym mowa w § 1.

§ 3. Sprawozdania finansowe przedkładane komisarzowi wyborczemu są udostępniane przez niego na wniosek zainteresowanych podmiotów. Komisarz wyborczy podaje do publicznej wiadomości, w Biuletynie Informacji Publicznej, informację o miejscu, czasie i sposobie ich udostępniania do wglądu.

§ 4. Wykaz wpłat obywateli polskich na rzecz komitetu wyborczego organizacji i komitetu wyborczego wyborców Państwowa Komisja Wyborcza i komisarz wyborczy udostępniają do wglądu na wniosek, w trybie i na zasadach określonych w przepisach o ochronie danych osobowych.

§ 5. Pozostałe rodzaje dokumentów załączone do sprawozdań finansowych udostępniane są do wglądu podmiotom wymienionym w art. 144 § 7 w okresie przewidzianym na złożenie zastrzeżeń do sprawozdań finansowych, a pozostałym podmiotom udostępniane są po tym okresie na podstawie ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej.

Art. 144. § 1. Organ wyborczy, któremu złożono sprawozdanie finansowe, w terminie 6 miesięcy od dnia złożenia sprawozdania finansowego:

- 1) przyjmuje sprawozdanie bez zastrzeżeń;
- 2) przyjmuje sprawozdanie, wskazując na jego uchybienia, w szczególności w przypadku gdy pozyskane, przyjęte lub wydatkowane z naruszeniem przepisów, o których mowa w pkt 3 lit. a, d i e środki finansowe nie przekraczają 1% ogólnej kwoty przychodów komitetu wyborczego, albo
- 3) odrzuca sprawozdanie w przypadku stwierdzenia:
 - a) pozyskania lub wydatkowania środków komitetu wyborczego z naruszeniem przepisów art. 129 albo limitu, o którym mowa w art. 135,
 - b) przeprowadzania zbiórek publicznych wbrew zakazowi, o którym mowa w art. 131 § 2,
 - c) przyjęcia przez komitet wyborczy partii politycznej albo koalicyjny komitet wyborczy środków finansowych pochodzących z innego źródła niż Fundusz Wyborczy,
 - d) przyjęcia przez komitet wyborczy wyborców albo komitet wyborczy organizacji korzyści majątkowych z naruszeniem przepisów art. 132 § 3–6,
 - e) przyjęcia przez komitet wyborczy partii politycznej albo koalicyjny komitet wyborczy korzyści majątkowych o charakterze niepieniężnym z naruszeniem przepisu art. 132 § 5.

§ 2. Odrzucenie sprawozdania finansowego następuje również w przypadku poręczenia kredytu z naruszeniem przepisów art. 132 § 6, a także dokonania czynności skutkującej zmniejszeniem wartości zobowiązań komitetu przez inną osobę aniżeli wymieniona w art. 132 § 6 lub dokonanej z naruszeniem limitu wpłat, o którym mowa w art. 134 § 2.

§ 3. W razie zaistnienia wątpliwości co do prawidłowości sprawozdania finansowego właściwy organ wyborczy wzywa komitet wyborczy do usunięcia wad sprawozdania lub udzielenia wyjaśnień w określonym terminie.

§ 4. Organ wyborczy, badając sprawozdanie finansowe, może zlecać sporządzenie ekspertyz lub opinii.

§ 5. Organy administracji publicznej udzielają Państwowej Komisji Wyborczej lub komisarzom wyborczym, na ich żądanie, pomocy niezbędnej w badaniu sprawozdania finansowego.

§ 6. Organy kontroli, rewizji i inspekcji działające w administracji rządowej i samorządzie terytorialnym współpracują z Państwową Komisją Wyborczą oraz komisarzami wyborczymi i są obowiązane do udostępniania Państwowej Komisji Wyborczej oraz komisarzom wyborczym, na ich wniosek, wyników postępowań kontrolnych prowadzonych przez te organy.

§ 7. W terminie 30 dni, odpowiednio, od dnia ogłoszenia sprawozdania finansowego albo od dnia ogłoszenia komunikatu, o którym mowa w art. 143 § 3 zdanie drugie:

- 1) partie polityczne,
- 2) komitety wyborcze, które brały udział w danych wyborach,
- 3) stowarzyszenia i fundacje, które w swoich statutach przewidują działania związane z analizą finansowania kampanii wyborczych

– mogą zgłaszać Państwowej Komisji Wyborczej lub komisarzom wyborczym umotywowane pisemne zastrzeżenia do sprawozdań finansowych komitetów wyborczych.

§ 8. Organ wyborczy, w terminie 60 dni od dnia zgłoszenia zastrzeżenia, o którym mowa w § 7, udziela pisemnej odpowiedzi na zastrzeżenie.

Art. 145. § 1. W przypadku odrzucenia sprawozdania finansowego komitetu wyborczego przez Państwową Komisję Wyborczą pełnomocnik finansowy ma prawo, w terminie 14 dni od dnia doręczenia postanowienia o odrzuceniu sprawozdania, wnieść do Sądu Najwyższego skargę na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej w przedmiocie odrzucenia sprawozdania.

§ 2. Sąd Najwyższy rozpatruje skargę i wydaje w tej sprawie orzeczenie w terminie 60 dni od dnia doręczenia skargi. Orzeczenie doręcza się pełnomocnikowi finansowemu i Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 3. Rozpatrzenie skargi przez Sąd Najwyższy następuje w składzie 7 sędziów, w postępowaniu nieprocesowym.

§ 4. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny.

§ 5. W przypadku odrzucenia sprawozdania finansowego komitetu wyborczego przez komisarza wyborczego pełnomocnik finansowy ma prawo, w terminie 14 dni od dnia doręczenia postanowienia o odrzuceniu sprawozdania, wnieść do sądu okręgowego odwołanie od postanowienia. Rozpoznanie odwołania przez sąd okręgowy następuje w postępowaniu nieprocesowym, w terminie 30 dni od dnia doręczenia odwołania. Od orzeczenia sądu okręgowego nie przysługuje środek prawny.

§ 6. Jeżeli Sąd Najwyższy albo sąd okręgowy uzna skargę, o której mowa w § 1, lub odwołanie, o którym mowa w § 5, pełnomocnika finansowego za zasadne, odpowiednio Państwowa Komisja Wyborcza albo komisarz wyborczy niezwłocznie postanawia o przyjęciu sprawozdania finansowego.

§ 7. Po bezskutecznym upływie terminu do wniesienia skargi, o której mowa w § 1, lub odwołania, o którym mowa w § 5, albo po wydaniu orzeczenia, o którym mowa w § 2 lub 5, uznającego odwołanie lub skargę pełnomocnika finansowego za niezasadne, organ, któremu przedłożono sprawozdanie finansowe, przekazuje postanowienie o jego odrzuceniu naczelnikowi urzędu skarbowego właściwemu miejscowo ze względu na siedzibę komitetu wyborczego.

Art. 146. Organ wyborczy, któremu złożono sprawozdanie finansowe, podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej, w formie komunikatu, informację o przyjętych i odrzuconych sprawozdaniach finansowych komitetów wyborczych.

Art. 147. § 1. W razie niezłożenia w terminie sprawozdania finansowego przez:

- 1) komitet wyborczy partii politycznej – partii politycznej nie przysługuje prawo do dotacji, o której mowa w art. 150 lub art. 151, oraz prawo do subwencji, o której mowa w art. 28 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych;
- 2) koalicyjny komitet wyborczy – partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej nie przysługuje prawo do dotacji, o której mowa w art. 150 lub art. 151, oraz prawo do subwencji, o której mowa w art. 28 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych;
- 3) komitet wyborczy wyborców – nie przysługuje mu prawo do dotacji, o której mowa w art. 150 lub art. 151.

§ 2. Do sprawozdania finansowego złożonego po terminie stosuje się odpowiednio przepisy art. 142–145.

Art. 148. § 1. W razie odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania finansowego lub odrzucenia skargi, o której mowa w art. 145 § 1, przysługująca partii politycznej lub komitetowi wyborczemu wyborców dotacja, o której mowa w art. 150 lub art. 151, pomniejszona zostaje o kwotę stanowiącą równowartość trzykrotności wysokości środków pozyskanych lub wydatkowanych z naruszeniem przepisów, o których mowa w art. 144 § 1 pkt 3.

§ 2. W razie odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania finansowego lub odrzucenia skargi, o której mowa w art. 145 § 1, przysługująca partii politycznej subwencja, o której mowa w art. 28 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych, pomniejszona zostaje o kwotę stanowiącą równowartość trzykrotności wysokości środków pozyskanych lub wydatkowanych z naruszeniem przepisów, o których mowa w art. 144 § 1 pkt 3.

§ 3. Pomniejszenie wysokości dotacji lub subwencji, o którym mowa w § 1 i 2, nie może przekraczać 75% wysokości dotacji, o której mowa w art. 150 § 1 albo art. 151 § 1, lub 75% wysokości subwencji, o której mowa w art. 28 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych.

Art. 149. § 1. Korzyści majątkowe przyjęte przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów kodeksu podlegają przypadkowi na rzecz Skarbu Państwa. Jeżeli korzyść majątkowa została zużyta lub utracona, przypadkowi podlega jej równowartość.

§ 2. Korzyścią majątkową, która podlega przypadkowi na rzecz Skarbu Państwa, jest również wartość dokonanej czynności skutkującej zmniejszeniem wartości zobowiązań komitetu wyborczego przez inną osobę aniżeli wymieniona w art. 132 § 6 lub dokonanej z naruszeniem zasad, o których mowa w art. 132 § 6 lub art. 134 § 2.

§ 3. Przepis § 1 nie dotyczy korzyści majątkowych udzielonych komitetowi wyborczemu z naruszeniem przepisów kodeksu, które komitet wyborczy zwrócił w terminie 30 dni od dnia udzielenia.

§ 4. Przepis § 1 nie dotyczy korzyści majątkowych udzielonych komitetowi wyborczemu z naruszeniem przepisów kodeksu, które to korzyści lub ich równowartość zostały, w terminie 14 dni od dnia doręczenia komitetowi wyborczemu postanowienia o przyjęciu lub o odrzuceniu jego sprawozdania finansowego, a w przypadku złożenia skargi lub odwołania, o których mowa w art. 145 § 1 i 5 – w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia wydanego przez właściwy sąd, dobrowolnie wpłacone na rachunek bankowy urzędu skarbowego właściwego dla siedziby komitetu. Korzyści majątkowe o charakterze niepieniężnym komitet wyborczy przekazuje temu urzędowi skarbowemu. Potwierdzenie wpłacenia albo przekazania korzyści majątkowej lub jej równowartości komitet wyborczy przedstawia właściwemu organowi wyborczemu.

§ 5. Przyjęcie korzyści majątkowych z naruszeniem przepisów kodeksu stwierdza właściwy organ wyborczy w postanowieniu o przyjęciu lub o odrzuceniu sprawozdania finansowego.

§ 6. W przypadku niewykonania czynności, o których mowa w § 4 zdanie pierwsze i drugie, albo jednej z tych czynności naczelnik urzędu skarbowego właściwy miejscowo dla siedziby komitetu wyborczego, na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej lub komisarza wyborczego, występuje do sądu przeciwko podmiotom, o których mowa w art. 130 § 1, o orzeczenie przypadku korzyści majątkowej lub jej równowartości oraz wydanie tej korzyści majątkowej lub zapłatę jej równowartości.

§ 7. Sądem właściwym do orzekania w sprawach, o których mowa w § 1, jest sąd okręgowy właściwy ze względu na siedzibę organu skarbowego, o którym mowa w § 6.

§ 8. Sąd okręgowy rozpatruje sprawy, o których mowa w § 6, w postępowaniu nieprocesowym.

§ 9. Egzekucja korzyści majątkowej lub jej równowartości następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Organem egzekucyjnym jest naczelnik urzędu skarbowego, o którym mowa w § 6.

§ 10. Przejęte rzeczy ruchome, wierzytelności i inne prawa majątkowe naczelnik urzędu skarbowego spienięża według przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2016 r. poz. 599, 868, 1228, 1244, 1579 i 1860), dotyczących egzekucji należności pieniężnych.

Art. 150. § 1. Partii politycznej, której komitet wyborczy uczestniczył w wyborach, partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej, a także komitetowi wyborczemu wyborców uczestniczących w wyborach do Sejmu i do Senatu przysługuje prawo do dotacji z budżetu państwa, zwanej dalej „dotacją podmiotową”, za każdy uzyskany mandat posła i senatora. Wydatki związane z dotacją podmiotową pokrywane są z budżetu państwa w części Budżet, finanse publiczne i instytucje finansowe.

§ 2. Wysokość dotacji podmiotowej oblicza się według wzoru:

$$D_p = \frac{W}{560} \times M,$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

D_p – wysokość przysługującej dotacji podmiotowej,

W – sumę wydatków na kampanię wyborczą komitetów wyborczych (do wysokości przysługujących komitetom wyborczym limitów wydatków przewidzianych w wyborach do Sejmu i do Senatu), które uzyskały co najmniej 1 mandat,

M – liczbę mandatów posłów i senatorów uzyskanych przez dany komitet wyborczy.

§ 3. Dotacja podmiotowa przysługuje wyłącznie do wysokości wydatków uwidocznionej w sprawozdaniu finansowym.

§ 4. Dotacja podmiotowa przysługuje w wysokości, o której mowa w § 2 i 3, także za każdy mandat posła i senatora uzyskany w wyborach ponownych do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach uzupełniających do Senatu.

§ 5. Wysokość dotacji podmiotowej przysługującej partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej ustala się, dzieląc kwotę obliczoną zgodnie z § 2 między partie wchodzące w skład koalicji w proporcjach odpowiadających proporcji wpłat środków finansowych dokonanych przez poszczególne partie, które zawiązały koalicję wyborczą, na rzecz komitetu wyborczego tworzonego przez tę koalicję.

§ 6. Przekazania dotacji podmiotowej na wskazany przez podmioty, o których mowa w § 1, rachunek bankowy dokonuje minister właściwy do spraw finansów publicznych na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej o uprawnionych do otrzymania dotacji podmiotowej oraz o liczbie mandatów uzyskanych przez dany komitet wyborczy. Dotacja podmiotowa jest wypłacana w terminie 9 miesięcy od dnia wyborów.

§ 7. W przypadku podziału, połączenia albo likwidacji partii politycznych odnośnie do ich prawa do dotacji podmiotowej stosuje się odpowiednio przepisy art. 37 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych.

Art. 151. § 1. Partii politycznej, której komitet wyborczy uczestniczył w wyborach, partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej, a także komitetowi wyborczemu wyborców uczestniczącym w wyborach do Parlamentu Europejskiego przysługuje prawo do dotacji z budżetu państwa, zwanej dalej „dotacją podmiotową”, za każdy uzyskany mandat posła do Parlamentu Europejskiego. Wydatki związane z dotacją podmiotową są pokrywane z budżetu państwa w części Budżet, finanse publiczne i instytucje finansowe.

§ 2. Wysokość dotacji podmiotowej oblicza się według wzoru:

$$D_p = \frac{W}{L} \times M,$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

D_p – wysokość przysługującej dotacji podmiotowej,

W – kwotę złotych równą liczbie wyborców, którzy oddali głosy,

L – liczbę wybieranych w Rzeczypospolitej Polskiej posłów do Parlamentu Europejskiego,

M – liczbę mandatów uzyskanych przez dany komitet wyborczy.

§ 3. Dotacja podmiotowa przysługuje wyłącznie do wysokości wydatków uwidocznionej w sprawozdaniu finansowym przyjętym przez Państwową Komisję Wyborczą.

§ 4. Wysokość dotacji podmiotowej przysługującej partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej ustala się, dzieląc kwotę obliczoną zgodnie z § 2 między partie wchodzące w skład koalicji w proporcjach odpowiadających proporcji wpłat środków finansowych dokonanych przez poszczególne partie, które zawiązały koalicję wyborczą, na rzecz komitetu wyborczego tworzonego przez tę koalicję.

§ 5. Przekazania dotacji podmiotowej na wskazany przez podmioty, o których mowa w § 1, rachunek bankowy dokonuje minister właściwy do spraw finansów publicznych na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej o uprawnionych do otrzymania dotacji podmiotowej oraz o liczbie mandatów uzyskanych przez dany komitet wyborczy. Dotacja podmiotowa jest wypłacana w terminie 9 miesięcy od dnia wyborów.

§ 6. W przypadku podziału, połączenia albo likwidacji partii politycznych odnośnie do ich prawa do dotacji podmiotowej stosuje się odpowiednio przepisy art. 37 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych.

DZIAŁ II
Organy wyborcze
Rozdział 1
Przepisy ogólne

Art. 152. § 1. Stałymi organami wyborczymi są Państwowa Komisja Wyborcza oraz komisarze wyborczy.

§ 2. Organami wyborczymi powoływanymi w związku z zarządzonymi wyborami są odpowiednio okręgowe, rejonowe i terytorialne komisje wyborcze oraz obwodowe komisje wyborcze.

§ 3. Terytorialnymi komisjami wyborczymi są wojewódzkie, powiatowe i gminne komisje wyborcze.

§ 4. Właściwość rzeczową oraz miejscową komisji wyborczych, o których mowa w § 2 i 3, określają przepisy szczególne kodeksu.

Art. 153. § 1. Można być członkiem tylko jednej komisji wyborczej. Nie mogą być członkami komisji kandydaci w wyborach, komisarze wyborczy, pełnomocnicy wyborczy, pełnomocnicy finansowi, urzędnicy wyborczy oraz mężowie zaufania.

§ 1a. Przepisy § 1 nie mają zastosowania do komisarzy wyborczych pełniących z urzędu funkcje przewodniczących okręgowych lub rejonowych komisji wyborczych albo ich członków.

§ 2. Członkostwo w komisji wyborczej wygasa z dniem podpisania zgody na kandydowanie w wyborach bądź objęcia funkcji komisarza wyborczego, pełnomocnika, urzędnika wyborczego lub męża zaufania, o których mowa w § 1.

§ 3. Komisarze wyborczy, członkowie Państwowej Komisji Wyborczej, okręgowej, rejonowej i terytorialnej komisji wyborczej nie mogą prowadzić agitacji wyborczej na rzecz poszczególnych kandydatów lub list kandydatów. Urzędnicy wyborczy nie mogą prowadzić agitacji wyborczej, o której mowa w zdaniu pierwszym, z wyjątkiem agitacji na rzecz własnej kandydatury.

§ 4. Członkowie obwodowej komisji wyborczej nie mogą prowadzić agitacji wyborczej na rzecz poszczególnych kandydatów oraz list kandydatów:

- 1) w lokalu wyborczym;
- 2) w trakcie czynności podejmowanych przez obwodową komisję wyborczą;
- 3) w trakcie przygotowań do prac obwodowej komisji wyborczej.

Art. 154. § 1. Członkom komisji wyborczych przysługują:

- 1) diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów;
- 2) zryczałtowane diety za czas związany z wykonywaniem zadań członka komisji w przypadku członków okręgowych, rejonowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz za czas związany z przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem wyników głosowania w przypadku członków obwodowych komisji wyborczych.

§ 2. W przypadku gdy członek okręgowej, rejonowej lub terytorialnej komisji wyborczej nie brał udziału we wszystkich posiedzeniach komisji, przysługująca mu dieta, o której mowa w § 1 pkt 2, ulega obniżeniu proporcjonalnie do liczby posiedzeń komisji, w których nie brał udziału.

§ 3. Członkom Państwowej Komisji Wyborczej, a także przewodniczącym okręgowych, rejonowych i terytorialnych komisji wyborczych, którzy pełnią funkcje z urzędu jako komisarze wyborczy, nie przysługują zryczałtowane diety, o których mowa w § 1 pkt 2.

§ 3a. Przepis § 1 pkt 1 stosuje się odpowiednio do członków Państwowej Komisji Wyborczej oraz komisarzy wyborczych.

§ 4. Członkowi obwodowej lub terytorialnej komisji wyborczej w związku z wykonywaniem zadań przysługuje:

- 1) zwolnienie od pracy na dzień głosowania oraz liczenia głosów, a także na dzień następujący po dniu, w którym zakończono liczenie głosów, z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy,

- 2) do 5 dni zwolnienia od pracy z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia.

§ 4a. Członkowie obwodowej lub terytorialnej komisji wyborczej w razie zamiaru skorzystania ze zwolnienia od pracy, o którym mowa w § 4, są obowiązani, co najmniej na 3 dni przed przewidywanym terminem nieobecności w pracy, uprzedzić, w formie pisemnej, pracodawcę o przyczynie i przewidywanym okresie nieobecności w pracy, a następnie, nie później niż następnego dnia po upływie okresu nieobecności w pracy, dostarczyć pracodawcy zaświadczenie usprawiedliwiające nieobecność w pracy wykonywaniem zadań komisji.

§ 4b. Zaświadczenie, o którym mowa w § 4a, zawiera:

- 1) imię i nazwisko osoby wchodzącej w skład danej komisji;
- 2) wskazanie podstawy prawnej zwolnienia od pracy;
- 3) przyczynę i czas nieobecności w pracy.

§ 4c. Zaświadczenie opatrzone pieczęcią obwodowej lub terytorialnej komisji wyborczej podpisuje przewodniczący danej komisji, a dla przewodniczącego komisji – jego zastępca.

§ 4d. Zaświadczenie jest sporządzane w dwóch egzemplarzach, z których jeden otrzymuje zainteresowany członek komisji, a drugi pozostaje w dokumentacji komisji.

§ 5. Komisarze wyborczy, członkowie Państwowej Komisji Wyborczej, okręgowych, rejonowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz urzędnicy wyborczy korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni.

§ 5a. Członkowie obwodowych komisji wyborczych w trakcie:

- 1) przebywania w lokalu wyborczym,
 - 2) czynności podejmowanych przez obwodową komisję wyborczą,
 - 3) przygotowań do prac obwodowej komisji wyborczej
- korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni.

§ 6. Członkom komisji wyborczych przysługuje na podstawie przepisów ustawy z dnia 30 października 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach (Dz. U. z 2013 r. poz. 737) zaopatrzenie z tytułu wypadku przy wykonywaniu zadań tych komisji.

§ 7. Państwowa Komisja Wyborcza, określi, w drodze uchwały:

- 1) wysokość oraz szczegółowe zasady, na których przysługują diety, zwrot kosztów podróży i noclegów oraz zryczałtowane diety, o których mowa w § 1,
- 2) warunki obniżania wysokości diet członków komisji wyborczych w przypadku nieuczestniczenia w wykonywaniu części zadań komisji,
- 3) (uchylony)

– biorąc pod uwagę zakres obowiązków członków komisji wyborczych.

Art. 155. (uchylony)

Art. 156. § 1. Obsługę i techniczno-materialne warunki pracy obwodowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz wykonanie zadań związanych z organizacją i przeprowadzeniem wyborów na obszarze gminy, powiatu lub województwa, zapewnia odpowiednio wójt, starosta lub marszałek województwa. Zadania wykonywane w tym zakresie są zadaniami zleconymi jednostek samorządu terytorialnego.

§ 2. Jednostki organizacyjne sprawujące trwałą zarząd nieruchomości państwowych i komunalnych są obowiązane udostępnić bezpłatnie pomieszczenia:

- 1) na wniosek dyrektora właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego – z przeznaczeniem na siedziby okręgowych i terytorialnych komisji wyborczych;
- 2) na wniosek wójta – z przeznaczeniem na siedziby obwodowych komisji wyborczych.

§ 3. Pomieszczenia przeznaczone na siedziby organów wyborczych powinny być łatwo dostępne dla osób niepełnosprawnych.

§ 4. Na siedziby komisji wyborczych można również wyznaczyć pomieszczenia innych podmiotów niż wymienione w § 2, po uprzednim porozumieniu z zarządzającymi tymi pomieszczeniami.

§ 5. Przepisy § 1–4 stosuje się odpowiednio do kapitanów polskich statków morskich oraz konsulów.

Rozdział 2

Państwowa Komisja Wyborcza

Art. 157. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza jest stałym najwyższym organem wyborczym właściwym w sprawach przeprowadzania wyborów i referendum.

§ 2. W skład Państwowej Komisji Wyborczej wchodzi:

- 1) jeden sędzia Trybunału Konstytucyjnego, wskazany przez Prezesa Trybunału Konstytucyjnego;
- 2) jeden sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego, wskazany przez Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego;
- 3) 7 osób mających kwalifikacje do zajmowania stanowiska sędziego, wskazanych przez Sejm.

§ 2a. Wymaganie, o którym mowa w § 2 pkt 3, nie dotyczy osoby, która:

- 1) ma co najmniej trzyletni staż pracy na stanowisku prokuratora, Prezesa Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, jej wiceprezesa lub radcy albo wykonywania w Polsce zawodu adwokata, radcy prawnego lub notariusza;
- 2) pracowała w polskiej szkole wyższej, w Polskiej Akademii Nauk, w instytucie badawczym lub innej placówce naukowej, mając tytuł naukowy profesora albo stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych.

§ 2b. Kadencja członków Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w § 2 pkt 1 i 2, wynosi 9 lat.

§ 2c. Kadencja członka Państwowej Komisji Wyborczej, o którym mowa w § 2 pkt 3, odpowiada kadencji Sejmu, z zastrzeżeniem art. 158 § 1a.

§ 3. Członków Państwowej Komisji Wyborczej powołuje Prezydent Rzeczypospolitej w drodze postanowienia.

§ 4. W skład Państwowej Komisji Wyborczej może wchodzić lub zostać powołany także sędzia w stanie spoczynku.

§ 4a. Kandydatów na członków Państwowej Komisji Wyborczej powoływanych na podstawie § 2 pkt 3 wskazują kluby parlamentarne lub poselskie, z tym że liczba tych członków musi odzwierciedlać proporcjonalnie reprezentację w Sejmie klubów parlamentarnych lub poselskich.

§ 4b. Liczba członków powołanych w skład Państwowej Komisji Wyborczej, spośród wskazanych przez jeden klub parlamentarny lub poselski, nie może być większa niż 3, z zastrzeżeniem § 4c.

§ 4c. W przypadku gdy w danej kadencji Sejmu są dwa kluby parlamentarne lub poselskie, pozostałego kandydata do części Państwowej Komisji Wyborczej, o której mowa w § 2 pkt 3, wyłania się w drodze losowania przeprowadzonego przez Prezydium Sejmu spośród osób zgłoszonych przez kluby parlamentarne lub poselskie; każdy z nich może zgłosić do losowania jedną osobę.

§ 4d. Po powołaniu członków Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w § 2 pkt 3, zmiany w liczbie i składzie klubów parlamentarnych lub poselskich zachodzące w trakcie tej samej kadencji Sejmu nie mają wpływu na skład Komisji.

§ 4e. Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w § 2 pkt 3, nie mogą należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją.

§ 5. Państwowa Komisja Wyborcza wybiera ze swojego składu i odwołuje przewodniczącego oraz dwóch zastępców przewodniczącego. Funkcję przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej może pełnić wyłącznie osoba powołana w trybie § 2 pkt 1 lub 2.

§ 6. Funkcję sekretarza Państwowej Komisji Wyborczej pełni Szef Krajowego Biura Wyborczego, który uczestniczy w jej posiedzeniach z głosem doradczym.

§ 7. Postanowienie, o którym mowa w § 3, podaje się do publicznej wiadomości oraz ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 158. § 1. Wygaśnięcie członkostwa w Państwowej Komisji Wyborczej przed upływem kadencji następuje w przypadku:

- 1) zrzeczenia się członkostwa;
- 2) o którym mowa w art. 153 § 2;
- 3) śmierci członka Komisji;
- 4) ukończenia 70 lat przez członka Komisji;
- 5) odwołania członka Komisji przez Prezydenta Rzeczypospolitej na uzasadniony wniosek podmiotu wskazującego.

§ 1a. Członkostwo osób powołanych w myśl art. 157 § 2 pkt 3 wygasa z mocy prawa po upływie 150 dni od dnia wyborów do Sejmu.

§ 2. Uzupełnienie składu Państwowej Komisji Wyborczej następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o jej powołaniu, jednak nie później niż w terminie 5 dni od dnia wygaśnięcia członkostwa w Państwowej Komisji Wyborczej. Przepis art. 157 § 7 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Jeżeli członkostwo osoby powołanej w myśl art. 157 § 2 pkt 3 wygasło przed upływem kadencji Sejmu, pierwszeństwo wskazania innej osoby na jej miejsce przysługuje temu samemu klubowi parlamentarnemu lub poselskiemu.

Art. 158a. § 1. Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej:

- 1) reprezentuje Komisję;
- 2) organizuje pracę Komisji;
- 3) zwołuje, co najmniej raz na dwa miesiące, posiedzenia Komisji, przewodniczy obradom i czuwa nad ich przebiegiem;
- 4) nadzoruje wykonanie uchwał Komisji;
- 5) zleca wykonanie określonych zadań Krajowemu Biuru Wyborczemu i nadzoruje ich wykonanie;
- 6) wykonuje czynności zlecone przez Komisję.

§ 2. W czasie nieobecności przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej czynności wymienione w § 1 wykonują zastępcy przewodniczącego. Z upoważnienia przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej, zastępcy przewodniczącego mogą wykonywać również inne czynności.

§ 3. Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej ustala podział czynności między zastępcami i informuje o tym pozostałych członków Państwowej Komisji Wyborczej.

Art. 159. § 1. Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej pełnią swoje funkcje w Komisji niezależnie od swoich obowiązków służbowych.

§ 2. Osobom wchodzącym w skład Państwowej Komisji Wyborczej przysługuje wynagrodzenie miesięczne ustalane na podstawie kwoty bazowej przyjmowanej do ustalenia wynagrodzenia osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, z zastosowaniem mnożników:

- 1) dla przewodniczącego – 4,9;
- 2) dla zastępcy przewodniczącego – 4,48;
- 3) dla członków Komisji – 4,2.

§ 3. Wynagrodzenie, o którym mowa w § 2, przysługuje niezależnie od uposażenia lub wynagrodzenia wypłacanego z innego tytułu.

Art. 160. § 1. Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej w sprawach związanych z przeprowadzaniem wyborów należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego;
- 2) sprawowanie nadzoru nad aktualizowaniem danych zgromadzonych w Centralnym Rejestrze Wyborców oraz sporządzaniem spisów wyborców;

- 2a) prowadzenie wykazu osób, wobec których wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2a ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów i udostępnianie danych tych osób komisjom wyborczym rejestrujących listy kandydatów i kandydatów;
- 3) powoływanie okręgowych i rejonowych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie okręgowych i rejonowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań;
- 3a) rozwiązywanie w wyborach do Sejmu i Senatu, wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej, wyborach do Parlamentu Europejskiego obwodowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań;
- 4) powoływanie i odwoływanie komisarzy wyborczych;
- 5) rozpatrywanie skarg na działalność okręgowych komisji wyborczych oraz komisarzy wyborczych;
- 6) ustalanie wzorów urzędowych formularzy oraz druków wyborczych, a także wzorów pieczęci organów wyborczych niższego stopnia;
- 7) ustalanie i ogłaszanie wyników głosowania i wyników wyborów w zakresie określonym przepisami szczególnymi kodeksu;
- 8) przedstawianie po każdym wyborach Prezydentowi Rzeczypospolitej, Marszałkowi Sejmu, Marszałkowi Senatu oraz Prezesowi Rady Ministrów informacji o realizacji przepisów kodeksu i ewentualnych propozycji ich zmian;
- 8a) przeprowadzenie sprawdzenia wybranych kart do głosowania i innych dokumentów z wyborów w celu wykluczenia podejrzenia nieprawidłowości w przebiegu wyborów w razie powzięcia uzasadnionego podejrzenia o możliwości wystąpienia nieprawidłowości;
- 9) prowadzenie i wspieranie działań informacyjnych zwiększających wiedzę obywateli na temat prawa wyborczego, w szczególności zasad głosowania oraz warunków ważności głosu w danych wyborach;
- 9a) skierowanie, w okresie 13 dni przed dniem wyborów, przystępnej informacji o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu do możliwie największej liczby wyborców z wykorzystaniem strony internetowej Komisji i za pośrednictwem środków masowego przekazu;
- 10) wykonywanie innych zadań określonych w ustawach.

§ 2. Działania, o których mowa w § 1 pkt 9, Państwowa Komisja Wyborcza realizuje w szczególności poprzez:

- 1) prowadzenie internetowego portalu informacyjnego;
- 2) przygotowywanie publikacji o charakterze informacyjnym;
- 3) przygotowywanie audycji informacyjnych rozpowszechnianych przez Telewizję Polską oraz Polskie Radio Spółka Akcyjna i spółki radiofonii regionalnej w wymiarze i na zasadach określonych w przepisach o kampanii wyborczej w programach radia i telewizji.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza w ramach działalności, o której mowa w § 1 pkt 9 i § 2, współdziała z organizacjami pozarządowymi w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 1817), do których celów statutowych należy rozwijanie demokracji, społeczeństwa obywatelskiego, podnoszenie aktywności wyborczej i upowszechnianie praw obywatelskich.

§ 3a. Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej należy również:

- 1) sprawdzanie wykonania przez partie polityczne obowiązku prowadzenia, aktualizacji lub udostępnienia rejestru wpłat, o którym mowa w art. 25 ust. 6 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych, oraz rejestru umów, o którym mowa w art. 27a ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych;
- 2) nakładanie kar pieniężnych, o których mowa w art. 27c ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych.

§ 4. Państwowa Komisja Wyborcza ustala swój regulamin, regulamin komisarzy wyborczych oraz regulaminy okręgowych, rejonowych, terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych, określając w nich w szczególności:

- 1) zasady i tryb pracy;
- 2) sposób wykonywania zadań;
- 3) sposób sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego.

Art. 161. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza wydaje wytyczne wiążące komisarzy wyborczych, urzędników wyborczych i komisje wyborcze niższego stopnia oraz wyjaśnienia dla organów administracji rządowej i organów jednostek samorządu terytorialnego, a także podległych im jednostek organizacyjnych wykonujących zadania związane z przeprowadzeniem wyborów, jak i dla komitetów wyborczych oraz nadawców radiowych i telewizyjnych.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza uchyla uchwały okręgowych i rejonowych komisji wyborczych oraz postanowienia komisarzy wyborczych podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z jej wytycznymi i przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpoznania bądź podejmuje rozstrzygnięcie w sprawie.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza podejmuje uchwały w zakresie swoich ustawowych uprawnień, w szczególności w przypadkach określonych w § 1 i 2.

§ 4. Uchwały Państwowej Komisji Wyborczej zapadają większością głosów w obecności co najmniej 2/3 jej pełnego składu, w tym przewodniczącego Komisji lub jednego z jego zastępców, na posiedzeniu jawnym.

§ 5. Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, w sprawach niecierpiących zwłoki, z własnej inicjatywy lub na wniosek członka Państwowej Komisji Wyborczej albo sekretarza Państwowej Komisji Wyborczej, może zdecydować o podjęciu uchwały przez Państwową Komisję Wyborczą w trybie obiegowym. Do uchwał podejmowanych w trybie obiegowym stosuje się odpowiednio przepis § 4.

§ 6. Członek Państwowej Komisji Wyborczej może złożyć sprzeciw wobec podjęcia uchwały w trybie obiegowym w terminie wyznaczonym do podjęcia uchwały.

§ 7. Uchwałę uznaje się za podjętą w trybie obiegowym, jeżeli w wyznaczonym przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej terminie spełnione zostały przesłanki, o których mowa w § 4, i żaden z członków Państwowej Komisji Wyborczej nie złożył sprzeciwu wobec podjęcia uchwały w trybie obiegowym. W przypadku gdy w wyznaczonym terminie członek Państwowej Komisji Wyborczej złoży sprzeciw, projekt uchwały rozpatruje się na najbliższym posiedzeniu Państwowej Komisji Wyborczej.

Art. 161a. § 1. Pełnomocnikowi wyborczemu służy prawo wniesienia skargi do Sądu Najwyższego na uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej w sprawach, o których mowa w art. 161 § 1. Skargę wnosi się w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia uchwały.

§ 2. Wniesienie skargi wstrzymuje wykonanie uchwały Państwowej Komisji Wyborczej w zakresie, którego dotyczy skarga, z zastrzeżeniem § 4.

§ 3. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę w postępowaniu nieprocesowym w terminie 7 dni.

§ 4. Jeśli do dnia wyborów pozostało mniej niż 7 dni, wniesienie skargi nie powoduje wstrzymania wykonania uchwały, chyba że Sąd Najwyższy postanowi inaczej.

§ 5. Uczestnikami postępowania są skarżący oraz Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej albo jego zastępca.

§ 6. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny.

§ 7. Orzeczenie doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu i Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 8. Jeżeli Sąd Najwyższy uzna skargę za zasadną, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie uchyla zaskarżoną uchwałę albo zmienia w zakresie wskazanym w orzeczeniu.

Art. 162. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza określa:

- 1) warunki i sposób pomocniczego wykorzystania techniki elektronicznej przy:

- a) ustalaniu wyników głosowania,
 - b) sporządzaniu protokołów przez obwodowe komisje wyborcze, terytorialne, rejonowe i okręgowe komisje wyborcze oraz Państwową Komisję Wyborczą,
 - c) sprawdzaniu pod względem zgodności arytmetycznej poprawności ustalenia wyników głosowania w obwodzie,
 - d) ustalaniu wyników wyborów,
- 2) tryb pomocniczego przekazywania danych z protokołów, o których mowa w pkt 1, za pośrednictwem sieci elektronicznego przekazywania danych,
 - 3) tryb przekazywania przez obwodowe komisje wyborcze w trakcie głosowania danych o liczbie osób uprawnionych do głosowania i liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania, oraz sposób podawania tych danych do publicznej wiadomości, jeżeli przepisy szczególne to przewidują

– uwzględniając konieczność zapewnienia warunków bezpieczeństwa wprowadzania i przetwarzania danych oraz ich przekazywania i odbioru.

§ 2. System teleinformatyczny służący elektronicznej obsłudze czynności, o których mowa w § 1, tworzy się zgodnie z wymaganiami ustalonymi przez Państwową Komisję Wyborczą i pod jej nadzorem.

§ 3. Do obsługi czynności, o których mowa w § 1, można stosować jedynie system teleinformatyczny, do którego prawa majątkowe przysługują wyłącznie Skarbowi Państwa, oraz urządzenia techniczne, do których prawa majątkowe przysługują wyłącznie Skarbowi Państwa, jednostkom samorządu terytorialnego lub podmiotom im podległym. Muszą one być usytuowane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i być w wyłącznej dyspozycji Państwowej Komisji Wyborczej oraz Krajowego Biura Wyborczego. Utrzymanie i rozwój systemu nie mogą być powierzane podmiotom zewnętrznym w stosunku do Krajowego Biura Wyborczego.

§ 4. Dane dotyczące numerów i granic obwodów głosowania, numerów i granic okręgów wyborczych oraz dane co do liczby mieszkańców i liczby wyborców udostępniane są do systemu teleinformatycznego, o którym mowa w § 2, z Centralnego Rejestru Wyborców.

Art. 163. Państwowa Komisja Wyborcza publikuje opracowanie statystyczne zawierające szczegółowe informacje o wynikach głosowania i wyborów oraz udostępnia wyniki głosowania i wyborów w formie dokumentu elektronicznego.

Art. 164. Państwowa Komisja Wyborcza jest uprawniona do używania pieczęci urzędowej w rozumieniu przepisów o pieczęciach państwowych. Średnica pieczęci wynosi 35 mm.

Art. 165. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza, wykonując czynności wynikające ze sprawowanego nadzoru nad aktualizowaniem danych zgromadzonych w Centralnym Rejestrze Wyborców oraz sporządzaniem spisów wyborców:

- 1) nadzoruje prawidłowość aktualizowania Centralnego Rejestru Wyborców oraz sporządzania spisów wyborców przez gminy;
- 2) występuje z urzędu do właściwych organów o wykreślenie wyborców z obwodu głosowania lub spisu wyborców osób, które zostały ujęte w obwodzie lub w spisie z naruszeniem przepisów prawa;
- 3) podaje do publicznej wiadomości, nie rzadziej niż raz na kwartał, informację o liczbie wyborców ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w podziale na gminy;
- 4) podaje do publicznej wiadomości, w podziale na gminy, informację o liczbie wyborców ujętych w spisach wyborców według stanu na dzień ich sporządzenia dla danych wyborów;
- 5) podaje do publicznej wiadomości, nie rzadziej niż raz na kwartał, informację o liczbie mieszkańców w podziale na gminy;
- 6) współpracuje z organami prowadzącymi sprawę ewidencji ludności oraz wojewodami;
- 7) wykonuje inne zadania wynikające z przepisów właściwych ustaw.”,

§ 1a. Organy prowadzące sprawy ewidencji ludności i wojewodowie przekazują Państwowej Komisji Wyborczej informacje i udostępniają dokumenty niezbędne do wykonywania czynności, o których mowa w § 1.

§ 2. Czynności, o których mowa w § 1, Państwowa Komisja Wyborcza wykonuje przy pomocy Krajowego Biura Wyborczego. Szczegółowy sposób wykonywania tych czynności, w celu zapewnienia właściwego ich wykonania, określa regulamin Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki współpracy organów prowadzących sprawy ewidencji ludności i wojewodów z Krajowym Biurem Wyborczym, mając na względzie konieczność zapewnienia bezpieczeństwa przetwarzania danych osobowych.

Rozdział 3

Komisarze wyborczy

Art. 166. § 1. Komisarz wyborczy jest pełnomocnikiem Państwowej Komisji Wyborczej wyznaczonym na obszar stanowiący województwo lub część jednego województwa.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza określa właściwość rzeczową komisarzy wyborczych, w tym w zakresie wykonywania czynności o charakterze ogólnowojevodzkim, z uwzględnieniem zadań związanych z wyborami do organów jednostek samorządu terytorialnego oraz zadań, o których mowa w art. 167 § 1 pkt 8 i 9, a także właściwość terytorialną komisarzy wyborczych i ich siedzibę.

§ 3. Komisarzy wyborczych w liczbie 100, z uwzględnieniem § 2, powołuje na okres 5 lat Państwowa Komisja Wyborcza na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, spośród osób mających wykształcenie wyższe prawnicze oraz dających rękojmię należytego pełnienia tej funkcji. Ta sama osoba może być ponownie powołana na stanowisko komisarza.

§ 3a. W przypadku uzasadnionych zastrzeżeń do kandydatów na komisarzy wyborczych, wskazanych w trybie, o którym mowa w § 3, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie informuje o tym ministra właściwego do spraw wewnętrznych, który wskazuje nowych kandydatów.

§ 4. Komisarz wyborczy nie może należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją. Komisarzem wyborczym nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

§ 5. Nie mogą być komisarzami wyborczymi kandydaci w wyborach, pełnomocnicy wyborczy, pełnomocnicy finansowi, mężowie zaufania, urzędnicy wyborczy, członkowie komisji wyborczej, z zastrzeżeniem art. 153 § 1a.

§ 6. Komisarzom wyborczym przysługuje wynagrodzenie miesięczne ustalane na podstawie kwoty bazowej przyjmowanej do ustalenia wynagrodzenia osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe z zastosowaniem mnożnika 3,45, z zastrzeżeniem § 10. Przepis art. 159 § 3 stosuje się odpowiednio.

§ 7. Funkcja komisarza wyborczego wygasa w przypadku:

- 1) zrzeczenia się funkcji;
- 2) śmierci;
- 2a) ukończenia 70 lat;
- 3) podpisania zgody na zgłoszenie do komisji wyborczej, kandydowanie w wyborach bądź objęcia funkcji pełnomocnika wyborczego, pełnomocnika finansowego, męża zaufania, urzędnika wyborczego;
- 4) o którym mowa w § 4;
- 5) odwołania.

§ 8. Państwowa Komisja Wyborcza odwołuje komisarza wyborczego przed upływem okresu, na jaki został powołany, w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków komisarza wyborczego.

§ 9. W przypadkach, o których mowa w § 7 i 8, powołanie komisarza wyborczego następuje w trybie i na zasadach określonych w § 3.

§ 10. W razie czasowej niemożności pełnienia funkcji przez komisarza wyborczego Państwowa Komisja Wyborcza może powierzyć pełnienie tej funkcji, na ten okres, innemu komisarzowi wyborczemu lub innej osobie zapewniającej rzetelne wykonanie czynności wyborczych. Za okres czasowej niemożności pełnienia funkcji komisarzowi wyborczemu wynagrodzenie nie przysługuje.

Art. 167. § 1. Do zadań komisarza wyborczego należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego;
- 2) zapewnianie, we współdziałaniu z organami jednostek samorządu terytorialnego oraz urzędnikami wyborczymi, organizacji wyborów do rad na obszarze województwa;
- 3) powoływanie terytorialnych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie terytorialnych komisji wyborczych w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego po wykonaniu ich ustawowych zadań;
- 3a) powoływanie obwodowych komisji wyborczych oraz w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego rozwiązywanie obwodowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań;
- 3b) tworzenie i zmiana obwodów głosowania, w szczególności ustalenie ich numerów, granic oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych;
- 3c) zarządzanie wydrukowania kart do głosowania w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego oraz zapewnienie ich przekazania właściwym komisjom wyborczym;
- 3d) dokonywanie podziału odpowiednio gminy, powiatu, województwa na okręgi wyborcze, ustalenie ich granic, numerów, liczby radnych wybieranych w każdym okręgu, w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego;
- 4) rozpatrywanie skarg na działalność terytorialnych komisji wyborczych;
- 5) kontrolowanie, w zakresie ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą, prawidłowości sporządzania spisów wyborców;
- 6) podawanie do publicznej wiadomości informacji o składach terytorialnych komisji wyborczych powołanych na obszarze województwa;
- 7) udzielanie, w miarę potrzeby, terytorialnym, obwodowym komisjom wyborczym oraz urzędnikom wyborczym wyjaśnień;
- 8) ustalanie zbiorczych wyników wyborów do rad oraz wyborów wójtów przeprowadzonych na obszarze województwa i ogłaszanie ich w trybie określonym w kodeksie;
- 9) przedkładanie sprawozdania z przebiegu wyborów na obszarze województwa, wraz z ich wynikami, Państwowej Komisji Wyborczej;
- 10) wykonywanie innych czynności przewidzianych w ustawach lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą.

§ 2. Komisarz wyborczy uchyla uchwały terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej i przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpatrzenia lub podejmuje rozstrzygnięcie w sprawie.

§ 2a. Komisarz wyborczy jest zwierzchnikiem urzędników wyborczych.

§ 3. Komisarz wyborczy wydaje postanowienia w zakresie swoich ustawowych uprawnień.

Art. 168. § 1. Komisarz wyborczy, na podstawie protokołów z wyborów sporządzonych przez właściwe terytorialne komisje wyborcze, podaje do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, wyniki wyborów do rad oraz wyborów wójtów na obszarze województwa.

§ 2. W obwieszczeniu, o którym mowa w § 1, zamieszcza się zbiorczą informację o wynikach głosowania i wynikach wyborów:

- 1) do rad, do których wybory zostały przeprowadzone, oraz – odrębnie dla każdej rady – w szczególności dane o liczbie mandatów uzyskanych przez listy kandydatów poszczególnych

komitetów wyborczych oraz nazwiska i imiona wybranych radnych z podaniem oznaczenia listy, z której zostali wybrani;

- 2) wójtów – w szczególności nazwiska i imiona wybranych wójtów z podaniem nazw komitetów wyborczych, które ich zgłosiły.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza określa wzór obwieszczenia, o którym mowa w § 1.

Art. 169. Obwieszczenie komisarza wyborczego ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości przez rozplakatowanie odpowiedniego wyciągu z obwieszczenia na obszarze każdej gminy. Jeden egzemplarz obwieszczenia przesyła się do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie i trybie przez nią ustalonym.

Rozdział 4

Okręgowa komisja wyborcza

Art. 170. § 1. W skład okręgowej komisji wyborczej wchodzi od 4 do 10 członków powołanych spośród osób mających wykształcenie wyższe prawnicze oraz dających rękojmię należytego pełnienia tej funkcji, a także z urzędu, jako jej przewodniczący, komisarz wyborczy. W skład komisji nie może być powołana osoba, która ukończyła 70 lat.

§ 2. Okręgową komisję wyborczą powołuje Państwowa Komisja Wyborcza, na wniosek komisarza wyborczego właściwego dla miejscowości będącej siedzibą komisji, najpóźniej w 48 dniu przed dniem wyborów.

§ 3. Członek okręgowej komisji wyborczej nie może:

- 1) należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją;
- 2) być skazany prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

§ 4. W razie braku możliwości pełnienia funkcji przewodniczącego komisji przez komisarza wyborczego komisja wybiera przewodniczącego ze swojego grona.

§ 5. Pierwsze posiedzenie komisji organizuje, z upoważnienia Państwowej Komisji Wyborczej, dyrektor właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego.

§ 6. Komisja na pierwszym posiedzeniu wybiera spośród siebie dwóch zastępców przewodniczącego komisji. Funkcję sekretarza okręgowej komisji wyborczej pełni dyrektor właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego albo osoba przez niego wskazana. Sekretarz uczestniczy w pracach komisji z głosem doradczym.

§ 7. Skład komisji podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

§ 8. Techniczno-materialne warunki pracy okręgowej komisji wyborczej zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze.

Art. 171. § 1. Wygaśnięcie członkostwa w okręgowej komisji wyborczej następuje w przypadku:

- 1) zrzeczenia się członkostwa;
- 2) o którym mowa w art. 153 § 2;
- 2a) naruszenia zakazów, o których mowa w art. 170 § 3;
- 3) śmierci członka komisji;
- 4) odwołania.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza odwołuje członka okręgowej komisji wyborczej:

- 1) w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków członka komisji;
- 2) na uzasadniony wniosek komisarza wyborczego w odniesieniu do zgłoszonego przez niego członka komisji.

§ 3. Uzupełnienie składu komisji następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o jej powołaniu. Przepis art. 170 § 7 stosuje się odpowiednio.

Art. 172. § 1. Do zadań okręgowej komisji wyborczej należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego przez odpowiednio rejonowe lub obwodowe komisje wyborcze;
- 2) rejestrowanie okręgowych list kandydatów na posłów i kandydatów na senatora oraz list kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego;
- 3) zarządzanie drukowaniem kart do głosowania w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego;
- 4) ustalanie i ogłaszanie wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym w zakresie określonym przepisami szczególnymi kodeksu;
- 5) rozpatrywanie skarg na działalność odpowiednio rejonowych lub obwodowych komisji wyborczych;
- 6) zapewnienie wykonania zadań wyborczych we współdziałaniu z wojewodą, urzędnikami wyborczymi i organami jednostek samorządu terytorialnego;
- 7) wykonywanie innych zadań przewidzianych w kodeksie lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą.

§ 2. Okręgowa komisja wyborcza podejmuje uchwały w zakresie swoich ustawowych uprawnień.

Art. 173. Okręgowa komisja wyborcza powołuje, w trybie i na zasadach określonych przez Państwową Komisję Wyborczą, pełnomocników do wypełniania zadań, przewidzianych w kodeksie.
(...)

Rozdział 7

Obwodowe komisje wyborcze

Art. 181a.(uchylony).

Art. 182. § 1. Obwodową komisję wyborczą powołuje spośród wyborców, najpóźniej w 20 dniu przed dniem wyborów, komisarz wyborczy, z zastrzeżeniem przepisów art. 183.

§ 1a. W skład każdej obwodowej komisji wyborczej powołuje się:

- 1) 7 osób w obwodach głosowania do 1000 mieszkańców;
- 2) 9 osób w obwodach głosowania od 1001 do 2000 mieszkańców;
- 3) 11 osób w obwodach głosowania od 2001 do 3000 mieszkańców;
- 4) 13 osób w obwodach głosowania powyżej 3000 mieszkańców.

§ 1b. Komisarz wyborczy, jeżeli wymaga tego zachowanie sprawności przebiegu głosowania, może uzupełnić skład liczbowy obwodowych komisji wyborczych w gminie, w której można spodziewać się zwiększonej liczby wyborców w porównaniu do liczby wyborców ujętych w rejestrze wyborców, z tym że liczba członków komisji nie może przekroczyć dopuszczalnego składu komisji, o którym mowa w § 1a pkt 4.

§ 1c. Państwowa Komisja Wyborcza sporządza wykaz gmin, o których mowa w § 1b, na podstawie wniosków komisarzy wyborczych, najpóźniej do 30 dnia przed dniem wyborów.

§ 2. Obwodową komisję wyborczą powołuje się spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych lub upoważnione przez nich osoby:

- 1) w liczbie nie mniejszej niż 2/3 ustawowego składu komisji - po jednej osobie zgłoszonej przez każdego z pełnomocników wyborczych reprezentujących komitety wyborcze utworzone przez partie polityczne bądź koalicje partii politycznych, z których list odpowiednio w ostatnich wyborach: wybrano radnych do sejmiku województwa, z tym że kandydatów można zgłaszać tylko na obszarze województwa, na terenie którego komitet wyborczy wprowadził w ostatnich wyborach radnych do sejmiku województwa, albo wybrano posłów do Sejmu; jeżeli liczba takich komitetów wyborczych jest mniejsza niż 2/3 ustawowego składu komisji, prawo wskazania dodatkowej osoby mają pełnomocnicy komitetów wyborczych, o których mowa w pkt 2,
- 2) po jednej osobie zgłoszonej przez każdego z pełnomocników wyborczych reprezentujących pozostałe komitety wyborcze

– z zastrzeżeniem § 7.

§ 2a. (uchylony)

§ 3. W skład obwodowych komisji wyborczych w odrębnych obwodach głosowania powołuje się:

- 1) 5 osób w obwodach głosowania do 100 osób,
- 2) 7 osób w obwodach głosowania od 101 do 300 osób,
- 3) 9 osób w obwodach głosowania od 301 do 500 osób,
- 4) 11 osób w obwodach głosowania powyżej 500 osób

– spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych lub upoważnione przez nich osoby.

§ 3a. Liczbę osób powoływanych w skład obwodowych komisji wyborczych w odrębnych obwodach głosowania ustala się na podstawie liczby osób przebywających w zakładach leczniczych, domach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych oraz oddziałach zewnętrznych takich zakładów i aresztów, a także w domach studenckich lub zespołach domów studenckich, w których utworzono obwody głosowania, w dniu utworzenia w nich odrębnych obwodów głosowania.

§ 4. Osoba będąca kandydatem na członka obwodowej komisji wyborczej:

- 1) musi mieć ukończone 18 lat najpóźniej w dniu dokonania zgłoszenia;
- 2) może zostać zgłoszona do komisji na obszarze województwa, w którym stale zamieszkuje.

§ 5. Zgłoszenia kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych dokonuje się najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów.

§ 6. Zgłoszenie do składu obwodowej komisji wyborczej następuje po uzyskaniu zgody osoby, której ma dotyczyć.

§ 7. Gdyby liczba członków komisji powołanych na podstawie § 2:

- 1) okazała się mniejsza niż ustawowy skład liczbowy komisji - pozostałych kandydatów do składu komisji wyłania się w drodze publicznego losowania spośród osób zgłoszonych przez wszystkich pełnomocników wyborczych; każdy z nich może zgłosić do losowania tyle osób, ile brakuje do ustawowego składu liczbowego komisji;
- 2) miała być większa niż ustawowy skład liczbowy komisji - kandydatów do składu komisji, w liczbie stanowiącej różnicę między ustawowym składem liczbowym komisji a liczbą członków powoływanych na podstawie § 2 pkt 1, wyłania się w drodze publicznego losowania spośród osób zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych, o których mowa w § 2 pkt 2; każdy z nich może zgłosić do losowania tylko jedną osobę.

§ 8. Losowanie, o którym mowa w § 7, przeprowadza komisarz wyborczy.

§ 8a. W przypadku niedokonania zgłoszenia kandydatów do składu komisji, w sytuacji, o której mowa w § 7 pkt 1, minimalny skład liczbowy obwodowej komisji wyborczej wynosi 5 członków.

§ 8b. Komisarz wyborczy:

- 1) uzupełnia skład komisji - jeżeli liczba zgłoszonych kandydatów jest mniejsza niż minimalny skład liczbowy obwodowej komisji wyborczej,
- 2) może uzupełnić skład komisji - jeżeli liczba zgłoszonych kandydatów jest mniejsza niż ustawowy skład liczbowy obwodowej komisji wyborczej

– spośród wyborców spełniających warunek, o którym mowa w § 4. Przepis § 6 stosuje się odpowiednio.

§ 8c. Wyborcy, o których mowa w § 8b, mogą zgłaszać swoje kandydatury komisarzowi wyborczemu.

§ 9. Pierwsze posiedzenie obwodowej komisji wyborczej zwołuje niezwłocznie po jej powołaniu komisarz wyborczy.

§ 10. Obwodowa komisja wyborcza na pierwszym posiedzeniu wybiera spośród siebie przewodniczącego i jego zastępcę. Skład komisji podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

§ 11. Państwowa Komisja Wyborcza określa sposób zgłaszania kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych, wzór zgłoszenia oraz zasady powoływania tych komisji, w tym tryb przeprowadzenia losowania, o którym mowa w § 7.

Art. 183. § 1. Obwodowe komisje wyborcze w obwodach głosowania utworzonych za granicą powołują konsulowie spośród wyborców mieszkających lub przebywających na obszarze właściwości terytorialnej konsula. Przepisy art. 182 § 5–10 stosuje się odpowiednio.

§ 2. W skład obwodowych komisji wyborczych w obwodach głosowania utworzonych za granicą powołuje się:

- 1) od 4 do 12 osób spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych lub upoważnione przez nich osoby;
- 2) jedną osobę wskazaną przez konsula.

§ 3. Konsul, jeżeli wymaga tego zachowanie sprawności przebiegu głosowania, może uzupełnić skład liczbowy obwodowej komisji wyborczej spośród wyborców zamieszkałych na obszarze właściwości terytorialnej konsula, z tym że liczba członków komisji nie może przekroczyć dopuszczalnego składu komisji, o którym mowa w § 2. Przepis art. 182 § 6 stosuje się odpowiednio.

§ 4. Obwodowe komisje wyborcze w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich powołują spośród wyborców kapitanowie tych statków. Przepisy art. 182 § 3 i 5–10 stosuje się odpowiednio.

§ 5. Państwowa Komisja Wyborcza określa, po porozumieniu odpowiednio z ministrem właściwym do spraw zagranicznych oraz ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej, tryb i termin powołania komisji, o których mowa w § 1 i 4.

Art. 184. § 1. Wygaśnięcie członkostwa w obwodowej komisji wyborczej następuje w przypadku:

- 1) zrzeczenia się członkostwa;
- 2) o którym mowa w art. 153 § 2;
- 2a) wyrażenia przez osobę będącą w stosunku do członka komisji małżonkiem, wstępnym, zstępnym, rodzeństwem, małżonkiem wstępnego, zstępnego lub przysposobionego albo pozostającą z nim w stosunku przysposobienia zgody na kandydowanie w:
 - a) wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej,
 - b) wyborach wójta - w przypadku obwodowej komisji wyborczej powołanej na obszarze gminy, w której kandyduje ta osoba,
 - c) wyborach innych niż wybory, o których mowa w lit. a i b - w przypadku obwodowej komisji wyborczej właściwej dla okręgu wyborczego, w którym kandyduje ta osoba;
- 3) śmierci członka komisji;
- 4) utraty prawa wybierania;
- 5) niespełniania warunku, o którym mowa w art. 182 § 4;
- 6) odwołania.

§ 2. Komisarz wyborczy odwołuje członka obwodowej komisji wyborczej w przypadku nieuczestniczenia w pracach komisji bez usprawiedliwienia lub podejmowania działań sprzecznych z prawem lub w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków przez członka komisji.

§ 3. (uchylony)

§ 4. Uzupełnienie składu obwodowej komisji wyborczej następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o jej powołaniu. Przepis art. 182 § 10 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

Art. 185. Do zadań obwodowej komisji wyborczej należy:

- 1) przeprowadzenie głosowania w obwodzie;
- 2) czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania;
- 3) ustalenie wyników głosowania w obwodzie i podanie ich do publicznej wiadomości;
- 4) przesłanie wyników głosowania do właściwej komisji wyborczej.

Art. 186. § 1. Lokale obwodowych komisji wyborczych, o których mowa w art. 16 § 1 pkt 3, zapewnia wójt, z tym że w każdej gminie co najmniej 1/2 lokali obwodowych komisji wyborczych powinna być dostosowana do potrzeb wyborców niepełnosprawnych.

§ 2. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego oraz Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne, jakim powinien odpowiadać lokal obwodowej komisji wyborczej, tak aby został dostosowany do potrzeb wyborców niepełnosprawnych.

Rozdział 8

Krajowe Biuro Wyborcze

Art. 187. § 1. Krajowe Biuro Wyborcze zapewnia obsługę Państwowej Komisji Wyborczej, komisarzy wyborczych, Korpusu Urzędników Wyborczych oraz innych organów wyborczych w zakresie określonym w kodeksie oraz innych ustawach, z zastrzeżeniem art. 191g.

§ 2. Do zadań Krajowego Biura Wyborczego należy zapewnienie warunków organizacyjno-administracyjnych, finansowych i technicznych, związanych z organizacją i przeprowadzaniem wyborów i referendum w zakresie określonym w kodeksie oraz innych ustawach.

§ 3. Krajowe Biuro Wyborcze wykonuje również inne zadania wynikające z kodeksu oraz innych ustaw.

Art. 188. § 1. Pracą Krajowego Biura Wyborczego kieruje Szef Krajowego Biura Wyborczego.

§ 2. Szef Krajowego Biura Wyborczego jest kierownikiem urzędu w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1511).

§ 3. Jednostkami organizacyjnymi Krajowego Biura Wyborczego są:

- 1) zespoły;
- 2) delegatury.

§ 4. Organizację Krajowego Biura Wyborczego oraz zakres działania i właściwość terytorialną jednostek organizacyjnych Krajowego Biura Wyborczego określa statut nadany przez Państwową Komisję Wyborczą na wniosek Szefa Krajowego Biura Wyborczego. Statut Krajowego Biura Wyborczego ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

§ 5. Szef i pracownicy Krajowego Biura Wyborczego nie mogą należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności politycznej. Szefem Krajowego Biura Wyborczego nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

§ 6. Szef Krajowego Biura Wyborczego na podstawie statutu określi, w drodze zarządzenia, szczegółową organizację wewnętrzną jednostek organizacyjnych Krajowego Biura Wyborczego oraz ich właściwość rzeczową.

Art. 189. § 1. Krajowe Biuro Wyborcze współdziała z właściwymi organami administracji rządowej oraz jednostkami samorządu terytorialnego w celu realizacji zadań związanych z organizacją i przeprowadzaniem wyborów oraz referendum.

§ 2. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, po zasięgnięciu opinii Szefa Krajowego Biura Wyborczego, określi, w drodze rozporządzenia, zasady współdziałania terenowych organów administracji rządowej z Krajowym Biurem Wyborczym w zakresie, o którym mowa w § 1, biorąc pod uwagę potrzeby zapewnienia sprawnej organizacji wyborów i referendum.

§ 3. Zasady współdziałania organów jednostek samorządu terytorialnego z Krajowym Biurem Wyborczym określają przepisy art. 156 § 1, 2 i 4.

Art. 190. § 1. Szef Krajowego Biura Wyborczego jest organem wykonawczym Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 2. Szef Krajowego Biura Wyborczego jest powoływany przez Państwową Komisję Wyborczą spośród trzech kandydatów przedstawionych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, we wniosku złożonym po zasięgnięciu opinii Szefa Kancelarii Sejmu, Szefa Kancelarii Senatu oraz Szefa Kancelarii Prezydenta.

§ 2a. W przypadku uzasadnionych zastrzeżeń do kandydatów, o których mowa w § 2, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie informuje o tym ministra właściwego do spraw wewnętrznych, który wskazuje nowych kandydatów w liczbie dwóch w trybie określonym w § 2.

§ 2b. Szef Krajowego Biura Wyborczego jest powoływany na okres 7 lat.

§ 2c. Przed upływem okresu, o którym mowa w § 2b, Szef Krajowego Biura Wyborczego może zostać odwołany przez Państwową Komisję Wyborczą w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych.

§ 3. Do Szefa Krajowego Biura Wyborczego stosuje się przepisy dotyczące osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe. Wynagrodzenie Szefa Krajowego Biura Wyborczego odpowiada wysokości wynagrodzenia sekretarza stanu.

Art. 191. § 1. Szef Krajowego Biura Wyborczego dysponuje wyodrębnionymi w budżecie państwa w części dotyczącej Krajowego Biura Wyborczego środkami finansowymi.

§ 2. Ze środków finansowych, o których mowa w § 1, są pokrywane wydatki związane z bieżącą działalnością Państwowej Komisji Wyborczej i innych stałych organów wyborczych oraz Krajowego Biura Wyborczego, a także dotacje na stałe zadania związane z organizacją i przeprowadzaniem wyborów oraz referendów, zlecone jednostkom samorządu terytorialnego.

§ 3. Szef Krajowego Biura Wyborczego dysponuje, w zakresie określonym ustawami, środkami finansowymi rezerwy celowej budżetu państwa przeznaczonej na wydatki związane z organizacją i przeprowadzaniem wyborów oraz referendów.

§ 4. Dotacje dla jednostek samorządu terytorialnego na wykonywanie zadań związanych z organizacją i przeprowadzaniem wyborów oraz referendów przekazywane są tym jednostkom przez Szefa Krajowego Biura Wyborczego lub działających z jego upoważnienia dyrektorów jednostek organizacyjnych Biura.

Rozdział 9

Urzednicy wyborczy

Art. 191a. § 1. W każdej gminie działają urzednicy wyborczy powoływani przez Szefa Krajowego Biura Wyborczego.

§ 2. Urzednicy wyborczy tworzą Korpus Urzedników Wyborczych.

Art. 191b. § 1. Urzednikiem wyborczym nie może być osoba kandydująca w wyborach w okręgu, w skład którego wchodzi gmina właściwa dla obszaru działania urzednika wyborczego, komisarz wyborczy, pełnomocnik wyborczy, pełnomocnik finansowy, mąż zaufania lub członek komisji wyborczej. Urzednikiem wyborczym nie może być osoba zatrudniona w urzędzie gminy, gminnej jednostce organizacyjnej lub osobie prawnej, w gminie, w której miałyby wykonywać swoją funkcję.

§ 2. (uchylony)

§ 3. Urzednik wyborczy nie może należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją.

§ 4. Urzednikiem wyborczym nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Art. 191c. § 1. Urzedników wyborczych powołuje się dla obszaru danej gminy w liczbie niezbędnej do zapewnienia prawidłowego i sprawnego funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych, na okres 6 lat, spośród posiadających wykształcenie wyższe:

- 1) pracowników urzędów obsługujących: organy administracji rządowej, samorządowej lub jednostek im podległych lub przez nie nadzorowanych;

2) innych osób mających co najmniej 5-letni staż pracy w urzędach lub jednostkach, o których mowa w pkt 1.

§ 2. Urzędnicy wyborczy wykonują zadania od dnia zarządzenia właściwych wyborów do dnia rozstrzygnięcia protestów wyborczych oraz w innych sytuacjach, gdy jest to konieczne.

§ 3. Wykaz urzędników wyborczych działających na obszarze danej gminy podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

§ 4. Państwowa Komisja Wyborcza określi w drodze uchwały liczbę, tryb i warunki powoływania urzędników wyborczych biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia prawidłowego i sprawnego przygotowania, przebiegu wyborów oraz funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych.

Art. 191ca. W przypadku zagrożenia wykonania zadań, o których mowa w art. 191e § 1, Szef Krajowego Biura Wyborczego może powierzyć, nie dłużej niż na czas danych wyborów, wykonywanie funkcji urzędnika wyborczego osobie niespełniającej wymogów określonych w art. 191b § 1 zdanie drugie.

Art. 191d. § 1. Funkcja urzędnika wyborczego wygasa w przypadku:

- 1) zrzeczenia się funkcji;
- 2) śmierci;
- 3) podpisania zgody na zgłoszenie do komisji wyborczej, kandydowanie w wyborach w okręgu, w skład którego wchodzi gmina właściwa dla jego obszaru działania bądź objęcia funkcji pełnomocnika, komisarza wyborczego, męża zaufania;
- 4) o którym mowa w art. 191b § 1 zdanie drugie, § 3 i 4;
- 5) odwołania.

§ 2. Szef Krajowego Biura Wyborczego odwołuje urzędników wyborczych przed upływem kadencji w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków.

Art. 191e. § 1. Do zadań urzędników wyborczych należy zapewnienie sprawnego funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych, w szczególności:

- 1) przygotowanie i nadzór pod kierownictwem komisarza wyborczego nad przebiegiem wyborów w obwodowych komisjach wyborczych;
- 2) tworzenie i aktualizowanie systemu szkoleń dla członków obwodowych komisji wyborczych;
- 3) organizowanie i prowadzenie szkoleń dla członków obwodowych komisji wyborczych;
- 4) dostarczenie kart do głosowania właściwym komisjom wyborczym;
- 5) sprawowanie nadzoru nad zapewnieniem warunków pracy obwodowych komisji wyborczych, w szczególności w zakresie wymogów określonych w art. 41a § 1;
- 6) wykonywanie innych czynności zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą, komisarza wyborczego.

§ 2. W celu realizacji zadań, o których mowa w § 1, urzędnicy wyborczy współdziałają z organami wyborczymi, o których mowa w art. 152, oraz innymi podmiotami.

§ 3. Pracodawca obowiązany jest zwolnić urzędnika wyborczego od pracy zawodowej w celu umożliwienia mu wykonywania zadań, o których mowa w § 1. Urzędnikom wyborczym za realizację zadań, o których mowa w § 1, przysługuje wynagrodzenie proporcjonalne do czasu ich realizacji, przy założeniu że wysokość wynagrodzenia za miesiąc pracy ustalana jest na podstawie kwoty bazowej

przyjmowanej do ustalenia wynagrodzenia osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, z zastosowaniem mnożnika 2,5.

§ 4. Do urzędników wyborczych stosuje się odpowiednio przepisy art. 154 § 6.

Art. 191f. Państwowa Komisja Wyborcza określi w drodze uchwały szczegółowy zakres zadań, o których mowa w art. 191e § 1, sposób ich realizacji oraz zasady wynagradzania za ich realizację, a także zasady zwolnienia od pracy zawodowej na czas wykonywania obowiązków urzędnika wyborczego, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia sprawnego i prawidłowego przygotowania, przebiegu wyborów oraz funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych.

Art. 191g. W celu zapewnienia obsługi, o której mowa w art. 187 § 1, oraz warunków pracy umożliwiających prawidłowe wykonywanie zadań przez urzędników wyborczych, Szef Krajowego Biura Wyborczego może zawrzeć z właściwym miejscowo wójtem porozumienie, określające w szczególności warunki organizacyjno-administracyjne, techniczne oraz zasady pokrywania kosztów z tym związanych. Do zapewnienia przez wójta obsługi i warunków pracy umożliwiających prawidłowe wykonywanie zadań przez urzędników wyborczych przepis art. 156 § 1 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

Art. 191h. Urzędnicy wyborczy mają obowiązek doskonalenia zawodowego poprzez uczestnictwo w szkoleniach dotyczących organizacji wyborów oraz prawa wyborczego. Szczegółowy zakres przedmiotowy oraz częstotliwość szkoleń określi dla urzędników wyborczych – właściwy miejscowo komisarz wyborczy. W przypadku istotnej zmiany przepisów prawa mającej wpływ na organizację i przebieg wyborów Państwowa Komisja Wyborcza zarządzi powszechny obowiązek szkoleń, o którym mowa w zdaniu pierwszym.

(...)

DZIAŁ V

Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej

Rozdział 1

Zasady ogólne

Art. 287. Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej są powszechne, równe i bezpośrednie oraz odbywają się w głosowaniu tajnym.

Art. 288. Prezydent Rzeczypospolitej wybierany jest na pięcioletnią kadencję i ponownie może być wybrany tylko raz.

Art. 289. § 1. Wybory zarządza Marszałek Sejmu nie wcześniej niż na 7 miesięcy i nie później niż na 6 miesięcy przed upływem kadencji urzędującego Prezydenta Rzeczypospolitej i wyznacza ich datę na dzień wolny od pracy przypadający nie wcześniej niż na 100 dni i nie później niż na 75 dni przed upływem kadencji urzędującego Prezydenta Rzeczypospolitej.

§ 2. W razie opróżnienia urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej Marszałek Sejmu zarządza wybory nie później niż w czternastym dniu po opróżnieniu urzędu i wyznacza datę wyborów na dzień wolny od pracy przypadający w ciągu 60 dni od dnia zarządzenia wyborów.

Art. 290. § 1. Marszałek Sejmu zarządza wybory Prezydenta Rzeczypospolitej w drodze postanowienia. Postanowienie Marszałka Sejmu podaje się do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 3 dniu od dnia zarządzenia wyborów.

§ 2. W postanowieniu, o którym mowa w § 1, Marszałek Sejmu, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określa dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych przewidzianych w kodeksie (kalendarz wyborczy).

Art. 291. § 1. Nowo wybrany Prezydent Rzeczypospolitej składa przysięgę wobec Zgromadzenia Narodowego w ostatnim dniu urzędowania ustępującego Prezydenta Rzeczypospolitej.

§ 2. Ustępujący Prezydent Rzeczypospolitej kończy urzędowanie z chwilą złożenia przysięgi przez nowo wybranego Prezydenta Rzeczypospolitej.

§ 3. Prezydent Rzeczypospolitej wybrany w wyborach, o których mowa w art. 289 § 2, składa przysięgę wobec Zgromadzenia Narodowego w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia uchwały Sądu Najwyższego o stwierdzeniu ważności wyborów w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 4. Prezydent Rzeczypospolitej obejmuje urząd po złożeniu przysięgi.

Art. 292. § 1. Jeżeli w wyborach, o których mowa w art. 289, żaden z kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej nie uzyskał więcej niż połowy ważnie oddanych głosów, czternastego dnia po pierwszym głosowaniu przeprowadza się ponowne głosowanie.

§ 2. W ponownym głosowaniu wyboru dokonuje się spośród dwóch kandydatów, którzy w pierwszym głosowaniu otrzymali największą liczbę głosów.

§ 3. Jeżeli którykolwiek z dwóch kandydatów, o których mowa w § 2, wycofa zgodę na kandydowanie, utraci prawo wyborcze lub umrze, w jego miejsce do wyborów w ponownym głosowaniu dopuszcza się kandydata, który otrzymał kolejno największą liczbę głosów w pierwszym głosowaniu. W takim przypadku datę ponownego głosowania odracza się o dalszych 14 dni.

§ 4. Za wybranego na urząd Prezydenta Rzeczypospolitej w ponownym głosowaniu uznaje się tego kandydata, który otrzymał więcej głosów.

§ 5. W przypadku, o którym mowa w § 3, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie informuje, w drodze uchwały, o dopuszczeniu nowego kandydata do wyborów w ponownym głosowaniu oraz podaje do publicznej wiadomości datę przeprowadzenia ponownego głosowania.

Art. 293. § 1. Jeżeli w wyborach, o których mowa w art. 289 i art. 292, głosowanie miałyby być przeprowadzone tylko na jednego kandydata, Państwowa Komisja Wyborcza stwierdza ten fakt w drodze uchwały, którą przekazuje Marszałkowi Sejmu, podaje do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2. Marszałek Sejmu ponownie zarządza wybory nie później niż w 14 dniu od dnia ogłoszenia uchwały Państwowej Komisji Wyborczej w Dzienniku Ustaw. Przepisy art. 289 § 2 i art. 290 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w przypadku braku kandydatów.

Art. 294. § 1. Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej przeprowadzają:

- 1) Państwowa Komisja Wyborcza;
- 2) okręgowe komisje wyborcze;
- 3) obwodowe komisje wyborcze.

§ 2. Właściwość miejscową okręgowych komisji wyborczych, ich numery oraz siedziby określa Państwowa Komisja Wyborcza w drodze uchwały.

Art. 295. § 1. W razie zbiegu terminu wyborów do Sejmu i Senatu z wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej, wybory Prezydenta Rzeczypospolitej przeprowadzają komisje wyborcze powołane dla wyborów do Sejmu.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w razie zbiegu terminu wyborów uzupełniających do Senatu i wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej.

§ 3. W przypadkach, o których mowa w § 1 i 2, sporządza się oddzielnie protokoły głosowania w obwodach oraz protokoły głosowania i wyników wyborów.

Rozdział 2

Zgłaszanie kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej

Art. 296. Kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej zgłasza co najmniej 100 000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu. Zgłoszenie musi być poparte podpisami zgłaszających.

Art. 297. § 1. Czynności wyborcze w imieniu obywateli, o których mowa w art. 296, wykonuje komitet wyborczy wyborców.

§ 2. Utworzenie komitetu wyborczego wymaga uzyskania:

- 1) pisemnej zgody kandydata na kandydowanie w wyborach;

- 2) pisemnej zgody kandydata na utworzenie jego komitetu;
- 3) pisemnego oświadczenia kandydata o posiadaniu prawa wybieralności.

§ 3. Kandydat może udzielić zgody, o której mowa w § 2, tylko jednemu komitetowi wyborczemu.

§ 4. Zgoda kandydata na kandydowanie w wyborach powinna zawierać imię (imiona), nazwisko, nazwisko rodowe, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia oraz obywatelstwo kandydata, a także wskazanie jego przynależności do partii politycznej. Zgoda powinna ponadto zawierać numer ewidencyjny PESEL kandydata oraz informację o udokumentowanym wykształceniu, wykonywanym zawodzie i miejscu (zakładzie) pracy, a także o adresie zamieszkania kandydata. Zgodę na kandydowanie kandydat opatruje datą i własnoręcznym podpisem.

§ 5. Kandydat urodzony przed dniem 1 sierpnia 1972 r., wyrażając zgodę na kandydowanie w wyborach, składa Państwowej Komisji Wyborczej oświadczenie, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów albo informację, o której mowa w art. 7 ust. 3a tej ustawy.

§ 6. Obywatele, o których mowa w art. 296, oświadczają na piśmie o utworzeniu komitetu wyborczego, podając swoje imiona i nazwiska, adresy zamieszkania i numery ewidencyjne PESEL.

Art. 298. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza przekazuje niezwłocznie oświadczenie lub informację kandydata, o których mowa w art. 297 § 5, sądowi okręgowemu właściwemu ze względu na miejsce zamieszkania tego kandydata, oraz powiadamia o tym Dyrektora Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Sąd wszczyna postępowanie lustracyjne z urzędu.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie występuje do Ministra Sprawiedliwości z zapytaniem o udzielenie informacji z Krajowego Rejestru Karnego o kandydacie.

Art. 299. § 1. Po zebraniu, zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 303 § 1 pkt 3, co najmniej 1000 podpisów obywateli mających prawo wybierania do Sejmu i popierających kandydata, pełnomocnik wyborczy zawiadamia o utworzeniu komitetu wyborczego Państwową Komisję Wyborczą. Podpisy, o których mowa w zdaniu pierwszym, stanowią część wymaganej liczby 100 000 podpisów obywateli popierających kandydata.

§ 2. W zawiadomieniu o utworzeniu komitetu wyborczego podaje się:

- 1) nazwę komitetu oraz adres jego siedziby;
- 2) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego.

§ 3. Do zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego załącza się:

- 1) oświadczenie o utworzeniu komitetu i oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w przypadku pełnomocnika finansowego – również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 127 § 2 i 3;
- 2) pisemną zgodę kandydata na kandydowanie w wyborach, o której mowa w art. 297 § 2 pkt 1, oraz zgodę na utworzenie jego komitetu, o której mowa w art. 297 § 2 pkt 2;
- 3) pisemne oświadczenie kandydata o posiadaniu prawa wybieralności, o którym mowa w art. 297 § 2 pkt 3;
- 4) wykaz co najmniej 1000 obywateli, o których mowa w § 1.

§ 4. Zawiadomienie o utworzeniu komitetu wyborczego może być dokonane najpóźniej w 55 dniu przed dniem wyborów.

Art. 300. § 1. Pełnomocnikowi wyborczemu służy prawo wniesienia skargi do Sądu Najwyższego na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej o odmowie przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego. Skargę wnosi się w terminie 2 dni od daty podania do publicznej wiadomości postanowienia o odmowie przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego.

§ 2. Sąd Najwyższy rozpatruje skargę w składzie 3 sędziów w postępowaniu nieprocesowym i wydaje orzeczenie w sprawie skargi w terminie 2 dni. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny. Orzeczenie doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu i Państwowej Komisji Wyborczej. Jeżeli Sąd Najwyższy uzna skargę pełnomocnika wyborczego za zasadną, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie przyjmuje zawiadomienie o utworzeniu komitetu wyborczego.

Art. 301. Na wniosek komitetu wyborczego odpowiednie organy mają obowiązek wydać potwierdzenie nadania numeru NIP oraz decyzję o nadaniu numeru REGON, najpóźniej do końca drugiego dnia roboczego następującego po dniu zgłoszenia wniosku o nadanie numeru.

Art. 302. Państwowa Komisja Wyborcza informację o utworzonych komitetach wyborczych ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 303. § 1. Zgłoszenia kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej dokonuje osobiście pełnomocnik wyborczy najpóźniej do godziny 16⁰⁰ w 44 dniu przed dniem wyborów. Zgłoszenie kandydata powinno zawierać:

- 1) imię (imiona), nazwisko, wiek i miejsce zamieszkania (miejscowość) zgłaszanego kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej wraz ze wskazaniem jego przynależności do partii politycznej;
- 2) nazwę komitetu wyborczego oraz imię (imiona), nazwisko i adres do korespondencji pełnomocnika wyborczego oraz pełnomocnika finansowego;
- 3) wykaz obywateli popierających zgłoszenie, zawierający czytelne wskazanie imienia (imion) i nazwiska, adresu zamieszkania, daty udzielenia poparcia oraz numeru ewidencyjnego PESEL obywatela, który udziela poparcia, składając na wykazie własnoręczny podpis; każda strona wykazu musi zawierać nazwę komitetu wyborczego zgłaszającego kandydata oraz adnotację: „Udzielam poparcia kandydatowi na Prezydenta Rzeczypospolitej [imię (imiona) i nazwisko kandydata] w wyborach zarządzonych na (dzień, miesiąc, rok).”.

§ 2. Wycofanie udzielonego poparcia nie rodzi skutków prawnych.

Art. 304. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza rejestruje kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej, jeżeli zgłoszenia dokonano zgodnie z przepisami kodeksu, sporządzając protokół rejestracji kandydata, i zawiadamia o tym pełnomocnika wyborczego.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza, sprawdzając prawidłowość zgłoszenia kandydata, bada:

- 1) czy kandydat spełnia warunki określone w art. 11 § 1 pkt 3;
- 2) zgodność danych, o których mowa w art. 297 § 4, na podstawie dostępnych urzędowo dokumentów;
- 3) czy zgłoszenie kandydatury poparło podpisami co najmniej 100 000 obywateli, zgodnie z art. 303 § 1 pkt 3.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza postanawia o odmowie rejestracji kandydata, jeżeli kandydat nie posiada prawa wybieralności.

§ 4. Jeżeli zgłoszenie wykazuje wady, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie wzywa pełnomocnika wyborczego do usunięcia wskazanych wad zgłoszenia w terminie 2 dni od daty podania do publicznej wiadomości informacji o wadach zgłoszenia. W przypadku nieusunięcia wad w terminie Państwowa Komisja Wyborcza postanawia o odmowie rejestracji kandydata.

§ 4a. Jeżeli liczba prawidłowo złożonych podpisów wyborców popierających zgłoszenie kandydata jest mniejsza niż wymagana, Państwowa Komisja Wyborcza wzywa pełnomocnika wyborczego do uzupełnienia wykazu podpisów, o ile nie upłynął termin, o którym mowa w art. 303 § 1. Uzupełnienie wykazu podpisów jest możliwe do upływu terminu, o którym mowa w art. 303 § 1.

§ 4b. Jeżeli uzupełnienia wykazu podpisów nie dokonano przed upływem terminu, o którym mowa w art. 303 § 1, Państwowa Komisja Wyborcza postanawia o odmowie rejestracji kandydata.

§ 5. Postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej, o którym mowa w § 3, 4 i 4b, wraz z uzasadnieniem, podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości oraz doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu.

§ 6. Pełnomocnikowi wyborczemu służy prawo wniesienia skargi do Sądu Najwyższego na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej o odmowie rejestracji kandydata. Skargę wnosi się w terminie 2 dni od daty podania do publicznej wiadomości postanowienia o odmowie rejestracji kandydata.

§ 7. Sąd Najwyższy rozpatruje skargę w składzie 3 sędziów w postępowaniu nieprocesowym i wydaje orzeczenie w sprawie skargi w terminie 2 dni. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny. Orzeczenie doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu i Państwowej Komisji Wyborczej. Jeżeli Sąd Najwyższy uzna skargę pełnomocnika wyborczego za zasadną, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie rejestruje kandydata.

Art. 305. § 1. Po upływie terminu, o którym mowa w art. 303 § 1, z uwzględnieniem art. 304 § 4–7, Państwowa Komisja Wyborcza sporządza listę kandydatów, na której w kolejności alfabetycznej nazwisk umieszcza następujące dane: nazwisko, imię (imiona), wiek oraz wskazane w zgłoszeniu udokumentowane wykształcenie, wykonywany zawód, miejsce (zakład) pracy i miejsce zamieszkania zarejestrowanych kandydatów. Na liście zamieszcza się również oznaczenie przynależności kandydata do partii politycznej oraz treść oświadczenia, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów, w zakresie określonym w art. 13 tej ustawy.

§ 2. Najpóźniej w 20 dniu przed dniem wyborów Państwowa Komisja Wyborcza podaje dane, o których mowa w § 1, do publicznej wiadomości przez rozplakatowanie obwieszczeń.

Art. 306. Państwowa Komisja Wyborcza skreśla z listy kandydatów tych kandydatów, którzy wycofali zgodę na kandydowanie, zmarli lub utracili prawo wybieralności. Informację o skreśleniu kandydata Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości.

Rozdział 3

Karty do głosowania

Art. 307. Państwowa Komisja Wyborcza, po sporządzeniu listy kandydatów, zarządza wydrukowanie potrzebnej liczby kart do głosowania i wspólnie z okręgowymi komisjami wyborczymi zapewnia dostarczenie ich obwodowym komisjom wyborczym.

Art. 308. § 1. Na karcie do głosowania wymienia się w kolejności alfabetycznej nazwiska i imiona zarejestrowanych kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej.

§ 2. Nazwisko i imię (imiona) kandydata jest poprzedzone z lewej strony kratką przeznaczoną na postanowienie znaku „x” oznaczającego głos oddany na danego kandydata.

Art. 309. Jeżeli po wydrukowaniu kart do głosowania Państwowa Komisja Wyborcza skreśli z listy kandydatów nazwisko kandydata z przyczyn, o których mowa w art. 306, nazwisko tego kandydata pozostawia się na wydrukowanych kartach do głosowania. Informację o skreśleniu oraz o warunkach decydujących o ważności głosu oddanego na takiej karcie podaje się do publicznej wiadomości w formie obwieszczenia i zapewnia jego rozplakatowanie w lokalach wyborczych w dniu głosowania.

Art. 310. Sposób sporządzania i przekazania kart do głosowania dla obwodów głosowania utworzonych na polskich statkach morskich oraz za granicą ustala Państwowa Komisja Wyborcza, po porozumieniu odpowiednio z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej oraz ministrem właściwym do spraw zagranicznych.

Rozdział 4

Sposób głosowania i warunki ważności głosu

Art. 311. Wyborca oddaje głos na jednego z kandydatów, którego nazwisko znajduje się na karcie do głosowania, przez postawienie w kratce z lewej strony obok jego nazwiska znaku „x”.

Art. 312. Za nieważny uznaje się głos:

- 1) oddany na karcie do głosowania, na której wyborca umieścił znak „x” przy więcej niż jednym nazwisku kandydata;
- 2) oddany na karcie do głosowania, na której wyborca nie umieścił znaku „x” przy żadnym z nazwisk kandydatów.

Rozdział 5

Ustalanie wyników głosowania i wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej. Ważność wyborów

Art. 313. Obwodowa komisja wyborcza po ustaleniu wyników wyborów sporządza protokół głosowania w obwodzie w wyborach na Prezydenta Rzeczypospolitej i przekazuje go okręgowej komisji wyborczej.

Art. 314. § 1. Okręgowa komisja wyborcza po otrzymaniu protokołów ze wszystkich obwodów głosowania ustala niezwłocznie zbiorcze wyniki głosowania i sporządza w dwóch egzemplarzach protokół. Protokół w zabezpieczonej kopercie przesyła się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 2. Jeżeli właściwa okręgowa komisja wyborcza nie uzyska wyników głosowania w obwodach głosowania za granicą oraz na polskich statkach morskich w ciągu 24 godzin od zakończenia głosowania, o którym mowa w art. 39 § 6, głosowanie w tych obwodach uważa się za niebyłe. Fakt ten odnotowuje się w protokole zbiorczych wyników głosowania, z wymienieniem obwodów głosowania oraz ewentualnych przyczyn nieuzyskania z tych obwodów wyników głosowania.

§ 3. Drugie egzemplarze protokołów wraz z protokołami obwodowych komisji wyborczych i wszystkimi pozostałymi dokumentami z wyborów przewodniczący okręgowych komisji wyborczych przekazują dyrektorom właściwych miejscowo delegatur Krajowego Biura Wyborczego.

Art. 315. § 1. Po otrzymaniu protokołów, o których mowa w art. 314 § 1, Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia przez okręgową komisję wyborczą zbiorczych wyników głosowania.

§ 2. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu zbiorczych wyników głosowania Państwowa Komisja Wyborcza zarządza ponowne ustalenie tych wyników. Przepisy art. 314 stosuje się odpowiednio.

Art. 316. Niezwłocznie po otrzymaniu i sprawdzeniu protokołów od wszystkich okręgowych komisji wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza ustala wyniki głosowania na kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej i sporządza protokół głosowania.

Art. 317. § 1. Na podstawie wyników ustalonych w protokole głosowania Państwowa Komisja Wyborcza stwierdza, w drodze uchwały, wynik wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej.

§ 2. Uchwałę, o której mowa w § 1, Państwowa Komisja Wyborcza przekazuje niezwłocznie Marszałkowi Sejmu i urzędującemu Prezydentowi Rzeczypospolitej oraz wręcza nowo wybranemu Prezydentowi Rzeczypospolitej.

Art. 318. § 1. Wyniki głosowania i wynik wyborów Państwowa Komisja Wyborcza podaje do publicznej wiadomości w formie obwieszczenia.

§ 2. W przypadku, o którym mowa w art. 292 § 1 i 3, Państwowa Komisja Wyborcza podaje ponadto w obwieszczeniu nazwiska i imiona kandydatów kandydujących na Prezydenta Rzeczypospolitej w ponownym głosowaniu.

§ 3. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej o wynikach głosowania i wyniku wyborów podlega ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 4. Państwowa Komisja Wyborcza publikuje opracowanie statystyczne zawierające szczegółowe informacje o wynikach głosowania i wyborów oraz udostępnia wyniki głosowania i wyborów w postaci elektronicznej.

Art. 319. § 1. Ponowne głosowanie przeprowadza się w obwodach głosowania utworzonych dla przeprowadzenia wyborów, w trybie przewidzianym w kodeksie.

§ 2. Ponowne głosowanie przeprowadza się na podstawie drugiego egzemplarza spisu wyborców podlegającego aktualizacji.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza podaje do publicznej wiadomości w formie obwieszczenia wyniki ponownego głosowania i wynik wyborów. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej podlega ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 320. Nie później niż 14 dnia po podaniu do publicznej wiadomości wyników wyborów, Państwowa Komisja Wyborcza przesyła Marszałkowi Sejmu i Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z wyborów.

Art. 321. § 1. Protest przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego nie później niż w ciągu 14 dni od dnia podania wyników wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą. Nadanie w tym terminie protestu w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe jest równoznaczne z wniesieniem go do Sądu Najwyższego.

§ 2. W odniesieniu do wyborcy przebywającego za granicą lub na polskim statku morskim wymogi wymienione w § 1 uważa się za spełnione, jeżeli protest został złożony odpowiednio właściwemu terytorialnie konsulowi lub kapitanowi statku. Wyborca obowiązany jest dołączyć do protestu zawiadomienie o ustanowieniu swojego pełnomocnika zamieszkałego w kraju lub pełnomocnika do doręczeń zamieszkałego w kraju, pod rygorem pozostawienia protestu bez biegu.

§ 3. Wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty.

Art. 322. § 1. Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu protest wniesiony przez osobę do tego nieuprawnioną lub niespełniającą warunków określonych w art. 321. Niedopuszczalne jest przywrócenie terminu do wniesienia protestu.

§ 2. Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu protest dotyczący sprawy, co do której w kodeksie przewiduje się możliwość wniesienia przed dniem głosowania skargi lub odwołania do sądu lub do Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 3. Jeżeli w proteście zarzucono popełnienie przestępstwa przeciwko wyborom, Sąd Najwyższy niezwłocznie zawiadamia o tym Prokuratora Generalnego.

Art. 323. § 1. Sąd Najwyższy rozpatruje protest w składzie 3 sędziów, w postępowaniu nieprocesowym, i wydaje opinię w formie postanowienia w sprawie protestu.

§ 2. Opinia powinna zawierać ustalenia co do zasadności zarzutów protestu, a w razie potwierdzenia zasadności zarzutów – ocenę, czy przestępstwo przeciwko wyborom lub naruszenie przepisów kodeksu miało wpływ na wynik wyborów.

§ 3. Uczestnikami postępowania są: wnoszący protest, przewodniczący właściwej komisji wyborczej albo jego zastępca i Prokurator Generalny.

Art. 324. § 1. Sąd Najwyższy na podstawie sprawozdania z wyborów przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz po rozpoznaniu protestów rozstrzyga o ważności wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej.

§ 1a. W sprawie, o której mowa w § 1, Sąd Najwyższy orzeka w składzie całej właściwej izby.

§ 2. Uchwałę w sprawie, o której mowa w § 1, Sąd Najwyższy podejmuje w ciągu 30 dni od dnia podania wyników wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą, na posiedzeniu z udziałem Prokuratora Generalnego i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 3. Uchwałę Sądu Najwyższego przedstawia się niezwłocznie Marszałkowi Sejmu, a także przesyła Państwowej Komisji Wyborczej oraz ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 325. § 1. W razie podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały stwierdzającej nieważność wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej, przeprowadza się nowe wybory na zasadach i w trybie przewidzianych w kodeksie.

§ 2. Postanowienie Marszałka Sejmu o nowych wyborach podaje się do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 5 dniu od dnia ogłoszenia uchwały Sądu Najwyższego, o której mowa w § 1.

Rozdział 6

Kampania wyborcza w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych

Art. 326. § 1. Komitet wyborczy ma prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych.

§ 2. Łączny czas rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi 25 godzin w Telewizji Polskiej, w tym do 5 godzin w TV Polonia, i 35 godzin w Polskim Radiu, w tym do 5 godzin w programie przeznaczonym dla zagranicy.

§ 3. Kolejność rozpowszechniania w każdym dniu audycji wyborczych ustalają kierujący redakcjami właściwych ogólnokrajowych programów telewizyjnych, w tym TV Polonia, oraz radiowych w drodze losowania przeprowadzonego w obecności pełnomocników, najpóźniej w 18 dniu przed dniem głosowania.

§ 4. Na ustalenia dotyczące podziału czasu antenowego pełnomocnikom przysługuje skarga do Państwowej Komisji Wyborczej. Skargę wnosi się w terminie 24 godzin od dokonania ustalenia. Państwowa Komisja Wyborcza rozpatruje sprawę niezwłocznie i wydaje postanowienie. Od postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek prawny.

§ 5. W przypadku zarządzenia ponownego głosowania, o którym mowa w art. 292, w okresie od 9 dnia przed dniem głosowania do dnia zakończenia kampanii wyborczej przed dniem ponownego głosowania Telewizja Polska i Polskie Radio rozpowszechniają nieodpłatnie audycje wyborcze przygotowywane przez komitety obu kandydatów, z tym że łączny czas wynosi 6 godzin w Telewizji Polskiej i 8 godzin w Polskim Radiu. Przepisy § 3 i 4 stosuje się odpowiednio, z tym że losowanie kolejności rozpowszechniania w każdym dniu audycji wyborczych przeprowadza się w 10 dniu przed dniem ponownego głosowania.

Rozdział 7

Finansowanie kampanii wyborczej

Art. 327. § 1. W wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej komitety wyborcze mogą wydatkować na kampanię wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone limitem, którego wysokość jest wyznaczona kwotą 85 groszy przypadającą na każdego wyborcę w kraju ujętego w Centralnym Rejestrze Wyborców w obwodzie głosowania.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza, w terminie 14 dni od dnia zarządzenia wyborów, ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” i zamieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej łączną liczbę wyborców w kraju ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w obwodach głosowania według stanu na koniec kwartału poprzedzającego dzień ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów.

§ 3. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, w drodze rozporządzenia, podwyższy kwotę, o której mowa w § 1, w przypadku wzrostu wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem o ponad 5%, w stopniu odpowiadającym wzrostowi tych cen.

§ 4. Wskaźnik wzrostu cen, o którym mowa w § 3, ustala się na podstawie komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego ogłaszanego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” do 20 dnia pierwszego miesiąca każdego kwartału.

(...)

DZIAŁ IX

Przepisy karne

Art. 494. § 1. Kto, w związku z wyborami, prowadzi agitację wyborczą:

- 1) na terenie urzędów administracji rządowej lub administracji samorządu terytorialnego bądź sądów,
- 2) na terenie zakładów pracy w sposób i w formach zakłócających ich normalne funkcjonowanie,
- 3) na terenie jednostek wojskowych lub innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej bądź skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych,

- 4) w lokalu wyborczym lub na terenie budynku, w którym lokal się znajduje
– podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto prowadzi agitację wyborczą na terenie szkół wobec uczniów.

Art. 495. § 1. Kto, w związku z wyborami:

- 1) umieszcza plakaty i hasła wyborcze na ścianach budynków, przystankach komunikacji publicznej, tablicach i słupach ogłoszeniowych, ogrodzeniach, latarniach, urządzeniach energetycznych, telekomunikacyjnych i innych bez zgody właściciela lub zarządcy nieruchomości, obiektu albo urządzenia,
 - 2) przy ustawianiu własnych urządzeń ogłoszeniowych w celu prowadzenia kampanii wyborczej narusza obowiązujące przepisy porządkowe,
 - 3) umieszcza plakaty i hasła wyborcze w taki sposób, że nie można ich usunąć bez powodowania szkód,
 - 4) (utracił moc)
 - 5) (utracił moc)
- podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega:

- 1) pełnomocnik wyborczy, który w terminie 30 dni po dniu wyborów nie usunie plakatów i haseł wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych ustawionych w celu prowadzenia kampanii, z zastrzeżeniem art. 110 § 6a;
- 2) osoba będąca redaktorem w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe, która dopuszcza do niewykonania obowiązku umieszczenia w informacjach, komunikatach, apelach i hasłach wyborczych, ogłaszanych w prasie drukowanej na koszt komitetów wyborczych wskazania przez kogo są opłacane i od kogo pochodzą.

Art. 496. Kto, w związku z wyborami, nie umieszcza w materiałach wyborczych wyraźnego oznaczenia komitetu wyborczego od którego pochodzą
– podlega karze grzywny.

Art. 497. § 1. Kto, w związku z wyborami, zbiera podpisy osób popierających zgłoszenie listy kandydatów lub kandydata, stosując jakąkolwiek formę nacisków zmierzających do uzyskania podpisów

– podlega grzywnie od 1000 do 10 000 złotych.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto zbiera podpisy osób popierających zgłoszenie listy kandydatów lub kandydata na terenie jednostek wojskowych lub innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej bądź skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

§ 3. Kto udziela lub przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą w zamian za zbieranie lub złożenie podpisu pod zgłoszeniem listy kandydatów lub kandydata

– podlega grzywnie od 10 000 do 50 000 zł.

Art. 497a. Kto w dniu wyborów wynosi kartę do głosowania poza lokal wyborczy lub taką kartę poza lokalem wyborczym przyjmuje lub posiada, nie będąc do tego uprawnionym, podlega karze grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 498. Kto, w związku z wyborami, w okresie od zakończenia kampanii wyborczej aż do zakończenia głosowania prowadzi agitację wyborczą

– podlega karze grzywny.

Art. 499. (uchylony)

Art. 500. Kto, w związku z wyborami w okresie od zakończenia kampanii wyborczej aż do zakończenia głosowania, podaje do publicznej wiadomości wyniki przedwyborczych badań (sondaży) opinii publicznej dotyczących przewidywanych zachowań wyborczych lub przewidywanych wyników wyborów, lub wyniki sondaży wyborczych przeprowadzanych w dniu głosowania

– podlega grzywnie od 500 000 do 1 000 000 złotych.

Art. 501. Kto, w związku z wyborami, prowadząc agitację wyborczą na rzecz komitetów wyborczych lub kandydata albo kandydatów organizuje loterie fantowe lub innego rodzaju gry losowe albo konkursy, w których wygranymi są nagrody pieniężne lub przedmioty o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych

– podlega grzywnie od 5000 do 50 000 złotych.

Art. 502. Kto, w związku z wyborami, podaje lub dostarcza, w ramach prowadzonej agitacji wyborczej, napoje alkoholowe nieodpłatnie lub po cenach sprzedaży netto możliwych do uzyskania, nie wyższych od cen nabycia lub kosztów wytworzenia

– podlega grzywnie od 5000 do 50 000 złotych.

Art. 503. Kto, w związku z wyborami, udziela korzyści majątkowej jednego komitetu innemu komitetowi wyborczemu

– podlega karze grzywny od 1000 do 10 000 zł.

Art. 504. Kto, w związku z wyborami organizuje zbiórki publiczne na cele kampanii wyborczej

– podlega grzywnie od 1000 do 100 000 złotych.

Art. 504a. (uchylony)

Art. 505. § 1. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego, który w związku z wyborami nie dopełnia obowiązku gromadzenia środków finansowych na rachunku bankowym

– podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto nie wprowadza zastrzeżenia do umowy rachunku bankowego zawartej przez niego w imieniu komitetu wyborczego o wymaganym ustawą sposobie dokonywania wpłat na rzecz komitetu wyborczego oraz dopuszczalnym źródle pozyskiwania środków finansowych przez komitet wyborczy, a także o dopuszczalnym terminie dokonywania wpłat.

Art. 505a. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego, który w związku z wyborami nie dopełnia obowiązku prowadzenia, umieszczania na stronie internetowej lub uaktualniania rejestru zaciągniętych kredytów lub rejestru wpłat osób fizycznych

– podlega karze grzywny.

Art. 506. Kto, w związku z wyborami:

- 1) pozyskuje korzyści majątkowe na rzecz komitetu wyborczego lub wydatkuje środki finansowe komitetu wyborczego na cele inne niż związane z wyborami,
- 2) pozyskuje korzyści majątkowe na rzecz komitetu wyborczego lub wydatkuje środki finansowe komitetu wyborczego przed dniem, od którego zezwała na to ustawa,
- 3) pozyskuje korzyści majątkowe na rzecz komitetu wyborczego po dniu wyborów,
- 4) wydatkuje środki finansowe komitetu wyborczego po dniu złożenia sprawozdania finansowego,
- 5) wydatkuje środki finansowe komitetu wyborczego z naruszeniem limitów wydatków określonych dla komitetów wyborczych,
- 6) udziela komitetowi wyborczemu organizacji albo komitetowi wyborczemu wyborców lub przyjmuje w imieniu tych komitetów korzyść majątkową pochodzącą z innego źródła niż od obywatela polskiego mającego miejsce stałego zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- 7) udziela komitetowi wyborczemu partii politycznej albo koalicyjnemu komitetowi wyborczemu lub przyjmuje w imieniu tych komitetów korzyść majątkową z innego źródła niż z funduszu wyborczego partii politycznej tworzącej komitet wyborczy partii politycznej lub z funduszków wyborczych partii politycznych tworzących koalicyjny komitet wyborczy,
- 8) nie będąc obywatelem polskim mającym miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, dokonuje czynności skutkującej zmniejszeniem wartości zobowiązań komitetu wyborczego

– podlega grzywnie od 1000 do 100 000 złotych.

Art. 507. Kto, w związku z wyborami, udziela komitetowi wyborczemu lub przyjmuje w jego imieniu korzyść majątkową o charakterze niepieniężnym inną niż nieodpłatne usługi polegające na rozpowszechnianiu plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne, pomocy w pracach biurowych udzielanej przez osoby fizyczne, wykorzystanie przedmiotów i urządzeń, w tym pojazdów mechanicznych, udostępnianych nieodpłatnie przez osoby fizyczne, nieodpłatne udostępnianie miejsc do ekspozycji materiałów wyborczych przez osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej w zakresie reklamy

– podlega grzywnie od 1000 do 100 000 złotych.

Art. 508. § 1. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego, który w związku z wyborami nie dopełnia w terminie obowiązku przekazania przez komitet wyborczy na rzecz organizacji pożytku publicznego osiągniętej przez komitet wyborczy nadwyżki pozyskanych środków finansowych nad poniesionymi wydatkami

– podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto nie dopuszcza do wykonania lub utrudnia dopełnienie obowiązku przekazania przez komitet wyborczy na rzecz organizacji pożytku publicznego nadwyżki pozyskanych środków finansowych nad poniesionymi wydatkami, o którym mowa w § 1.

§ 3. Jeżeli osoba, o której mowa w § 2, działa nieumyślnie

– podlega grzywnie.

Art. 509. § 1. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego, który w związku z wyborami nie dopełnia obowiązku sporządzenia i przedłożenia w terminie komisarzowi wyborczemu albo Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdania finansowego o źródłach pozyskania funduszy oraz poniesionych wydatkach na cele wyborcze albo podaje w tym sprawozdaniu nieprawdziwe dane

– podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto nie dopuszcza do wykonania lub utrudnia dopełnienie obowiązku sporządzenia i przedłożenia komisarzowi wyborczemu albo Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdania finansowego, o którym mowa w § 1.

§ 3. Jeżeli osoba, o której mowa w § 2, działa nieumyślnie

– podlega grzywnie.

Art. 510. § 1. Kto, w związku z wyborami, nie dopuszcza do wykonywania lub utrudnia dopełnienie przez biegłego rewidenta obowiązku sporządzenia sprawozdania biegłego rewidenta dotyczącego sprawozdania finansowego

– podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Jeżeli osoba, o której mowa w § 1, działa nieumyślnie

– podlega grzywnie.

Art. 511. Kto pobiera od udzielającego pełnomocnictwa do głosowania opłatę za głosowanie w jego imieniu

– podlega karze grzywny.

Art. 512. Kto udziela pełnomocnictwa do głosowania w zamian za jakąkolwiek korzyść majątkową lub osobistą

– podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 513. Wyborca, który więcej niż jeden raz uczestniczył w głosowaniu w tych samych wyborach

– podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 513a. § 1. Kto bez uprawnienia otwiera pakiet wyborczy lub zaklejoną kopertę zwrotną

– podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto bez uprawnienia niszczy pakiet wyborczy lub zaklejoną kopertę zwrotną.

Art. 513b. § 1. Kto bez uprawnienia otwiera opakowanie zbiorcze, o którym mowa w art. 79, lub kopertę z dokumentami, o których mowa w art. 78, lub przetrzymuje tę kopertę w jakimkolwiek miejscu

poza siedzibą obwodowej komisji wyborczej lub siedzibą właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia

– podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto udostępnia dokumenty z głosowania albo opakowanie zbiorcze, o których mowa w art. 79, nieuprawnionym podmiotom lub w celach innych niż określone w art. 79 § 3 i 4.

Art. 513c. Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem przeszkadza osobom uprawnionym na mocy przepisów kodeksu w ich czynnościach polegających na monitorowaniu lub dokumentowaniu procedur wyborczych

– podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 514. Kto dokonuje wydatków na kampanię wyborczą prowadzoną w formach i na zasadach właściwych dla reklamy w wysokości przekraczającej limit określony w art. 136

– podlega grzywnie.

Art. 515. § 1. W przypadku skazania za wykroczenie określone w art. 495 § 1 sąd orzeka przepadek przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia wykroczenia, lub nawiązkę w wysokości do 1500 złotych.

§ 2. W przypadku skazania za przestępstwa określone w art. 501, art. 504, art. 506 oraz art. 508 § 1 lub wykroczenia sąd orzeka przepadek przedmiotów stanowiących przedmiot przestępstwa lub wykroczenia.

§ 3. Przepadek przedmiotów, o którym mowa w § 1 i 2, orzeka się, chociażby przedmioty te nie były własnością sprawcy.

§ 4. Jeżeli orzeczenie przepadku przedmiotów, o których mowa w § 2, nie jest możliwe, sąd orzeka obowiązek uiszczenia kwoty pieniężnej stanowiącej ich równowartość.

Art. 516. Do postępowania w sprawach, o których mowa w art. 494–496, art. 498, art. 503, art. 505, art. 505a, art. 511, art. 512, art. 513a oraz art. 513b, stosuje się przepisy o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

DZIAŁ X

Przepis końcowy

Art. 517. Ustawa wchodzi w życie w terminie określonym w ustawie – Przepisy wprowadzające ustawę – Kodeks wyborczy.

(...)

WYBORY PREZYDENTA RZECZYSPOLITEJ POLSKIEJ										
Kod terytorialny gminy (dzielnicy w m.st. Warszawie)							Nr obwodu głosowania			
Siedziba Obwodowej Komisji Wyborczej (adres)										
Gmina/ Dzielnica ^{*)}		Powiat		Województwo						

**PROTOKÓŁ GŁOSOWANIA W OBWODZIE
 W WYBORACH PREZYDENTA RZECZYSPOLITEJ POLSKIEJ
 PRZEPROWADZONEGO W DNIU**

Głosowanie rozpoczęło się w dniu 20..... r. o godz. i trwało do godz.

I. ROZLICZENIE SPISU WYBORCÓW I KART DO GŁOSOWANIA

1	Liczba kart do głosowania otrzymanych przez obwodową komisję wyborczą, ustalona po ich przeliczeniu przed rozpoczęciem głosowania z uwzględnieniem ewentualnych kart otrzymanych z rezerwy						
2	Liczba wyborców uprawnionych do głosowania (<i>umieszczonych w spisie, z uwzględnieniem dodatkowych formularzy</i>) w chwili zakończenia głosowania						
3	Liczba niewykorzystanych kart do głosowania						
4	Liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania w lokalu wyborczym (<i>liczba podpisów w spisie oraz adnotacje o wydaniu karty bez potwierdzenia podpisem w spisie</i>)						

Uwaga! Suma liczb z pkt 3 i 4 powinna być równa liczbie z pkt 1, jeśli tak nie jest — przypuszczalną przyczynę należy opisać w pkt 16.

5	Liczba wyborców, którym wysłano pakiety wyborcze						
6	Liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania w lokalu wyborczym oraz w głosowaniu korespondencyjnym (<i>łącznie</i>)						

Uwaga! Suma liczb z pkt 4 i 5 musi być równa liczbie z pkt 6.

II. GŁOSOWANIE PRZEZ PEŁNOMOCNIKA, GŁOSOWANIE NA PODSTAWIE ZAŚWIADCZENIA O PRAWIE DO GŁOSOWANIA I GŁOSOWANIE KORESpondENCYJNE

7	Liczba wyborców głosujących przez pełnomocnika (<i>liczba kart do głosowania wydanych na podstawie aktów pełnomocnictwa otrzymanych przez obwodową komisję wyborczą</i>)						
8	Liczba wyborców głosujących na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania						

Uwaga! Suma liczb z pkt 7 i 8 musi być mniejsza lub równa liczbie z pkt 4.

9	Liczba otrzymanych kopert zwrotnych w głosowaniu korespondencyjnym						
9a	Liczba kopert zwrotnych w głosowaniu korespondencyjnym, w których nie było oświadczenia o osobistym i tajnym oddaniu głosu						
9b	Liczba kopert zwrotnych w głosowaniu korespondencyjnym, w których oświadczenie nie było podpisane przez wyborcę						
9c	Liczba kopert zwrotnych w głosowaniu korespondencyjnym, w których nie było koperty na kartę do głosowania						
9d	Liczba kopert zwrotnych w głosowaniu korespondencyjnym, w których znajdowała się niezaklejona koperta na kartę do głosowania						
9e	Liczba kopert na kartę do głosowania w głosowaniu korespondencyjnym wrzuconych do urny						

Uwaga! Liczba z pkt 9 nie może być większa od liczby z pkt 5. Suma liczb z pkt 9a – 9e nie może być mniejsza od liczby z pkt 9.

III. USTALENIE WYNIKÓW GŁOSOWANIA

Obwodowa komisja wyborcza stwierdziła, że pieczęcie na umnie pozostały nienaruszone. Po wyjęciu kart z urny komisja ustaliła na ich podstawie następujące wyniki głosowania:

10	Liczba kart wyjętych z urny					
10a	w tym liczba kart wyjętych z kopert na kartę do głosowania w głosowaniu korespondencyjnym					

Uwaga! Liczba z pkt 10 pomniejszona o liczbę z pkt 10a powinna być równa liczbie z pkt 4. Dodatkowo liczba z pkt 10a nie może być większa od liczby z pkt 9e; jeśli tak nie jest — przypuszczalną przyczynę należy opisać w pkt 17.

11	Liczba kart nieważnych (<i>bez pieczęci obwodowej komisji wyborczej lub inne niż urzędowo ustalone</i>)					
12	Liczba kart ważnych					

Uwaga! Suma liczb z pkt 11 i 12 **musi być** równa liczbie z pkt 10. Jeśli w pkt 11 liczba jest większa niż 0, przyczynę należy opisać w pkt 18.

13	Liczba głosów nieważnych (<i>z kart ważnych</i>)					
13a	w tym z powodu postawienia znaku „X” obok nazwiska dwóch lub większej liczby kandydatów					
13b	w tym z powodu niepostawienia znaku „X” obok nazwiska żadnego kandydata					
13c	w tym z powodu postawienia znaku „X” wyłącznie obok nazwiska skreślonego kandydata					

Uwaga! Suma liczb z pkt 13a – 13c **musi być** równa liczbie z pkt 13.

14	Liczba głosów ważnych oddanych łącznie na wszystkich kandydatów (<i>z kart ważnych</i>)					
----	---	--	--	--	--	--

Uwaga! Suma liczb z pkt 13 i 14 **musi być** równa liczbie z pkt 12.

15. Poszczególni kandydaci na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej otrzymali następujące liczby głosów ważnych:

1. (<i>nazwisko i imię – miona</i>)					
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
.....						
	Razem					

Uwaga! Suma głosów oddanych na wszystkich kandydatów (rubryka „Razem”) **musi być** równa liczbie z pkt 14.

IV. UWAGI I ADNOTACJE

- 16.***) Uwagi o przypuszczalnej przyczynie różnicy pomiędzy sumą liczb z pkt 3 i 4 a liczbą z pkt 1; jeżeli różnica nie występuje, wpisać „brak uwag”:
- 17.***) Uwagi o przypuszczalnej przyczynie różnicy pomiędzy liczbą z pkt 10 pomniejszoną o liczbę z pkt 10a a liczbą z pkt 4, a także o przypuszczalnej przyczynie różnicy pomiędzy liczbą z pkt 10a a liczbą z pkt 9e; jeżeli różnice nie występują, wpisać „brak uwag”:
- 18.***) Uwagi o przypuszczalnej przyczynie wystąpienia kart nieważnych (pkt 11); jeżeli liczba w pkt 11 wynosi 0, wpisać „brak kart nieważnych”:
- 19.***) W trakcie głosowania wydano następujące zarządzenia; jeżeli nie wydano, wpisać „brak zarządzeń”:
- 20.***) Liczba mężów zaufania obecnych w obwodzie; jeżeli nie było mężów zaufania wpisać „0”:
- 21.***) Liczba mężów zaufania, którym wydano zaświadczenie stwierdzające spełnienie warunków niezbędnych do wypłaty diety; jeżeli nie było takich mężów zaufania wpisać „0”:
- 22.***) Adnotacja o wniesieniu uwag przez mężów zaufania z wymienieniem konkretnych zarzutów***); jeżeli nie ma, wpisać „brak zarzutów”:
- 23.***) Adnotacja o wniesieniu uwag przez członków obwodowej komisji wyborczej z wymienieniem konkretnych zarzutów***); jeżeli nie ma, wpisać „brak zarzutów”:
- 24.***) Inne uwagi; jeżeli nie ma, wpisać „brak uwag”:

Przy sporządzeniu protokołu obecni byli członkowie obwodowej komisji wyborczej:

1)	
(nazwisko i imię — imiona, funkcja w Komisji)	(podpis)
2)	
3)	
4)	
5)	
6) *)	
7) *)	
8) *)	
9) *)	
10) *)	
11) *)	
12) *)	
13) *)	

*) Niepotrzebne skreślić lub pominąć.
**) Jeżeli treść dotycząca danego punktu protokołu nie mieści się na formularzu, należy dołączyć ją do protokołu, zaznaczając to w odpowiednim punkcie protokołu.
***) W razie zgłoszenia uwag przez mężów zaufania lub członków obwodowej komisji wyborczej należy dołączyć do protokołu stanowisko obwodowej komisji wyborczej wobec zarzutów.

